

Muuramen kunnan talousarvio vuodelle 2017 ja taloussuunnitelma 2018–2019

Muuramen kunta 2016

Muuramen kunta sijaitsee Pohjois-Päijänteen länsipuolella ja sitä ympäröivät kunnista Jyväskylä ja Toivakka. Muuramesta tuli itsenäinen kunta 1921, jolloin se irtosi Korpilahdesta. Vuonna 1924 Säynätsalo puolestaan irtosi Muuramesta. Nykyisin sekä Säynätsalo että Korpilahti ovat osa Jyväskylän kaupunkia.

Muuramen päätaajama, kirkonkylä, sijaitsee Päijänteen ja Muuratjärven välisellä kannaksella. Kunnan toinen taajama, Kinkomaa, on Säynätsalosta Jyväskylään johtavan tien varrella. Muuramen läpi kulkee valtatie 9 ja E 63 sekä Tampereen - Jyväskylän välinen junarata. Kunnan taajama-aste on viimeisimmissä tilastoissa 87,4 %, kun se koko maassa on ollut keskimäärin 85,1 %.

Kunnan pinta-ala on 194,1 km², josta maapinta-alaa on 144,1 km² ja vesialueita 50,0 km². Rantaviivaa on noin 186 km. Luonnonmaantieteellisesti Muurame sijoittuu Järvi-Suomeen, Kymijoen vesistöön ja Pohjois-Päijänteen vesistöalueeseen. Muurame sijoittuu Jyväskylän seutukuntaan ja työssäkäyntialueelle.

Jyväskylän seutukunnalla toteutetaan EU:n alue- ja rakennepolitiikassa tavoite 2-ohjelmaa.

Muuramen ystävyyskunnat: Vinje (Norja) ja Alatskivi (Viro)

Muuramelaisia oli vuoden 2016 alussa 9791 henkilöä.

Kunnan tuloveroprosentti on 19,5 %. Kiinteistöveroprosentit ovat seuraavat:

- vakituiset asuinrakennukset 0,50 %
- muut asuinrakennukset 1,10 %
- yleishyödylliset yhteisöt 1,00 %
- yleinen kiinteistövero 1,00 %
- rakentamaton rakennuspaikka 2,00 %

Kunnan työpaikkaomavaraisuus on 62,4 % (Tilastokeskus 2014).

SISÄLLYSLUETTELO

1	TALOUSARVION SUUNNITELMAPERUSTEET	1
1.1	Talousarvion laadinnan lähtökohdat	3
1.2	Kuntastrategia	4
2	YLEINEN TALOUDELLINEN KEHITYS	6
2.1	Kuntatalous	7
2.2	Toimintaympäristön kehitys	8
2.2.1	Väestörakenteen kehitys	9
2.2.2	Alueellinen kehitys: Asuntojen rakentamistarve, suunnittelukauden kehittämishankkeet, elinkeinotoiminnan kehitys	11
2.2.3	Työvoima, työllisyys	11
2.2.4	Hallinto ja henkilöstö	12
2.3	Investoinnit	13
2.3.1	Rakentamisohjelma 2016–2021	13
2.3.2	Koneet ja kalusto 2017–2019	16
3	VUODEN 2017 TALOUSARVIO	17
3.1	Vuoden 2017 talousarvion pääpiirteet	17
3.1.1	Käyttötalous	17
3.1.2	Investoinnit	18
3.1.3	Tuloslaskelma	19
3.1.4	Rahoituslaskelma	20
4	TOIMINTOJEN RAHOITUS	22
4.1	Verotulot	22
4.2	Valtionosuudet	23
4.3	Myyntituotot	23
4.4	Maksutuotot	23
4.5	Tuet ja avustukset	23
4.6	Muut toimintatuotot	23
5	TALOUSARVION SITOVIUUS	24
5.1	Talousarvion määrärahojen ja tuloarvioiden yhteenveto	25
6	KÄYTTÖTALOUSOSA	27
6.1	Keskusvaalilautakunta	27
6.2	Tarkastuslautakunta	29
6.2.1	Tilintarkastus	29
6.3	Kunnanhallitus	31
6.3.2	Yleishallinto	32
6.3.3	Sisäiset palvelut	37
6.3.4	Elinkeinoelämä	38
6.3.5	Joukkoliikenne	43
6.3.6	Muu toiminta	44
6.4	Lapsi- ja perhepalveluiden lautakunta	47
6.4.1	Hallinto	48
6.4.2	Varhaiskasvatuspalvelut	50
6.4.3	Lasten ja perheiden palvelut	53

6.4.4	Perusopetus.....	59
6.4.5	Muuramen lukio / toisen asteen koulutus.....	65
	Taiteen perusopetus	69
6.4.6	Nuorisopalvelut	74
6.5	Asukaspalveluiden lautakunta	78
6.5.1	Asukaspalveluiden lautakunnan hallinto.....	78
6.5.2	vanhus- ja vammaispalvelut	80
6.5.3	Sosiaalityön palvelut	90
6.5.4	Perusterveydenhuolto	102
6.5.5	Erikoissairaanhoido	103
6.5.6	Vapaa-aikapalvelut	104
6.6	Teknisten palveluiden lautakunta.....	115
6.6.1	Yhdyskuntasuunnittelu	119
6.6.2	Rakennusvalvonta	128
6.6.3	Ympäristöhuolto	130
6.6.4	Liikuntapaikat	133
6.6.5	Liikenneväylät ja yleiset alueet.....	136
6.6.6	Palo- ja pelastustoimi.....	139
6.6.7	Kiinteistötoimi	140
6.6.8	Sisäiset palvelut	144
6.6.9	Jätehuolto	147
6.6.10	Muu toiminta	148
7	TULOSLASKELMA 2017–2019	151
8	RAHOITUSLASKELMA 2017–2019	152
9	ALIJÄÄMÄN KATTAMINEN	153
10	INVESTOINTIOSA.....	154
10.1	Aineettomat hyödykkeet.....	154
10.1.1	ATK-ohjelmat	154
10.1.1.1	Kunnanhallitus	154
10.2	Aineelliset hyödykkeet.....	155
10.2.1	Maa- ja vesialueet	155
10.2.1.1	Kunnanhallitus	155
10.2.2	Rakennukset.....	156
10.2.2.1	Teknisten palveluiden lautakunta	156
10.2.2.1.1	Virastotalo	156
10.2.2.1.2	Mäkelänmäen koulun korjaaminen	157
10.2.2.1.3	Uimahallin peruskorjaus.....	158
10.2.2.1.4	Kulttuurikeskuksen ja Nisulanmäen koulun korjaaminen	159
10.2.2.1.5	Kinkkomaan koulun laajennus	160
10.2.2.1.6	Terveyskeskus.....	161
10.2.2.1.7	Niittyahon koulu	162
10.2.2.1.8	Paloaseman rakentaminen	163
10.2.2.1.9	Ratastien varasto	163
10.2.3	Kiinteät rakenteet ja laitteet	164

10.2.3.1	Teknisten palveluiden lautakunta	164
10.2.3.1.1	Liikenneväylät	164
10.2.3.1.2	Tievalaistus.....	169
10.2.3.1.3	Puistot	170
10.2.3.1.4	Urheilu- ja ulkoilualueet.....	171
10.2.3.1.5	Koulunmäen piha-alueet.....	172
10.2.3.1.6	Kinkomaan koulun piha-alue	173
10.2.4	Koneet ja kalusto	174
10.2.4.1	Kunnanhallitus.....	174
10.2.4.1.1	ATK-laitteet	174
10.2.4.2	Teknisten palveluiden lautakunta	177
10.2.4.2.1	Tekninen irtaimisto	177
11	KONSERNI	179
11.1	Muuramen kunnan konsernirakenne	179
11.2	Konsernitavoitteet	180
12	ERIYTETTY VESIHUOLTO.....	193

1 TALOUSARVION SUUNNITELMAPERUSTEET

Muuramen kunnan talousarviota on laadittu toimialakohtaisesti ja valtuuston antama valmisteluohje antoi eri toimialoille erilaiset tavoitteet. Tällä tähdättiin tasapuolisuuteen ja kokonaisuuden hallintaan, sillä suurimmat kasvupaineet kohdistuivat erityisesti Asukaspalveluiden lautakunnan menokehykseen. Kasvupaineita antoi uudistettu lainsäädäntö (jossa kunnan velvoitteet kasvoivat) ja lautakunnan alaisten palveluiden kasvu sekä ulkopuolisena palveluna ostetun toiminnan kustannusten kasvu. Toisaalta taas Lasten ja perheiden palveluiden lautakunnan talousarvio on alitettu useana vuonna ja kilpailukyky sopimuksen henkilökustannuksia alentava vaikutus oli suurin. Tarkastelu mahdollisti ylitysten ja alitusten nettovaikutusten arvioinnin, jolla kokonaismenot saadaan mitoitettua alenevaan tulovirtaan.

Maailman taloudesta edelleen Ukrainan kriisi, EU:n Venäjään kohdentamat talouspakotteet ja Brittien ero EU:sta ovat pidentäneet taantumaa Suomessa. Suomen talouden taantuma on haastanut julkisen talouden ennennäkemättömään tehostamiseen ja muuttaa julkisten palveluiden tuottamisen kokonaisuudessaan. SOTE-lain osalta valmistelu jatkuu uudella aikataululla.

Kuntien valtionosuudet vähenevät 5 % 2017, kun peruspalveluiden osuutta vähennetään, mutta lukema sisältää toimeentulotukipalvelun siirron KELAlle. Jos toimeentulotuen siirto huomioidaan erillisenä osana, leikkautuu valtionosuus peruspalveluiden osalta vain yhden prosentin. Kuntien verotulot vähenevät kasvavien verotulosta tehtävien vähennysten vuoksi ja kilpailukyky sopimuksen säästöt tullaan rahoittamaan leikkaamalla kuntien verotuloja. Yhteisöveron jako-osuuden korotus kunnille päättyi 2015 ja 2016 jälkeen yhteisöveron tuottoosuus alenee. Muuramen osalta valtionosuuden nousu ei kata verotulojen vähennystä täysimääräisesti. Kunnallisvero on Muuramessa poikkeuksellisen tuottava, joten siihen kohdistuvat muutokset alentavat verotuloa merkittävästi. Tulorahoitus on niukkaa ja menokehitys on edelleen pystyttävä pitämään tiukkana. Edelleen oman toiminnan osalta kunnan menokehitys vastaa talousarviossa oman toiminnan osalta suunnilleen vuoden 2012 talousarvion tasoa.

Kunnan väestönkehitys oli 2014 aiempaa vilkkaampaa, mutta vastaavia kasvulukemia ei ole saavutettu 2015. Vuoden 2016 kasvu on ollut 2014 tasoa. Tavoitteena ollut hallittu kasvu näkyy alueellisesti esim. siten, että rakennusluvista myönnetään yli 80 % asemakaava-alueille.

Hetkellisesti hidastunut väestönkasvu on vaikuttanut asuntomarkkinoiden toimintaan ja vanhimpien vuokra-asuntokohteiden asuntojen vuokrausasteet ovat pudonneet. Toisaalta uudet houkuttelevat kerrostalo kohteet, jotka ovat rakentumassa keskusta, osoittavat kasvua myös kerrostalo kohteissa. Omakotitalotonttien osalta kauppa on käynyt vilkkaasti ja tarjolle tulleet tontit menevät nopeasti kaupaksi. Kuitenkin omakotitalojen myyntiajoissa on tapahtunut pidentymistä erityisesti vanhempien kohteiden osalla, mutta tällä vuosituonnilla rakennettujen osalta taas myyntiajat ovat olleet edelleen kohtuullisen lyhyitä. Koska vuokra-asuntojen osalta vanheneva asuntokanta vaikuttaa asuntojen täyttöasteeseen, se lisää paineita nostaa vuokria. Tilanteeseen on vastattu lainojen uudelleenjärjestelyiden kautta. Paine vuokrankorotuksiin on pienentynyt rahoituskustannusten laskun ja pitkäaikaisen matalakorkeisen lainoituksen myötä.

Työllisyystilanne on Keski-Suomessa synkentyne ja maakunta on valunut työllisyydessä maakunnista toiseksi viimeiselle sijalle, mikä sijaintimme puolesta ei näyttäisi olevan mahdollista. Talousarvion valmisteluvaiheessa työttömyysaste on myös Muuramessa ollut aleneva ja laskun odotetaan jatkuvan myös 2017. Kunnan kannalta työttömyysaste on edelleen ongelmallinen TYP-lain kautta, jossa kunnan taloudellinen vastuu työllisyyden hoidosta korostuu. Kunta aktivoi työllistämistoimiaan ja siihen varataan määrärahat yhteisesti. Työllistämistoimet pidetään seuraavalla talousarviokaudella tasolla, millä työllistäminen on yksi painopistealue, jonka tuloksellisuutta on tarkasteltava kriittisesti. Elinkeinotoiminnan osalta Muuramen kunnan keskeiset haasteet ovat edelleenkin teollisuustonteiksi soveltuvien alueiden hankinta ja kaavoittaminen sekä aktiivinen tonttimarkkinointi. Vuoden 2016 aikana on panostettu merkittävästi maanhankintaan, mikä osaltaan on parantanut kaavoitukseen käytettävissä olevien alueiden varantoa. Tähän toimintaan panostetaan erityisesti edelleen 2017.

Kunnan henkilöstön osalta on nähty normaalia vilkkaampaa vaihtuvuutta, joka osin tapahtuu eläkkeelle siirtymisten myötä ja osin työpaikan vaihdosten seurauksena. Kunnan palveluissa on tehty tiivistyksiä, mutta osaa palveluista on myös kasvatettu. Yhteisvaikutuksena nämä kasvattavat kunnan henkilöstömäärää.

Kunta perusti vuonna 2015 Muuramen Hyvinvointi Oy:n, jonka kanssa kunta teki 10 vuoden mittaisen sopimuksen sosiaali- ja terveystalouden ulkoistamisesta yhtiölle. Samassa prosessissa sopimus Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyskeskuksen kanssa päätettiin irtisanoa 1.1.2017 alkaen. Vuoden 2016 aikana kuitenkin selvisi, että viranomaistyön toteuttaminen yhtiömallisessa toiminnassa on käytännössä mahdotonta, minkä seurauksena kunta perusti Muurame Hyvinvointi-liikelaitoksen ja siirsi yhtiön kanssa tehdyn sopimuksen voimaantuloa. Yhtiö kuitenkin jätettiin taustalle, mikäli sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntö mahdollistaa tai jopa velvoittaa myöhemmin yhtiöittämään sote-tuotannon. Liikelaitos ei tavoitteiltaan tai toiminnaltaan muuta merkittävästi niitä alkuperäistavoitteita, joita varten yhtiömuotoinen sote-yhtiö perustettiin. Liikelaitos aloittaa toimintansa 1.1.2017.

Suunnitelmakaudelle on odotettavissa merkittävimpänä lainsäädäntöhankkeena ns. sote- ja maakuntalain valmistelua sekä mahdollista toteuttamista. Lain ja siihen mukaan otettavalla tehtäväkokonaisuudella on merkittäviä vaikutuksia kuntien toimintaan ja kunnissa tuleekin viimeistään uuden lain seurauksena uudelleenarvioitavaksi niin johtamis- kuin tuottamisorganisaatiot ja -rakenteet. Kuntien kannalta jo edellisen eduskunnan säätämä sosiaalihuoltolainuudistus tulee olemaan ongelmallinen, mikäli sote-lainsäädäntö ulotetaan koskemaan koko sosiaalihuoltolain alaista toimintaa. Tällöin muun muassa kuntien työllistäminen ja opiskelija- ja oppilashuollon kokonaisuus katoavat ja vaarana on taloudellisesti ja toiminnallisesti haastava kokonaisuus. Lisäksi sote-lain kokonaisuutta vaikeuttaa huomattavasti se, että rahoitusmallia ollaan irrottamassa kuntarahoituksesta ja siirtämässä valtion vastuulle. Rahoitusvastuun siirtäminen valtiolle ei ole niin yksinkertainen harjoitus, kun on haluttu näyttää sen olevan. Rahoitusmalli vaatii juuri muutetun valtiosuvelainsäädännön auki repimistä, mikä on ajallisesti jälleen varsin suuri ponnistus, kun edellisessä uudistuksessa ei ollut tarvetta irrottaa esimerkiksi sosiaalitoimen kustannuksia omaksi kokonaisuudekseen.

Taloussuunnitelman tehtävät

Kunnan taloussuunnittelussa toiminnalla ja taloudella on kiinteä yhteys. Talousarvion ja -suunnitelman tehtävänä on osoittaa riittävät resurssit asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi sekä osoittaa, miten toiminta ja investoinnit rahoitetaan. Suunnitelmien tulee turvata kunnan tehtävien hoitaminen.

Talousarvion – ja suunnitelman kolme päätehtävää ovat:

- 1) Asetetaan tavoitteet palvelutoiminnalle ja investointihankkeille
- 2) Budjetoidaan menoja ja tuloja koskevat arviot eri tehtäville ja hankkeille
- 3) Osoitetaan miten toiminta ja investoinnit rahoitetaan

Käyttötalous – ja investointiosassa esitetään palvelutoimintaa ja investointihankkeita koskevat tavoitteet ja niiden edellyttämien menojen ja tulojen budjetointi. Tuloslaskelmaosassa ja rahoituslaskelmassa osoitetaan toiminnan ja investointien pääomarahoitusta ja siihen liittyvät korvaukset. (Kuntaliitto 2011.)

1.1 TALOUSARVION LAADINNAN LÄHTÖKOHDAT

Talousarvion laadinnan lähtökohtana oli talouden saattaminen tasapainoon lisääntyvien menojen ja vähenevien valtionosuuksien asettamassa ristipaineessa. Menokehykseksi sovittiin keväällä kunnanhallituksen talousarviovalmistelussa kokonaisuuden osalta nollassa, joka sisälsi henkilöstömenot.

Hallintokunnittain talousarvio laadittiin seuraavaan tavoitetasoon:

Keskusvaalilautakunta	50 000 euroa
Tarkastuslautakunta	0,0 %
Kunnanhallitus	2,0 %
Lapsi- ja perhepalveluiden lautakunta	-2,5 %
Asukaspalveluiden lautakunta	2,0 %
Teknisten palveluiden lautakunta	-1,0 %

Talousarvio-ohjeen antohetkellä verotulojen arvioitiin laskevan ja valtionosuuksien nousevan vain indeksikorotuksen verran.

Suomen Kuntaliitolta saadun uusimman verotuloennustekehikon (10/2016) mukaan Muurame saa 2,1 prosenttia vähemmän henkilöverotuloja 2017 kuin kuluvana vuonna 2016. Tämä merkitsee noin 700 000 euron kunnallisverotulonvähennystä verrattuna vuoteen 2016.

Yhteisöverojen tuoton arvioidaan kasvavan Muuramessa 2,5 % vuodelle 2017. Yhteisöveron tuotto olisi 1,95 miljoonaa euroa, mikä olisi noin 500 000 euron kasvu 2016 tuottoarvioon verrattuna.

Kokonaisuudessaan verotulot alenevat TA2016 verrattuna 2,3 %. Huomattavaa on kuitenkin, että TA2016 tavoitteesta verotulojen osalta jäädytään noin 300 000 euroa. Pudotus ei siis ole aivan yhtä suuri toteutuneeseen verotuloon nähden.

Valtionosuuden osalta 2017 nousua vuoteen 2016 on noin 200 000 euroa.

Talousarvion laadinnassa kunnan omissa toiminnoissa päästiin pääsääntöisesti tavoitteen mukaiseen lopputulokseen, poikkeuksena tästä on lähinnä asukaspalveluiden lautakunta, jossa ylitystä jää reilut 200 000 euroa.

Kokonaisuudessaan annettuun kehykseen on päästy huolimatta siitä, että sisäiset vuokrat ovat nousseet uusien/perusparannettujen investointikohteiden käyttöönoton myötä.

Talousarvioehdotus on investointien osalta käytävä tulevaisuudessa tarkemmin läpi ja myös investoinneille on annettava kehystavoite. Käyttötalous on pystytty hyvin ohjaamaan tulopohjan sallimaan raamiin, mutta investointien osalta ohjattavuus ei ole samaa tasoa. Investoinnit paisuttavat käyttötaloutta muutaman vuoden viiveellä sekä poistojen että lisääntyneiden ylläpitomenojen kautta. Nyt taloussuunnitelmassa tulevat vuodet näyttävät hyviltä, mutta niiden muuttuessa talousarviovuodeksi, investointien kokonaismäärä kasvaa odotettua suuremmaksi. Investointien suunnitelmallisuutta tuleekin parantaa ja käydä ne kriittisesti läpi palvelutarpeiden kannalta.

Taloussuunnitelmassa korkotaso ei niinkään kasvata korkomenoja, kasvu tulee lainarakenteen muutoksesta. Nyt pääosin lyhytaikaista lainoitusta ollaan siirtämässä enenevässä osin pitkäaikaiseen lainaan. Kunnan velkaantuminen pysähtyy suunnitelmakaudella.

1.2 KUNTASTRATEGIA

Valtuusto hyväksyi elokuussa 2016 uuden kuntastrategian vuosille 2016–2021. Kuntastrategia on nimeltään Mahdollisuuksien Muurame – elinvoiman edelläkävijä. Kuntastrategia jakautuu kahteen keskeiseen painopisteeseen, jotka ovat elinvoima ja kestävä kasvu sekä hyvinvointi ja palvelut. Lisäksi kaiken toiminnan pohjaksi on valittu viisi läpileikkaavaa teemaa, jotka näkyvät kunnan kaikessa toiminnassa.

Talousarvio on pyritty nostamaan jo tavoitteisiin, mutta ajatuksena on rakentaa kuntaorganisaatio strategiaan nojautuen valtuustokauden 2017–2021 alusta lukien, jolloin toimielinten tavoitteet asetetaan nykyistä tarkemmin strategian mukaiseksi.

Tulevat lainsäädännön muutokset haastavat kunnan hakemaan uudenlaista roolia asukkaidensa arjessa. Sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut siirtyvät nykyisten suunnitelmien mukaan maakunnille ja kunnissa keskitytään jatkossa huomattavan paljon kapeampaan palvelutuotannon kokonaisuuteen. Lisäksi painotus siirtyy vahvasti elinvoiman vahvistamiseen, jossa kunnan vahva elinkeinopoliittinen historia ja toimintatapa ovat suuressa roolissa. Kunta toimii edellytysten luojana ja tukena yritysten/yrittäjien hoitaessa oman osuutensa liiketoiminnan kehittämisessä.

Kunnan sisäistä toimintaa kehitetään etenkin henkilöstöjohtamista parantamalla ja uutta tekniikkaa hyväksikäyttäen. Voimavarojen kohdentaminen tapahtuu tehtävien uudelleenjärjestelyjen ja henkilöstökoulutuksen avulla. Tekniikan osalta keskeisimmät kehityskohteet ovat palkanlaskennan uuden ohjelmiston käyttöönotossa ja jatkokehittämisessä sekä palveluiden siirtämisessä lainsäädännön ohjaamana verkkopalveluiden suuntaan.

Vuoden 2017 keskeisenä kehittämiskohteena on kuntastrategian pohjalta valmisteltavan organisaatiouudistuksen läpivienti uuden valtuustokauden alusta lukien. Kunnassa seurataan ja osallistutaan valtakunnallisiin uudistuksiin sekä peilataan niiden vaikutuksia kuntapalveluihin. Tavoitteena on tulevaisuuden Muurame, jonka palvelut, rakenne ja toimintakulttuuri vastaavat 2020-luvun haasteisiin. Nuo haasteet ovat monisyisiä ja –tahoisia, mutta joka tapauksessa keskiössä on kuntalainen, ei kunta itse.

Kunnan eri osa-alueidentoiminnalliset tavoitteet ja palvelusuunnitelmat on esitetty kunkin palvelualueen osana.

Yleinen taloudellinen kehitys

- Kuntatalouden kehitys
- Toimintaympäristön kehitys

1. Väestörakenne kehitys:

2. Alueellinen kehitys: Asuntojen rakentamistarve, suunnittelukauden kehittämishankkeet, elinkeinotoiminnan kehitys

3. Työvoima, työllisyys

4. Hallinto ja henkilöstö

Toimintojen rahoitus

1. Verotulot

2. Valtionosuudet

3. Myyntituotot

4. Maksutuotot

5. Tuet ja avustukset

6. Muut toimintatuotot

Talousarvio menojen ja tulojen arviointi

Käyttötalouden budjetointikäytäntö määräytyy tehtäväkohtaisesti. Rahoitustavan perusteella kunnan palvelutehtävät voidaan jakaa budjettirahoitteisiin ja kohderahoitteisiin tehtäviin.

- Käyttötalous tehtäväalueittain
- Asetetaan palvelutavoitteet ja budjetoidaan niiden järjestämisen vaatimat menot ja tulot

2 YLEINEN TALOUDELLINEN KEHITYS

Valtiovarainministeriön talouskatsaus syyskuulta 2016 ennustaa Suomeen 1,1 %:n talouskasvua (Tilastokeskuksen julkistama toteutunut 2015 oli 0,2 %). Suomen talouden ennustetaan kehittyvän edelleen hitaasti ja muuta Euroaluetta hitaammin. Alkaneelle kasvu-uralle seuraa yhä jatkoa, BKT:n kasvuksi ennustetaan 0,9 % 2017 ja 1,1 % 2018. Vielä keväällä ennustettiin molemmille vuosille 1,2 %:n kasvua. Suomen taloudellinen tilanne on heikko ja haasteet ovat suurempia, mitä aiemmin oli arvioitu. Vienti ei kehity maailmankaupan kehityksen mukaisesti ja Suomi menettää markkinaosuuttaan. Suomen BKT tulee olemaan ennustejakson lopulla 2018 kolme prosenttia pienempi kuin 2008.

EU komissio huomautti jo kevään 2015 raportissaan sekä Suomen julkisen velan osuuden kasvusta, mikä nousi 2015 yli 60 %:iin että budjettivajeen kasvusta, mikä oli yli EU perussopimuksen viitearvon 3 %:a BKT:sta. Suomen talous pysyy alijäämäisenä, mutta alijäämä pienenee vähitellen. Julkisen velan osuus jää edelleen 60 %:n rajan yläpuolelle vuosikymmenen lopulle asti. Valtionvelka nousee 2017 jo 111 mrd. euroon, valtiovelka on vuosikymmenen aikana kaksinkertaistunut. Velkaantumisen vauhti hidastuu, mutta velkasumma tulee silti vuosikymmenen loppuun asti nousemaan.

Euroaluetta parempaan kehitykseen päässeet Iso-Britannia ja Ruotsi ovat Suomelle tärkeitä kauppakumppaneita. Iso-Britannian talouskasvu joutuu kuitenkin Brexitin myötä haasteelliseen tilanteeseen. Brexit vaikuttaa koko Euroalueen kehitykseen. Venäjän taloustilanne on vakaampi ja ruplan arvo toipunut osin syöksykierteestään. Talouskasvu pysyy edelleen heikkona ja pakotteet vievät ruplan kurssilaskun tuoman edun vientimarkkinoilta.

Korot pysyvät EKP:n toimesta matalalla tasolla ensi vuosikymmenen alkupuolelle asti. Viitteet uudesta pankkikriisistä Deutsche Bankin osalta, pitänevät EKP:n toimet maltillisina. EKP ei olekaan seurannut Yhdysvaltojen keskuspankin koron nostoja. Lyhytaikaiset korot ovat olleet yleisellä tasolla jo negatiivisia, myös pitkäaikainen korkotaso on pysynyt erittäin matalalla tasolla. Nousua pitkäaikaisiin korkoihin ennakoidaan vasta 2017. Korkotason odotetaan nousevan lyhimpien korkojen osalta positiiviseksi vasta 2018, mutta tuolloinkaan nousu on korkeintaan prosentin luokkaa.

Kunnan verotulot jäivät viime vuoden tilinpäätöksessä alkuperäisistä ennusteista yli miljoona euroa. Verotulot eivät ole kasvaneet kesään 2015 verrattuna lainkaan. Vuoden 2016 osalta Muuramessa olemme jäämässä talousarvion odotuksista 300 000 euroa. Valtionosuudet ovat toteutuneet talousarvioin mukaisesti. Valtionosuudessa on odotettu yli 10 %:n kasvu vuoteen 2015 verrattuna.

Niukka talouskasvu tarkoittaa niukkaa veropohjan kasvua ja jos veropohja ei kasva, eikä veroprosentteja muuteta, verotulojen kasvu on edelleen väestönkasvun varassa. Erityisen huolestuttavaa on huomata, että verotuloennusteissa verotulojen ennustetaan edelleen putoavan 2017 jopa yli 600 000 euroa. Ennusteet ovat viimeisen vuoden aikana jatkuvasti pudottaneet kunnan verotulojen kokonaismäärää. 2017 ja 2018 ennuste on pudonnut 1,2 milj. euroa ja 0,9 milj. euroa 2019. Tuloista tehtävien vähennysten määrä alentaa tulevana vuosina efektiivistä kunnallisveroastetta. 19,5 prosentin verokannan tuotto ansiotuloista toi verotuloja 15,05 % vielä 2015. Tulevana kolmena vuotena saman verokannan tuotto laskee alle 14,5 %:n. Kasvaneet vähennykset ovat tulonsiirtoa yksityiseen kulutukseen ja tätä tulonsiirtoa pyritään kompensoimaan kunnille kasvaneilla valtionosuuksilla.

2.1 KUNTATALOUS

Kuntataloudessa on aikaansaatu ja haettu kustannustehokkuutta kuntien palveluissa. Moni kunta on myös nostanut tuloveroprosenttiaan kahden viimeksi kuluneen vuoden aikana. Nämä toimet näyttävät tuottavan tulosta, kun lähes poikkeuksetta kunnat ovat tehneet ylijäämäisiä tuloksia 2014 ja 2015. Tosin kuntien yhteenlaskettu ylijäämäinen tulos putosi vuodesta 2014 vuoteen 2015 1,8 mrd. euroa. Taseen alijäämät ovat osalla positiivistakin tulosta tekevien kuntien riippana. Muuramen kunnan tilanne on ollut poikkeuksellisen hyvä ja ylijäämää taseessa on yli 8 milj. euroa. Talous tiukan menokurin saattamana on saatu mitoitettua vähäiseen tulopohjan kasvuun. Edelleen kuntien taloustilanteeseen vaikuttaa verotulojen kasvun hitaus ja samanaikainen väestön ikääntymisestä johtuva palvelutarpeen sekä menojen kasvu. Osalla kunnista menojen kasvua hillitsee väestön väheneminen, mutta Muuramen asukasluku osoittaa yhä vahvaa kasvua. Valtionosuuksien kasvu ei riitä korvaamaan rahoitusvajetta, mikä verotulojen menettämisestä kunnille syntyy.

Kunnan valtionosuusrahoitus muodostuu pääosin kahdesta osasta: valtiovarainministeriön hallinnoimasta kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja opetus- ja kulttuuritoimen (OKM) rahoituksesta annetun lain mukaisesta valtionosuusrahoituksesta, jota hallinnoi opetus- ja kulttuuriministeriö. Vuoden 2017 rahoitukseen kohdistuu korjauserät toimeentulotukipalveluiden siirtymisestä KELAlle ja ammatillisen koulutuksen reformin vaikutus huomioidaan OKM-vähennyksessä.

Muuramen kunnan peruspalveluja valtionosuuksien kehitys.

	2015	2016	2017
Peruspalveluiden osuus:	9,5 M€	10,7 M€	10,5 M€
Verotulon tasaus	-81 k€	- 36 k€	+157 k€
Kelalle toimeentulotuen siirto			-240 k€
Opetus- ja kulttuuritoimen vähennys:	-1,23 M€	- 1,3 M€	-758 k€
Yhteensä valtion osuus:	8,3 M€	9,4 M€	9,7 M€

Valtionosuusjärjestelmään sisältyvä valtionosuusprosentti kuvaa valtion ja kuntien välistä kustannusten jakoa. Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden valtionosuusprosentti:

2014	29,57
2015	25,42
2016	25,52
2017	25,24.

Valtion rahoitusosuus peruspalveluihin laskee 0,26 prosenttiyksikköä, mikä tarkoittaa noin prosentin vähennystä valtionosuuden perusosaan. Euroina vähennys on noin 200 000 euroa.

Vuonna 2017 Muuramen kunta saa peruspalveluiden valtionosuutta 10,5 miljoonaa euroa. Siitä vähennetään 240 000 euroa KELAlle siirtyvän toimeentulotukipalvelun vuoksi. Verotulontasaus on poikkeuksellisesti positiivinen eli Muurame saa 2017 verotulontasaususeränä 157 000 euroa. Vähennettävää on vielä OKM-valtionosuus 760 000 euroa. Vähennys on aiempia vuosia pienempi, koska ammatillisen koulutuksen osalta kuntien omavastuuosuus pieneni uudistuksen myötä ja tämä erotus on vähennetty puolestaan OKM-vähennyksestä. Jäljelle jäävä valtionosuus Muuramessa vuodelle 2017 on 9,7 miljoonaa euroa.

2.2 TOIMINTAYMPÄRISTÖN KEHITYS

Kuntien kannalta toimintaympäristön talouden kehitys on keskeinen menestystekijä. Siihen liittyy paitsi yleinen taloudellinen kehitys maailman talouden ja kansantalouden osalta, mutta myös erittäin oleellisena osana alueellinen talouskehitys. Työllisyyskehityksen kannalta on huolestuttavaa, että lähiympäristön kuntien ja yritysten talouskehitys on Suomen heikointa ja vaikuttaa koko seudun kehitykseen hidastavasti. Vain vahva rakentaminen piristää heikkoa talouskasvua, sen tuki vaikean taantuman yli on merkittävä.

Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan työttömyysprosentti Suomessa on 12,5 %. Keski-Suomen työttömyystilanne on maakunnista toiseksi huonoin.

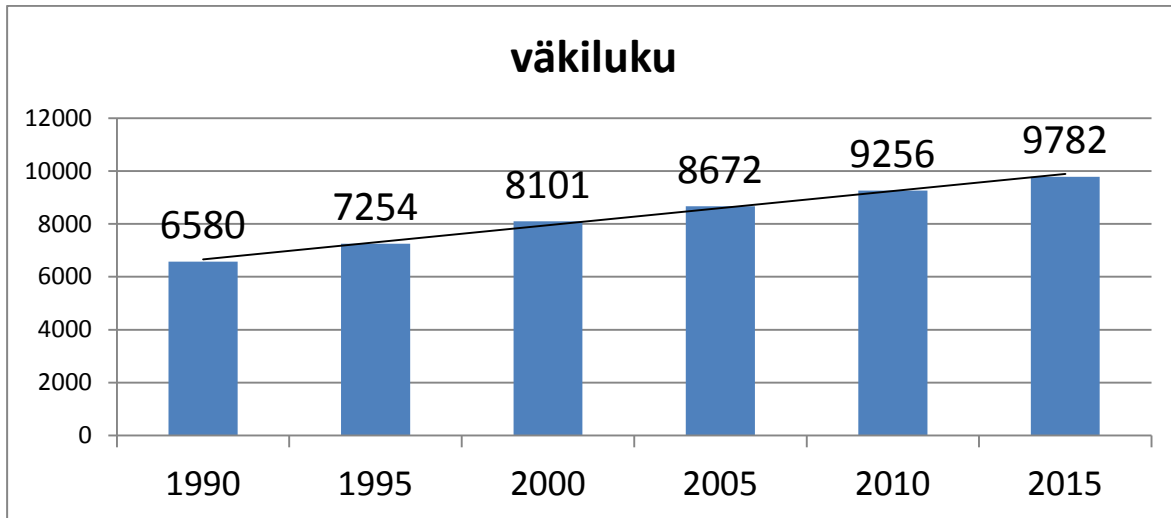
Keski-Suomen työllisyyskatsaus syyskuu 2016 (julkaisija Keski-Suomen ELY-keskus) työttömyysprosentti Muuramessa oli syyskuun lopussa 10,8 % eli työttömyys on edelleen alentunut vuodenvaihteesta ja on Keski-Suomen alhaisin. Keski-Suomi on valtakunnallisessa työttömyystilastossa toiseksi viimeisenä 15,5 prosentilla. Maakuntamme takana tilastossa oli vain Pohjois-Karjala 15,8 %. Työttömyysprosentti on Suomessa kautta linjan alentunut, mutta pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut. Työttömien lukumäärää vertailtaessa esimerkiksi Pohjois-Karjalan kanssa, niin työttömiä lukumäärällisesti Pohjois-Karjalassa on vain hiukan yli 11 500, kun taas Keski-Suomessa lukumäärä on yli 20 600. Tuo vertailu vain kertoo mitta-kaavasta, kuinka suuren ongelman äärellä olemme työttömyyden suhteen Keski-Suomessa. Positiivista kehitystä työllisyysmarkkinoilla Keski-Suomessakin on tapahtunut. Tammikuussa 2016 Keski-Suomen maakunnassa oli vielä kuusi kuntaa, joilla työttömyysprosentti ylitti 20. Tällä hetkellä kaikki kunnat Keski-Suomessa alittavat 18 %:n lukemat ja koko Suomessa 20 %:n lukemat ylittää vain kaksi kuntaa.

Elinkeinopolitiikan siirto enemmän Muuramen kunnan omaksi toiminnaksi ja kunnanjohtajan parantuneet mahdollisuudet keskittyä enemmän ELPO-asioihin, on tuonut hyvää tulosta. Eri-tyisesti yrityskoordinaattoritoiminta saa hyvää palautetta yrittäjiltä. Tuloksina on jo näytettävää mm. teollisuusrakentamisen jatkuminen Muuramessa ja toiminnan laajentumisia nähdään taas pitkästä ajasta. Uuden strategian mukainen elinvoima alkaa rakentua perinteisistä hyvistä asioista – kunnan ja yritystoiminnan yhteistyöstä. Ehdottomana tavoitteena on työpaikkaomavaraisuuden kasvattaminen. Vuodenvaihteen tilastoissa Muurame oli työpaikkaomavaraisuuden suhteen kolmanneksi viimeisenä Keski-Suomessa. Muurame on kuitenkin Jyväskylän ohella ainoa kunta Keski-Suomessa, jossa työikäisen väestön osuus kokonaisväestöstä on yli 60 % (Muurame 62 %, Jyväskylä 67 %). Toki tilastossa on kuntamme asemaan vaikuttava tilastointivirhe, kun kuntayhtymän työntekijät lasketaan tuossa tilastossa isäntäkunnan työpaikkaomavaraisuuteen. Mutta virhe ei yksin ole selitys heikkoon sijoittumiseemme taulukossa. Väestörakenteen muutos on kasvattanut kunnassamme vanhemman väestön suhteellista ja absoluuttistakin osuutta kaikkein eniten. Työpaikat vetävät työikäistä väestöä kuntiin ja työpaikkojen kasvuun on myös Muuramessa satsattava. Eri-tyisesti PK-sektorilla kasvupotentiaali on suuri ja hyödyntäminen tehokkainta.

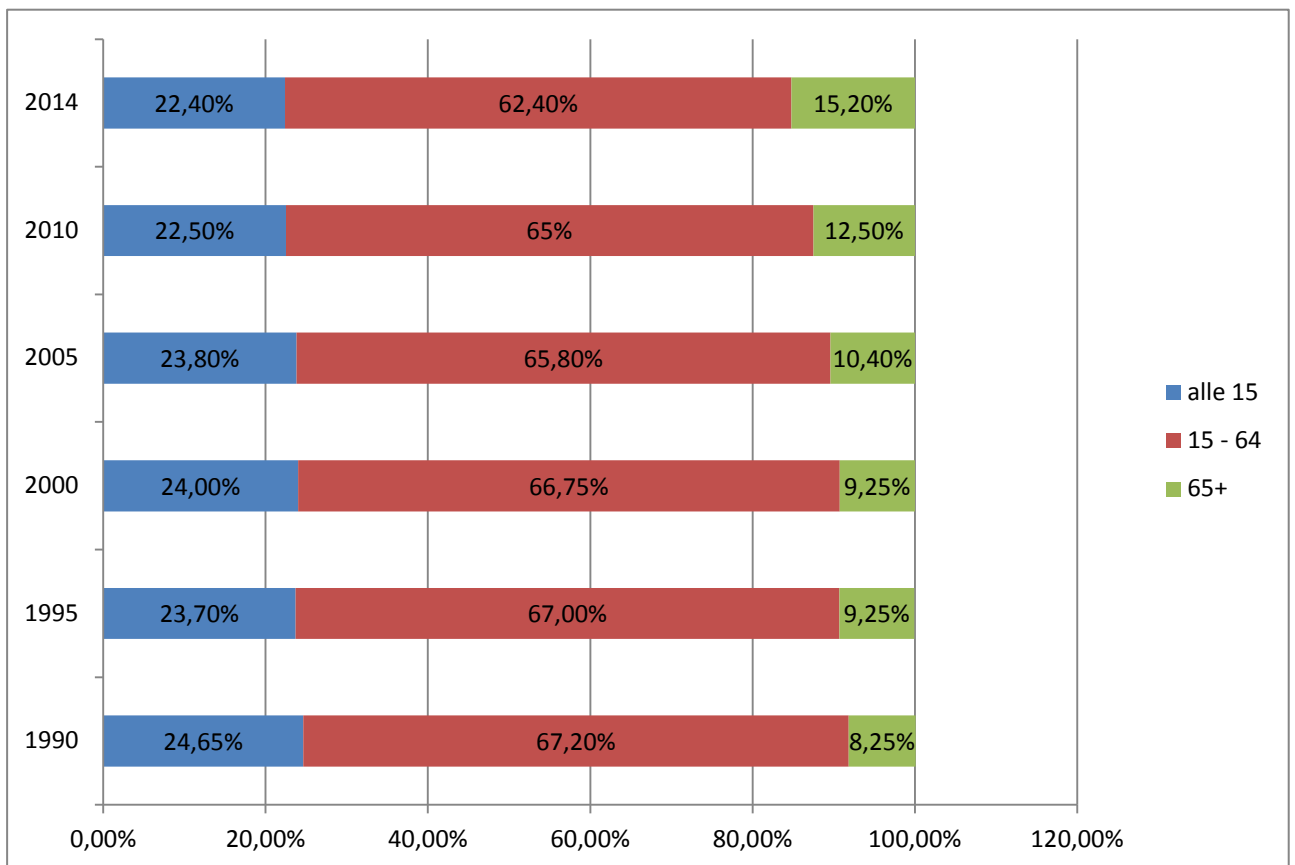
Hyvinvointia tuetaan hyvillä, toimivilla ja tehokkailla palveluilla. Vuodenvaihteessa toiseksi suurimpana ulkoistettuna ostotoimintana ollut perusterveydenhuolto kotiutetaan kunnan omaksi toiminnaksi Muuramen Hyvinvointi liikelaitokseen. Valtakunnallinen SOTE näyttää myöhästyvän 2019 aikataulustaan ja rakentuu vain alussa maakuntahallinnon pohjalle. Varsinainen palvelutuotanto asiakkaille antaa vielä odottaa suunnitelmia ja rakenteita.

2.2.1 VÄESTÖRAKENTEN KEHITYS

Kunnan väestönkasvu on ollut viime vuosina hiukan totuttua hitaampaa ja maltillisempaa. Vuoden 2014 hyvän väestönkasvun jälkeen on kasvu 2015 ollut merkittävästi hitaampaa, mutta vilkastui taas 2016 aikana.

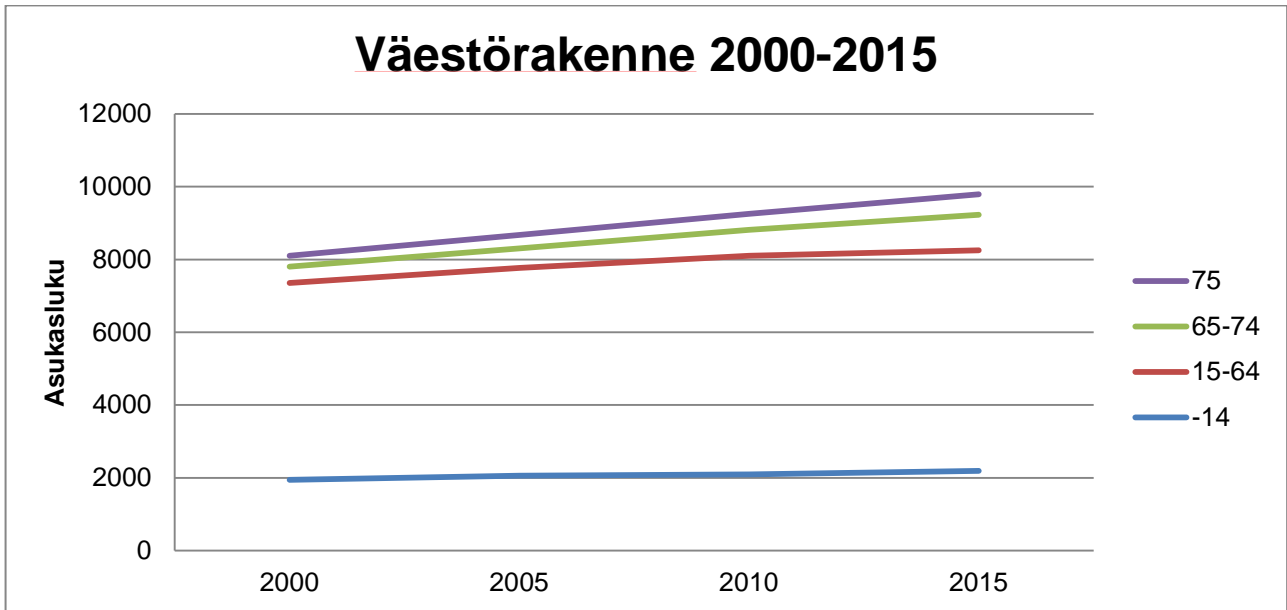

Väestön ikärakenteessa on tapahtunut merkittävää vanhentumista, kun suurten ikäluokkien vanheneminen muokkaa kunnan väestörakennetta.

Väestön keski-ikä Muuramessa on tällä hetkellä 38,9 vuotta. Väestönkasvun hidastuminen on myös osaltaan muuttanut palvelurakenteen tarpeita. Ikäryhmässä alle 15-vuotiaat ei ole tapahtunut juurikaan kokonaiskasvua. Kasvua on eri alueilla, mm. Kinkomaa on kasvanut vahvasti alueena. Huomioitavaa on myös yli 75-vuotiaiden osuuden kasvu.

Vuoden 2016 osalta väestön kasvu on ollut 87 henkeä, ennakkoväkiluku syyskuulta 2016 on 9 878 asukasta.

Väestö	
Väkiluku 31.12.2015	9 782
Väkiluvun muutos, % 2014–2015	0,8
0–14-vuotiaiden osuus väestöstä, % 31.12.2014	22,4
15–64-vuotiaiden osuus väestöstä, % 31.12.2014	62,4
65 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä, % 31.12.2014	15,2
Ruotsinkielisten osuus väestöstä, % 31.12.2014	0,1
Ulkomaisten kansalaisten osuus väestöstä, % 31.12.2014	0,8
Kuntien välinen muuttovoitto/-tappio, henkilöä 2014	70
Syntyneiden enemmisyys, henkilöä 2014	55
Perheiden lukumäärä 31.12.2014	2 776
Valtionveronalaiset tulot, euroa/tulonsaaja 2014	36 311

2.2.2 ALUEELLINEN KEHITYS: ASUNTOJEN RAKENTAMISTARVE, SUUNNITTELUKAUDEN KEHITTÄMISHANKKEET, ELINKEINOTOIMINNAN KEHITYS

Alueellinen kehitys on keskittynyt asuntorakentamisen osalta erityisesti keskustaaajaman ja Kinkomaan alueille. Omakotitaloalueita avataan tasaiseen tahtiin, ja tällä pyritään vastaamaan vahvaan kysyntään tulevaisuudessakin.

Vuokra-asuntojen lisärakentamiselle tulee tarvetta vasta myöhemmässä vaiheessa, kun nykyinen vuokra-asuntokanta joko saavuttaa peruskorjauksen tai vapautuu säätelyn piiristä. Tällä hetkellä vuokrausaste on hyvä, mutta vuokrausasteeseen vaikuttaa yhä taloudellinen taantuma. Osin tätä taantumaa on piristänyt rakentamisen vilkastuminen. Teollisuus- ja palvelurakentaminen on keskittynyt Punasillan alueelle ja Muuramen keskustan risteysalueelle. Punasilta on taantumasta huolimatta rakentunut nopeasti ja toimijat ovat löytäneet alueen omakseen.

Lisäalueiden kaavoitus teollisuudelle ja palveluilla sekä maanhankinta tätä varten on yksi tärkeimmistä elinkeinopoliittisista tavoitteista suunnittelukaudelle.

Vaikka palvelutuotanto onkin kasvavin ala, on myös perinteisemmän teollisuuden roolista ja tärkeydestä syytä pitää huolta. Nämä tarjoavat mitä moninaisimpia alihankintaketjuja ja luovat yhteyteensä tarvitsemiaan palvelu- ja toimitusketjuja. Kerrannaisvaikutuksena nämä tukevat erinomaisesti elinkeinoelämää ja mahdollistavat yritystoiminnan muodostumista ympärilleen.

2.2.3 TYÖVOIMA, TYÖLLISYYS

Viimeisimpien tilastokeskuksen tilastojen valossa (vuosi 2014) kunnan työvoima on ollut 4771 henkilöä, joista työssä olevia on 4153 ja työttömiä 618 (13 %). Työssä olevien osuus koko väestöstä on 42,8 %.

Vuoden 2015 työttömyystilastojen (ELY-keskus) mukaan muuramelaisista 12,8 % oli työttöminä vuoden vaihteessa. Yli vuoden työttömänä olleiden määrä laski vuoteen 2014 verrattuna 6,5 %. Syyskuussa 2016 työttömiä oli työttömyystilaston (ELY-keskus) mukaan muuramelaisista 10,8 %.

Työssä toimivan väestön lukumäärät ja prosenttiset osuudet toimialoittain
31.12.2000, 2010, 2013 ja 2014

Toimiala	2000	%	2010	%	2013	%	2014	%
Maa- ja metsätalous	83	2,3	69	1,7	68	1,6	55	1,3
Teollisuus	904	25,4	831	19,9	710	16,9	699	16,8
Rakennustoiminta	278	7,8	315	7,6	310	7,4	329	7,9
Kauppa	434	12,2	416	10,0	451	10,8	410	9,9
Liikenne	178	5,0	153	3,7	155	3,7	149	3,6
Palvelut	1617	45,4	2332	56,0	2463	58,8	2468	59,4
Elinkeino tuntematon	64	1,8	51	1,1	34	0,8	43	1,0
Yhteensä	3558	100,0	4167	100,0	4191	100,0	4153	100,0

Merkittävimmät muutokset elinkeinorakenteessa viime vuosina ovat teollisuudessa toimivien osuuden lasku sekä palveluelinkeinoissa toimivien määrän nousu. Myös hoiva-alan työpaikkojen määrä on kasvanut Muuramen kunnan alueella etenkin Vitapolis-alueen kasvun myötä.

Muuramen kunnan tavoitteissa on jatkuva uusien työpaikkojen syntyminen kunnan alueelle ja niihin liittyen kunnassa on pidettävä jatkuvasti riittävää varantoa työpaikka-alueista. Tällä hetkellä keskeiset painopistealueet ovat Muuramen keskustan ysitien risteysalueen, Punasilan alueen sekä Vitapolis-alueen kehittämisessä. Samanaikaisesti pitää Teollisuusalueen laajentamiselle eteläisen Muuramen alueella etsiä mahdollisuuksia. Oman haasteensa työpaikkojen osalta aiheuttaa globaali heikko talouskehitys, josta johtuen myös muuramelaisissa yrityksissä on ollut irtisanomisia, toiminnan supistuksia ja lomautuksia. Toisaalta on huomattava, että samanaikaisesti osa yrityksistä myös kasvaa ja synnyttää uusia työpaikkoja.

Kunnan työpaikkarakenteen muutokset 2010-luvulla merkitsevät lähinnä seuraavaa:

Tasaantumista on maa- ja metsätalouden aloilla, nousua kaupan ja palvelujen työpaikkojen määrissä. Kuluva suunnittelukauden aikana ennustetaan palvelujen alojen kehittyvän selvästi eniten, joskin yleinen talouskehitys estää nopean kasvun. Palvelut saavat uutta kasvovoimaa matkailusta ja erityisesti kaupasta – todellisuudessa matkailun osuus ei ole noussut, koska venäläisten turistien määrä on kääntynyt laskuun. Työpaikkasuunnitelma on tavoitteellinen. Vuonna 2014 omavaraisten työpaikkojen osuus oli 62 %. Tavoitteena on, että suunnittelukauden keskimääräinen työpaikkojen lisäys olisi vuosittain noin 100–150.

Jotta työttömyys pystytään pitämään alhaisena ja väestösuunnitteessa esitetty väestönkasvu tapahtuisi, liittyvät nämä molemmat tekijät työpaikkojen määrän vastaavaan lisäykseen. Tämä taas edellyttää jatkuvia ponnistuksia elinkeinoelämän edistämiseksi ja edelleen monipuolistamiseksi, koska aina huomattava osa uusista luoduista työpaikoista jää korvaamaan joillakin aloilla väistämätöntä työpaikkojen vähenemistä.

2.2.4 HALLINTO JA HENKILÖSTÖ

Kunnassa tullaan toteuttamaan organisaatiouudistus uuden strategian myötä. Tämä vaikuttaa koko kunnan järjestäytymiseen ja palveluiden organisoimiseen. Tällä vastataan myös jo tulevaisuuden haasteisiin, kun mietitään millainen on tulevaisuuden kunta esim. sote-uudistuksen jälkeen.

Henkilöstön määrässä tapahtuu merkittävä kasvu 2017, kun perusterveydenhuollon palvelut palaavat kunnan liikelaitoksen toiminnaksi. Arvioitu henkilöstömäärän kasvu, kaikki palvelu- alat huomioiden, on yli 70 henkeä, joista kaikki ovat vakinaista henkilöstöä.

Muutos on merkittävä ja lisää vaatimuksia henkilöstöhallinnon järjestämiseen. Tämän vaatimukseen pyritään vastaamaan 2017 aikana uuden palkanlaskenta- ja HR-ohjelmiston avulla.

2.3 INVESTOINNIT

2.3.1 RAKENTAMISOHJELMA 2016–2021

Hankkeen nimi	Kokonaiskust.arvio euroa	2016	2017	2018	2019	2020	2021
TALONRAKENNUKSET							
Virastotalo	90 000	30 000	20 000	20 000	20 000		
Mäkelänmäen koulu	110 000	80 000	0	30 000			
Uimahalli	25 000	0	25 000				
Nisulanmäen koulu	150 000	0	60 000	40 000	50 000		
Terveyskeskus	140 000	50 000	50 000	40 000			
Niittyahon koulu	28 000		0	28 000			
Kulttuurikeskuksen lattia							
Kinkomaan vanha koulu	600 000			300 000	300 000		
Paloasema	4 080 000			80 000	2 000 000	2 000 000	
Nuorisotila	1 000 000					400 000	600 000
Valtion osuus / päätökset							
TALONRAKENNUKSET yhteensä	6 223 000	160 000	155 000	538 000	2 370 000	2 400 000	600 000

Hankkeen nimi	Kokonaiskust.arvio euroa	2016	2017	2018	2019	2020	2021
KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET							
Tievalaistus							
Tievalaistuksen rakentaminen	360 000	100 000	60 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Liikenneväylät							
Asuntoalueiden viimeistely	120 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
Kinkomaa	1 091 000	296 000	95 000	100 000	200 000	200 000	200 000
Seunavuori	1 150 000	405 000	245 000		200 000	200 000	100 000
Tervämäki	172 000				72 000		100 000
Vuorenlahti			25 000				
Riihiniemi	200 000		200 000				
Hautalahden alue	800 000			200 000	200 000	200 000	200 000
Muut liikenneväylät	3 087 000	487 000	500 000	600 000	500 000	500 000	500 000
Niittyahon kevyen liikenteen väylä	350 000		200 000	150 000			
Saarenkyläntie kevyenliikenteen väylä	30 000	30 000					
Sanantien korjaus sekä kevyen liikenteen väylä	200 000			200 000			
Muut kevytliikenneväylät	360 000	60 000			100 000	100 000	100 000
Liikenneväylät yhteensä	7 560 000	1 298 000	1 285 000	1 270 000	1 292 000	1 220 000	1 220 000
Puistot							
Puistojen rakentaminen	180 000	50 000		30 000	50 000	30 000	50 000
Urheilu- ja ulkoilualueet							
Isolahden jääkiekkokaukalo	50 000					50 000	
Niittyahon jääkiekkokaukalo	20 000	20 000	20 000				
Kinkomaan laiturin	20 000	20 000					
Urheilukentän suorituspaikkojen kunnostaminen	50 000	50 000					
Seudun retkeilyreitti	100 000			50 000	50 000		
Tekonurmen pinnan uusiminen	145 000			145 000			
Koulunmäen lähiliikuntapaikka*	190 000	110 000	80 000				
Kinkomaan lähiliikuntapaikka*	410 000	10 000	150 000	150 000	100 000		
Puistot yms yhteensä	1 265 000	240 000	250 000	345 000	200 000	180 000	50 000
Valtion osuus/ Koulunmäen lähiliikuntapaikka		-33000	-45000				
Valtion osuus /Kinkomaan lähiliikuntapaikka			-24000	-45000	-30000		
RAKENTEET JA LAITTEET yhteensä	9 033 000	1 605 000	1 526 000	1 620 000	1 512 000	1 450 000	1 320 000

Hankkeen nimi	Kokonaiskustannus- arvio / euroa	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Vesihuolto							
Tervämäki	155 000				55 000	50 000	50 000
Seunavuori	970 000	215 000	155 000		200 000	200 000	200 000
Kinkomaa	678 000	148 000	30 000	50 000	150 000	150 000	150 000
Vuorenlähti			45 000				
Hautalahden alue	500 000			200 000	100 000	100 000	100 000
Vesilaitoksen kehittäminen	Suursuskangas Innanlahti Kinkomaa	480 000 140 000 400 000	80 000 20 000 30 000	50 000 20 000 30 000	50 000 30 000 100 000	200 000 30 000 80 000	50 000 20 000 80 000
Vesihuollon perusparannus	910 000	130 000	130 000	200 000	150 000	150 000	150 000
Muu vesihuoltotyö	300 000	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Vesihuolto yhteensä	4 533 000	673 000	510 000	680 000	1 015 000	850 000	850 000
Maa- ja vesialueet							
Maa-alueiden ostaminen	1 300 000	600 000	300 000	100 000	100 000	100 000	100 000
Maa-alueiden ostaminen/vesihuolto			200 000				
KAIKKI YHTEENSÄ	21 334 000	3 038 000	2 691 000	2 938 000	4 997 000	4 800 000	2 870 000

2.3.2 KONEET JA KALUSTO 2017–2019

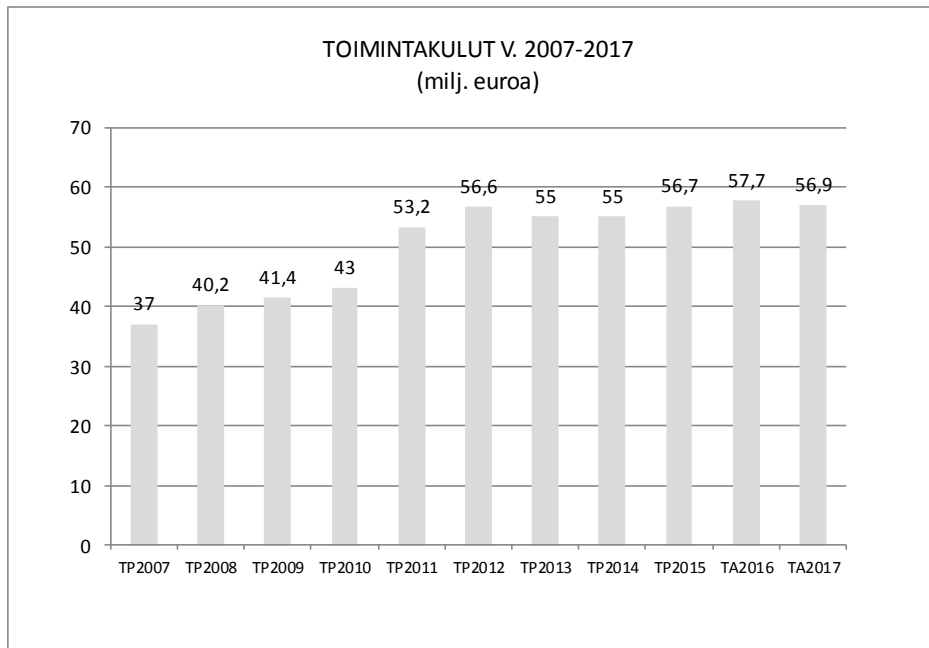
	Kauden kust.arvio €	2017	2018	2019
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET				
Atk-ohjelmistot	219 000	159 000	30 000	30 000
Kunnanhallitus, atk-ohjelmien kehittäminen				
AINEELLISET HYÖDYKKEET				
KONEET JA KALUSTO				
Atk-laitteet	139 010	69 010	35 000	35 000
Kunnanhallitus		33 260	25 000	25 000
Nisulanmäen koulu		6 000		
Mäkelänmäen koulu		17 150		
Isolahden koulu		3 000		
Leikari		3 600		
Varhaiskasvatus		6 000	10 000	10 000
Koneet ja kalusto	232 000	102 000	130 000	
Teknisten palveluiden Itk				
Keskuskeittön yhdistelmäuuni tai sekoittava pata		18 000	18 000	
Keskuskeittion auto		25 000		
Ruohonleikkuri			22 000	
Vesilaitoksen auto		45 000		
IV-koneen laitteisto Mäkelänmäen koulu		14 000		
Maalämpöpumppu + porausputkisto			90 000	
Yhteensä	590 010	330 010	195 000	65 000

3 VUODEN 2017 TALOUSARVIO

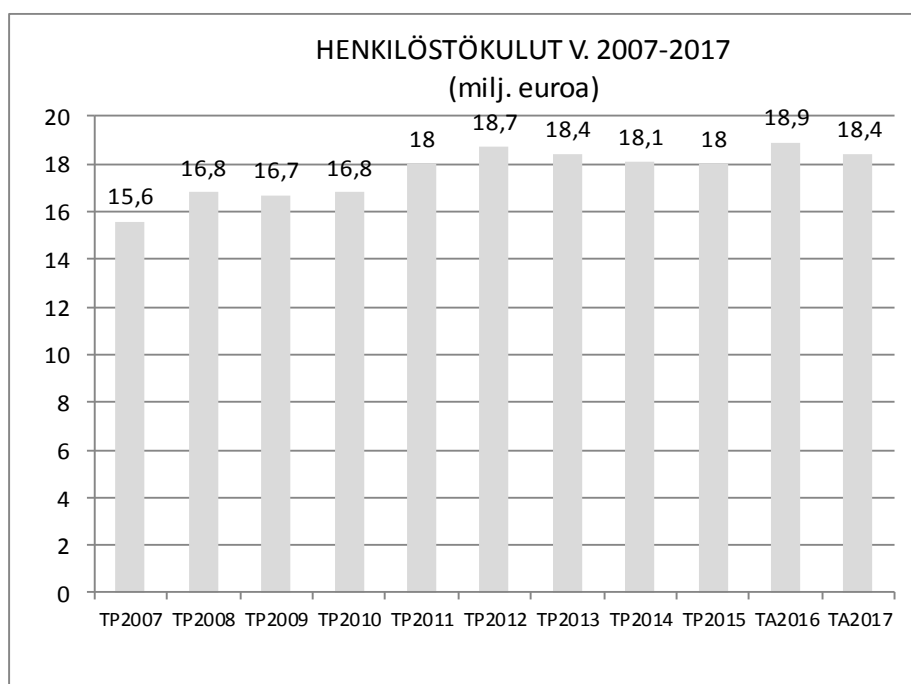
3.1 VUODEN 2017 TALOUSARVION PÄÄPIIRTEET

3.1.1 KÄYTTÖTALOUS

Käyttötalouden menot ilman kustannuslaskennallisia eriä ovat 56.899.760 euroa, tulot 12.832.640 euroa ja valmistus omaan käyttöön 309.050 euroa. Käyttötalouden menot pienenevät 1,4 % vuoden 2016 talousarviosta. Käyttötalouden tulot pienenevät 3,9 % vuoden 2016 talousarviosta. Käyttötalouden nettomenot ovat 43.758.070 euroa. Ne pienenevät 0,6 % vuoden 2016 talousarviosta.

Henkilöstömenot ovat 18.437.160 euroa. Laskua vuoden 2016 talousarviosta on 465.630 euroa (-2,5 %). Palkat ovat 14.537.860 euroa ja laskua vuoden 2016 talousarvioon on 86.390 euroa (-0,6 %). Henkilösivukulut ovat 3.899.300 euroa ja laskua vuoden 2016 talousarviosta on 379.240 euroa (-8,9 %).

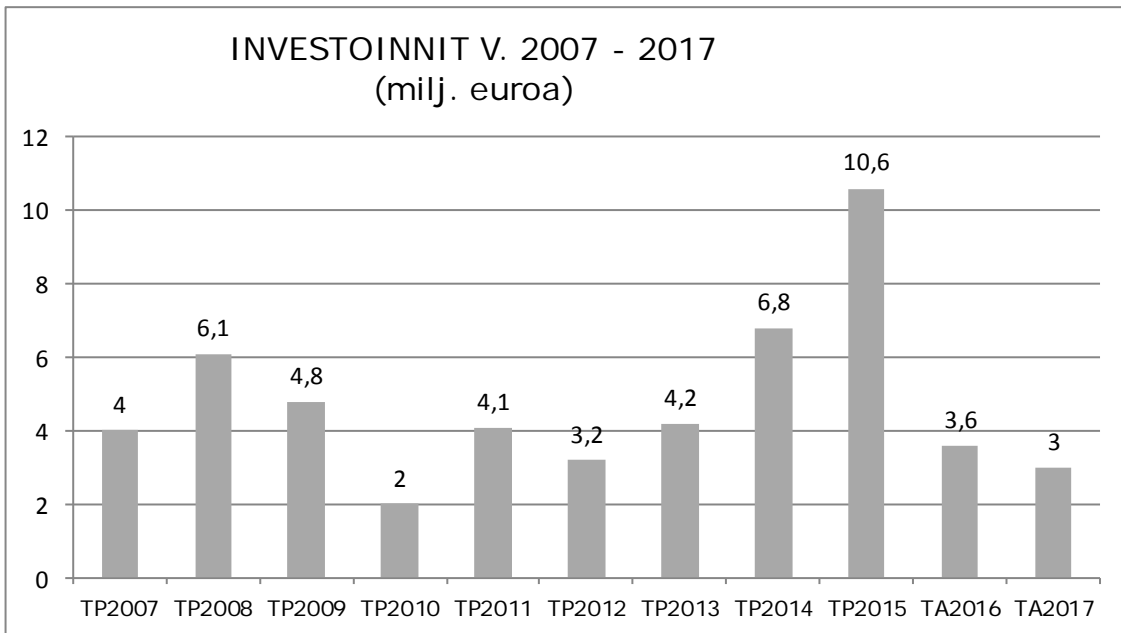

3.1.2 INVESTOINNIT

Investointien menot ovat 3.090.010 euroa ja tulot 60.000 euroa. Menot laskivat 13,9 % vuoden 2016 talousarviosta Nettoinvestoinnit ovat 2.961.010 euroa. Ne laskevat 15,3 % vuoden 2016 talousarviosta.

Talonrakennuksen korjauskohteisiin investoidaan 155.000 euroa.

Liikenneväylien rakentamiseen käytetään yhteensä 1.285.000 euroa ja tievaloihin 60.000 euroa. Vesihuollon rakentamiseen varataan yhteensä 510.000 euroa ja urheilu- ja ulkoilualueiden rakentamiseen 250.000 euroa.

3.1.3 TULOSLASKELMA

Toimintakate on -44,0 milj. euroa. Rahoitustulot ja -menot ovat 50.000 euroa. Korkomenot ovat 65.400 euroa ja muut rahoitusmenot ovat 50.740.

Vuosikate on 2.820.170 euroa. Se pienenee vuoden 2016 talousarvioon verrattuna 155.050 euroa. Vuosikate asukasta kohden on 282 euroa.

Suunnitelman mukaiset poistot ovat 3,8 milj. euroa. Tulorahoitus ei riitä kattamaan poistoja, vaan alijäämää syntyy 1 milj. euroa.

	TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17
TULOSLASKELMA				
TOIMINTATULOT				
* Myyntitulot	4.263.358	4.074.080	3.713.770	8,84-
* Maksutulot	1.459.205	1.425.190	1.536.850	7,83
* Tuet ja avustukset	799.588	759.600	437.700	42,38-
* Muut toimintatulot	7.709.121	7.077.120	7.144.320	0,95
** TOIMINTATULOT YHTEENSÄ	14.231.273	13.335.990	12.832.640	3,77-
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN				
** VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	349.971	314.150	309.050	1,62-
TOIMINTAMENOT				
* Henkilöstömenot	17.990.905-	18.902.790-	18.437.160-	2,46-
* Palvelujen ostot	26.133.468-	26.602.340-	21.244.170-	20,14-
* Aineet, tarvikkeet ja tavara	2.252.321-	2.531.260-	2.494.380-	1,46-
* Avustukset	3.996.686-	4.122.890-	3.492.750-	15,28-
* Muut toimintamenot	6.352.681-	5.517.450-	6.356.160-	15,20
* 0	0	0	4.875.140-	0,00
** TOIMINTAMENOT YHTEENSÄ	56.726.061-	57.676.730-	56.899.760-	1,35-
TOIMINTAKATE				
	42.144.817-	44.026.590-	43.758.070-	0,61-
Verotulot				
* Verotulot	36.837.417	37.679.000	36.834.000	2,24-
Valtionosuudet				
* Valtionosuudet	8.415.601	9.349.360	9.694.240	3,69
Rahoitustulot ja -menot				
* Korkotulot	3.611	4.000	1.400	65,00-
* Muut rahoitustulot	234.969	113.000	164.740	45,79
* Korkomenot	99.266-	130.400-	65.400-	49,85-
* Muut rahoitusmenot	47.451-	13.150-	50.740-	285,86
VUOSIKATE				
	3.200.064	2.975.220	2.820.170	5,21-
Poistot ja arvonalentumiset				
* Suunn.mukaiset poistot	3.426.544-	3.488.940-	3.778.000-	8,29
Satunnaiset erät				
TILIKAUDEN TULOS				
	226.480-	513.720-	957.830-	86,45
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)				
	226.480-	513.720-	957.830-	86,45

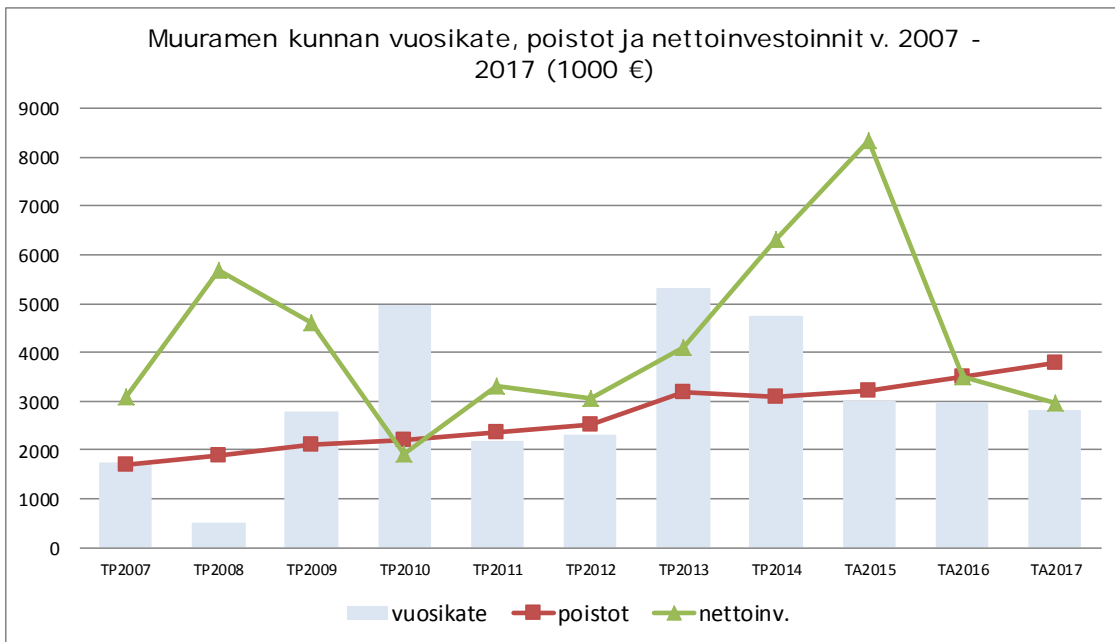
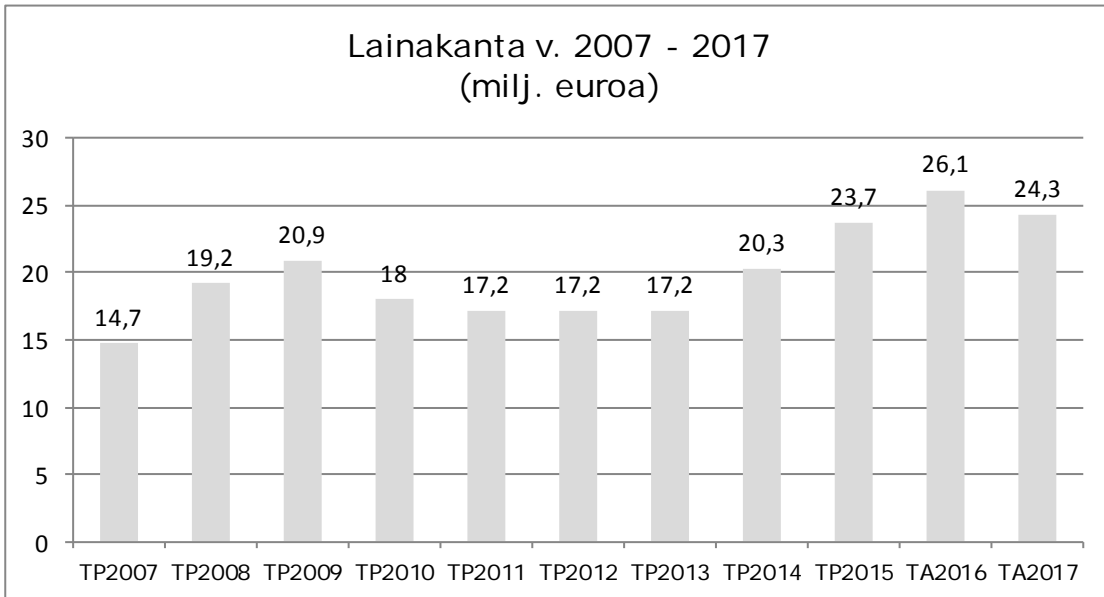
TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT:	TP 2015	TA2016	TA 2017
Veroprosentti	19,5	19,5	19,5
Verotulot, €/asukas	3766	3845	3683
Toimintatuotot/toimintakulut %	25,2	23,2	22,7
Vuosikate/Poistot %	93,4	85,3	74,6
Vuosikate €/asukas	327,1	303,6	282,0
Yli-/ alijäämä €/asukas	-23,2	-52,4	-95,8
Asukasluku vuoden lopussa	9782	9800	10000

3.1.4 RAHOITUSLASKELMA

Toiminnan ja investointien rahavirta on -140.840 euroa. Negatiivinen välisumma osoittaa määrän, joka on rahoitettava pääomarahoituksella. Myyntituloja maan myynnistä arvioidaan kertyvän 60 000 euroa.

Lainoja lyhennetään 1,9 milj. euroa ja uutta pitkäaikaista lainaa otetaan 2 milj. euroa. Lainamäärä kasvaa 2015 tilinpäätöksestä 0,6 milj. euroa. Lainaa arvioidaan vuoden 2017 lopussa olevan 24,3 milj. euroa, mikä on asukasta kohden 2430 euroa.

	/1000€	TP2015	TA2016	TA2017	Muutos-% 2016-17
RAHOITUSLASKELMA					
Toiminnan rahavirta					
**	Vuosikate	3.200.064	2.975.220	2.820.170	5,2-
**	Tulorahoituksen korjauserät	1.444.564-	1.000.000-	1.000.000-	0,0
Investointien rahavirta					
*	Investointimenot	10.607.220-	3.588.300-	3.090.010-	13,9-
*	Rah.osuudet invest. menoihin	895.340	33.000	69.000	109,1
Pysyvien vastaavien					
*	hyödykkeiden luovutustulot	2.392.119	1.060.000	1.060.000	0,0
***	Toiminnan ja invest. rahavirta	5.564.262-	520.080-	140.840-	72,9-
Rahoituksen rahavirta					
Antolainojen muutokset					
*	Antolainojen vähennykset	40.652	36.360	36.360	0,0
Lainakannan muutokset					
*	Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	2.688.720	2.029.480	24,5-
*	Pitkäaikaisten lainojen vähenn	2.503.593-	2.205.000-	1.925.000-	12,7-
*	Lyhytaikaisten lainojen muutos	5.900.000	0	0	0,0
Muut maksuvalmiuden muutokset					
*	Toimeksiant.var.ja po:n muut.	5.421	0	0	0,0
*	Saamisten muutos	90.741-	0	0	0,0
*	Korottomien velkojen muutos	343.120	0	0	0,0
***	Rahoituksen rahavirta	3.694.859	520.080	140.840	72,9-
*****	RAHAVAROJEN MUUTOS	1.869.403-	0	0	0,0
*	RAHAVAROJEN MUUTOS	1.869.403	0	0	0,0
TAVOITTEET JA TUNNUSLUVUT:					
		TP 2015	TA 2016	TA 2017	
	Lainakanta, Milj. €	20,3	26,1	24,3	
	Lainakanta, €/asukas	2075	2663	2430	
	Asukasluku vuoden lopussa	9782	9800	10000	

4 TOIMINTOJEN RAHOITUS

4.1 VEROTULOT

Muuramen kunnan vuoden 2017 tuloveroprosentti on 19,50.

Verotuloja arvioidaan vuonna 2017 kertyvän yhteensä 36,8 milj. euroa, verotilistysten arvioidaan pienenevän 2,3 %. Kunnallisveroa arvioidaan kertyvän 32,9 milj. euroa, yhteisöveroa 1,9 milj. euroa ja kiinteistöveroa 2 milj. euroa. Kunnallisveron tilistysten arvioidaan pienenevän vuoden 2016 talousarviosta 3,5 %, yhteisöveron kasvavan 12,2 % ja kiinteistöveron kasvavan 3,7 %.

Vuodelle 2017 vahvistetut kiinteistöveroprosentit ovat seuraavat:

- yleinen kiinteistövero 1,00 %
- vakituisten asuinrakennusten kiinteistövero 0,50 %
- muiden asuinrakennusten kiinteistövero 1,10 %
- rakentamattoman rakennuspaikan kiinteistövero 4 %

Verotuloarvio

	TP 2015	ARVIO 2016	TA 2017	MUUTOS % 16/17
kunnallisvero	32 762 900	34 022 000	32 865 000	- 3,5
yhteisövero	2 121 687	1 705 000	1 942 000	+ 3,7
kiinteistövero	1 952 830	1 952 000	2 027 000	+ 12,2
YHTEENSÄ	36 837 417	37 679 000	36 834 000	- 2,3

Kiinteistöveron tuotot eri verotusryhmissä (2016)

KIIINTEISTÖVERO	VERO -%	VEROTUSARVO	LASKENNALLINEN TUOTTO
vakituiset asuinrakennukset	0,50	223 276 000 €	1 116 000 €
muut asuinrakennukset	1,10	8 949 000 €	98 000 €
yleishyödylliset yhteisöt	1,00	1 671 000 €	17 000 €
yleinen kiinteistövero	1,00	81 770 000 €	818 000 €
rakentamaton rakennuspaikka	2,00	525 000 €	11 000 €
yhteensä		316 191 000 €	2 060 000 €

4.2 VALTIONOSUUDET

Valtio maksaa kunnille peruspalveluiden järjestämistä varten valtionosuutta. Kunnan saamien valtionosuuksien perusteena ovat kaikki kunnan lakisääteiset tehtävät ja muut yleiset tehtävät. Valtionosuuteen vaikuttavat mm. kunnan ikärakenne, sairastavuus, työttömyys, verotulot yms. kunnan rakennetta kuvaavat tekijät.

Valtionosuuslaskurin avulla tehdyn arvion mukaan Muuramen valtionosuudeksi muodostuu 9,7 milj. euroa.

4.3 MYYNTITUOTOT

Myyntituottoja arvioidaan kertyvän 3,7 milj. euroa. Ne vähenevät 9,7 % vuodesta 2016. Myyntituotoista vesi- ja jätevesimaksujen osuus on 1,2 milj. euroa, työpajan myynti-tuottojen 0,1 milj. euroa ja ruokahuollon sisäinen ateriamyynti 1,1 milj. euroa.

4.4 MAKSUTUOTOT

Maksutuottoja arvioidaan kertyvän 1,5 milj. euroa, josta sosiaalipalvelumaksujen osuus on 1,3 milj. euroa. Maksutuotot kasvavat 7,3 % vuodesta 2016.

4.5 TUET JA AVUSTUKSET

Vuoden 2017 talousarvion käyttötalousosaan arvioidaan tukia ja avustuksia kertyvän yhteensä 0,4 milj. euroa. Työllistämistukea saadaan 0,2 milj. euroa ja työterveydenhuoltoon Kansaneläkelaitoksen tukea 0,1 milj. euroa.

4.6 MUUT TOIMINTATUOTOT

Muita tuottoja arvioidaan kertyvän 7,1 milj. euroa, josta sisäisiä vuokratuottoja 5,1 milj. euroa, ulkoisia vuokratuottoja 1 milj. euroa ja käyttöomaisuuden myyntivoittoja 1 milj. euroa.

5 TALOUSARVION SITOVUUS

Käyttötalousovosassa valtuustoon nähden sitova määräraha on talousarvion määrärahakohdassa oleva kokonaismääräraha. Kokonaismäärärahää ei saa ylittää ilman kunnanvaltuuston lupaa eikä käyttää muuhun kuin nimikkeen mukaiseen tarkoitukseen.

Valtuustoon nähden sitovia kokonaisuuksia ovat lapsi- ja perhepalveluiden lautakunta, asukaspalveluiden lautakunta ja teknisten palveluiden lautakunta sekä kunnanhallitus. Lisäksi sitovuustaso koskee vaalien ja tarkastuslautakunnan toimintaa. Toimielimille myönnetty kokonaismääräraha on käytettävissä näiden kokonaisuuksien sisällä.

Toimielinten tulee esittää sitovuustason muutoksesta huolimatta talousarviossa määrärahat tehtävittäin.

Kunnan tuloarviot ovat paitsi tavoitteellisia myös velvoittavia.

5.1 TALOUSARVION MÄÄRÄRAHOJEN JA TULOARVIOIDEN YHTEENVETO

(1000 euroa)	Sitovuus 1)	Määrärahat 2)	Tuloarviot
KÄYTTÖTALOUSOSA			
Keskusvaalilautakunta			
Vaalit	B	32	0
Tarkastuslautakunta			
Tarkastuslautakunta	B	25	
Kunnanhallitus			
Yleishallinto		2305	2734
Sisäiset palvelut		141	0
Elinkeinoelämä		324	0
Joukkoliikenne		325	3
Muu toiminta		27	
Yhteensä	B	3122	2737
Lapsi- ja perhepalv. Itk			
Lapsi- ja perhep. Itk		17	
Hallinto		400	0
Varhaiskasvatus		6327	648
Lasten ja perheiden palvelut		1627	66
LP/Muu sosiaalitoimi		43	6
Perusopetus		10640	348
Toisen asteen koulutus		1423	2
Taiteen perusopetus		131	28
Nuorisopalvelut		199	15
Yhteensä	B	20807	1113
Asukaspalveluiden Itk			
Asukaspalv. Itk		18	
Hallinto		94	
Vanhusten ja vammaisten palv.		6216	1452
Sosiaalityön palvelut		2003	398
Perusterveydenhuolto		5546	
Erikoissairaanhoido		8861	
Vapaa-aikapalvelut		1936	273
Yhteensä	B	24674	2123
Teknisten palv. Itk			
Teknisten palv. Itk		108	
Yhdyskuntasuunn.		508	5
Rakennusvalvonta		179	91
Ympäristöhuolto		188	6
Liikuntapaikat		225	14
Matkailukohteet		0	
Liikenneväylät ja yleiset al.		726	7
Palo- ja pelastustoimi		758	
Kiinteistötoimi		3052	2859
Sisäiset palvelut	3)	1317	1234
Vesihuolto	3)	783	1465
Jätehuolto	3)	0	0
Muu toiminta	3)	86	1178
Yhteensä	B	7930	6859

TULOSLASKELMAOSA			
Verotulot	B		36834
Valtionosuudet	B		9694
Korkotulot	B		1
Muut rahoitustulot	B		165
Korkomenot	B	65	
Muut rahoitusmenot	B	51	
INVESTOINTIOSA			
Kunnanhallitus			
Atk-ohjelmat	B	159	
Teknisten palv. Itk			
Virastotalon peruskorjaus	B	20	
Uimahallin peruskorjaus	B	25	
Kulttuurikeskuksen muutostyöt	B	60	
Terveyskeskus	B	50	
Liikenneväylät	B	1285	
Tievalaistus	B	60	
Puistot	B	230	69
Urheilu- ja ulkoilualueet	B	20	
Vesihuolto	B	510	
Kunnanhallitus			
Koneet ja kalusto	B	69	
Lapsi- ja perhepalv. Itk			
Koneet ja kalusto	B	0	
Asukaspalveluiden Itk			
Koneet ja kalusto	B	0	
Teknisten palv. Itk			
Koneet ja kalusto	B	102	
Maa- ja vesialueet	B	200	
Kunnanhallitus			
Maa- ja vesialueet	B	300	60
RAHOITUSOSA			
Antolainojen muutokset			
Antolainasaamisten vähennykset	B		36
Lainakannan muutokset			
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	B		2030
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	B	1925	
Lyhytaikaisten lainojen muutos			
Vaikutus maksuvalmiuteen			
TALOUSARVION LOPPUSUMMA		61721	61721
1) N = sitovuus nettomääräraha/-tuloarvio			
B = bruttomääräraha/-tuloarvio			
2) Määrärahat = Toimintamenot - Valmistus omaan käyttöön			
3) kohderahoitteiset tehtävät merkitty ilman laskennallisia eriä			

6 KÄYTTÖTALOUSOSA

6.1 KESKUSVAALILAUTAKUNTA

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Keskusvaalilautakunnan tehtävänä on huolehtia yhdessä kunnanhallituksen kanssa valtiollisten ja kunnallisten vaalien ja äänestysten lainmukaisesta läpiviennistä Muuramen kunnan alueella. Lisäksi keskusvaalilautakunta aktivoi kuntalaisia käyttämään äänioikeuttaan ja vaikutusmahdollisuuksiaan vaaleissa ja edistää näin ollen kuntalaisten osallisuutta. Lisäksi keskusvaalilautakunta vastaa ennakoäänestyksen ja koti- sekä laitosäänestyksen järjestämisestä Muuramen kunnan alueella.

Palvelusuunnitelma

Kuntalain uudistuksen yhteydessä kuntavaalien järjestämisaikataulua muutettiin siten, että vuonna 2016 ei aiemmasta tiedosta poiketen järjestetäkään kunnallisvaaleja, vaan ne siirretään pidettäväksi keväällä 2017. Muutoksella tavoitellaan sitä, että uudet valtuustot pääsevät rakentamaan jo vuodelle 2018 tehtävää talousarviota.

Talousarviossa on varauduttu kuntavaalien järjestämiseen. Muista vaaleista poiketen kuntavaalien järjestämiseen liittyvistä kustannuksista vastaa lähes kokonaisuudessaan kunta. Lisäksi vaalien osalta on varauduttu siihen, että keskusvaalilautakunta joutuu valmistelemaan tammikuussa 2018 järjestettävän tasavallan presidentin vaalin ja samassa yhteydessä mahdollisesti järjestettäväksi tulevat maakuntavaalit. Näiden osalta kunnille maksetaan korvausta vaalien järjestämisestä vuonna 2018.

Kuntavaalit toimitetaan 9.4.2017 ja niihin liittyvä ennakoäänestys sekä koti- ja laitosäänestys pidetään 29.3.–4.4.2017.

Vuoden 2017 aikana tarkastellaan äänestysaluejaotusta kriittisesti ja tutkitaan tarvitseeko äänestysalueita suurentaa tulevia vaaleja silmällä pitäen. Taustalla on ennakoäänestyksen lisäntyminen, mikä etenkin europarlamentin vaaleissa aiheuttaa haasteita pienten äänestysalueiden osalta. Myöskään maakuntavaalien houkuttelevuutta on vaikea arvioida.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet

Vaalien järjestäminen liittyy strategisista päämääristä erityisesti osallisuuden edistämiseen

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikutavuustavoitteet Toteutetaan toimenpiteitä, joilla pyritään säilyttämään äänestysaktiivisuus vähintään samalla tasolla verrattuna edellisiin kuntavaaleihin	Vaikutavuustavoitteet Tiedotetaan tehokkaasti vaaleista, äänestyspaikoista ja äänestysajoista	Äänestys% >64,1 %	Tiedottaminen Muuramelaisessa ja kunnan internet-sivuilla, puolueille mahdollisuus ilmoitteluun kunnan alueella
Tuottavuustavoitteet Vaalien kustannustaso samalla tasolla aiempien kunnallisvaalien kanssa	Tuottavuustavoitteet	Pysyy talousarvion raameissa	

Talousarvion perustelut

Kunnan tulee järjestää kunnallisvaalit oman hallintonsa osalta ja toimeenpanna valtiolliset vaalit kunnan alueella. Vuonna 2017 järjestetään kuntavaalit ja vuoden 2018 alussa tasavallan presidentin vaali sekä tämän hetkisen tiedon mukaan maakuntavaalit. Näiden vaalien osalta valmistelu tapahtuu pitkälti jo vuoden 2017 aikana.

Valtio maksaa valtiollisten vaalien järjestämisestä kunnille avustusta, joka on ollut noin 1,70 euroa/äänioikeutettu kuntalainen. Muuramessa on pystytty vaalit järjestämään lähes kokonaisuudessaan saadulla avustuksella, mutta tulevien kuntavaalien osalta avustusta ei tulla maksamaan. Maakuntavaalien osalta vastuunjakoja tai kustannusjakoa ei ole käytettävissä.

Kunnan uudistetun strategian näkökulmasta vaalit liittyvät lähinnä ns. läpileikkaaviin teemoihin, joista nousevat esiin tasapainoinen talous ja vastuullinen, aktiivinen ja osallistuva kuntalainen. Lisäksi vaalien yhteydessä on mahdollista hyödyntää liikkuva Muurame-teemaa äänestyspaikalle liikkumisessa.

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
10	KESKUSVAALILAUTAKUNTA						
10	VAALIT						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	15	0	0	0,0	24	13
***	Toimintamenot	17-	1-	32-	96,9	30-	15-
****	Toimintakate (Netto)	2-	1-	32-	96,9	6-	3-
	Laskennalliset erät						
*****	Kokonaiskustannukset	2-	1-	32-	96,9	6-	3-
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
10	KESKUSVAALILAUTAKUNTA						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	15	0	0	0,0	24	13
***	Toimintamenot	17-	1-	32-	96,9	30-	15-
****	Toimintakate (Netto)	2-	1-	32-	96,9	6-	3-
	Laskennalliset erät						
*****	Kokonaiskustannukset	2-	1-	32-	96,9	6-	3-

6.2 TARKASTUSLAUTAKUNTA

6.2.1 TILINTARKASTUS

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja vastaavat kunnan hallinnon ja talouden ulkoisesta valvonnasta.

Tarkastuslautakunta valmistelee valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioi ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet.

Tarkastuslautakunta sekä tilintarkastaja arvioivat myös tytäryhteisöille asetettujen tavoitteiden toteutumista kuntalain edellyttämällä tavalla.

Palvelusuunnitelma

Tarkastuslautakunta toimii valtuuston alaisena lautakuntana hallinnon ja talouden tarkastusta koskevissa asioissa. Lautakunta tutustuu toiminnassaan eri toimialojen toimintaan ja tekee niihin liittyviä kehittämissesityksiä. Lautakunta tuottaa myös edellistä tilikautta kokevan arviointikertomuksen osana kunnan tilinpäätösprosessia.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Arviointikertomus	Toimialoihin tutustuminen kokouksissa	Kokousten lukumäärä	Arviointikertomuksen laatiminen siten, että valtuusto pystyy käsittelemään tilinpäätöksen tarvittaessa jo toukokuussa
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Tarkastuspäivien lukumäärä	11,6	12	12	12	12

Talousarvion perustelut

Talousarviossa tarkastuslautakunnan talousarvio on säilytetty edellisen vuoden tasolla kunnan muiden toimintojen tapaan.

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
11	TARKASTUSLAUTAKUNTA						
11	TARKASTUSLAUTAKUNTA						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintamenot	25-	25-	25-	0,0	25-	26-
****	Toimintakate (Netto)	25-	25-	25-	0,0	25-	26-
	Laskennalliset erät						
*****	Kokonaiskustannukset	25-	25-	25-	0,0	25-	26-
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
11	TARKASTUSLAUTAKUNTA						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintamenot	25-	25-	25-	0,0	25-	26-
****	Toimintakate (Netto)	25-	25-	25-	0,0	25-	26-
	Laskennalliset erät						
*****	Kokonaiskustannukset	25-	25-	25-	0,0	25-	26-

6.3 KUNNANHALLITUS

Budjettirahoitteinen

Kunnanhallituksen alaisille toiminnoille on asetettu yhteiset tavoitteet, joiden pohjalta kunnanhallituksen toimintaa voidaan arvioida talousarviovuodelta 2017. Tavoitteet asetetaan uudelleen mahdollisen lautakuntauudistuksen jälkeen vuotta 2018 koskien, jolloin osa kunnanhallituksen tehtävistä siirtyy mahdollisesti jollekin toiselle toimielimelle. Asetetut tavoitteet on johdettu kunnan uudistetusta strategiasta.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Johtaa kuntaa ja kuntakonsernia valtuuston asettamien tavoitteiden mukaisesti.			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Kunnanhallitukseen nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Onnistunut elinkeinopoliitiikka	Menestyminen valtakunnallisessa ELPO-tutkimuksessa	Sijoitus oman koluokan kuntien kärkikymmenikössä	Aktiivinen elinkeinoelämän edellytysten luominen ja yhteistyö
Toimiva konsernijohtaminen	Konsernijohton tapaminen kerran vuodessa	Konsernijohton vierailu kunnanhallituksessa vähintään kerran vuodessa	Controller-toiminta yhtiöissä, kehittäiseminaari konsernin johtamiseksi
Väestönkasvun ylläpitäminen	Väestön kasvu vähintään +50 henkilöä	Väestömäärän kasvu suhteessa edelliseen vuoteen	Riittävä tonttitarjonta erilaiseen asumiseen, hyvät palvelut ja työllistymismahdollisuuksien varmistaminen
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		
Työpaikkaomavaraisuuden kasvattaminen	Työpaikkaomavaraisuuden kasvattaminen edellisestä vuodesta*	Työpaikkaomavaraisuus	Luodaan mahdollisuuksia uusien työpaikkojen luomiseen
Tasapainoisen talouden turvaaminen	Hallituksen talousarvioraamin toteuttaminen	Menojen ja tulojen kehitys suhteessa talousarvioon	Talousraportointi kolme kertaa vuodessa

- Käytettävissä olevat Tilastokeskuksen tiedot kolme vuotta vanhoja

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	TA18	2019
Asukasluku	9 782	9 800	10 000	10 100	10 200
Asuintonttien luovutukset	37	25	24	25	25
Yritystonttien luovutukset	8	5	5	7	7
Työpaikkaomavaraisuus	65,6 %	67 %	66 %	66,5 %	67 %

6.3.2 YLEISHALLINTO

Toiminta-ajatus

Hallintopalvelukeskus vastaa kunnassa talous-, atk- ja hallintopalveluiden tuottamisesta kunnan ulkoisille ja sisäisille asiakkaille.

Hallintopalvelukeskuksen tehtävänä on tuottaa kirjanpidon, laskentatoimen, palkanlaskennan ja henkilöstöhallinnon palvelut sekä vastata kunnan yleishallinnosta, kunnanhallituksen ja valtuuston asioiden valmistelusta ja täytäntöönpanosta sekä muista keskushallinnon tehtävistä. Lisäksi talous- ja hallintopalvelukeskus tulee vastaamaan Muuramen Hyvinvointiliikelaitoksen tukipalvelut. Lisäksi talous- ja hallintopalvelukeskus vastaa Muuramelainen-lehden julkaisemisesta.

Palvelusuunnitelma

Talous- ja hallintopalvelukeskus vastaa asiakaspalvelun sujuvuudesta ja hallinnollisten palveluiden toimivuudesta. Keskushallinnon tavoitteena on luoda puitteet toimivalle ja tehokkaalle luottamushenkilötyöskentelylle ja varmistaa eri hallintokuntien välisen yhteistyön toimivuus asioiden valmistelussa. Erityisesti keskushallinto tukee toiminnallaan kunnanvaltuuston ja kunnanhallituksen päätöksentekoa ja päätösten toimeenpanoa. Vuotta 2017 leimaa uuden valtuuston valinta ja siihen liittyvä toiminnan organisointi. Keskushallinto vastaa myös tiedotustoiminnan järjestämisestä kuntalaisille muun muassa tiedotuslehti Muuramelaista julkaisemalla. Vuoden 2017 aikana panostetaan lisäksi uusien internet-sivujen julkaisemisen tiedottamiseen.

Kunnan laskentatoimesta huolehditaan siten, että kirjanpito on oikein ja ajan tasalla. Maksuliikenteestä ja rahoituksen riittävytydestä huolehditaan siten, että maksatus ja perintä ovat tehokkaita ja ajan tasalla sekä rahavarojen hoito tehokasta ja tuottavaa. Rahoituksen osalta jatketaan edelleen erilaisten instrumenttien kehittämistä, joilla rahoitustarpeen ennakointia kyetään parantamaan nykyisestä.

Palkanlaskenta ja siihen liittyvät työnantajatililykset ja -ilmoitukset hoidetaan oikein ja oikea-aikaisesti. Kunnan henkilöstöhallinnon osalta määritellään pitkäjänteisesti vastuut, joiden mukaisesti kunnan henkilöstöhallinnon toimintaa kehitetään.

ATK-ohjelmia ja laitteita hyödynnetään riittävällä koulutuksella korkean käytettävyyssasteen saavuttamiseksi. Lisäksi tehtävänä on ATK-tuen tarjoaminen käyttäjille sisältäen työasemien, laitteiden, ohjelmistojen ja tietoturvan ylläpidon. Tavoitteena on järjestelmien kehittäminen siten, että päämääränä ovat helppokäyttöisyys, korkea käyttötehokkuus ja sekä nykyistä pienemmät kustannukset. Tätä varmistetaan uuden henkilöstöhallinto-ohjelmiston käyttöönottamisella.

Seudullisten tietojärjestelmien ja tietoliikenneyhteyksien ylläpito ja kehittäminen on osa Muuramen kunnan ATK-toimintaa.

Muuramen Hyvinvointi Oy:n ylösajamisen osalta talous- ja hallintopalvelukeskus tulee olemaan keskeisessä roolissa etenkin tukipalveluiden suunnittelussa ja niiden toteutuksen tukemisessa.

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Henkilöstömäärä	16	16	17	18	18

Talousarvion perustelut

Talous- ja hallintopalvelukeskus tuottaa talous-, henkilöstö- ja yleishallinnon palveluita kaikille kunnan toimialoille.

Vuoden 2017 aikana talous- ja hallintopalvelukeskuksessa otetaan käyttöön uusi henkilöstö- ja palkkaohjelmisto, jossa hyödynnetään strategian mukaisesti uuden teknologian tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämistä. Lisäksi jatketaan oman tietotuotannon kehittämistä osana johtamisympäristöä. Erityisesti tietopohjan lisääminen osana ennakoitua ja kuntajohtamista nousee aiempaa suurempaan rooliin kuntatalouden kriisiytyessä valtakunnallisella tasolla.

Tiedottamisen osalta Muuramelainen-lehti jatkaa toimintaansa entisellä tavalla toteutettuna, joskin ilmestymispäiviin tehdään postin toiminnasta johtuvia muutoksia. Vuonna 2017 muuramelainen-lehti ilmestyy jälleen keskiviikkoisin. Lisäksi kunnan internet-sivut uudistetaan vastaamaan 2010-luvun vaatimuksia.

Atk-puolelle muutetaan yhden määräaikaisen työntekijän sopimus toistaiseksi voimassa olevaksi, koska Muuramen Hyvinvointi Oy:n ylösajaminen vaatii myös tukipalveluiden osalta resurssointia. Lisäksi talousarvioon on sisällytetty yhden taloushallinnon työntekijän palkkaamiseen liittyvä määräraha.

KUNTASUUNNITTELU

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Kuntasuunnittelun tehtävänä on kunnan kokonaisvaltainen toiminnan ja talouden suunnittelu ja seuranta, tulevaisuuden visiointi, suunnannäyttäminen ja toimintastrategian luominen asukkaiden hyvinvoinnin edistämistä ja Muuramen alueen kehittämistä varten.

Palvelusuunnitelma

Kuntasuunnittelun pohjalta luottamuselimet ja toimialat saavat käyttöönsä tietoa, joiden perusteella kunnan kasvun ja palveluiden tuottamiselle saadaan kestävä ja luotettava perusteet. Kuntasuunnittelussa ennakoitiin keskeisessä asemassa arvioitaessa kasvuvauhtia ja kasvusuuntia kunnan alueella.

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Asukasluku	9 782	9 800	10 000	10 100	10 200

Talousarvion perustelut

Kuntasuunnittelussa tulee kiinnittää aiempaa enemmän huomiota suunnittelun pitkäjänteisyyteen ja painottaa kunnan kehittämisen yhteyttä olemassa oleviin ja suunniteltuihin palvelurakenteisiin optimaalisen palvelutarjonnan turvaamiseksi. Lisäksi asumisen ja elinkeinoelämän tarpeiden yhteensovittaminen nousee keskeiseen asemaan.

Kunnan uusittava yleisstrategia on ollut vuoden 2016 aikana hyväksymismenettelyssä ja tulee talousarviovuonna lautakuntien osalta täytäntöönpantavaksi. Muuramen Hyvinvointiliikelaitoksen perustamisen myötä myös kunnan hallinto- ja toimintaorganisaation osalta valmistellaan uutta johtamis- ja toimintamallia, joka otetaan tarvittaessa käyttöön vuoden 2017 kuntavaalien jälkeen.

SISÄISET VUOKRAT (PÄÄOMAVUOKRA)

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Sisäisten vuokrien avulla kunnan eri toimialat pystyvät seuraamaan palvelutuotantonsa kiinteistökustannuksia. Toimialat pystyvät TA-vuosittain suunnittelemaan palvelunsa tehokkaasti ja tilankäyttönsä tarkoituksenmukaisesti. Kustannukset kohdennetaan kiinteistöittäin toimialan käyttämien kiinteistöjen neliömäärien perusteella. Pääomavuokrat jakautuvat rahoitusvastikkeeseen ja korjausvastikkeeseen. Rahoitusvastike on mitoitettu kunnan rahoituksen kustannusten mukaan ja on TA2017 kaudella 1 %. Korjausvastike on tarkoitettu rahoitukseen, joka kerätään käyttäjiltä rahastoitavaksi uusinvestointia tai peruskorjausta varten. Korjausvastike voidaan rahastoida vain positiivisina tuloskausina. Tekninen toimi perii ja suunnittelee toteutuneiden ylläpitokustannusten mukaiset ylläpitovuokratulot.

Palvelusuunnitelma

Määrärahaan sisältyy pääomavuokratulot rahoituskustannusten kattamiseen ja rahastoitaviin varoihin.

MUU YLEISHALLINTO

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Muun yleishallinnon sisältämiä menoja ovat suhdetoiminnan, erilaisten jäsenmaksujen, vakuutuksien ja käyttövarausmaksujen menot. Osuudet Keski-Suomen liitolle ja Suomen kuntaliitolle sisältyvät näihin määrärahoihin.

Palvelusuunnitelma

Jäsenmaksut:

Kopioisto

Teosto ry

Gramex ry

Päijänteen virkistysalueyhdistys ry

Muuramen Yrittäjät ry

Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto ry

Käyttövarausmäärärahat:

Kunnanvaltuuston käyttövarat

Kunnanhallituksen käyttövarat

Kunnanjohtajan käyttövarat

Teknisen johtajan käyttövarat

Varaus avustuksiin Muuramen Innola ry:lle, Jyväskari ry:lle ja Koy Muuramen Kettulalle.

Talousarvion perustelut

Muun yleishallinnon sisältämät avustukset pysyvät aiemmalla tasolla.

Yhdistysten avustuksiin liittyvien jakoperusteiden valmistelu on edelleen kesken. Mallin luomisen yhteydessä rakennetaan mittarit ja tunnusluvut, joilla avustusten vaikuttavuutta seurataan. Yhdistystoimintaan liittyvät avustukset konkretisoivat kuntastrategian tavoitetta vastuullisesta, aktiivisesta ja osallistuvasta kuntalaisesta sekä elämänlaadun ja hyvinvoinnin edistämistä.

	TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019	
/1000€							
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
12	KUNNANHALLITUS						
12	YLEISHALLINTO						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	249	2.971	2.734	8,7-	2.761	2.789
***	Toimintamenot	2.825-	2.080-	2.305-	9,8	2.328-	2.351-
****	Toimintakate (Netto)	2.577-	892	429	107,9-	433	438
	Laskennalliset erät						
****	Poistot ja arvonalentumiset	76-	1.788-	1.785-	0,2-	1.834-	1.853-
****	Muut laskennalliset erät	771	802	894	10,4	903	912
*****	Kokonaiskustannukset	1.882-	95-	462-	79,4	498-	503-

6.3.3 SISÄISET PALVELUT

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Sisäisten palveluiden avulla kunnan eri toimialat pystyvät tuottamaan palvelunsa kuntalaisille tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Kustannukset vyörytetään palveluihin yhteisesti sovitulla periaatteilla.

Palvelusuunnitelma

Määrärahaan sisältyy kopioinnin, puhelinkeskuksen, postituksen ja toimistotarvikkeiden kustannukset.

Talousarvion perustelut

Kustannusten vyörytysten periaatteet on uudistettu vuoden 2014 talousarvioon ja näitä noudatetaan edelleen vuonna 2017. Palveluiden osuus nousee merkittävästi johtuen Muuramen Hyvinvointi-liikelaitoksen vaatimasta panostuksesta em. palveluihin. Samanaikaisesti vähennystä tulee terveydenhuollon palveluiden ostosta, johon ko. kustannukset on aiemmin sisällyttäneet.

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
12	KUNNANHALLITUS						
14	SISÄISET PALVELUT						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	0	0	0	0,0	0	0
***	Toimintamenot	96-	102-	141-	28,0	143-	144-
****	Toimintakate (Netto)	96-	102-	141-	28,0	143-	144-
	Laskennalliset erät						
****	Muut laskennalliset erät	96	102	141	28,0	143	144
*****	Kokonaiskustannukset	0	0	0	0,0	0	0

6.3.4 ELINKEINOELÄMÄ

SEUTU- JA ALUEYHTEISTYÖ

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Muuramen kunta osallistuu aktiivisesti ja pitkäjänteisesti Jyväskylän seudulla toteuttaviin yhteisiin hankkeisiin sekä lakisääteisiin selvityksiin, joilla kuntien palveluita on pyritty ja edelleen pyritään yhteen sovittamaan eri sektoreiden nyky-lainsäädännön tavoitteita vastaaviksi. Lisäksi kunta on mukana seudullisissa yhtiöissä, jotka tuottavat palveluita alueen kunnille ja niiden kuntalaisille.

Palvelusuunnitelma

Muuramen kunta osallistuu aktiivisesti ja yhteistyöhaluisesti Jyväskylän seudun ja Keski-Suomen maakunnan kehittämiseen erilaisten kehittämishankkeiden kautta. Kunta harkitsee tapauskohtaisesti etenemistapansa lainsäädännöllisten velvoitteiden täyttämässä ja yhteistyöhankkeiden tarkoituksenmukaisuuden Muuramen kunnan näkökulmasta.

Vuosi 2017 tulee olemaan aiempaa merkittävämpi vuosi yhteisten toimintamallien luomiselle, koska tällöin tehdään pitkälti linjaukset siitä, millä malleilla Keski-Suomi ottaa vastaan tulevat maakunta- ja sote-uudistukset. Vielä tässä vaiheessa valmistelu etenee siten, että tavoitteena on saada valtakunnalliset uudistukset läpiviedyiksi vuoden 2017 alkuun mennessä.

Strategiassa on linjattu, että kunnan organisaatio on muuntautumiskykyinen ja kokeileva. Tältä pohjalta kunnassa on jo vuonna 2016 valmisteltu organisaation muuttamista siten, että se olisi toimintakykyinen muuttuvassa toimintaympäristössä.

Talousarvion perustelut

Vuoden 2016 aikana on siirrytty keskustelemaan aiempaa enemmän kuntarakenteen sijasta kuntien tehtävistä ja kunnan roolista maakunta- ja sote-uudistuksen jälkeen. Kunnille on jäämässä ennen kaikkea elinvoimaan ja koulutukseen sekä sivistykseen liittyviä tehtäviä sekä olennaisen tärkeitä hyvinvoinnin edistämisen tehtäviä. Kuntien lisäksi yhteistoimintaverkoston tulee aiempaa selkeämmin mukaan vuodesta 2019 lähtien maakuntataso, jonka kanssa monet nykyisin kunnan omana toimintana tehdyt tehtävät tulee hoitaa.

Vuoden 2016 aikana on jatkettu JYTE:stä irtaantumista ja liikkeenluovutuksen mukaisesti yhteistoiminta ulottuu myös vuoden 2017 puolelle. Lisäksi Jykes Kiinteistöt Oy:n osalta on tehty uudelleenjärjestelyitä, joiden pohjalta ko. yhtiön toimintaa linjataan jatkossa uudella tavalla. Lisäksi Jykesin osalta olemassa olevaa sopimusta tarkastellaan vuoden 2017 aikana nykyisen sopimuskauden lähestyessä loppuaan.

Edellä mainituilla perusteilla näyttää siltä, että seudullinen yhteistyö on monilta osin muuttamassa muotoaan ja kuntien tulee verkostoitua uudella tavalla ja löytää myös omaan toimintaansa olemassa olon tarkoitus. Se tulee ennen kaikkea tulevaisuuden ottamisesta omiin käsiin ja sen ennakoinnista, mikä kunnan rooli tulee olemaan tulevissa rakenteissa ja kuinka se saadaan palvelemaan kuntalaisten parasta muuttuvassa tilanteessa. Seutuyhteistyön kannalta olisi toivottavaa, että seudulla löytyy aidosti yhteinen tahtotila asioiden eteenpäinviennistä ja yhteisestä edusta. Lisäksi on toivottavaa, että edelleen nähtävissä olevat arvet kuntajakoselvityksen lopputulemasta saataisiin haudattua.

Vuosi 2017 on monien mahdollisuuksien vuosi. Silloin on mahdollista luoda jotain uutta ja toimivaa seutuyhteistyön saralla, mutta toisaalta mahdollisuus varmistaa se, että maakunta pysyy edelleen yhtenä valtakunnan heikoimmista alueista.

ELINKEINOELÄMÄN KEHITTÄMINEN

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Muuramen kunnan strategia vuoteen 2021 nostaa elinvoiman kunnan keskeiseksi menestystekijäksi. Jo strategian nimi, Mahdollisuuksien Muurame – elinvoimainen edelläkävijä on merkittävä linjaus elinvoiman merkityksestä kunnan toiminnassa. Yksi keskeisimmistä elinvoiman tekijöistä on elinkeinoelämän kehittäminen ja sen kasvun tukeminen. Strategiaan onkin valittu elinvoiman ja kestävä kasvun tavoitteeksi yrittäjäaktiivinen elinkeinopolitiikka.

Muuramen kunta toimii elinkeinoelämän kehittämisessä asiakaslähtöisesti ja tavoitteena on luoda mahdollisuuksia kehittää olemassa olevien yritysten työpaikkoja sekä luoda mahdollisuuksia uudelle yritystoiminannalle. Kunta hoitaa yhä enemmän itse elinkeinoelämän kehittämistehtävää ja pyrkii ennakoimaan sen myötä nykyistä paremmin toimintaympäristön muutoksia.

Elinkeinoelämän kehittämisessä keskeisessä asemassa on yhteistyö yrittäjäjärjestön kanssa, mutta samanaikaisesti on löydettävä uusia kontakteja ja verkostoja elinkeinoelämän kehittämiseen ja työpaikkojen lisäämiseen.

Palvelusuunnitelma

Kunnan elinkeinoelämän kehittämisessä hyödynnetään sekä kunnan omaa henkilöstöä että Jykes Oy:n organisaatiota muuramelaisen ja sitä kautta koko seudun elinkeinoelämän edelleen kehittämiseksi. Kunta tekee yhteistyötä yrittäjien, yritysten ja yrittäjäjärjestön sekä muiden yhteistyötahojen kanssa. Kunnassa on käytössä yritysvaikutusten arviointi, jolla arvioidaan kunnan erilaisten toimintojen vaikutuksia yrityksiin, yrittäjyyteen ja työpaikkoihin.

Kunnan elinkeinopolitiikassa tuetaan eri tavoin aloittavia tai kuntaan sijoittuvia yrityksiä, mutta samanaikaisesti huolehditaan jo olemassa olevien yritysten kasvu- ja kehitysedellytysten turvaamisesta. Kunnan strategiana on huolehtia niin palvelualan kuin tuotannollisten yritysten toimintaedellytysten turvaamisesta. Kunta on myös aktiivinen toimija ja yhteistyökumppani yritysten elinkaaren ja toiminnan eri vaiheissa.

Muuramen kunta toteuttaa kuntastrategian lisäksi elinkeino- ja mainestrategiaa, jonka seuranta ja toteuttaminen ovat keskeisessä roolissa siinä asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa.

Vuonna 2014 aloitetun Jykesin selvitystyön pohjalta tehdyt päätökset Jykesin roolista tulevat uudelleentarkasteluun vuoden 2017 aikana. Tarkastelussa on huomioitava se, että Muuramen kunta ei pysty tekemään asiassa täysin itsenäisiä päätöksiä vaan on aiakin joiltakin osin riippuvainen muiden omistajakuntien linjauksista. Lisäksi vuoden 2017 aikana nousee esiin uudelleen järjestelyt Jykes Kiinteistöt Oy:n suhteen, jonka toimintapolitiikkaan ja -strategiaan on päätetty tehdä muutoksia vuoden 2016 aikana.

Viime vuosina työllistäminen ja työllisyyden hoito ovat kasvaneet yhä läheisemmin kiinni kunnan muun elinkeinoelämän tarpeisiin. Kunta on ollut mukana yhdessä Jyväskylän ja Jämsän kanssa työllisyyden kuntakokeilussa, joka päättyi vuoden 2015 lopussa. Tämän jälkeen kunta on ollut mukana lakisääteisessä TYP-verkostossa. Vuonna 2017 verkosto jatkaa normaalisti, mutta mahdollisen maakuntauudistuksen yhteydessä on odotettavissa muutoksia myös työllistämisen vastuisiin ja rooleihin.

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Työpaikkaomavaraisuus	65,6 %	67 %	66 %	66,5 %	67 %
Yritystonttien luovutukset	8	5	5	7	7

Talousarvion perustelut

Kuntatalouden haasteissa aktiivisella elinkeinopolitiikalla ja sen onnistumisella on merkittävä asema kuntatalouden liikkumavaran parantamisessa. Aktiivisen ja onnistuneen elinkeinopolitiikan tuloksena kuntaan luodaan työpaikkoja, verotuloja ja hyvinvointia, jonka välilliset vaikutukset kuntatalouteen ovat merkittäviä. Aktiivisella elinkeinopolitiikalla vähennetään tehokkaimmin työllisyyden hoitoon liittyviä kustannuksia.

Haastavassa kunnallistalouden tilanteessa elinkeinoelämään kohdentuvien toimenpiteiden vaikuttavuus korostuu entisestään. Lisäksi valtiosuoksissa työpaikkaomavaraisuus on nostettu yhdeksi valtiosuuden määräytymisperusteeksi, mikä entisestään korostaa kunnan elinkeinopolitiikan vaikuttavuuden merkitystä. Valtiosuus uudistuksessa korostuu aiempaa selkeämmin kuntien keskinäinen kilpailu työpaikoista ja aiemmin keskeiseksi koettu alueellinen elinkeinopolitiikka uhkaa jäädä toissijaiseksi toimintatavaksi. On kuitenkin huomioitava, että tiedot työpaikkaomavaraisuudesta saadaan kolmen vuoden viiveellä.

Samanaikaisesti arvioidaan seudullisen elinkeinoyhteistyön tavoitteita sekä niiden mittaamista ja seuranta. Kunnan tavoitteena on, että seudullisesta yhteistyöstä on saatavissa nykyistä paremmin tietoa toiminnan tuloksista ja konkreettisista kehittämistoimista kunnan oman elinkeinotoiminnan tueksi.

Suunnittelukaudella tulee varmistaa riittävä tonttivaranto yritystoiminnalle. Tämä edellyttää riittävää maareserviä, valmiiksi kaavoitettuja yritysalueita sekä valmiutta saattaa kaavatontit kunnallisteknisesti rakennettavaan kuntoon. Myös kunnan työllisyydenhoidon näkökulma tulee huomioida aiempaa paremmin kunnan elinkeinopolitiikassa.

MATKAILUN EDISTÄMINEN

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Matkailun edistäminen on hoidettu seudullisena toimintana, jota on jossain määrin vahvistettu myös kunnan omalla toiminnalla. Kunnassa toimii lukuisia matkailuyrittäjiä, joiden kanssa yhteistyössä kehitetään matkailua. Lisäksi kunta pyrkii osaltaan osallistumaan resurssiensa puitteissa erilaisten tapahtumien järjestämiseen kunnan alueella.

Palvelusuunnitelma

Matkailuelinkeino on ollut kohtuullisen pienellä painotuksella Muuramen elinkeinopolitiikassa, mutta sen merkitys on korostumassa ja toimialan mukanaan tuomia laajenemismahdollisuuksia seurataan jatkuvasti. Kunta on ollut taustaroolissa mukana Riihivuoren alueen kehittämisessä, jossa on myös jatkossa painopiste matkailuelinkeinojen kehittämisessä kunnan alueella. Kunta on lisäksi vuonna 2016 ollut mukana hankkeessa, jossa on selvitetty matkailuelinkeinoja ja Päijänteen biosfäärialuetta osana matkailutoimintaa. Näiden tuloksia konkretisoidaan vuoden 2017 aikana.

Kunta on matkailuelinkeinojen osalta mukana maan- ja alueidenkäytön suunnittelussa, aloitavien ja toimivien yritysten toimintaedellytysten varmistamisessa ja edelleen kehittämisessä. Lisäksi kunta osallistuu yritysten ja seudullisten toimijoiden kanssa toteuttavaan markkinointiyhteistyöhön.

Talousarvion perustelut

Matkailun edistämiseen ei ole varattu lisämäärärahoja edellisiin vuosiin verrattuna. Talousarviokohdan menot ovat kunnan omaa matkailun edistämiseen varattua rahoitusta, minkä lisäksi Jykes Oy hoitaa sopimuksensa puitteissa Muuramen matkailupalveluita. Jykes Oy on siirtänyt tulevalle vuodelle osan tehtävistä Jyväskylän kaupungille, mutta palveluista tehtyjä leikkauksia ei ole huomioitu Muuramen kunnan maksusuudessa. Näin ollen matkailupalveluiden tuottaminen jatkuu normaalisti Jykes Oy:n toiminnassa tulevanakin vuonna.

MAATALOUDEN HALLINTO JA LOMITUS

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Maaseutuhallinnossa vastataan lainsäädännöllä kunnalle määrättyjen tehtävien hoitamisesta Muuramen kunnassa sekä edistetään maaseudun elinvoimaisuutta maatalous- aluepoliittisten tukien avulla. Vuoden 2013 alusta lukien toiminta on hoidettu Laukaan isännöimän yhteistoiminta-alueen taholta.

Palvelusuunnitelma

Viljelijöiden päätukihaku on huhtikuussa. Päätukihakemusten lisäksi kunnassa päätetään tilatukioikeuksien omistuksen- ja hallinnansiirroista, hoidetaan kartta-aineistoa, käsitellään erilaisia muutoshakemuksia, vahvistetaan sitoumuksia sekä päivitetään eläintenpitäjä- ja pito-paikkarekisteriä.

Tukiehdot muuttuvat jatkuvasti. Muutosten sisäistäminen ja käytäntöön soveltaminen ovat haasteellisia niin viljelijän kuin viranomaisenkin kannalta.

Vuonna 2013 maaseutuhallinnon vastuu on siirtynyt Laukaan kunnalle. Yhteistyöalue muodostuu seuraavista kaupungista/kunnista: Jyväskylä, Muurame, Laukaa, Hankasalmi, Toivakka, Uurainen, Joutsa ja Luhanka. Tulevassa maakuntaudistuksessa maataloustoimen hoitaminen on siirtymässä maakunnan tehtäväksi.

Talousarvion perustelut

Maatalouden hallinnon palvelut tuotetaan yhteistoiminta-alueella Laukaan kunnan puolesta ja maatalouden lomituspalvelut Keuruun kaupungin toimesta.

Muuramen kunta tukee maksullista lomitusta edelleen neljä euroa/tunti.

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
12	KUNNANHALLITUS						
16	ELINKEINOELÄMÄ						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	0	0	0	0,0	0	0
***	Toimintamenot	316-	304-	325-	6,5	328-	331-
****	Toimintakate (Netto)	316-	304-	325-	6,5	328-	331-
	Laskennalliset erät						
****	Muut laskennalliset erät	0	0	1-	100,0	1-	1-
*****	Kokonaiskustannukset	316-	304-	326-	6,9	329-	333-

6.3.5 JOUKKOLIIKENNE

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Joukkoliikenteen tehtävänä on järjestää kuntalaisille edulliset, tarkoituksenmukaiset kulkuyhteydet työ-, asiointi- ja vapaa-ajan liikenteessä. Muuramen kunta kuuluu 1.1.2012 toimintansa aloittaneeseen Jyväskylän seudulliseen joukkoliikenneorganisaatioon ja osallistuu sen toimintaan. Kyseinen organisaatio toimii joukkoliikenteen järjestämisvastuussa seudulla.

Palvelusuunnitelma

Joukkoliikenteen palvelutarjonnan tavoitteena on käyttäjäkunnan laajentaminen sekä järkevän joukkoliikenneverkon toteuttaminen. Asiakaskunnan laajenemisen ja toimivan reitityksen kautta tavoitellaan mahdollisimman tehokkaasti ja tasapuolisesti rahoitettua joukkoliikennettä seudulla.

Talousarvion toteutuminen

Talousarvion perusteena on käytetty Jyväskylän kaupungin joukkoliikenne jaoksen käsittelemään kustannusarviota vuodelle 2017. Muuramen kunta kuuluu Jyväskylän seudulliseen joukkoliikenneorganisaatioon ja sen toimintaan. Kyseinen organisaatio on aloittanut toimintansa 1.1.2012. Joukkoliikenteen kehitysasiat hoidetaan Muuramessa kyseisen organisaation kautta. Muuramella on edustus niin virkamiehistä koostuvasta kaupunkiseudun joukkoliikennetyöryhmässä kuin luottamushenkilöistä koostuvasta joukkoliikennejaostossa.

Jatkossa mm. seuraavia kehitystoimia valmistellaan ja toteutetaan seudullisesti:

- Jyväskylän seudun joukkoliikennesuunnitelma (joukkoliikenteen palvelutason määrittely, paikallisliikenteen linjastosuunnitelma) on valmistunut 2012 ja Muuramen KH on antanut lausunnon ko. suunnitelmasta 5.11.2012 (162 §)
- paikallisliikenteen informaatiojärjestelmä (suunnittelu ja kehittäminen)
- aiemmin valmistuneiden joukkoliikenteen organisointiselvitystyön sekä JYSELI 2025 joukkoliikenteen kehitystyön pohjalta kehitetään joukkoliikennettä edelleen

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
12	KUNNANHALLITUS						
18	JOUKKOLIIKENNE						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	3	29	3	733,3-	3	3
***	Toimintamenot	331-	297-	325-	8,4	328-	331-
****	Toimintakate (Netto)	328-	269-	321-	16,3	324-	328-
	Laskennalliset erät						
*****	Kokonaiskustannukset	328-	269-	321-	16,3	324-	328-

6.3.6 MUU TOIMINTA

ASUNTOTOIMI

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Asuntotoimen tehtävänä on antaa neuvontaa ja ohjausta, toimia valvovana viranomaisena ja hoitaa arava- ja korkotukilainsäädännöstä kunnalle kuuluvia tehtäviä, hyväksyä asumisoikeuden ja osaomistusasuntojen haltijat asumisoikeus- ja osaomistusasuntoihin.

Palvelusuunnitelma

Asuntotoimi tukee ja edistää kuntalaisten asumistason kehittämissyrkimyksiä tarjoamalla heille asuntojen avustus- ja lainoituspalveluja sekä asumiseen liittyvää yleistietoutta ja valvontaa.

Kunta seuraa omistusasuntojen ja vuokra-asuntojen tarpeen kehitystä ja reagoi asuntomarkkinoihin siten, että sillä on hallussaan riittävät ja tarkoituksenmukaiset resurssit hoitaa erilaisen asumisen tarpeet kunnan alueella. Kunta pyrkii pääsemään eroon vanhimmasta vuokra-asuntokannastaan ja tarvittaessa rakentamaan niiden tilalle uusia vuokra-asuntoja.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet

Asuntotoimen tarkoituksena on: asuntotuotannon edistäminen, asumistarpeen tyydyttäminen, asumisturvasta vastaaminen.

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Asuntohakemuksia kpl	171	200	200	250	250
Asunnon saaneita talouksia kpl	129	150	150	200	200
Valvonta					
Kunnan määräämis- vallassa olevien as oy:n (MVA Oy) asuntojen lu- kumäärä (muut)	523 128	523 128	523 128	523 128	523 128
Palveluasunnot	43	43	43	43	43
Asumisoikeus- ja osa- omistusasunnot	124	124	124	124	124
Myönnettyjä korjaus- ja energia-avustuksia €	17 661	20 000	20 000	20 000	20 000

Talousarvion perustelut

Asuntorakentamista ja asuntokannan perusparantamista tuetaan nykyisin korkotukilainoilla ja investointiavustuksilla. Pyritään siihen, että arava/korkotukituotanto säilyy riittävällä tasolla. Vuosittainen tuotanto täsmennetään asuntomarkkinatilanteen mukaan. Asuntolainoituksen painopistettä suunnataan kysyntä-tarjonta -tilanne huomioon ottaen. Kunnan tulee vuosittain tehdä asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskukseksi ja ympäristöministeriölle asuntomarkkinaselvitys.

Asuntojen perusparantamiseen myönnetään korjausavustuksia valtion määrärahavaltuuden puitteissa, pääasiassa tuet kohdistuu vanhus- ja vammaisavustuksiin.

Aran myöntämä uusi valtioneuvoston päätös korvaa aiemmin käytetyn asunto-osakeyhtiöiden perusrannuksen korkotukilainan.

ASUNTOJEN JA RAKENNUSTEN VÄLIVUOKRAUS

Toimintastrategia

Yksinäisten asunnottomien henkilöiden asuntojen hankinta yhteistyössä Y-Säätiön kanssa.

Toiminnalliset tavoitteet

Mahdollisimman kohtuuhintaisten asuntojen aikaansaaminen järjestämällä niiden rahoitus siten, että vuokrat muodostuvat käyttäjäkunnan maksukykyä vastaaviksi.

Tunnusluvut

Välivuokratut asunnot	TP 15	TA 17
Asuntoja	45	45
Asukkaita	46	46

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
12	KUNNANHALLITUS						
19	MUU TOIMINTA						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintamenot	28-	30-	27-	11,2-	27-	27-
****	Toimintakate (Netto)	28-	30-	27-	11,2-	27-	27-
	Laskennalliset erät						
****	Muut laskennalliset erät	1-	1-	1-	2,3	1-	1-
*****	Kokonaiskustannukset	30-	31-	28-	10,6-	28-	29-

	TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019	
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
12	KUNNANHALLITUS						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	253	3.000	2.737	9,6-	2.765	2.792
***	Toimintamenot	3.597-	2.812-	3.122-	9,9	3.154-	3.185-
****	Toimintakate (Netto)	3.344-	188	385-	148,8	389-	393-
	Laskennalliset erät						
****	Poistot ja arvonalentumiset	76-	1.788-	1.785-	0,2-	1.834-	1.853-
****	Muut laskennalliset erät	865	902	1.033	12,7	1.043	1.054
*****	Kokonaiskustannukset	2.555-	699-	1.137-	38,5	1.180-	1.192-

6.4 LAPSI- JA PERHEPALVELUIDEN LAUTAKUNTA

LAPSI- JA PERHEPALVELUALUE

Lapsi- ja perhepalvelualue sisältää seuraavat ydinprosessit:

- varhaiskasvatus
- perusopetus
- toisen asteen koulutus
- taiteen perusopetus
- lasten ja perheiden hyvinvointipalvelut
- nuorisotyö

Lapsi ja perhepalvelualueen toiminnassa keskeisiä tavoitteita ovat:

- lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukeminen ja omaehtoisen toiminnan tukeminen
- lasten ja nuorten kasvuolosuhteiden parantaminen
- perheiden kasvatustyön tukeminen sekä lasten ja nuorten osallisuuden kehittäminen
- perheiden toimintakyvyn ja toimeentulon edellytysten parantaminen
- perheiden sosiaalisen turvallisuuden ylläpitäminen
- taloudellisten, tehokkaiden rakenteiden ja toimintatapojen edistäminen

Toiminta-ajatus

Lapsi- ja perhepalveluiden lautakunnan tehtävänä on tuottaa lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen palveluja, joilla turvataan lasten ja nuorten hyvinvointi, tuetaan kasvua sekä edistetään lasten ja nuorten omaehtoista toimintaa.

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
20	LAPSI- JA PERHEPALVELUIDEN LTK						
20	LAPSI- JA PERHEPALVELUIDEN LTK						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintamenot	15-	17-	17-	0,2	17-	18-
****	Toimintakate (Netto)	15-	17-	17-	0,2	17-	18-
	Laskennalliset erät						
****	Muut laskennalliset erät	15	17	17	0,2	17	18
*****	Kokonaiskustannukset	0	0	0	0,0	0	0

6.4.1 HALLINTO

Toiminta-ajatus

Palvelualueen hallinto huolehtii hallinnon, suunnittelun ja talouden koordinoimisesta ja ohjaamisesta ydinprosessialueella. Hallinto osallistuu kunnan kokonaisvaltaiseen kehittämiseen yhteistyössä muiden palvelualueiden kanssa.

Lapsi- ja perhepalvelualueen hallinto suunnittelee ja ohjaa palvelualueen kokonaisuuden toimintaa ja kehittämistä. Hallinto koordinoi ydinprosessien välistä yhteistyötä ja kehittämistä sekä lautakunnan ja operatiivisen toiminnan yhteistyötä.

Tavoitteet

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet Muuramen Hyvinvointi -liikelaitoksen toiminnan aloittaminen 1.1.2017	Vaikuttavuustavoitteet Muuramen Hyvinvointi -liikelaitoksen uuden toimintamallin valmistelu	<ul style="list-style-type: none"> • Uudet sote – ydinprosessit • Uudet palvelutiimit 	Toimintojen ja prosessien suunnittelu siten, että Muuramen Hyvinvointi –liikelaitos tuottaa palveluja uudella, laadukkaammalla tavalla.
Tuottavuustavoitteet Taloudelliset ja tehokkaat rakenteet sekä toimintamallit	Tuottavuustavoitteet Tehtävien hoitaminen tehokkaasti ja taloudellisesti ydinprosessien välistä ja sisäistä yhteistyötä lisäämällä Sähköisten palveluiden kehittäminen	Sähköisten palveluiden käyttäjäprosentti/kokonaisasiakasmäärä	Suunnitelmallisuuden ja ydinprosessien yhteistyön lisääminen Sähköinen esiopetuksen ja kouluun ilmoittautuminen 100 % esioppilaista ja oppilaista

Tunnusluvut

Hallinto	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Henkilöstö	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8

Talousarvion perustelut

Suunnitelmakaudella kunnan väkiluku kasvaa ja samalla hallinnon tarjoaminen palvelujen määrän tarve lisääntyy. Valtakunnalliset sosiaali- ja terveystalouden muutokset kuormittavat palvelualueiden toimintaa ja aiheuttavat epävarmuutta henkilöstössä. Muuramen Hyvinvointi -kunnallisen liikelaitoksen uudenlaisen palvelutoiminnan suunnittelu vaikuttaa hallinnon työtehtävien järjestelyyn, sekä organisointiin. Viestinnän rooli korostuu nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä. Hallinnon palvelutaso säilytetään.

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
20	LAPSI- JA PERHEPALVELUIDEN LTK						
21	HALLINTO (LAPSI- JA PERHEP.LTK)						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	2	2	0	0,0	0	0
***	Toimintamenot	454-	405-	400-	1,3-	404-	408-
****	Toimintakate (Netto)	452-	403-	400-	0,7-	404-	408-
	Laskennalliset erät						
****	Poistot ja arvonalentumiset	2-	2-	5-	49,7	7-	8-
****	Muut laskennalliset erät	454	405	405	0,1-	411	416
*****	Kokonaiskustannukset	0	0	0	0,0	0	0

6.4.2 VARHAISKASVATUSPALVELUT

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea perheiden kasvatustyötä sekä lasten myönteistä kasvua ja kehitystä perheiden ja yhteiskunnan muuttuvien tarpeiden mukaisesti.

Palvelusuunnitelma

Päivähoidon tavoitteena on lakisääteisen subjektiivisen oikeuden toteutuminen. Päivähoitoa järjestetään päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Perusopetuslain mukaista esiopetusta järjestetään koko ikäluokalle päiväkodeissa tai kouluilla. Avoimen varhaiskasvatuksen kerhotoimintaa järjestetään päivähoidon vaihtoehtona.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet

Päivähoitoa, esiopetusta ja avoimia varhaiskasvatuspalveluita järjestetään kysyntää vastaavasti. Varhaiskasvatuspalveluita järjestetään oman tuotannon ohella yhteistyökumppaneiden avulla. Kotihoidon-tuella/kotona oleville lapsille ja perheille tarjotaan päivähoiton vaihtoehdoksi avoimia varhaiskasvatus-palveluita. Varhaiskasvatuspalvelut tukevat ennaltaehkäisevää lastensuojelu- ja perhetyötä.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
<p>Vaikuttavuustavoitteet</p> <p>Tehokas ennaltaehkäisy sekä hyvinvoinnin ja elämänlaadun edistäminen.</p> <p>Oppimisympäristöjen kehittäminen ja osaamisen hyödyntäminen.</p>	<p>Vaikuttavuustavoitteet</p> <p>Palvelun saavutettavuus Varhaiskasvatuspalveluita järjestetään kysyntää vastaavasti. Päivähoidossa kiireelliset tapaukset 2 vkoa, ei kiireelliset 4 kk.</p> <p>Varhaiskasvatuksen kehittämisalueina lasten ja vanhempien osallisuuden lisääminen, kasvatuskumppanuus ja liikkuva Muurame.</p> <p>Muuramen kunnan varhaiskasvatussuunnitelman päivitys</p>	<p>Lasten lukumäärä varhaiskasvatuspalveluissa.</p> <p>Liikuntaa ja osallisuutta edistävien toimintatapojen ja tapahtumien määrä. Asiakaskyselyn mittarit.</p> <p>Valtakunnallinen uusi varhaiskasvatussuunnitelma (käyttöön 1.8.2017)</p>	<p>Palveluohjaus. Paikkojen järjestäminen yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.</p> <p>Koulutus. Toimintatapojen arviointi.</p> <p>Työryhmä valmistelee ja osallistaa asiakkaita ja henkilöstöä.</p>
<p>Tuottavuustavoitteet</p> <p>Joustavat, oikea-aikaiset ja vaikuttavat palvelut sujuvan arjen turvaamiseksi.</p>	<p>Tuottavuustavoitteet</p> <p>Joustava ja kehittyvä organisaatio</p> <p>Hoitopaikkojen/yksikköjen tehokas käyttö ja yhteistyö koulujen ja yksityisten palveluntuottajien kanssa.</p> <p>Sähköisten työkalujen lisääminen.</p>	<p>Henkilökunnan työtyytyväisyyskyselyn mittarit</p> <p>Päivähoidon täyttöaste</p> <p>Sähköiset asiakasmaksu- ja palvelupäätökset ja sähköinen tulojen ilmoittaminen Efficaan</p>	<p>Henkilökunnan oikea-aikainen rekrytointi ja joustava sijoittuminen.</p> <p>Tukipalvelujen kehittäminen yhteistyössä ope-tuspalveluiden kanssa.</p> <p>Edellyttää tunnista-tumisen- palvelun käyttöönottoa.</p>

Tunnusluvut

Varhaiskasvatuspalvelut 31.12. (lasten määrä)	TP 15	TA 16	2017	2018	2019
Päivähoidossa, yhteensä	595	560	570	570	570
- oma palvelutuotanto ja ostopalvelu muilta (pl. myydyt)	338	340	350	335	335
- yksityinen päivähoito (palveluseteli ja ostot)	257	220	220	235	235
Esiopetuksessa lapsia, yhteen- sä	151	150	150	150	150
- pelkkä esiopetus	28	20	25	25	25
- esiopetuksessa + päi- vähoidossa (ph lapsitilastossa)	123	130	125	125	125
Kerhopalveluissa, yhteensä	27	45	40	40	40
Lapsia varhaiskasvatuspalvelu- jen piirissä, yhteensä	650	625	635	635	635
Päivähoidon täyttöaste (omat palvelut) 31.12.	98	100	100	100	100

Laskennallisen paikan hinta, brutto €/kk	TP 15	TA 16	2017	2018	2019
Itse tuotetut palvelut:					
- perhepäivähoito	897	900	900	900	900
- ryhmäperhepäivähoito	1064	1000	1050	1050	1050
- päiväkotit (yli ja alle 3v)	885/1320	770/1350	880/1400	880/1400	880/1400
- esiopetus	439	470	480	480	480
- kerho	109*	320	200	200	200
Yksityiset palvelut:					
Palveluseteli, kattohinta (yli ja alle 3v)					
- perhepäivähoito ja ryhmäperhepäivähoito	731/804	770/850	741/815	741/815	741/815
- päiväkotit	731/1170	770/1230	741/1186	741/1186	741/1186
- päiväkotit, iltahoito	822/1316	865/1380	834/1334	834/1334	834/1334
- päiväkotit, vuoroahoito	1243/1989	1285/2060	1260/2016	1260/2016	1260/2016
Ostopalvelut					
- esiopetus	439	460	445	445	445

*osa menoista jyvittämättä (Leikarin päiväkodin menoissa)

Talousarvion perustelut

Erityisiä kasvupaineita ei varhaiskasvatuspalveluissa ole näkyvissä tällä hetkellä. Tilastokeskuksen ennusteiden valossa alle kouluikäisten lasten määrä säilyy Muuramessa ennallaan vaikka kunnan väkiluku nousee vuosittain.

Varhaiskasvatuspalveluissa siirryttiin hoitoaikaperusteiseen asiakasmaksuun 1.8.2016 alkaen. Sen arvioidaan lyhentävän jonkin verran lasten hoitopäiviä, ja sitä kautta vähentävän kunnan maksutuottoja, vaikka korkein päivähoitomaksu nousi 8 eurolla. Toisaalta vastaavasti arvioidaan, että ostopalvelut ja yksityisen päivähoidon palvelusetelimenot pienentyvät. Subjektiviivisen päivähoito-oikeuden rajoittaminen 20h/vko ei vaikuttane kustannuksiin, koska osaaikainen päivähoito on ollut suosittua aiemminkin.

Sähköisten työkalujen ja opetusvälineiden hankintaa ja käyttöä lisätään vuosittain ja tarvikehankinnoissa huomioidaan liikunnan ja ergonomian edistäminen. Sähköisten palvelujen onnistuminen edellyttää taloushallinnon apua tunnistautumispalvelun käyttöönotossa (vetuma tai suomi.fi), joka on edellytys sähköisten asiakaspäätösten ja sähköisen asiainnin lisäpiirteiden hankkimiseen ja käyttöönottoon Efficassa vuonna 2017.

Lapsi- ja perhepalveluiden lautakunnalle annetun taloussuunnitteluraamin ollessa -2,5 %, varhaiskasvatuspalveluista joudutaan vuonna 2017 vähentämään vähintään neljä henkilötyövuotta. Tämä heikentää tuntuvasti päiväkotien ja perhepäivähoidon tukipalveluita.

	TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019	
	/1000€						
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
20	LAPSI- JA PERHEPALVELUIDEN LTK						
22	VARHAISKASVATUSPALVELUT						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	654	666	649	2,7-	655	662
***	Toimintamenot	6.502-	6.488-	6.327-	2,5-	6.390-	6.454-
****	Toimintakate (Netto)	5.847-	5.822-	5.679-	2,5-	5.735-	5.793-
	Laskennalliset erät						
****	Poistot ja arvonalentumiset	3-	6-	12-	44,3	8-	7-
****	Muut laskennalliset erät	444-	412-	400-	3,0-	406-	411-
*****	Kokonaiskustannukset	6.295-	6.240-	6.090-	2,5-	6.150-	6.211-

6.4.3 LASTEN JA PERHEIDEN PALVELUT

Toiminta-ajatus

Lapsiperheiden sosiaalityön tehtävänä on osaltaan edistää perheiden toimintakykyä, toimeentulon edellytyksiä ja sosiaalista kasvua sekä ylläpitää sosiaalista turvallisuutta ja parantaa elämisen laatua.

LASTENSUOJELU JA ENNALTA EHKÄISEVÄ TYÖ

Palvelusuunnitelma

Lapsi- ja perhepalveluiden lautakunnan alaiset eri tehtäväalueet tuottavat lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen palveluja, joilla turvataan lasten ja nuorten hyvinvointi sekä tuetaan lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä sekä omaehtoista toimintaa.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet

Lasten ja perheiden palveluissa toimitaan lastensuojelulain periaatteiden mukaisesti ennalta ehkäisevästi ja varhaista puuttumista painottaen.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
<p>Vaikuttavuustavoitteet</p> <p>Hyvät ja toimivat peruspalvelut</p> <p>Perheiden hyvä elämä ja lasten tasapainoinen kasvu</p>	<p>Vaikuttavuustavoitteet</p> <p>Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointisuunnitelma ohjaa kunnan hyvinvointityötä.</p>	<p>Hyvinvointisuunnitelma valtuustolle 4 v välein, arviointi 2 v välein</p>	<p>Hyvinvointisuunnitelma hyväksytty vv 2015 - 2018, väliarviointi 2017</p>
<p>Tuottavuustavoitteet</p> <p>Perheiden hyvä elämä ja lasten tasapainoinen kasvu</p>	<p>Tuottavuustavoitteet</p> <p>Organisaatorakenteen uudistuksella tuetaan ennalta ehkäisevän lapsiperhetyön tekemistä</p> <p>Ennalta ehkäisevä ja oikea-aikainen puuttuminen yksilöiden syrjäytymiskierteisiin</p> <p>Perhehoidon osuus sijaishuollossa 50 %</p> <p>Lastensuojelutyötä tehdään sosiaalihuolto- ja lastensuojelulain ja ohjeistusten mukaisesti</p> <p>Lastenvalvojapalveluissa huomioidaan 1.1.16 voimaan astuneen isyyslain säännökset</p> <p>Lapsiperheiden harkinnanvarainen toimeentulotuki hoidetaan kunnassa</p>	<p>Sosiaalihuoltolain mukaiset asiakkaat, lastensuojelulain mukaiset asiakkaat</p> <p>Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17 v, % vastaavasta väestöstä</p> <p>Lastensuojelun avohuollon tukitoimien piirissä 0-17 v lapsia, % vastaavasta väestöstä</p> <p>Sijoitetut lapset, % laitoshoido, % perhehoito</p> <p>Lastensuojelu- ja SosHL ilmoitukset käsitellään 7 arkipv:ssä ja palvelutarpeen arviointi tehdään 3 kk aikana</p> <p>Lasten määrä/työntekijä</p> <p>Lastenvalvojan asiakkaat: isyys-, elatus- ja huolto- ja tapaamis-oikeusasiat</p> <p>Toimeentulotukipäätökset lkm/v</p>	<p>Seurataan ennaltaehkäisevän ja korjaavan työn osuutta lapsiperhetyössä</p> <p>Lasten sijoittamistarvetta ehkäistään monipuolisella avohuollon tukitoimien käytöllä</p> <p>Sotkanet –tietojen kautta seuranta- ja vertailutiedot</p> <p>Sotkanet - seurantatiedot</p> <p>Perhehoito ensisijainen sijoitusmuoto</p> <p>Käsittelyajoissa pysymistä seurataan säännöllisesti</p> <p>Seurataan lapsi/ työntekijä suhdetta,</p> <p>Asiakasmäärän seuranta</p> <p>Perustoimeentulotuki Kelalle 2017, harkinnanvaraisen tuen päätökset palveluohjaajille</p>

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Sijoitetut lapset yhteensä	16	18	18	18	18
-joista huostaanotettuja lapsia vuoden aikana	4	4	6	6	6
- joista uusia huostaanottoja	0	1	1	1	1
- avohuollon sijoituksia	12	14	12	12	12
Sijoitetut lapset					
- perhehoito	4	8	9	9	9
- laitoshoido	12	10	9	9	9
Lastensuojeluilmoitukset ja Sosiaalihuoltolain mukaiset ilmoitukset	234	200	250	250	250
Avohuollon tukitoimet, lapsia	291	240	300	300	300
Toimeentulotukea saaneet	271	330	60	60	60
- joista lapsiperheitä	62	80	30	30	30

Talousarvion perustelut

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ohjaa eri hallintokuntien tekemää lapsiperheiden hyvinvointityötä. Suunnitelma on hyväksytty vuosille 2015–2018 ja sen välitarkistus tehdään vuonna 2017.

Sosiaalihuoltolain voimaantulo v. 2015 ja lastensuojelulain muutokset 1.1.16 alkaen ovat muokanneet lapsiperhetyössä palvelujen ja tukitoimien järjestämistä ensisijaisesti sosiaalihuoltolain nojalla. Muutoksen myötä lastensuojelun asiakkuudessa olleiden määrä on vähentynyt. Pääosa palveluista järjestetään sosiaalihuoltolain nojalla.

Uusi asiakasasiakirjalaki astuu voimaan asteittain 2015 - 2017. Sen tarkoituksena on yhtiäistä sosiaalihuollon asiakasasiakirjojen tietosisältöjä, niiden laatimista, säilyttämistä ja asiakastietojen sähköistä käsittelyä. Lastensuojelulain mukaan työntekijöillä on dokumentointivelvoite kaikista lastensuojelutoimenpiteiden järjestämiseen vaikuttavista tiedoista. Myös sosiaalipalvelujen sähköistä arkistointia kehitetään ja uusi toimintatapa otetaan käyttöön v. 2018.

Lastensuojelutyössä toimitaan avohuoltopainotteisesti. Lastensuojelun asiakkuudessa olevia lapsia on noin 100. Vuositasolla alle 20 lasta on sijaishuollon piirissä ja loput avohuollon tukitoimien piirissä. Määrärahoissa huomioidaan 1.1.16 lastensuojelulain muutos, jonka mukaan perhekuntoutusta tulee järjestää ensisijaisesti lapsen sijoittamisvaihtoehtoa arvioitaessa. Sosiaalihuoltolain uudistuksen pohjalta ennalta ehkäiseviin palveluihin lasten ja perheiden tuen yksikköön siirtyivät lapsiperheiden kotiapu, sosiaalihuoltolain mukaiset tukihenkilöt ja -perheet, perhetyö ja vertaisryhmätoiminta. Päätöksiä ennalta ehkäisevistä palveluista tekevät sosiaalityöntekijät.

Huostassa olevia lapsia on 31.8.16 kolme, kahden huostaanoton valmistelu on vireillä. Uusia huostaanottoja on tehty v. 2016 yksi. Huostaanottojen osalta varaudutaan yhteen uuteen huostaanottoon ja n. 12 lapsen sijoittamiseen avohuollon tukitoimena. Koska tällä hetkellä huostassa olevista lapsista 100 % on perhehoidossa ja avohuollon sijoituksia on ollut vähemmän, ovat sijaishuollon kustannukset vähentyneet. Lastensuojelulaki edellyttää, että perhehoito on ensisijainen sijoitusvaihtoehto. Jälkihuollossa on 6 nuorta ja kustannuksia aiheutuu mm. ostopalveluna hankitun jälkihuollon tuen kustannuksista.

Lapsiperheiden vanhempien jaksamista on auttanut kahden kunnan lapsiperhehoitajan apu kodinhoidon ja lastenhoidon tehtäviin. Lisäksi on käytössä palveluseteleitä perheiden erityistilanteita varten. Perhetyön resursseja on vahvistettu ja tukea lapsille ja perheille antaa kolme perheohjaajaa.

Sosiaalityön johtaja toimii 40 % työajalla lastenvalvojana. Isyyslaki muuttui 1.1.16 alkaen siten, että selkeissä tilanteissa lapsen isyyden voi tunnustaa äitiysneuvolakäynnin yhteydessä neuvolan terveydenhoitajalle. Lastenvalvoja siirtää edelleen isyyspaperit maistraattiin vahvistettavaksi. Lastenvalvojan maistraattiin siirtämien lasten isyysasioiden määrä on pysynyt ennallaan. Uusia tehtäviä ovat olleet isyystutkimusten, ns. vanhojen isyysasioiden ja valvottujen ja tuettujen tapaamisten järjestäminen. Sosiaalihuoltolain mukaan valvottujen tapaamisten kustannukset maksetaan lapsen kotikunnasta, joten toimintaan varataan erillinen määräraha.

Perustoimeentulotuki siirtyy 1.1.2017 alkaen Kelan hoitamaksi. Harkinnanvaraisen täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntäminen jää kunnan työntekijöiden tehtäväksi. Toimeentulotukea hakevien asiakkaiden määrän arvioidaan huomattavasti vähenevän vuonna 2017.

LASTEN JA PERHEIDEN TUEN PALVELUT

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Lasten, nuorten ja vanhempien hyvinvointia tuetaan tuottamalla psykologi- ja koulukuraattori-palveluita, perhetyötä, lapsiperheiden kodinhoitopalvelua sekä etsivää nuorisotyötä siten, että asiakkaat saavuttavat palvelut helposti, työ on ammatillisesti korkealaatuista, työmuodoiltaan monipuolista ja monialaisesti toteutettua. Työtä kehitetään aktiivisesti asiakkaiden muuttuvien tarpeiden mukaan. Perheneuvolapalvelut, jotka ostetaan Jyväskylän kaupungilta, tukevat lasten ja perheiden psykososiaalista hyvinvointia omien peruspalveluiden rinnalla.

Palvelusuunnitelma

Lapsi- ja perhepalveluiden lautakunnan alaiset eri tehtäväalueet tuottavat lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen palveluja, joilla turvataan lasten ja nuorten hyvinvointi sekä tuetaan lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä sekä omaehtoista toimintaa. Ennaltaehkäiseviä lasten ja perheiden tukeen kohdentuvia työmuotoja kehitetään yhteistyössä muiden lasten ja nuorten toimijoiden kanssa

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet Hyvät ja toimivat peruspalvelut Perheiden hyvä elämä ja lasten tasapainoinen kasvu	Vaikuttavuustavoitteet Perheiden sosiaali- ja terveyspalveluiden toiminnallinen integrointi Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteet	Arviointikertomus valtuustolle	Aloitetaan yhteisen toimintakulttuurin rakentaminen perheiden sosiaali- ja terveyspalveluissa
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet Lasten ja perheiden tuen palvelut vastaavat joustavasti ja oikea-aikaisesti lasten, nuorten ja perheiden tuen tarpeisiin	Perhetyöstä 2/3 tuotetaan yleisinä perhepalveluina (ennaltaehkäisevä) ja 1/3 lastensuojeluun kohdentuvana Opiskelijalle järjestyy mahdollisuus keskustella oppilashuollon työntekijän kanssa viimeistään 7:nä oppilaitoksen työpäivänä; käsittelyajan mittaus asiakastietojärjestelmässä	

Tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Psykologityö					
-asiakkaiden määrä	237	300	300	300	300
-asiakaskäyntien määrä	1318	1500	1500	1500	1500
-yhteistyö- ja ryhmätilaisuudet	40	250	150	150	150
Kuraattorityö					
-asiakkaiden määrä	227	450	350	350	350
-asiakaskäyntien määrä	814	1500	1500	1500	1500
-yhteistyö- ja ryhmätilaisuudet	352	240	260	260	260
Perhetyö					
-perheiden määrä	45	60	60	60	60
-asiakaskäyntien määrä	488	650	650	650	650
Kodinhuollollinen työ					
-perheiden määrä	26	60	60	60	60
-asiakaskäyntien määrä	284	550	550	550	550
Etsivä nuorisotyö					
-asiakkaiden määrä	76	70	70	70	70
-asiakaskontaktien määrä	403	400	400	450	450
-yhteistyö- ja ryhmätilaisuudet	201	200	200	200	200

Talousarvion perustelut

Lasten ja perheiden tuen palvelut ovat osa yleisiä perhepalveluja, joilla tuetaan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia. Asiakkaan tarpeiden mahdollisimman varhainen tunnistaminen, monialaisen ammattiosaamisen hyödyntäminen ja tuen oikea-aikainen ja tarpeen mukainen tarjoaminen ovat keskeinen toiminnallinen ja laadullinen tavoite.

	TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
/1000€						
1 K Ä Y T T Ö T A L O U S						
20 LAPSI- JA PERHEPALVELUIDEN LTK						
23 LASTEN JA PERHEIDEN PALVELUT						
Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
*** Toimintatulot	78	79	66	19,9-	66	67
*** Toimintamenot	1.296-	1.743-	1.627-	7,1-	1.643-	1.659-
**** Toimintakate (Netto)	1.218-	1.664-	1.561-	6,6-	1.576-	1.592-
Laskennalliset erät						
**** Poistot ja arvonalentumiset	0	4-	4-	6,2	4-	3-
**** Muut laskennalliset erät	64-	64-	110-	41,7	112-	113-
***** Kokonaiskustannukset	1.283-	1.732-	1.675-	3,4-	1.692-	1.708-
1 K Ä Y T T Ö T A L O U S						
20 LAPSI- JA PERHEPALVELUIDEN LTK						
26 LP/MUU SOSIAALITOIMI						
Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
*** Toimintatulot	41	84	6	1.427,3-	6	6
*** Toimintamenot	117-	193-	43-	348,8-	43-	44-
**** Toimintakate (Netto)	76-	109-	38-	190,7-	38-	38-
Laskennalliset erät						
**** Muut laskennalliset erät	1-	1-	0	0,0	0	0
***** Kokonaiskustannukset	77-	110-	38-	192,3-	38-	38-

6.4.4 PERUSOPETUS

Kohderahoitteinen

Tehtäväkohtaiset tavoitteet

Perusopetusta kehitetään monipuolisia yleissivistäviä opintomahdollisuuksia tarjoavana oppivelvollisuuskouluna, johon jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus. Perusopetuksen tehtävänä on edistää oppilaittensa persoonallisuuden kehittymistä, tukea jatko-opintojen ja ammatinvalinnan kannalta tarpeellisten valmiuksien saavuttamista sekä luoda edellytykset suotuisalle sosiaaliselle kasvulle ja yhteistyössä toimimiselle.

Palvelusuunnitelma

Perusopetuksen yhteistyötä muiden ydinprosessien kanssa kehitetään ja lisätään palveluiden kustannusvaikuttavuuden parantamiseksi. Tavoitteena on lasten tasapainoisen kasvun turvaaminen. Oppilaiden osallisuutta tuetaan ja syrjäytymistä ehkäistään tarjoamalla iltapäivätoimintaa ja kehittämällä kerhotoimintaa yhteistyössä vapaa-aikapalvelujen kanssa. Oppilaille tarjotaan fyysisesti ja henkisesti turvallinen ympäristö. Avoimuutta ja luotettavuutta parannetaan tiedottamista ja viestintää kehittämällä.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja omaehtoisen toiminnan tukeminen. Perheiden kasvatustyön tukeminen ja kasvuolosuhteiden kehittäminen. Kustannustehokkaat ja –vaikuttavat toimintaprosessit.			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Lasten ja nuorten tasapainoinen kasvu ja terveyden edistäminen	Syrjäytymisen ehkäiseminen Aktivoiminen harrastustoimintaan ja välituntiliikuntaan Omaehtoisen koulumatkaliikunnan lisääminen	Kouluterveyskyselyn avainindikaattorit Kuljetusoppilaiden määrä Saattoliikenteen määrä Koulukerhojen määrä Asiakaspalautteen indikaattorit	Kiusaamista ennalta ehkäisevät toimenpiteet esim. ryhmäytymistä edistävät harjoitteet Oppilaiden osallisuuden lisääminen esim. oppilaskuntatoimintaa kehittämällä Liikkuva Muurame – toiminnan edelleen kehittäminen yhteistyössä muiden vastualueiden ja kolmannen sektorin kanssa Kulttuurilla yhteistyön jatkaminen Kerhotoiminnan kehittäminen ja monipuolistaminen esim. kolmatta sektoria hyödyntämällä Wilman ja Primuksen käytön tehostaminen Viestinnän lisääminen Vanhempainiltojen kehittäminen toiminnallisemmiksi Palaute- ja arviointijärjestelmän kehittäminen Uuden opetussuunitelman käyttöönotto, ja uuden toimintakulttuurin synnyttäminen
Perheiden ja lasten kasvun tukeminen	Kasvatuskeskustelujen ja vuorovaikutuksen kehittäminen huoltajien kanssa		Ryhmäkokotavoite 1–6 luokilla alle 25 oppilasta, 7–9 luokilla alle 22 oppilasta perusryhmässä Oikea-aikainen ja tarkoituksenmukainen tuki- ja erityisopetus
Oppilaiden jatko-opintojen ja ammatinvalinnan kannalta tarpeellisten tavoitteiden saavuttaminen	Monipuolinen ja laadukas opetustoiminta Opetusmenetelmien kehittäminen Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen	Opetustunnit oppilasta kohti Koulupudokkaiden määrä Oppilaiden osaamisen arviointi Opetuskokeiluiden määrä	Opetuskokeilujen ja monipuolisten opetusmenetelmien käyttämisen tukeminen (toiminnalliset ja ilmiökeskeiset menetelmät) OPS 2016-uudistuksen sisältöjen viimeistely ja käyttöön ottaminen
Motivoitunut ja hyvinvoiva henkilöstö	Viestinnän ja vuorovaikutuksen kehittäminen Yhteisöllisyyden lisääminen Henkilöstön osallistaminen toiminnan suunnittelussa Esimiestoiminnan kehittäminen	Henkilöstön työhyvinvointikyselyn mittarit Sairaspoissaolojen määrä Palvelutoiminnan muutoksiin johtaneet henkilöstöaloitteet	Pedagogiset iltapäivät (opetuskokeiluiden tiedon jakaminen) Henkilöstön osallistaminen talousarviosuunnitteluun Esimieskoulutusten jatkaminen Kehityskeskustelujen ja palautteen antamisen lisääminen

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		
Kustannustehokas- ja vaikuttava palvelutoiminta talouden tasapainossa pitämiseksi	Tehtävien hoitaminen tehokkaasti ja taloudellisesti ydinprosessien yhteistyötä lisäämällä		Suunnitelmallisuuden ja ydinprosessien yhteistyön lisääminen
	Sähköisten palveluiden kehittäminen	Sähköisten palveluiden käyttäjäprosentti/kokonaisasiakasmäärä	Sähköinen esiopetukseen ja kouluun ilmoittautuminen
	Opettajien virkojen määrän tarkistaminen	Opettajien virat/oppilas	Pedaneetin käytön tehostaminen Opettajavirkakokonaisuuden suunnittelu ja tarkistaminen

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Oppilasmäärä					
luokat 1-6	915	917	935	937	937
luokat 7-9	425	425	425	427	434
Yhteensä	1340	1342	1360	1364	1371
Opetustunnit/oppilas					
luokat 1-6	1,36	1,37	1,32	1,32	1,32
luokat 7-9	1,97	1,96	1,90	1,90	1,90
erityisopetus					
Kokonaiskustannukset euroa/oppilas	8 700	8 400	8 300		

Talousarvion perustelut

Perusopetuksessa olevien lasten määrä lisääntyy hieman lukuvuosina 2016–2017 ja 2016–2018, mikä aiheuttaa perusopetuksen tulosalueelle kustannusten nousupainetta. Uusi valtakunnallinen opetussuunnitelma otetaan alakoulujen osalta käyttöön lukuvuoden 2016–17 alussa, ja yläkouluilla seuraavana vuonna. Uuden OPS:n muuttuminen käytännöiksi ja uudenaikaiseksi toimintakulttuuriksi edellyttäisi panostuksia opetushenkilökunnan kouluttamiseen ja perehdyttämiseen. Kunnan tulopohjan kaventuessa lapsi- ja perhepalveluiden lautakunnalle annettu 2,5 % edellisvuoteen verrattuna pienempi kehys tekee lisäpanostusten tekemisestä vaikeaa. Oppilasmäärässä tapahtuu koko kunnan osalta pientä kasvua. Koulutulokkaiden ja koulupiirien muutosprosessia jatketaan suunnitelman mukaisesti, tavoitteena on saada koulupaikkojen ja oppilasmäärien suhde mahdollisimman tasaiseksi eri koulujen välillä. Näin voidaan taata mahdollisimman turvalliset ja laadukkaat olosuhteet oppimiselle niukkenevasta taloustilanteesta huolimatta. Kinkomaan koulun toiminta on alkanut lukuvuoden 2016–17 käynnistyessä uudessa koulurakennuksessa.

Opetuksen tukitoimien tarpeiden heikko ennustettavuus ja oppilas- sekä opiskelijahuollon lainsäädäntöön liittyvät muutokset ovat talousarvion keskeisiä epävarmuustekijöitä. Opetuksen tukipalvelujen koordinoitua on keskitetty, ja sisällön arviointia jatketaan. Perusopetuksen erityisenä kehittämistarpeena on yhteistyön tiivistäminen ydinprosessin sisällä ja muiden vastuualueiden kanssa. Sisällöllisesti kiinnitetään huomiota oppilaiden terveyttä edistävän liikunnan tukemiseen Liikkuva Muurame –hankkeessa sekä uuden opetussuunnitelman edellyttämien opetusmenetelmien kehittämiseen opetuksessa.

Kokonaisuudessaan opetuksen resurssit sekä perusopetuksen- että erityisopetuksen osalta niukkenevat vuodelle 2017. Käytännössä tämä tarkoittaa tuntikehyksen ja opetuksen määrän supistamista. Muutosten negatiivisia vaikutuksia torjutaan perusopetuksen organisoimalla uudelleen järjestelyillä, sekä uudenaisten toimintamallien kehittämisen avulla.

PERUSOPETUKSEN AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINTA

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Aamu- ja iltapäivätoiminta tarjoaa lapselle monipuoliset mahdollisuudet osallistua ohjattuun toimintaan ammattitaitoisen ja tehtävään soveltuvan henkilöstön valvonnassa ennen ja jälkeen koulupäivän. Tavoitteena on tukea pienen koululaisen kasvua ja kehitystä sekä mahdollistaa hyvien vapaa-ajanviettopojen etsiminen ja löytäminen. Toiminta tukee myös vanhempien työssäkäyntiä, kun koululaisella on turvallinen ja valvottu ympäristö koulupäivän jälkeen.

Aamu- ja iltapäivätoiminta pohjautuu perusopetuksen arvoihin ja toimintaa ohjaavat perusopetuksen yleiset kasvatustavoitteet. Toiminnalla on kuitenkin oma erityisluonteensa, sillä se perustuu vapaaehtoisuuteen ja sijoittuu lasten vapaa-aikaan.

Mikäli kunta järjestää perusopetuslain mukaista toimintaa, se vastaa, että sen hankkima tai järjestämä aamu- ja iltapäivätoiminta järjestetään perusteiden mukaisesti. Tällöin toimintaan voi hakea valtionosuutta. Toiminta on perheille maksullista.

Palvelusuunnitelma

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään kunnan päättämässä laajuudessa ensimmäisen ja toisen vuosiluokkien oppilaille, sekä niille oppilaille, joilla on perusopetuslain mukainen päätös erityisestä tuesta. Toiminnan tavoitteena on tukea lapsen kasvua ja kehitystä yhdessä kodin, koulun ja monialaisen verkoston kanssa. Toiminnalle ominaista on monipuolisuus, vapaaehtoisuus ja tarvelähtöisyys.

Toimintaa järjestetään koulujen tiloissa. Tiloja suunniteltaessa huomiota kiinnitetään tilojen turvallisuuteen ja niiden soveltuvuuteen aamu- ja iltapäivätoiminnan erityispiirteet huomioiden.

Koulun kanssa toteutetulla yhteissuunnittelulla pyritään koulutilojen tehokkaaseen käyttöön. Kehitysvammalain mukainen kehitysvammaisten lasten iltapäivähoito järjestetään muun aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteydessä. Kehitysvammaisten koululaisten loma-aikojen hoito järjestetään opetuspalveluiden henkilöstön toimesta. Loma-aikoina toiminnan kustannuksista vastaa vammaispalvelut.

Aamutoimintaa ei järjestetä Muuramessa.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Lasten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen	Kodin ja koulun kasvatustyön tukeminen	Huoltajien ja lasten palaute toiminnasta	Monipuolisen toiminnan tarjoaminen lasten yksilöllisyys ja kiinnostuksen kohteet huomioiden Huoltajien ja lasten osallisuuden lisääminen toiminnan sisältöjen suunnittelussa
Laadun kehittäminen	Viestinnän ja vuorovaikutuksen kehittäminen		Yhteistyö koulun, oppilashuollon ja muiden sidosryhmien kanssa
	Osaava ja motivoitunut henkilökunta	Sairauspoissaolojen määrä	Kehityskeskustelut
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		
Taloudelliset ja tehokkaat rakenteet sekä toimintamallit	Sähköisten palveluiden kehittäminen	Sähköisten palveluiden käyttäjäprosentti/ kokonaisasiakasmäärä	Sähköinen ilmoittautuminen iltapäivätoimintaan

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Osallistujien määrä (keskimäärin/ kk)	161	160	160	160	160
– kokoaikaiset	88	90	90	90	90
– osa-aikaiset	60	58	60	60	60
– YPR	13	12	10	10	10
Toimintaan osallistuvien oppilaiden %-osuus ikäluokista					
– 1. lk	59	59	62	62	62
– 2. lk	32	32	40	38	38
– YPR	100	100	100	100	100
Nettokustannukset (euroa/ osallistuja)	1535	1877	1742	1750	1750
Bruttokustannukset (euroa/ osallistuja)	2277	2777	2729	2750	2750

Talousarvion perustelut

Tukea tarvitsevien oppilaiden määrä toiminnassa on suuri. Tämä aiheuttaa jatkuvaa painetta henkilöstöresurssien sekä henkilöstön koulutuksen suhteen.

Toimintamaksujen korotus lisää toiminnasta saatavia tuloja toimintaan osallistuvien oppilaiden määrän pysyessä ennallaan.

	TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S					
20	LAPSI- JA PERHEPALVELUIDEN LTK					
32	PERUSOPETUS					
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€					
***	Toimintatulot	493	392	348	12,4-	352 355
***	Toimintamenot	11.040-	10.821-	10.639-	1,7-	10.746- 10.853-
****	Toimintakate (Netto)	10.547-	10.430-	10.291-	1,4-	10.394- 10.498-
	Laskennalliset erät					
****	Poistot ja arvonalentumiset	47-	68-	87-	21,2	84- 57-
****	Muut laskennalliset erät	407-	401-	347-	15,6-	350- 354-
*****	Kokonaiskustannukset	11.001-	10.899-	10.724-	1,6-	10.828- 10.909-

6.4.5 MUURAMEN LUKIO / TOISEN ASTEEN KOULUTUS

Toiminta-ajatus

Muuramen lukio on oppimiskeskus, joka antaa nuorelle hyvän yleissivistyksen sekä tukee oman persoonallisuuden ja elämänhallinnan taitojen kehittymistä. Lisäksi se innostaa jatko-opintoihin ja luo niiden edellyttämät opiskeluvalmiudet. Lukio-opetuksessa korostetaan aktiivisen nuoren ja kansalaisen kehittymistä. Tätä tuetaan parhaiten ottamalla opiskelijoita laajasti mukaan lukion toimintaan aina suunnittelusta (opettajainkokoukset, kehitysaloitteet, vanhempainkerho) toteutukseen (oppilaskunta, tutortoiminta, lukion juhlien järjestämisvastuu). Tätä ajattelumallia kutsutaan opiskelijälähtöisyydeksi (asiakaskeskeisyys), jonka tarkoituksena on kehittää opiskelijajohtajuutta ja sitoutuneisuutta oppilaitokseen. Konseptia tuetaan runsaalla positiivisella viestinnällä sidosryhmiin ja yhteisön jäseniin.

Palvelusuunnitelma

Lukio-opetuksen yhteistyötä muiden ydinprosessien kanssa kehitetään ja lisätään palveluiden kustannusvaikuttavuuden parantamiseksi. Tavoitteena on nuorten tasapainoisen kasvun turvaaminen. Opiskelijoiden osallisuutta tuetaan ja syrjäytymistä ehkäistään tiiviillä yhteistyöllä (opiskeluhoitoryhmä) sosiaalitoimen, kouluterveydenhoidon ja koulupsykologin avulla. Opiskelijoille tarjotaan fyysisesti ja henkisesti turvallinen ympäristö. Avoimuutta ja luotettavuutta parannetaan tiedottamista ja viestintää kehittämällä.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja omaehtoisen toiminnan tukeminen.
Perheiden kasvatustyön tukeminen ja kasvuolosuhteiden kehittäminen.
Kustannustehokkaat ja –vaikuttavat toimintaprosessit.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Yrittäjähenkisyys ja yrittäjyyskasvatus	Yrittäjyysopintojen järjestäminen ja kummiyritystoiminta	Yrittäjyysopiskelijat Kummiyritysvierailujen määrät.	Yrittäjyyskurssit pidetty ja kummiyritysvierailut toteutettu. Kv-liiketoiminnan kurssit aloitettu
Kehittyminen jatkuvan oppimisprosessin kautta	Kestävän kehityksen sertifikaatin auditointi kevät 2017	Sertifikaatti voimassa vuoteen 2020 saakka	Tiimien kehitystyö monikulttuurisuuden ja sähköisen yökokeen teemoissa. Sertifikaatti auditoitu maaliskuu 2017
Fyysinen ja henkisesti turvallinen ympäristö	Lukion turvallisuusajattelu	Onnettomuustilastot kuten läheltä piti ja tapaturmailmoitukset.	Turvallisuuskansio päivitetty ja matkustusohje lukion retkille laadittu. Turvakävelyköskille.
Nollatoleranssi koulukiusaamiseen/syrjäytymisen estäminen	Kiusaamisen ja syrjäytymisen ehkäisy	Koulupudokkaiden määrä	Viihtymiskysely/hyvinvointikysely opiskelijoille kevät 2017. Opintojaksokysely opiskelijoille 4. jaksossa
Perheiden hyvä elämä ja lasten tasapainoinen kasvu	Henkilöstön ja opiskelijoiden hyvinvointi	Opiskelijapalaute Wilmassa ja Facebookissa	Kouluterveyskysely. Vanhempainkerhon ja opiskelijoiden edustus opiskelutyöryhmässä.
Osallisuuden edistäminen	Aktiivinen ja osallistuva kansalainen	Ketteryys tiedonkullussa ja viestinnässä. Uusien viestintävälineiden käyttöönotto	Opiskelijat opettajainkokouksissa, vanhempainkerhossa, tiimeissä, yrittäjyys-ryhmissä, kekettäjät. tutorit, opk. VR-tiimi
Nopea tiedonkulku	Avoin, moderni ja positiivinen viestiminen lukion asioista	Henkilöstön ja opiskelijoiden osaamisvajeen kartoittaminen. TVT-strategia ajan tasalla.	Runsas Wilman ja Facebookin, Twitterin, Instagramin käyttö viestinnässä. Virtuaaliopetustiimin WhatsApp
Oppiva organisaatio	Henkilöstön ja opiskelijoiden osaamisen ja työhyvinvoinnin turvaaminen	Työtyytyväisyyskysely	Koulutukseen kannustaminen. TVT koulutukset ja välineiden hankinta (yökoneet ja infra). Syksyn 2016 sähköiset yokirjoitukset
Johtaminen	Henkilöstön työ määrän ja toiminnallisten tavoitteiden tasapaino		Tiimikehityskeskustelut kevät 2017

Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		
Koulujen opetusvälineiden käyttökelpoisuuden varmistaminen	Mobiiliteknologian ja hyödyntäminen. Kannettavat yo-kokeeseen.	iPadit opetuksessa. VR opetuksessa. Sähköiset kurssi- ja yo-kokeet.	Lukio hyödyntää uutta teknologiaa. Kokeiluja virtuaalitodellisuutta –hankkeessa (FinEduVR). Sähköinen yo-koe tehty syyskuu 2016 ja kevät 2017.
Sähköisten viestintävälineiden hyödyntäminen	Sosiaalisen median ja Wilman hyödyntäminen yhteydenpidossa	Monipuolinen yhteydenpito opiskelijoihin ja vanhempiin	Aktiivinen lukion Facebookin, sometyökalujen ja Wilman käytön kehittäminen ja tehostaminen. VR -työkalut
Taloudelliset ja tehokkaat rakenteet ja toimintamallit	Uusien TVT-taitojen opettelu ja kokeilut	Lukion päivitetty TVT-strategia ja siihen liittyvät kyselyt opettajille	iPadejä ja mobiilipetusteknologiaan käytetään kursseilla, uusia ohjelmistoja (appsit) hyödynnetään. VR-lasit – ja kamerat sekä tuotantoalustat

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Opiskelijamäärä	205	207	220	210	210
Tuntikehys	310	310	317	317	317
	ei sisällä lukio-kerrointa 1,1	ei sisällä lukio-kerrointa 1,1	sisältää lukio-kertoimen 1,1	sisältää lukio-kertoimen 1,1	sisältää lukio-kertoimen 1,1

Talousarvion perustelut

Lukio-opetuksessa olevien nuorten määrä kasvoi merkittävästi lukuvuonna 2016–2017. Lukion kokonaisopiskelijamäärä on nyt 223. Määrä on lukion tilojen kannalta maksimissaan, koska lukiorakennus on suunniteltu 210 opiskelijalle. Aulatiloja on niukasti, mutta saanemme syksyllä 2016 käyttöömme päivisin kulttuurikeskuksen kahvilatilan. Iltaisin tila on kahvilan käytössä.

Lähtöleikkauksessa lukiot kokevat suurimman muutoksen 150 vuoteen, kun yo-koe tehdään sähköisesti syksystä 2016 lähtien. Tämä vaatii seuraavan lukuvuoden kuluessa hyvää suunnittelua, testausta ja resurssien kohdentamista tietotekniikkaan valmiuksiin kuten infrastruktuurin rakentamiseen, konekantaan sekä yo-tilan sähköistämiseen.

MUUTOKSET TALOUSARVIOON

Suurimmat muutokset edellisen lukuvuoden talousarvioon ovat tapahtuneet majoitus- ja ravitsemuspalveluissa, jotka nousevat 13 000 euroa (104 000 €), koska ruokakulut ovat nousseet suuremman opiskelijamäärän myötä. Samassa suhteessa nousevat myös kuljetuskustannukset, jos pienimuotoisia opintoretkeä aiotaan tehdä. Opiskelijamäärän nousun (+20) myötä kunta saa myös yli 100 000 euroa enemmän valtionapua, tosin viiveellä.

Henkilöstökulut ovat myös nousussa, koska henkilöstön jäsenille tulee määrävuosikorotuksia täyteen lukukauden 2016/17 aikana. Myös lukion henkilöstö ikääntyy. Koulutoimeen palkattiin syksyllä palkkatukityöllistetty henkilö atk-tueksi, jonka palkkakulut näkyvät lukion menoina. Palkkatukityöllistetyistä tulevat korvaukset tulevat kuitenkin takaisin joskin viiveellä. Näin koulutoimi pyrkii hoitamaan omaa työllistämismenotaan, joka kaikille hallintokunnille on annettu. Koska tuntikehykseen ei ole laskettu sisään lukiokerrointa (1,1) palkkasumma on huomattavasti suurempi kuin budjetoitu. Tämä pitää huomioida jatkossa.

Sijaiskuluissa olemme saaneet säästöä eli henkilöstö ei sairastele paljoa. Lukio sai syksyllä Opetus-hallitukselta avustusta 120 000 euroa Virtuaalitodellisuus ja elämyksellinen hankkeen vuosille 2015–2017.

Tehokkuutta ja tuottavuutta pyrimme nostamaan pitämällä tuntikehyksen 317,6 tunnissa (joka sisältää lukiokertoimen), vaikka opiskelijamäärä on noussut 20 opiskelijalla.

	TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
	/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S					
20	LAPSI- JA PERHEPALVELUIDEN LTK					
33	TOISEN ASTEEN KOULUTUS					
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€					
***	Toimintatulot	25	2	2	0,0	2
***	Toimintamenot	1.433-	1.365-	1.423-	4,1	1.438-
****	Toimintakate (Netto)	1.408-	1.363-	1.421-	4,1	1.436-
	Laskennalliset erät					
****	Poistot ja arvonalentumiset	8-	14-	5-	180,0-	5-
****	Muut laskennalliset erät	85-	86-	70-	22,6-	71-
*****	Kokonaiskustannukset	1.501-	1.463-	1.496-	2,2	1.511-

TAITEEN PERUSOPETUS

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Taiteen perusopetuslain mukaisen kuvataiteen, musiikin ja tanssin perusopetuksen järjestäminen ensisijaisesti lapsille ja nuorille.

Muuramen kuvataidekoulu antaa taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän mukaista kuvataiteen opetusta ja Jyväskylän ammattiopisto musiikin ja tanssin laajan opetussuunnitelman mukaista opetusta.

Palvelusuunnitelma

Kuvataiteen perusopetus ja musiikkileikkikoulu toteutetaan omassa kuvataidekoulussa ja musiikkileikkikoulussa.

Tanssin ja musiikin perusopetus ja musiikin varhaiskasvatus musiikkileikkikoulua lukuun ottamatta ostetaan Jyväskylän koulutuskuntayhtymältä (Jyväskylän ammattiopisto, Hyvinvointi ja kulttuuri/taiteen perusopetus).

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Perheiden hyvä elämä ja lasten tasapainoinen kasvu	Luoda edellytyksiä taiteen ja kulttuurin tekemiselle ja kokemiselle	Opiskelijamäärät	Oma palvelutuotanto
Syrjäytymisen estäminen ja osallisuuden edistäminen	Pitkäjänteisen ja tavoitteellisen harrastamisen mahdollistaminen	Näyttelyt, konsertit, tapahtumat	Ostopalvelut
Sosiaalisten verkostojen rakentaminen, ylläpitäminen ja vahvistaminen	Kokemusten ja elämyksien tarjoaminen niin yksilönä kuin yhteisön jäsenenä		Yhteistyö kolmannen sektorin ja yksityisten palveluntuottajien kanssa
Asuinympäristön viihtyvyys			
Kulttuuripalvelujen saatavuus	Luoda perustaa emotionaaliselle, esteettiselle ja eettiselle kasvulle		
Monipuoliset vapaa-ajanviettomahdollisuudet	Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen ja ennaltaehkäisevä työ		
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		

KUVATAIDEKOULU

Toiminta-ajatus

Kuvataidekoulu järjestää taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän mukaista kuvataiteen opetusta. Opetus perustuu opetussuunnitelmaan ja on tarkoitettu ensisijaisesti 7–17-vuotiaille lapsille ja nuorille. Koulu järjestää myös varhais- ja aikuisopetusta.

Kuvataiteen opetus etenee tavoitteellisesti tasolta toiselle ja antaa oppilaalle valmiuksia ilmaista itseään, ymmärtää visuaalista kulttuuria ja hakeutua alan ammatilliseen ja korkeasteen koulutukseen.

Palvelusuunnitelma

Kuvataidekoulu järjestää opetusta Nisulanmäen, Mäkelänmäen ja Kinkomaan kouluilla. Koulussa on 100 oppilaspaikkaa.

Normaalin opetuksen lisäksi kuvataideharrastuksen alueellista saatavuutta ylläpidetään järjestämällä kuvataidekerhoja Niittyahon ja Isolahden kouluilla. Kerhot suunnitellaan yhteistyössä kuvataidekoulun kanssa ja toteutetaan koulujen kerhorahoilla.

Kuvataidekoulun opettajien osaamista pyritään hyödyntämään koulujen kulttuuriopetussuunnitelman toteuttamisessa.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja omaehtoisen toiminnan tukeminen. Perheiden kasvatustyön tukeminen ja kasvuolosuhteiden kehittäminen.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Lasten ja nuorten tasapainoinen kasvu ja omaehtoisen toiminnan tukeminen	Lasten ja nuorten aktivoiminen kuvataideopintojen pariin	Hakija- ja oppilasmäärä	Tiedottaminen, näkyvyyden parantaminen
Osallisuuden edistäminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen	Yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen korostaminen ja kehittäminen	Sosiaalisin perustein (syrjäytymisvaara) koulun aloittaneiden määrä	Yhteistyö peruskoulujen ja sosiaalitoimen kanssa
Perheiden hyvä elämä. Monipuoliset harrastusmahdollisuudet, kulttuuripalvelujen saatavuus ja asuinympäristön viihtyisyys	Edellytyksien luominen tavoitteelliselle ja laadukkaalle kuvataideopetukselle Visuaalisten alojen jatkoopintoihin hakeutumisen edesauttaminen Kuvataidekoulun toiminta Muuramen viihtyvyys- ja hyvinvointitekijänä	Asiakaspalautteen indikaattorit	Koulun itsearviointi / kysely Digitaaliset oppilastyöportfoliot
Palvelun laadun kehittämisen	Osaava ja motivoitunut henkilökunta	Työhyvinvointikyselyn mittarit	Kehityskeskustelut Esimieskoulutus
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		
Kustannustehokas palvelutoiminta talouden tasapainossa pitämiseksi	Tehtävien hoitaminen tehokkaasti ja taloudellisesti ydinprosessien yhteistyötä lisäämällä	Taloudellisuutta korostavat toimintamallit	Koulun perustehtävän hoitaminen taloudellisesti ja tehokkaasti

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Oppilasmäärä	102	100	100	100	100
Tuntikehys	25	25	25	25	25
Päätoimiset opettajat / Johtava opettaja	1	1	1	1	1
Tuntiopettajien määrä	2	2	2	2	2

Talousarvion perustelut

Kuvataidekoulu keskittyy perustehtävänsä hoitamiseen ja talouden tasapainottamiseen. Koululla ei ole erillisiä kehittämishankkeita tulevalla talousarviokaudella.

MUSIikkILEIKKIKOULU

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Musiikkileikkikoulussa lapset tutustuvat musiikin maailmaan elämyksellisen ja kokonaisvaltaisen kokemuksen kautta. Tunteilla lauletaan, leikitään, soitetaan ja liikutaan musiikin mukaan sekä kuunnellaan musiikkia. Samalla tuetaan lapsen luovaa ilmaisua sekä sosiaalista ja emotionaalista kehitystä. Musiikkileikkikoulussa luodaan pohjaa myös musiikin harrastamisen jatkamiselle.

Palvelusuunnitelma

Musiikkileikkikoulutoimintaa tarjotaan alle kouluikäisille lapsille viidessä ikäkehityksen mukaisessa ryhmässä. Perheryhmissä (vauva- ja taaperoryhmissä) lasten ja vanhempien vuorovaikutuksella on tärkeä rooli.

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Oppilasmäärä	45	45	45	45	45
Tuntikehys/vh	5	5	5	5	5
Nettokustannukset euroa/oppilas	39	63	64	64	64
Nettokustannukset euroa/asukas	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3

MUSIIKIN JA TANSSIN PERUSOPETUS

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Musiikin perusopinnoissa tarjolla on klassisen ja pop/jazz-musiikin opintoja.

Tanssin opinnot antavat oppilaalle monipuoliset perustaidot sekä yleiskuvan tanssista taide-
muotona ja ilmaisun välineenä.

Varhaisiän musiikkikasvatuksessa lapset voivat osallistua kaksivuotiseen musa- tai rokkikou-
luun. Musiikin perusopetuksen oppilaat valitaan pääsykokeen perusteella, muihin ilmoittau-
tumalla.

Palvelusuunnitelma

Musiikin perustason instrumenttiopinnot koostuvat kolmesta osaamisen tasosta ja musiikin
perusteet 1.–6. -kurseista. Yhteismusisointi sisältyy opintoihin eri muodoissaan. Oppilaalla
on käytettävissään enintään kymmenen vuotta opintojen suorittamiseen.

Tanssin opetus rakentuu kolmesta taitotasosta. Kiinteä yhteistyö musiikinopetuksen kanssa
rikastuttaa erilaisten esitysten ja näytösten toteuttamista monipuolisessa oppimisympäristös-
sä.

Opetus järjestetään pääsääntöisesti Jyväskylän ammattiopiston tiloissa, mutta musiikkiope-
tuksen nuorimmille oppilaille järjestetään opetusta tietyissä instrumenteissa myös Muurames-
sa.

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Oppilasmäärä	60	65	65	65	65
Varhaisiän musiikkikasvatus	6		*	*	*
Musiikin perusopetus	48		*	*	*
Tanssin perusopetus	6		*	*	*
Euroa/asukas	4	4,5	4	4	4

*Oppilaspaikkojen jakaumaa ei voi ennustaa

Talousarvion perustelut

Musiikin ja tanssin perusopetukseen osallistuville muuramelaisille lapsille ja nuorille taataan
opiskelupaikka opintojen loppuun. Koulutuksen järjestäjän kanssa käydään vuosittain neuvot-
telu seuraavan vuoden kustannustasosta, tavoitteista ja uusien oppilaiden määrästä. Oppilas-
paikalle ei voida laskea yksiselitteistä hintaa, sillä kustannuksiin vaikuttaa mm. ryhmä-
/yksilöopetuksen määrä ja opintojen vaihe/annettava opetuksen määrä.

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
20	LAPSI- JA PERHEPALVELUIDEN LTK						
35	TAITEEN PERUSOPETUS						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	28	28	28	0,0	28	29
***	Toimintamenot	124-	125-	131-	4,9	133-	134-
****	Toimintakate (Netto)	96-	97-	103-	6,2	104-	105-
	Laskennalliset erät						
****	Muut laskennalliset erät	12-	10-	10-	2,5	10-	10-
*****	Kokonaiskustannukset	108-	107-	113-	5,9	114-	116-

6.4.6 NUORISOPALVELUT

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Kunnallisen nuorisotyön tarkoituksena on edistää ja tukea nuoren tasapainoista kasvua sekä tarjota virikkeitä ja vaihtoehtoja päihteettömään vapaa-aikaan. Nuorisotyö tukee vanhempien ja koulujen kasvatustyötä moniammatillisen yhteistyön avulla edistäen hyvinvointia ja elämänlaatua tehokkaalla ennaltaehkäisyllä. Tavoitteena on vastuullinen, aktiivinen ja osallistuva nuori, jonka kautta turvataan kunnan tulevaisuus ja jatkuvuus. Nuorisotyötä toteutetaan Nuorisolain mukaisesti pääkohderyhmänä 13–17-vuotiaat nuoret.

Palvelusuunnitelma

Nuorisotyön perustana on kasvatuksellisuuden huomiointi kaikessa toiminnassa. Nuorisopalvelut järjestää avointa tilatoimintaa 13–17-vuotiaille nuorille, monipuolista pienryhmätoimintaa nuorten erityistarpeet huomioiden sekä laajalle kohderyhmälle suunnattuja tapahtumia, leiriä ja retkiä.

Edistetään nuorten harrastemahdollisuuksia joustavilla ja oikea-aikaisilla palveluilla. Muuntautumiskykyinen organisaatio tukee nuorten omaehtoisia harrastemahdollisuuksia yhteistyössä kunnan eri hallinnonalojen kanssa. Lisäksi tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat vanhemmat, järjestöt ja erilaiset nuorten toimijatahot.

Lisätään nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä työllistetään nuoria kesätyöhön.

Edistetään ennaltaehkäisevää päihdetyötä. Toteutetaan ja kehitetään nuorisotiedotusta.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
<p>Vaikuttavuustavoitteet</p> <p>Sosiaalisten verkostojen rakentaminen, ylläpitäminen ja vahvistaminen</p> <p>Vastuullinen, aktiivinen ja osallistuva nuori</p> <p>Muuntautumiskykyinen ja kokeileva organisaatio</p>	<p>Vaikuttavuustavoitteet</p> <p>Edistää ja tukea nuoren tasapainoista kasvua sekä tarjota virikkeitä ja vaihtoehtoja omaehtoiseen toimintaan ja osallisuuteen</p> <p>Nuorisovaltuusto</p> <p>Järjestöjen ja harrastajaryhmien kuuleminen</p> <p>Tuottaa nuorille ennaltaehkäiseviä palveluja, joilla vahvistetaan hyvinvointia ja edistetään elämänlaatua.</p>	<p>Osanottajat järjestetyssä toiminnassa, toiminnan määrä</p> <p>Pienryhmät ja yksilöohjaus, ryhmien ja osallistuvien nuorten määrä</p> <p>Nuorisojärjestöjen toiminta</p> <p>Nuorten äänestysaktiivisuus</p> <p>Kunnan nuorisokysely, tyytyväisyyskysely nuorisotilalla, kävijämäärät toiminnassa</p>	<p>Monipuolisen toiminnan joustava ja oikea-aikainen järjestäminen</p> <p>Nuorisofoorumit, nuorisovaltuusto, järjestöjen tukeminen</p> <p>Nuorten kuuleminen</p> <p>Tiedotus ajankohtaisilla välineillä</p> <p>Yhteistyö eri toimijoiden kanssa</p>
<p>Tuottavuustavoitteet</p> <p>Monipuoliset vapaa-ajanviettomahdollisuudet</p> <p>Asuinympäristön viihtyvyys</p>	<p>Tuottavuustavoitteet</p> <p>Vapaa-ajanvietto-olosuhteiden rakentaminen ja ylläpito</p>		<p>Nuorisotilan, bändikämpän, skeittiparkin ja lähiliikuntapaikkojen toiminta, viihtyvyys ja kehittäminen</p>

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Nuorisotilatoiminta, aukiolopäivät vuodessa	97	110	110	110	110
Nuorisotilan ja pienryhmien kävijämäärä/vuosi	5962	4400	4600	4600	4600
Nuorisotilan muu käyttö	692	500	500	500	500
Yksilöohjaukset ja katupartiossa kohdatut	373	200	250	250	250
Leireille, retkille ja tapahtumiin osallistuneet, lkm	2385	4000	3000	3000	3000
Kesätöihin hankeneiden nuorten määrä/työllistetyt	83/77	80/80	80/80	80/80	80/80
Tiedotus/lehtiartikkelit ja ilmoitukset	32		35	35	35
Avustusta saaneiden järjestöjen nuorten jäsenmäärä, alle 29 -v.	157	200	200	200	200
Vakinainen henkilökunta	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5

Talousarvion perustelut**Toimintaympäristön muutos**

Toimintaa jatketaan kahdella nuoriso-ohjaajalla, joka mahdollistaa toiminnan kehittämisen toiminnallisempaan ja nuoria osallistavampaan suuntaan. Aukioloajat pysyvät kolmena iltana viikossa, jolloin pienryhmätoiminnan ja yksilöohjauksen määrä pystytään varmistamaan. Kaksi nuoriso-ohjaajaa tilalla lisää tilan turvallisuutta sekä nuorten kuulluksi tuleamista. Nuorisotalon kävijämäärät ovat hyvällä tasolla ja kävijäprofiili on laajentunut, joten uusien toimintamuotojen kehittämistarve on jatkuvaa. Tilakortin avulla pidetään yhteyttä nuoriso-ohjaajien ja vanhempien välillä. Kokoustiloja tarjotaan maksutta nuorten omille ryhmille sekä nuorisjärjestöille kokoontumiseen ja harrastamiseen.

Jatketaan koulu yhteistyötä nuorten kokonaisvaltaisen tukemisen näkökulmasta. Lisäksi tiivistetään yhteistyötä tehdään edelleen sosiaalipalveluiden, vanhempien ja nuorisjärjestöjen kanssa.

Nuorten kuulemista, osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia tuetaan. Nuorisovaltuuston toimintaan on varattu erillinen määräraha, jolla hankitaan nuorisovaltuustotoiminta ostopalvelusopimuksella Innola ry:ltä. Järjestö tuottaa nuorten osallisuuteen liittyen aktivointipalveluja ja edesauttaa nuorten osallistumista elinympäristönsä kehittämiseen sekä kunnan päätöksentekoon. Toiminnan sisältö ja toimintatavat ideoidaan yhdessä nuorten kanssa.

Nuorisotiedotusta viedään eteenpäin toteuttaen Innola ry:n kanssa yhteistyössä OKM:n rahoittama nuorisotiedotuspiste. Nuorten kanssa suunnitellaan ja kehitetään nuorisotiedotamista sekä nuorten paikallistoimituksen toimintaa jatketaan. Nuorten toimintakulttuurin suunnata on edelleen sosiaaliseen mediaan päin, joten nuorten tiedotus ja tavoittaminen vaatii ajan-kohtaisten mediavälineiden käyttöä ja sosiaalisessa mediassa mukanaoloa.

Hyödynnetään toiminnan järjestämisessä monipuolisesti kunnassa lisääntyneitä lähiliikunta-paikkoja.

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
20	LAPSI- JA PERHEPALVELUIDEN LTK						
39	NUORISOPALVELUT						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	25	12	15	19,3	15	15
***	Toimintamenot	164-	205-	199-	2,8-	201-	203-
****	Toimintakate (Netto)	139-	193-	184-	4,6-	186-	188-
	Laskennalliset erät						
****	Muut laskennalliset erät	24-	17-	6-	174,9-	6-	6-
*****	Kokonaiskustannukset	163-	210-	190-	10,1-	192-	194-
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
20	LAPSI- JA PERHEPALVELUIDEN LTK						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	1.346	1.265	1.113	13,7-	1.124	1.135
***	Toimintamenot	21.145-	21.363-	20.807-	2,7-	21.015-	21.226-
****	Toimintakate (Netto)	19.798-	20.098-	19.694-	2,0-	19.891-	20.090-
	Laskennalliset erät						
****	Poistot ja arvonalentumiset	61-	95-	112-	15,3	108-	80-
****	Muut laskennalliset erät	569-	568-	521-	9,0-	526-	532-
*****	Kokonaiskustannukset	20.428-	20.760-	20.327-	2,1-	20.526-	20.702-

6.5 ASUKASPALVELUIDEN LAUTAKUNTA

Budjettirahoitteinen

Asukaspalveluiden lautakunnan palvelualue sisältää seuraavat vastuualueet:

- asukaspalveluiden hallinto
- vapaa-aikapalvelut
- sosiaalipalvelut
- vanhus- ja vammaispalvelut
- terveydenhuollon palvelut

Toiminta-ajatus

Asukaspalveluiden lautakunnan alaiset tehtäväalueet tuottavat palveluita kunnan asukkaiden hyvinvoinnin, terveyden ja elämänhallinnan turvaamiseksi tukien kuntalaisten omia voimavaroja. Kuntalaisten hyvinvointia, aktiivisuutta ja osallisuutta tuetaan lisäksi tarjoamalla monipuolisia vapaa-aikapalveluja.

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
30	ASUKASPALVELUIDEN LTK						
40	ASUKASPALVELUIDEN LTK						
Tuloarviot ja määrärahat/1000€							
***	Toimintamenot	17-	21-	18-	15,1-	18-	18-
****	Toimintakate (Netto)	17-	21-	18-	15,1-	18-	18-
Laskennalliset erät							
****	Muut laskennalliset erät	17	21	18	15,1-	18	18
*****	Kokonaiskustannukset	0	0	0	0,0	0	0

6.5.1 ASUKASPALVELUIDEN LAUTAKUNNAN HALLINTO

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Palvelualueen hallinto huolehtii hallinnon, suunnittelun ja talouden koordinoimisesta ja ohjaamisesta ydinprosessialueella. Hallinto osallistuu kunnan kokonaisvaltaiseen kehittämiseen yhteistyössä muiden palvelualueiden kanssa.

Asukaspalveluiden lautakunnan hallinto suunnittelee ja ohjaa palvelualueen kokonaisuuden toimintaa ja kehittämistä. Hallinto koordinoi ydinprosessien välistä yhteistyötä ja kehittämistä sekä lautakunnan ja operatiivisen toiminnan yhteistyötä.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Muuramen Hyvinvointi liikelaitoksen toiminta sote – palveluiden tuottajana	Vastuualueiden yhteistyön kehittäminen Muuramen Hyvinvointi liikelaitoksen toiminnan aloittamiseen valmistautuminen Viestinnän tehostaminen		Yhteiset koulutus- ja työhyvinvointipäivät Muuramen Hyvinvointi liikelaitoksen toiminnan ja prosessien suunnittelu sekä käynnistäminen Työpaikkakokouskäytäntöiden kehittäminen
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		
Taloudelliset ja tehokkaat rakenteet sekä toimintamallit	Tehtävien hoitaminen tehokkaasti ja taloudellisesti ydinprosessien yhteistyötä lisäämällä Sähköisten palvelujen kehittäminen	Sähköisten palveluiden käyttäjäprosentti / kokonaisasiakasmäärä Sähköiset kokoukset	Suunnitelmallisuuden ja ydinprosessien yhteistyön lisääminen Siirrytään sähköisiin kokouskäytänteisiin

Talousarvion perustelut

Suunnitelmakaudella kunnan väkiluku kasvaa ja samalla hallinnon tarjoaminen palvelujen määrän tarve lisääntyy. Valtakunnalliset sosiaali- ja terveyspalvelujen lainsäädännön muutokset kuormittavat palvelualueiden toimintaa ja aiheuttavat epävarmuutta henkilöstössä. Muuramen Hyvinvointi –kunnallisen liikelaitoksen toiminnan käynnistäminen vaikuttaa hallinnon työtehtävien järjestelyyn. Viestinnän rooli korostuu nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä. Hallinnon palvelutaso säilytetään.

Tunnusluvut

Hallinto	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Henkilöstö	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
30	ASUKASPALVELUIDEN LTK						
41	HALLINTO (ASUKASPALV. LTK)						
Tuloarviot ja määrärahat/1000€							
***	Toimintatulot	11	0	0	0,0	0	0
***	Toimintamenot	78-	94-	94-	0,1	95-	96-
****	Toimintakate (Netto)	67-	94-	94-	0,1	95-	96-
Laskennalliset erät							
****	Muut laskennalliset erät	67	94	94	0,1	95	96
*****	Kokonaiskustannukset	0	0	0	0,0	0	0

6.5.2 VANHUS- JA VAMMAISPALVELUT

KOTIHOITO

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Kotihoito tarjoaa henkilökohtaisia hoito- ja hoivapalveluita, jotka tukevat ikäihmisten ja muiden kuntalaisten kotona asumista mahdollisimman pitkään heidän itsemääräämisoikeuttaan sekä yksilöllisyyttään kunnioittaen. Kotihoitoa voi saada ikäihminen, pitkäaikaissairas tai muu henkilö, joka ei selviydy kotona ilman säännöllistä tai päivittäistä hoitoa ja huolenpitoa. Saattohoidon, tehostetun kotihoidon ja yöaikaisen hoidon palvelua kehitetään yhteistyössä Muuramen Hyvinvointi -liikelaitoksen henkilöstön kanssa.

Palvelusuunnitelma

Kotihoidon palveluita ovat kotisaira- ja kotihoitopalvelut. Tukipalveluita ovat ateria-, turvapuhelin-, pyykkihuolto-, kylvytys- ja päiväkeskuspalvelut. Kotihoito järjestää neuvonta- ja palveluohjausta sekä ennaltaehkäisevää hyvinvointia tukevaa ohjausta ikäihmisille ja pitkäaikaissairaille henkilöille.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Hoitotyön kehittäminen ja laadun takaaaminen	Oikea-aikaiset laadukkaat ja joustavat kotihoito- sekä tukipalvelut	Asiakastyytyväisyyskysely > 4,5	Hoitosuositusten noudattaminen, henkilöstön koulutus Tukipalveluiden lisäys Omavalvontasuunnitelma
Ikäihmisten hyvinvoinnin ja terveyden ylläpitäminen ja kotona selviytyminen	Ennaltaehkäisevät ja hyvinvointia tukevat ohjauspalvelut Kuntouttava työote	Hyvinvointia tukevat kotikäynnit Palveluohjaus ja -arvioin- tikäynnit Hyvinvointia tukevan teknologian käyttö	Palveluohjauksen ja neuvontapalvelujen tehostaminen Kuntoutusta – ja toimintakykyä tukeva työote Yhteistyö kolmannen sektorin palvelun tuottajien kanssa
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		
Henkilöstö vakanssit	Oikea-aikaiset riittävät ja toimivat kotihoito- ja tukipalvelut	Henkilömäärä 12	Lisäresurssien tarve kotihoitotyöhön sekä ennaltaehkäisevään palveluohjaukseen

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Suoritetavoitteet					
- kotihoidon käynnit	23 800	25 000	26 000	26 000	26 000
Toiminnan laajuus- tiedot					
- ruokakuntia	350	380	390	390	390
- siitä yli 65 v. täyt- täneitä	290	300	310	310	320
-tukipalveluasiakkaat	130	150	160	160	160

Talousarvion perustelut

Kotihoito on osa ikäihmisten palveluketjua, jossa huomioidaan asiakaslähtöisyys- ja turvallisuus, ennaltaehkäisy ja kustannustehokkuus. Kotihoitoa toteuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä koostuva kotihoidon tiimi.

Kotihoidon henkilöstöllä on laaja ja monipuolinen perushoito- ja erityisosaaminen, jolla pystytään tukemaan yhä enemmän apua tarvitsevia monisairaita asiakkaita kotona ja asiakkaille pystytään laatimaan entistä laajempi asiakkuussuunnitelma. Hoidollista erityisosaamista on mm. haavahoidossa, verinäytteen ottamisessa, muistisairaiden hoidossa ja saattohoidossa. Tehostetun kotihoidon ja yöaikaisen hoidon palvelujen kehittäminen aloitetaan Muuramen Hyvinvointi –liikelaitoksen kautta.

Erytisosaamista on laadukas asiakkaiden palveluohjaus. Kotihoidon palveluohjauksessa voidaan laajemmin arvioida ja kartoittaa asiakkaan muistiongelmia palveluohjaajan muistihoitaja koulutuksen myötä. Palveluohjauksella asiakkaille tiedotetaan eri palveluvaihtoehdoista ja laaditaan yksilöllinen palvelukokonaisuus. Yksilöllisissä suunnitelmissa sovitetaan yhteen asiakkaan tarvitsemat kunnalliset ja yksityisten palveluntuottajien palvelut.

Henkilöstön koulutuksessa painotetaan entistä enemmän kuntouttavan hoitotyön menetelmiä, hoidon apuvälineiden tuntemusta, muistisairauden tunnistamista ja hoitoa, lääkehoidon- ja hoitotyön sekä asiakasturvallisuuteen liittyvää osaamista. Tukipalveluiden ja apuvälineiden tarve kasvaa jatkossakin. Hyvinvointiteknologiaa sekä hoitovälineitä hankitaan kotihoitoon mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä Muuramen hyvinvointi – liikelaitoksen kanssa.

Kotihoidossa on käyttöön otettu nykyaikainen mobiili- ja optimointi -työnohjausjärjestelmä, jonka avulla välitön asiakastyöaika lisääntyy, työntekijän työajan käyttö tehostuu sekä kirjaaminen yksinkertaistuu.

Kotihoidon asiakkaiden asiakastyytyväisyyttä kartoitetaan 1 x vuodessa tehtävällä asiakastyytyväisyyskyselyllä, jonka perusteella toimintaa kehitetään. Kotihoidossa asiakaspalautetta kerätään lisäksi jatkuvasti sekä suullisesti että kirjallisesti asiakaspalautelomakkeella. Asiakkaiden palveluiden tarvetta arvioidaan vähintään 1 x vuosi ja tarpeen mukaan useammin. Arvioinnissa ja seurannassa käytetään valtakunnallisesti hyväksytyjä mittareita (RAVA tai RAI, MMSE, GDS).

ELÄMÄNKAARI

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Muuramen Elämänkaaren asumisyksikkö aloittaa toimintansa 1.11.2016. Yksikössä asuu 6–8 ikäihmistä, jotka tarvitsevat apua jokapäiväisissä toiminnoissa useita kertoja päivässä.

Palvelusuunnitelma

Elämänkaaren asukkaille tarjotaan perushoidollisia - sekä kotisairaanhoidopalvelua. Näiden lisäksi tarjotaan myös ateria-, vaatehuolto- ja siivouspalvelupaketteja. Kaikille asiakkaille laaditaan hoito- ja palvelusuunnitelma. Elämänkaari tarjoaa turvallisen ja lämmihenkinen asumismuodon asukkaille, jotka eivät selviydy yksin kotona, mutta eivät tarvitse vielä laitoshoidoa. Asukkaille järjestetään Elämänkaareissa lisäksi yksilöllistä kuntouttavaa ohjausta sekä ulkoilu- ja virkistystoimintaa.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet

Turvallinen ja laadukas elämä ja asuminen kodinomaisessa ympäristössä.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Hoitotyön kehittämisen ja laadun takaaminen	Turvallinen asuinympäristö ja riittävä hoito- sekä tukipalvelut	Asiakastyytyväisyyskysely > 4,5	Henkilöstön koulutus, hoitosuositusten noudattaminen, yhteisöllisyyden periaate
Turvallinen asumisyhteisö ja -ympäristö	Kodinomainen ja turvallinen asumisyksikkö Toimiva hälytysjärjestelmä	Asukaskokoukset Toimintapäivät Toimintakyky mittarit (RAVA, RAI, MMSE, Cerad)	Toimintasuunnitelma Omavalvontasuunnitelma Turvallisuussuunnitelma Pelastussuunnitelma
Tarkoituksen mukainen asumismuoto	Asukasvalintaryhmään (HOPO) osallistuminen		Asiakkaan saumaton palveluketju Asiakkuussuunnitelma Palveluiden tarkoituksen mukainen käyttö
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		
Henkilöstö vakanssit	Hyvät toimivat kotihoito ja tukipalvelut	Henkilömäärä 3	Henkilöstö mitoitus, riittävä henkilöstö, erityiskoulutusta tarpeet huomioiden

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Toiminnan laajuustiedot					
- asiakkaita		4	8	8	8
- käyttöpäivät			2 555	2 555	2 555

Talousarvion perustelut

Muuramen Elämänkaaren palveluasumisyksikkö aloittaa toimintansa 1.11.2016. Työntekijävälinoissa painotetaan moniammatillista osaamista. Lisäksi Elämänkaaren asumisyksikössä voi työskennellä esim. työllistämistuen kautta erilaisia ammattiryhmien edustajia ja avotyötoiminnan kautta erityisryhmien henkilöitä.

Asukkaiden toimintakyky kartoitetaan aina asukkaan muuttaessa asumaan ja palveluntarvetta seurataan jatkuvasti asukkaiden tarkoituksenmukaisen asumistarpeen mukaisesti. Arvioinnissa ja seurannassa otetaan käyttöön valtakunnallisesti hyväksytyt ja paikallisesti sovitut mittarit (RAVA tai RAI, MMSE, GDS, Cerad).

Yksilöllisesti laaditut asiakkuussuunnitelmat ja hoitosuunnitelmat tarkastetaan vähintään 1 x vuosi, tarpeen mukaan useammin. Henkilöstön koulutusta lisätään osaamiskartoituksen ja taloudellisen resurssien mukaisesti. Asiakastytyväisyyttä kartoitetaan 1 x vuodessa tehtävällä asiakastytyväisyyskyselyllä.

Elämänkaaren asukkaiden ja hoitohenkilökunnan turvallisuuden parantamiseksi asumisyksikköön hankitaan potilashälytys- ja turvahälytysjärjestelmä. Asumisyksikössä on oma toimisto-tila, jossa on lääkkeenjako ja – säilytystilat sekä asiakaspapereiden säilytys.

VANHUSPALVELUT

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Vanhus- ja vammaispalveluiden tarkoituksena on tukea ja varmistaa iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden hyvä elämänlaatu ja toimiva arki.

Palvelusuunnitelma

Vanhuspalveluiden tarkoituksena on tukea kaikkien ikääntyneiden hyvää elämänlaatua, itsemääräämisoikeutta ja itsenäistä suoriutumista riippumatta heidän toimintakyvystään yhteistyössä omaisten, läheisten ja eri toimijoiden kanssa. Vanhus- ja vammaispalveluissa kotona asuminen on aina ensisijainen vaihtoehto. Kun se ei ole enää mahdollista, tulee ajankohdittain muuttua muuttamaan palvelumuodot yhteisesti sovittujen kriteereiden perusteella.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet

"Hyvää elämää omassa kodissa – ikääntyneenäkin"

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Tuetaan henkilön itsenäistä ja omatoimista kotona asumista	Oikea palvelu oikeaan aikaan	Palvelutarpeen arviointi ja toimintakyvyn mittaaminen	Ennaltaehkäisevät palvelut ensisijaisesti Vapaaehtoistyötoimintaedellytyksien tukeminen Tukipalveluiden riittävyys Asuin – ja elinympäristön esteettömyys Kotihoidon apu ympärivuorokautisesti
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		
Laadukkaat ja asiakaslähtöiset palvelut	Henkilökunta on osaavaa ja koulutettua	Asiakastyytyväisyys >4,5 kotihoidossa ja palveluasumisessa	Asiakaskyselyt suoritetaan kaikissa eri yksiköissä.
Hyvinvoiva henkilöstö	Ammattitaitoa pidetään yllä eri koulutuksilla	Koulutuspäivien määrä /v Sairauspoissaolojen määrä/v	Henkilöstömitoituksia tarkistetaan joka yksikössä. Erityisosaamista lisätään eri koulutuksilla jokaisessa yksikössä. Järjestetään tarvittaessa työohjausta

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	2017	2018	2019
Palveluasumispaikkoja	63	67	75	75	75
- ostopalveluna		67	67	67	67
- omana tuotantona			8	8	8
Omaishoidon tuella hoidettavat vuoden aikana	36	40	45	45	50
siitä yli 65 v.	22	35	35	35	37
yli 75v.	13	25	25	30	35

Talousarvion perustelut

Vanhuspalvelujen haasteita asettavat ikääntyvän väestön määrän kasvu, dementoivien sairauksien lisääntyminen sekä valtakunnalliset ohjeistukset ja suositukset. Ennusteen mukaisesti Muuramessa tulevan kymmenen vuoden aikana 75-vuotta täyttäneiden määrä kasvaa +78,2 % ja 146 % vuoteen 2040 mennessä.

Sosiaali- ja terveysministeriön valtakunnallisen suosituksen mukaan 75-vuotiaista 91 % tulisi asua kotonaan, 13 % säännöllisen kotihoidon piirissä ja omaishoidon piirissä tulisi olla 6 %. Ympäri vuorokautisessa asumispalvelussa eli tehostetun palveluasumisen piirissä saisi olla 6 %. Pitkäaikaisessa laitoshoidossa voisi olla vain 3 %.

Muuramen vanhuspalvelut ovat avohoitopainotteisia, kunnan omana toimintana tuotetaan kotiin annettavat palvelut. Palveluasuminen järjestetään suurimmalta osalta ostopalveluna. Laadukkaiden ja asiakaslähtöisten palveluiden tuottamiseen tarvitaan kotihoidossa riittävästi osaavaa ja koulutettua henkilökuntaa. Kunnan on lain mukaisesti huolehdittava henkilökunnan riittävästä osaamisesta. Kotihoitoa tulee kehittää ja uudistaa toimintatapoja, lisätä teknologian käyttöä, jotta ikäihmisten kotona vietettyä aikaa voidaan pidentää mahdollisimman pitkälle. Kotihoidon käyntien mahdollisuutta tulee lisätä ympärivuorokautiseksi tarvetta vastaavaksi. Säännöllisen kotihoidon asiakkaiden siirtymistä varhaisessa vaiheessa ympärivuorokautiseen palveluasumisen piiriin estetään kehittämällä kotikuntoutusta.

Ennusteiden mukaan muistisairaiden ihmisten määrä tulee lisääntymään väestön ikääntymisen myötä ainakin vuoteen 2030 saakka. Dementoituneen ikäihmisen tehostetun palveluasumisen tai pitkäaikaisen laitoshoidon tarvetta ei pystytä useinkaan estämään kotihoidon tai omaishoidon avulla ja mikä näin ollen aiheuttaa kasvupainetta tehostetussa palveluasumisessa.

Omaishoidon tuella ja sen lisäksi tarvittavilla palveluilla turvataan paljon apua tarvitsevan henkilön kotona selviytyminen. Tuen myöntämisen perusteena käytetään hoivan/hoidon sitovuutta ja vaativuutta. Omaishoidon tuen tarvitsijoiden määrä tulee kasvamaan tasaisesti vuosittain. Omaishoitajien jaksamisen tukemiseksi ja lakisääteisten vapaapäivien aikaisia vaihtoehtoisia lomituspaiikkoja tarvitaan lisää ja niissä tulee huomioida myös mm. muistisairaat hoidettavat henkilöt ja heidän erityispiirteensä. Omaishoitolain mukaisesti kaikilla sopimuksen tehneillä omaishoitajilla on oikeus pitää vapaata vähintään kaksi vuorokautta kuukaudessa. Ympäri vuorokautisesti tai jatkuvasti hoitoon sidotuilla omaishoitajilla loma-oikeus on vähintään kolme vapaavuorokautta kuukaudessa. Sosiaalihuoltolakiin on lisätty säännökset muun omaistaan tai läheistään hoitavan henkilön vapaista ja kunnan velvollisuudesta järjestää vapaan aikainen sijaishoito.

VAMMAISPALVELUT

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Vammaispalveluissa vammaispalvelulain ja kehitysvammaisten erityishuoltolain mukaisilla palveluilla pyritään edistämään asiakkaan ja hänen läheistensä elämänlaatua turvaamalla asiakkaan tarvitsema hoito ja huolenpito sekä tukemaan asiakkaan kuntoutumista, omatoimista selviytymistä ja itsenäisyyttä. Palveluja kehitetään seutukunnallisen yhteistyön vahvistamisella ja seuraamalla valtakunnallista vammaispoliittista ohjeistusta.

Palvelusuunnitelma

Vammaispalvelulain mukaisten palveluhakemusten käsitteleminen, kehitysvammaisten erityishuoltolain mukaisten palvelujen varmistaminen, palvelusuunnitelmatyö. Moniammatillinen yhteistyö eri toimijoiden kanssa, verkostoituminen alueellisesti tasavertaisen palvelun takaamiseksi yli kuntarajojen. Valtakunnallisten uudistusten ja erilaisten vammaisia koskevien muutosten rinnalla palveluiden pysyvyys ja turvallinen elämä.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Turvallisuus, esteettömyys, tasavertaisuus, perheiden hyvä elämä ja lasten tasapainoinen kasvu, syrjäytymisen estäminen, osallisuuden edistäminen, nopea päätöksenteko, sisäiset toimintaprosessit selkeät			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Palveluihin tyytyväisemmät asiakkaat	Asiakkaiden tiedotus ja ennaltaehkäisevä palveluluohjaus toimii	Asiakastyytyväisyys >4	Asiakastyytyväisyyskysely Päivitetään www-sivut
Nopea päätöksenteko	Asiakkaat osaavat hakea oikeaa palvelua	Oikaisuvaatimusten määrä <5 % päätöksistä	Asiakas tavataan henkilökohtaisesti
Lapsiperheiden hyvinvoinnin tukeminen	Seudullinen tasa-arvoisuus	Hakemusten käsittelyaika <3 kk	Osallistutaan seudullisiin kehittämishankkeisiin ja yhteistyöhön
	Asiakkaan hakemus käsitellään huomioiden yksilöllinen kokonaistilanne	Ohjeistukset laadittu seutukunnallisiin ohjeisiin pohjautuen	
	Määrärahoja varataan tarpeen mukaisesti	Tilapäishoidon käytöpäivämäärä / tilapäinen perhehoito	
Strategiaan nähden riittävät taloudelliset resurssit	Erityislasten perheiden erilaiset tukimuodot resursoitu	Kustannus/vrk/asiakas	
	Resursoinnissa huomioidaan ennaltaehkäisevän päätöksenteon pitkäaikaisvaikutukset kunnan taloudelle	Kokonaiskustannusten hallinta / asiakas	Päätöksen teossa huomioidaan asiakkaan kokonaistilanne ja kokonaistaloudellisuus
		Määrärahojen riittävyys TA/TP 100 %	

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Kehitysvammaisten palvelut					
Asiakkaat,	40	40	42	45	45
– joista palveluasumisessa	11	14	15	12	15
– tuettua asumista				4	6
Vaikeavammaisten palvelut					
Asiakkaat,	130	130	130	130	130
– joista palveluasuminen	9	7	7	7	8

Talousarvion perustelut

Muuramessa on kilpailutettu päivä- ja työtoiminta, uusi palveluntuottaja on aloittanut 1.4.2016. Kilpailutuksen myötä hinnat ovat nousseet, mikä näkyy talousraportoinnissa ja -suunnittelussa kasvuna. Nuoria kehitysvammaisia on valmistunut keväällä 2016 kaksi ja vuoden päästä yksi eli myös päivä- ja työtoimintaa tarvitsevien määräkin on noussut. Kuljetukset päivä- ja työtoimintaan uuden palveluntuottajan aloitettua on kasvattanut kuluja, tämä näkyy myös ensi vuoden talousarviossa. Kehittämisen paikkana tulisikin miettiä avotyön lisäämistä, jotta saisimme kustannustehokkaammin asiakkaita työtoimintaan. Näin saisimme myös päivä- ja työtoiminnan asiakkaille luonnollista jatkumoa työtehtävien suhteen jokaisen omien kykyjen ja voimavarojen mukaisesti.

Muuramessa on henkilöitä, jotka asuvat kotona etenevän sairauden kanssa henkilökohtaisen avun ja mahdollisesti yhdessä muiden tukipalvelujen turvin. Henkilökohtaisen avun tuntimääriä arvioidaan säännöllisesti ja tunteja joudutaan lisäämään tarpeen mukaan. Ensi vuoden talousarvioon on henkilökohtaisen avun kohtaan budjetoitu kaksi avustajaa kunnan omaksi toiminnaksi. Tuetun asumisen yksikkö Nilatupa siirretään kotihoidon alta vammaispalveluihin, jonne on budjetoitu kolme työntekijää. Nilatuvan henkilöstön avulla saadaan myös osa henkilökohtaisen avun työstä kunnan omaksi toiminnaksi. Näillä em. ratkaisuilla pyritään saamaan mm. kalliiden ostopalveluiden tarve minimiin ja on myös mahdollista kehittää vammaispalveluiden toimintaa vastaamaan paremmin asiakkaiden tarpeita ja toiveita vastaaviksi, mm. lisäämällä vapaa-ajan toimintaryhmiä ja mahdollisesti tarjoamalla tuettua asumista kalliiden asumispalvelupaikkojen sijaan.

Laitoshoitoon on talousarvioon budjetoitu yksi paikka ympäri vuoden keskimääräisellä vuorokausihinnalla. Koska omassa kunnassa ei ole mahdollista järjestää tämän kaltaista palvelua, on se hankittava ostopalveluna. Laitoshoidolla on mahdollista saada pitkän aikavälin säästöä kunnalle varhaisella puuttumisella sekä asiakkaalle oikea-aikaista ja oikeanlaista palvelua. Laitoshoito on aina viimesijainen palvelumuoto ja ennen sitä on mahdollista arvioida esim. Vaalijalan tarjoamia liikkuvia palveluita tuomaan tukea ja apua haastavaan arkeen.

Tilapäisen perhehoidon kulut ovat talousarvioon nousseet, koska kaksi asiakasta on siirtynyt omaishoidontuen vapaapäiviltä tilapäisen hoidon puolelle ja yksi asiakas on löytänyt sopivan perhehoitopaikan. Tilapäisellä perhehoidolla tuetaan mm. perheiden jaksamista, mikä taas pidemmällä aikavälillä vähentää raskaampien palveluiden ja useiden eri toimijoiden työpanoksen tarvetta. Perhehoito voi olla myös ensiaskel itsenäistyvän nuoren irtaantumiselle lapsuuden kodista luoden hyvää pohjaa lopulliselle muutolle omaan kotiin.

Kehitysvammaisten asumisen lisäkustannukset selittyvät sillä, että yksi asiakas on siirretty vammaisten asumisen puolelta kehitysvammaisten puolelle, yhdestä asiakkaasta saimme vasta tänä vuonna ensimmäisen kuntalaskutuksen ja yksi asiakas muutti vuoden alusta vakituisesti asumaan asumispalveluihin. Lisäpaineita on edelleen, koska itsenäistyviä nuoria on pikkuhiljaa siirtymässä lapsuuden kodeistaan asumaan itsenäisesti. Näiden nuorten itsenäistymiseen tulisi satsata ensin tilapäispaikan ja asumisharjoittelujen kautta, jotta itsenäistymisellä olisi parhaat mahdolliset edellytykset onnistua.

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
30	ASUKASPALVELUIDEN LTK						
46	VANHUSTEN JA VAMMAISTEN PALV.						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	1.289	1.204	1.452	17,1	1.467	1.481
***	Toimintamenot	5.457-	5.377-	6.216-	13,5	6.278-	6.341-
****	Toimintakate (Netto)	4.167-	4.173-	4.764-	12,4	4.812-	4.860-
	Laskennalliset erät						
****	Muut laskennalliset erät	88-	105-	87-	20,9-	88-	89-
*****	Kokonaiskustannukset	4.255-	4.278-	4.851-	11,8	4.900-	4.949-

6.5.3 SOSIAALITYÖN PALVELUT

MIELENTERVEYSKUNTOUTUJIIEN PALVELUT

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Mielenterveyspalveluilla pyritään edistämään asiakkaan ja hänen läheistensä elämänlaatua turvaamalla asiakkaan tarvitsema hoito ja huolenpito sekä tukemaan asiakkaan kuntoutumista, omatoimista selviytymistä ja itsenäisyyttä.

Palvelusuunnitelma

Mielenterveyskuntoutujien työtoiminta ja asumispalvelut järjestetään tarvetta vastaavasti. Mielenterveyspalvelut ostetaan kunnan omilta tai yksityisiltä palveluntuottajilta.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Mielenterveyspalvelut järjestetään avohuoltopainotteisesti ja ostopalveluina lähiseudun palveluntuottajilta.			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Syrjäytymisen estäminen Hyvät ja toimivat peruspalvelut	Mielenterveyskuntoutujien työtoiminta ja asumispalvelut järjestetään tarvetta vastaavasti itsenäistä selviytymistä tukien	Mielenterveyspalvelujen asiakasmäärä	Asumispalveluja ja työtoimintaa järjestetään asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaisesti
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		
Syrjäytymisen estäminen Hyvät ja toimivat peruspalvelut.	Mielenterveyspalvelut ostetaan kunnan omilta tai yksityisiltä palveluntuottajilta Kehitetään tuettua asumista kunnan omana toimintana	Asiakkaat - asumispalvelut - työtoiminta Tuetun asumisen hinta €/pv	Yhteistyössä kunnan kotihoidon ja palveluntuottajien kanssa haetaan asiakkaalle soveltuva palvelu Tukiasumista kehitetään yhteistyössä kotihoidon ja aikuis-sosiaalityön kanssa. Aikuispsykiatrian ja aikuissosiaalityön tiivis yhteistyö

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Mielenterveyspalvelut, asiakkaat, joista	29	26	29	30	30
- asumispalvelut	14	13	14	14	14
- palveluasuminen	7	7	7	7	7
- työtoiminta	8	12	8	9	9

Talousarvion perustelut

Mielenterveyspalvelut kuuluvat aikuissosiaalityön kokonaisuuteen. Mielenterveyskuntoutujien asumispalveluista ja työtoiminnasta vastaa aikuissosiaalityön sosiaalityöntekijä yhteistyössä aikuispsykiatrian kanssa. Kunta järjestää mielenterveyskuntoutujille palveluasumista lähikuntien palvelukodeissa, kotiin annettavaa asumisen tukea ja työtoimintaa pääosin omassa kunnassa.

Kotihoito vastaa Hautalanmäelle muodostetusta tuetun asumisen kokonaisuudesta, jossa entiset Kylänkartanon asukkaat asuvat kunnan vuokra-asunnoissa ja heille järjestetään yksilöllisen tarpeen mukaan päivittäiset tukikäynnit kotihoiton tai yksityisten palveluntuottajien kautta. Kotihoito laskuttaa asumisen tuen sisäisenä laskuna. Palveluasumiseen varataan määrärahaa tiedossa oleville uusille asiakkaille. Keski-Suomen sairaanhoitopiirin psykiatrian poliklinikka ja päihdehoitaja sekä terveyskeskuksen omalääkärit ja masennushoitaja vastaavat asiakkaiden terveydenhoidosta.

Psykiatrisen palveluasumisen hinnat ovat sairaanhoitopiirin kilpailutuksen pohjalta olleet voimassa 1.5.2013 alkaen. Kilpailutus uusitaan vuonna 2016. Mielenterveyspalveluiden asiakkaiden tilannetta seurataan säännöllisesti ja terveydentilan salliessa pyritään palvelurakennetta keventämään avoimuuspainotteiseksi.

Asumispalveluiden asiakasmaksuja on peritty 1.3.2014 alkaen, asiakasmaksutulojen arvioidaan olevan n. 30 000 euroa vuodessa.

Muuramen hyvinvointi -liikelaitoksen toimintaa suunniteltaessa huomioidaan mielenterveyspalveluiden osalta sosiaali- ja terveyspalveluiden kiinteän yhteistyön mahdollistaminen.

PÄIHDEHUOLLON PALVELUT

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Päihdepalvelut ostetaan osin terveydenhuollon/erikoissairaanhoidon kautta ja osin ostamalla palveluja Sovatek-säätiöltä sekä muilta lähiseudun palveluntuottajilta.

Palvelusuunnitelma

Päihdepalveluiden tarkoituksena on ehkäistä ja vähentää päihde- ja muita riippuvuusongelmia sekä niihin liittyvää syrjäytymistä tarjoamalla tarkoituksenmukaisia ja laadukkaita päihdehuollon avo- ja laitospalveluja.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Päihdehuollossa toimitaan ennalta ehkäisevästi ja avohuoltopainotteisesti.			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Syrjäytymisen estäminen Hyvät ja toimivat peruspalvelut	Päihdepalvelut ostetaan tarvetta vastaavasti lähiseudun palveluntuottajilta	Päihdehuollon asiakasmäärä	Asiakasmäärän seuranta
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		
Syrjäytymisen estäminen Hyvät ja toimivat peruspalvelut	Päihdehuoltopalvelut tuotetaan avohuolto-painotteisesti Ennalta ehkäisevä ja oikea-aikainen puuttuminen yksilöiden syrjäytymiskierteisiin, päihdehoitajan vastaanotto	Asiakasmäärä - avopalvelut - katkaisuhoido - kuntoutuslaitoshoito Päihdehoitajan asiakasmäärä	Avopalveluiden käyttö ensisijaista, arvio laitospalveluiden tarp. tehdään yhteistyössä päihdehoitajan kanssa Tiivis yhteistyö aikuissosiaalityön ja päihdehoitajan kesken

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Päihdehuolto, asiakkaat	2	4	5	5	5
- laituskuntoutus	21	25	25	25	25
- katkaisuhuolto	-	75	75	75	75
- avohoito	4	-	8	8	8
- asumispalvelut					

Talousarvion perustelut

Muuramessa päihdehuollon palvelut järjestetään avohuoltopainotteisesti. Kunnan omaa toimintaa on aikuissosiaalityöntekijän tekemä ohjaus- ja neuvontatyö sekä päätöksenteko päihdehuollon avo- ja laituskuntoutuksen ja tuetun asumisen asioissa.

Keski-Suomen sairaanhoitopiirin päihdesairaanhoitajalla on vastaanotto terveyskeskuksessa kahtena päivänä viikossa. Poliklinikkapalveluja, vieroitushoitoa ja kuntoutuskursseja ostetaan Sovatek-säätiöltä Jyväskylästä. Palvelujen kustannuksia on nostanut mm. huumeriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoito. Poliklinikkapalvelujen tarve on ollut kasvava, joten niihin varataan enemmän määrärahoja. Kuntouttavaa laitoshoidoa järjestetään 3–5 henkilölle vuosittain, etusijalla nuoret, työikäiset ja lapsiperheiden vanhemmat.

Päihdehuollon asumispalveluja käyttää 6–8 henkilöä, palvelut ostetaan lähiseudun palveluntuottajilta. Uutena tukimuotona ovat ostopalveluna hankittavat kotiin annettavat tukikäynnit.

Nuorten päihteidenkäyttöön pyritään vaikuttamaan nuorten aktivointi- ja ryhmätoiminnalla ja tiiviillä yhteistyöllä etsivän nuorisotyön kanssa.

Muuramen hyvinvointi -liikelaitoksen suunnittelutyössä arvioidaan päihdehuollon palvelujen kokonaisuutta ja tuloksellisia toimintatapoja sekä yhteistyötä terveydenhuollon ja psykiatrian palveluiden kanssa.

AIKUISVÄESTÖN TOIMEENTULOTUKI

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Toimeentulotukea myönnetään toimeentulotukilain mukaisesti taloudellisissa vaikeuksissa oleville aikuistalouksille ja lapsiperheille heidän itsenäisen selviytymisensä tukemiseksi.

Palvelusuunnitelma

Toimeentulotukea myönnetään toimeentulotukilain mukaisesti vaikeuksissa oleville aikuistalouksille ja lapsiperheille heidän itsenäisen selviytymisensä tukemiseksi.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet

Toimeentulotukiasiat hoidetaan lain säättämässä aikarajoissa ja asiakkuuden keston vaikutetaan aktiivintia korostavalla, yksilölliset tarpeet huomioivalla työtöteellä.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet Syrjäytymisen estäminen Hyvät ja toimivat peruspalvelut	Vaikuttavuustavoitteet Harkinnanvarainen toimeentulotuki myönnetään lain ja kunnan soveltamisohjeiden mukaisesti Toimeentulotukihakemukset käsitellään lain säättämässä määräajoissa	Asiakasmäärä/päätösmäärä Toimeentulotukihakemus 7 pv	Asiakas- ja päätösmäärän seuranta Hakemusten käsittelyaikojen jatkuva seuranta
Tuottavuustavoitteet Syrjäytymisen estäminen Hyvät ja toimivat peruspalvelut	Tuottavuustavoitteet Kela siirtää sosiaaliohjausta tarvitsevat asiakkaat kunnan palvelujen piiriin Työllistämisen- ja aktivointityöllä vähennetään toimeentulotukiasiakkuuksia	Sosiaaliohjauksen asiakasmäärä	Seurataan asiakasmäärää ja asiainninsytitä Kunnan työllistämistoiminnassa priorisoidaan nuoret ja lapsiperhevanhemmat

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Toimeentulotuki - tukea saaneet kotitaloudet yhteensä	271	330	60	60	60
- siitä aikuistaloudet	209	250	30	30	30

Talousarvion perustelut

Perustoimeentulotuki siirtyy 1.1.2017 Kelan hoitamaksi. Kunta voi maksaa toimeentulotukea ylimenovaiheessa 31.3.17 asti. Kela on toivonut, että kunnat maksaisivat osittain tammikuun toimeentulotukia vuoden vaihteen suuren asiakasruuhkan vuoksi. Muuramessa varataan määrärahaa tammikuulle -17 siten, että päätökset tammikuun tuesta tehdään joulukuussa -16. Perustoimeentulotukeen voi hakea valtion korvauksen 50 % jälkikäteen.

Kunnassa on yhden sihteerin tehtäväkuva sisältänyt toimeentulokitehtävien hoitamisen. Sihteerin virka lakkautetaan 1.1.2017 alkaen. Sihteerityövoimaa tarvitaan edelleen harkinnanvaraisten toimeentulotukien maksatukseen, Kelalta tulevien hakemusten välittämiseen ja tietojenvaihtoon toimeentulotukiasioissa.

Harkinnanvaraisen toimeentulotuen päätökset ja tarvittavan sosiaaliohjauksen antavat sekä aikuis- että lapsiperhetalouksien osalta jatkossa kaksi palveluohjaajaa. Asiakasmäärän arvioidaan vähentyvän noin 60 talouteen vuositasona. Täydentävää toimeentulotukea myönnetään toimeentulotukilain säännösten pohjalta. Täydentävää toimeentulotukea voi hakea mm. henkilön tai perheen erityisistä tarpeista aiheutuviin menoihin.

Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta. Ehkäisevää tukea voidaan myöntää myös tilanteissa, joissa henkilöllä tai perheellä ei toimeentulotukilaskelman perusteella ole oikeutta varsinaiseen toimeentulotukeen. Ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisen perusteista päättää kunta. Ehkäisevän tuen perusteet tarkistetaan tammikuussa 2017.

AKTIVOINTI, TYÖLLISTÄMINEN JA KUNTOUTTAVA TYÖTOIMINTA

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Pitkäaikaistyöttömiä aktivoidaan ja tuetaan heidän työllistymistään kunnan omien työllistymistä edistävien toimenpiteiden, kuntouttavan työtoiminnan ja työvoiman palvelukeskuksen kanssa tehtävän yhteistyön avulla.

Palvelusuunnitelma

Pitkäaikaistyöttömyyttä ja sen haittavaikutuksia vähennetään tehokkaalla aktivointi- ja työllistämistyöllä kunnan omien työntekijöiden, yhteistyökumppaneiden ja hanketyöntekijöiden eri toimenpiteiden avulla.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Kunnan aktivointi- ja työllistämistyössä toimitaan kunnan työllisyysohjelman tavoitteiden ja toimenpideohjelman mukaisesti.			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Korkea työllisyys	Kuntaan laaditaan työllistämisstrategia	Työllistämisohjelma 1/2015 alkaen	Kunta toteuttaa aktivointi- ja työllistämistyötä työllistämisohjelman mukaisesti, väliarviointi 2 krt/v
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		
Syrjäytymisen estäminen	Kunnan eri toimenpitein vähennetään pitkäaikaistyöttömyyttä ja sen haittavaikutuksia	Palkkatuella työllistetään 45 henkilöä eri hallintokuntiin	Palveluohjaajien, te-toimiston, työvoiman palvelukeskuksen ja yrityskoordinaattorin tiiviillä yhteistyöllä toimitaan työllisyysohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi
Hyvät ja toimivat		Kuntalisä myönnetään 25 henkilön työllistämiseen	
Korkea työllisyys		Kuntouttavaa työtoimintaa järjestetään 100 asiakkaalle, ryhmiä 7–10 vuodessa	
		Työmarkkinatuen kuntaosuus on enintään 500 000 €	
		Työvoiman palvelukeskuksen palveluja ostetaan 100 asiakkaalle vuodessa	

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Kuntouttava työtoiminta					
- asiakasmäärä	75	100	100	100	100
- työtoimintapäivät	4 070	4 500	4 500	4 500	4 500
Työmarkkinatukea 300 pv saaneet					
- henkilöt/kk, josta	119	115	100	100	100
- tmt 300 pv saaneet		80	60	55	55
- yli 1000 pv saaneet		35	40	35	35
- työmarkkinatuki-menot €	563 000	560 000	500 000	480 000	480 000
Kuntalisä					
- asiakasmäärä	25	30	25	30	30
Palkkatukityöllistäminen					
- asiakasmäärä	34	30	45	45	45

Talousarvion perustelut

Kunnan työllistämishjelma hyväksyttiin kunnanhallituksessa 26.1.15 § 15. Ohjelman väliarviointeja on tehty kaksi kertaa vuodessa. Aktivointi- ja työllistämistyön tavoitteena on mm. parantaa työttömien toimintakykyä ja työllistymisedellytyksiä, saada pitkäaikaistyöttömiä työllistymään yrityksiin, kunnan eri hallintokuntiin ja yhteisöihin ja saada sitä kautta työmarkkinatukimenoja alenemaan. Keskeiset yhteistyökumppanit ovat te-toimisto, työvoiman palvelukeskus ja työpaja.

Vuoden 2015 alusta kunnalle on tullut työmarkkinatukikustannuksia 300 päivää työmarkkinatukea saaneista 50 % ja yli 1 000 päivää työmarkkinatukea saaneista 70 %. Kunnan mak-suosuuden arvioitiin kasvavan 1,5-kertaiseksi. Toisen palveluohjaajan palkkaamisen myötä aktivointityö on tehostunut ja työmarkkinatuen kustannuksia on saatu vähenemään. Kunnan maksettavaksi tulevan työmarkkinatuen määrään vaikuttavat myös työllisyyden kehitys ja yleinen talouskehitys, mm. yritysten työllistämismahdollisuudet. Työmarkkinatukeen varataan 500 000 euron määräraha.

Työllistämishjelmassa kunnan hallintokuntia ohjeistettiin työllistämään palkkatuella 5 % konnaishenkilökuntansa määrästä. Tavoitteeseen ei ole päästy, mutta palkkatuki-työllistämisen määrä on ollut kasvussa. Palkkatukeen varataan enemmän määrärahoja. Palkkatukitulojen määrän toteutuminen on aiempaa vähäisempää johtuen Te-hallinnon tekemistä muutoksista palkkatuen maksuperusteisiin. Yhdistyksille ja yrityksille myönnettävän kuntalisän kysyntä on ollut aiempaa vähäisempää, määrärahaa vähennetään jonkin verran. Tehokas aktivointityö ja kunnan vastuu työttömien työllistämisestä on näkynyt mm. toimeentulotukimäärärahojen käytön vähentymisenä.

Kuntouttavan työtoiminnan asiakasmäärän arvioidaan olevan n. 100 henkilöä. Lakimuutoksen v. 2015 jälkeen työttömän kuntouttavan työtoiminnan päivien määrä voi olla korkeintaan neljä päivää viikossa. Kuntouttavaa työtoimintaa järjestetään työpajalla, kunnan muissa hallintokunnissa ja järjestöissä. Ryhmätoimintaa järjestetään eri kohderyhmille siten, että kunnan järjestäminä toimisi 7–10 ryhmää. Tarvittaessa on mahdollisuus hankkia ostopalveluna kuntouttavan ryhmä kohdennetulle ryhmälle työttömiä. Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden ohjauspalkkiot maksetaan toimintapaikan järjestävälle toimipisteelle.

Työvoiman palvelukeskustoiminta lakisääteistettiin ja muutettiin valtakunnalliseksi 1.1.2015 alkaen uuden lain ”työllistymistä edistävä moniammatillinen yhteispalvelu” perusteella. Monialainen yhteispalvelu 14 kunnan yhteistyönä aloitti toimintansa 1.1.2016. Yhteispalvelun kuntakohtaiset kustannukset vähenevät. Tällä hetkellä asiakasmäärä on noin 100 henkilöä. Monialaisen yhteispalvelun kautta on jatkossa mahdollista saada pitkäaikaistyöttömille työkyvyn selvittelyyn tukea, johon varataan ostopalvelumäärärahaa.

TYÖPAJATOIMINTA

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Asukaspalveluiden lautakunta vastaa kunnan aikuispalveluiden, vanhus- ja vammaispalveluiden, aikuisväestön sivistyspalveluiden sekä kirjasto-, kulttuuri-, liikunta- ja muiden vapaa-ajan palveluiden tuottamisesta kuntalaisille.

Palvelusuunnitelma

Muuramen työpaja toimii muuramelaisten työllistämisen- ja työssäoppimiskeskuksena. Työpaja tarjoaa työllistymistä edistävää toimintaa eli harjaannuttaa asiakkaita työelämään, antaa työkokemusta ja toimii työmarkkinoille aktivoijana.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Työpaja tarjoaa nuorille ja pitkäaikaistyöttömille tukityöllistämisen-, työkokeilu- ja kuntouttavan työtoiminnan paikkoja sekä edistää pajalla olevien henkilökohtaisten työ- ja koulutuspolkujen syntymistä yksilövalmentajan tuen avulla. Pajatoiminnassa huomioidaan elämänhallinnan, liikunnan ja terveyden edistämisen taitojen ohjaus.			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Syrjäytymisen estäminen	Työpajatoiminta parantaa nuorten ja työttömien työelämätaitoja ja työhön sijoittumisedellytyksiä	Pajajakson jälkeen aktiivitoiminnan piiriin siirtyneet, tavoite 55 %	Lisätään ryhmävalmennusta ja sosiaalista vahvistamista
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		
Syrjäytymisen estäminen	Työpajatoimintaan osallistuneiden määrä	Asiakkaat/v 77	Ryhmävalmennuksen mielenkiinnon lisääminen
Hyvät ja toimivat peruspalvelut	Kuntoutus-, työkokeilu- ja harjoittelupäiviä lisätään	Vuoden aikana 4300 työpäivä, pajajakson ka 6 kk	Pienryhmien määrää lisätään
Korkea työllisyys	Pajalaisten osallistuminen työpajan liikunnan ja terveyden edistämisen ohjelmaan	90 % pajan asiakkaista osallistuu	Teemme asiakaslähteistä viriketoimintaa
	Sairauspoissaolojen vähentäminen	Poissaolot alle 7 % pajapäivistä	Panostamme elämänhallintaan sekä ennaltaehkäisyyn terveydenhoitoon
	Sopimukseen sitoutuminen	Keskeyttäminen vähenee alle 3 %	Valmennuspolku rakennetaan asiakkaalle mielekkääksi

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	2017	2018	2019
Pajan netto- menot/osallistuja €	1 330	1 355	1 355	1 364	1 356
Kunnan rahoitusosuus % bruttomenoista	28	33	34	34	34
Toimintakate €	104 185	102 740	104 340	106 400	108 500
Pajajakson jälkeen aktiivitoimintaan siirtyneet, henk,	17	36	22	23	25
Pajatoimintaan osallis- tuvat, henk,	71	75	77	78	80
– joista kuntouttavassa työtoiminnassa henk,	41	43	50	51	53
- joista palkkatuella työllistettyjä	11	0	12	13	13
– joista alle 25 v. henk,	18	34	25	26	27
Pajajakson keskeyttä- neet %	3	4	3	3	3

Talousarvion perustelut

Työpajan kuntouttavan työtoiminnan ryhmävalmennuksista saatujen hyvien käytänteiden juurruttaminen vakinaiseksi toiminnaksi lisää mahdollisuuksia nostaa valmentautujien lukumäärää. Vastapainoksi valmennuspäivät vähenevät, koska kuntouttavan päiviä voi olla maksimissaan 4 päivää viikossa/asiakas. Ryhmiä järjestetään osallistujien iän, harraste- sekä kiinnostuksen kohteiden näkökulmasta noin 35 :lle valmentautujalle. Työpajan asiakasmäärän arvioidaan nousevan noin 77 valmentautujaan.

Työpajalla arvioidaan olevan vuoden aikana n. 12 henkilöä palkkatuetussa työssä.

Kaikkien ryhmien ohjelmasisältöön kuuluu liikunnan edistäminen, ruuan valmistaminen taloudellisesti sekä elämänhallintataidot. Pajalla järjestetään tällä hetkellä myös liikunnallista toimintaa kuten sauvakävelyä, sähköä, biljardia ja ohjattua kuntosalivuoroa. Viriketoimintana on lisäksi valokuvausta, askartelua sekä kokkikerhoja, joihin myös ryhmäläiset voivat osallistua.

Muuramen ja Uuraisten kuntien yksilövalmentajahanke on saanut jatkon ja Avi:n hankerahoitusta ajalle 1.7.16 – 30.6.17. Yksilövalmentaja on Muuramessa neljä työpäivää viikossa. Muuramen kunnan omarahoitusosuus nousee neljästä kuuteentuhanteen euroon. Talousarvio on laadittu oletuksella, että hankerahoitus jatkuu loppuvuodelle. Yksilövalmentaja vastaa pajatoimintaan osallistuvien ohjauksesta, yksilöllisten työ- ja koulutuspolkujen suunnittelusta, sekä liikunta-, terveys- ja elämänhallintataitojen ohjauksesta.

Työpajan Kirppari-kahvio tarjoaa vaihtoehtoisia työkokeilu- ja oppimismahdollisuuksia kahvila- ja lounastoiminnassa. Vuoden aikana Kirpparilla on 14 henkilöä ja ryhmävalmennuksessa 8 valmentautujaa.

Työpajatoimintaan vuonna 2017 vaikuttavat lainsäädännön muutokset, esim. kuntouttavan työtoiminnan lainsäädäntöä ollaan uudistamassa ja työvoimahallinnon määrärahat ja tulkinat liittyen palkkatukeen ja työkokeilusopimuksiin.

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
30	ASUKASPALVELUIDEN LTK						
47	SOSIAALITYÖN PALVELUT						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	526	657	398	64,9-	402	406
***	Toimintamenot	2.157-	2.490-	2.003-	24,3-	2.023-	2.043-
****	Toimintakate (Netto)	1.631-	1.833-	1.605-	14,2-	1.621-	1.637-
	Laskennalliset erät						
****	Poistot ja arvonalentumiset	3-	3-	3-	0,0	0	0
****	Muut laskennalliset erät	58-	72-	46-	54,6-	47-	47-
*****	Kokonaiskustannukset	1.692-	1.908-	1.654-	15,4-	1.668-	1.684-

6.5.4 PERUSTERVEYDENHUOLTO

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Muuramen kunnan perusterveydenhuollon palvelujen järjestäminen toteutetaan vuoden 2017 alusta lähtien Muuramen Hyvinvointi –kunnallisesta liikelaitoksesta. Kunnan omaksi toiminnaksi kotiutuvat avosairaanhoido, neuvolat, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, suun terveydenhuolto ja terveystieteidenkeskussairaalan vuodeosasto.

Palvelusuunnitelma

Terveydenhuollon palvelujen tehtävänä on edistää kansanterveyttä ja pyrkiä vähentämään väestöryhmien välisiä terveyseroja terveystieteiden palvelutarpeiden mukaisesti terveyttä edistämällä, sairauksia ehkäisemällä, niitä hoitamalla ja kuntouttamalla. Terveystieteiden palvelujen tavoitteena on terveyshyödyn tuottaminen kaikille palvelukontakteissa. Potilaan omaa osallistumista aktivoidaan. Muuramen Hyvinvointi –liikelaitoksen toiminta-ajatuksena ovat asiakaslähtöiset toiminnot, joissa sosiaali- ja terveystieteiden palvelut on sovitettu yhteen. Palvelukonseptia rakennetaan vuoden 2017 aikana.

Talousarvion perustelut

Hoidon tarve on kasvanut Muuramen kunnassa edellisvuosia huomattavasti nopeammin väestön ikääntymisen, vaatimusten ja lääketieteen nopean kehittymisen seurauksena. Kustannusten nousun hillitseminen edellyttää tuottavuuden ja vaikuttavuuden parantamista. Palvelutaso säilytetään vähintään vuoden 2016 tasolla.

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
30	ASUKASPALVELUIDEN LTK						
50	PERUSTERVEYDENHUOLTO						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintamenot	5.477-	5.799-	5.545-	4,6-	5.601-	5.657-
****	Toimintakate (Netto)	5.477-	5.799-	5.545-	4,6-	5.601-	5.657-
	Laskennalliset erät						
****	Poistot ja arvonalentumiset	0	0	58-	100,0	67-	67-
****	Muut laskennalliset erät	2-	2-	259-	99,1	261-	264-
*****	Kokonaiskustannukset	5.479-	5.802-	5.862-	1,0	5.929-	5.987-

6.5.5 ERIKOISSAIRAANHOITO

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Muuramen kunta hankkii erikoissairaanhoidon palvelunsa suurimmalta osin Keski-Suomen sairaanhoitopiiriltä. Sairaanhoitopiiri tuottaa palvelut itse tai hankkii ne ostopalveluna.

Palvelusuunnitelma

Keski-Suomen sairaanhoitopiirin hallitus antoi toukokuussa suunnitteluohjeen, jonka mukaan jäsenkunnilta arvioitujen hoitopalvelujen tulojen muutos voi olla enintään + 2 % vuoden 2015 talousarvioon verrattuna. Suunnitteluohjeen lähtökohtana on sairaanhoitopiirin strategia ja siinä hyväksytyt tavoitteet. Suunnitteluohjeen mukaisesti palvelutarvearvion lähtökohtana ovat erikoisalojen tämän hetkiset resurssit ja nykyinen palvelujen volyyymi.

Talousarvion perustelut

Muuramelaisten lähetteet erikoissairaanhoidon kasvoivat vuodesta 2015 vuoteen 2016 (ajanjaksolla tammi-elokuu) 10 % väestön ikääntymisen, vaatimusten ja lääketieteen nopean kehittymisen seurauksena. Keski-Suomen sairaanhoitopiiri on kattanut aiempina vuosina kertyneen alijäämän vuoden 2016 loppuun mennessä. Kustannusten nousun hillitseminen edellyttää tuottavuuden ja vaikuttavuuden parantamista. Talousarvioesitys ei sisällä olennaisia muutoksia palvelujen saatavuudessa tai viiveissä.

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
30	ASUKASPALVELUIDEN LTK						
51	ERIKOISSAIRAANHOITO						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintamenot	9.317-	8.923-	8.861-	0,7-	8.950-	9.040-
****	Toimintakate (Netto)	9.317-	8.923-	8.861-	0,7-	8.950-	9.040-
	Laskennalliset erät						
****	Muut laskennalliset erät	0	0	0	0,0	0	0
*****	Kokonaiskustannukset	9.317-	8.924-	8.861-	0,7-	8.950-	9.040-

6.5.6 VAPAA-AIKAPALVELUT

AIKUISOPETUS (KANSALAI SOPISTO)

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Kansalaisopisto tarjoaa kohtuuhintaista ja monipuolista koulutusta sekä laaja-alaisia harrastusmahdollisuuksia. Opiskelu ja harrastaminen mahdollistaa itsensä kehittämisen, lisää henkistä hyvinvointia ja hyvää elämänlaatua sekä tarjoaa onnistumisen ja omaehtoisen oppimisen elämyksiä, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta.

Palvelusuunnitelma

Aikuisopetuspalvelut ostetaan Jyväskylän kansalaisopistolta. Tuntimäärästä ja kurssien sisällöstä käydään keskustelu palveluntuottajan kanssa vuosittain. Kurssuja järjestetään yhä enemmän myös päiväaikaan palvelemaan eri väestöryhmiä ja ikääntyviä kuntalaisia. Kurssitarjontaa pyritään lisäämään voimakkaasti kasvavalla Kinkomaalla.

Kahden kudontapiirin (Franssila ja Rannantorppa) yhdistäminen jättäisi resursseja muun toiminnan kehittämiseen. Yhdistäminen edellyttää uuden tilan löytämistä.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Tehokas ennaltaehkäisy sekä hyvinvoinnin ja elämänlaadun edistäminen	Kansalaisopisto antaa elinikäisen oppimisen, kansalaisvalmiuksien ja itsensä kehittämisen mahdollisuuden ja lisää henkistä ja fyysistä hyvinvointia.	Kurssien määrä Kurssilaisten määrä Opetustuntien määrä	Koulutus-, kulttuuri- ja harrastustoiminnan järjestäminen eri-ikäisille Yleisluennot
Oppimisympäristöjen kehittäminen ja osaamisen hyödyntäminen	Monipuolinen, mielenkiintoinen ja ajassa oleva kurssitarjonta, joka ottaa huomioon eri ikäryhmät ja kunnan eri asuinalueet		
Positiivinen Muuramebrändi			
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Opiskelijamäärä	1 172	1 200	1 200	1 200	1 200
Opintopiirit	77	75	75	75	75
Opetustunnit	2 023	2 175	2 175	2 150	2 150
Opetustunnin hinta	30	30	30	31	31
Euroa/opiskelija	56	60	61	61	61
Euroa/asukas	7	7,5	7,5	7,5	7,5

Talousarvion perustelut

Jyväskylän kansalaisopistolta ostettavien valtionosuustuntien määrä on maksimissaan 2 200, joten Muurame käyttää melkein kokonaan olemassa olevan resurssin. Kansalaisopiston tuntihintaan vaikuttaa kunnan omista tiloistaan perimät vuokrat. Kansalaisopiston opetustunnin hinta säilyy viimevuotisella tasolla. Valtionosuusleikkaukset tulevat todennäköisesti jatkossa nostamaan tuntihintaa.

KIRJASTOPALVELUT

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Kirjastotoimen tarkoituksena on osana kunnan tietoverkkoa ja alueellista ja valtakunnallista kirjastoverkkoa luoda edellytyksiä kuntalaisten rikkaaseen ja virikkeiseen elämään tiedon ja elämysten kautta koulutuksessa, työssä ja vapaa-aikana.

Palvelusuunnitelma

Kirjasto tarjoaa monipuolisen, ajan tasalla pysyvän ja asiakaskunnan muuttuvia tarpeita vastaavan aineistokokoelman, ammattitaitoisen henkilökunnan avun, sekä tehokkaat tiedonhakujärjestelmät ja laajan kirjastoverkon.

Kirjastonkäytön opetuksen järjestämisen pohjana ovat Kulttuurikelloon kirjatut sopimukset opetuksen järjestämisestä tietyille luokka-asteille. Kirjastonkäytön opetusta sekä kirjaston ja kirjallisuuden esittelyjä järjestetään myös muille ryhmille toiveiden ja resurssien mukaan.

Huolehditaan aineistokokoelmien ajantasaisuudesta. Hankinnoissa painotetaan lasten ja nuorten kirjallisuutta.

Yhteistyön tiivistäminen muiden Keski-kirjastojen kanssa toiminnan ja palvelujen kehittämiseksi.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Tehokas ennaltaehkäisy sekä hyvinvoinnin ja elämänlaadun edistäminen	Tiedon ja elämyksien tarjoaminen kirjastotoimen avulla: riittävä, saavutettava kirjaston palveluverkosto, oikea-aikaiset aukioloajat, ammattitaitoinen henkilöstö ja ajanmukaiset kokoelmat.	Asiakaspalaute	Asiakaskyselyt
Oppimisympäristöjen kehittäminen ja osaamisen hyödyntäminen			Aukiolotuntien ja palveluiden optimointi asiakkaiden näkökannalta katsoen.
Positiivinen Muurame -brändi	Monipuoliset ja laadukkaat kirjastopalvelut		Tiivis Keski-kirjastojen välinen yhteistyö.
	Monipuolinen ja ajantasainen kirjastoaineisto. Kirjojen uutuushankinnassa tavoitteena Yleisten kirjastojen laatusuositus min. 300 kirjaa/1 000 as.	Lainausten määrä Asiakkaat (kirjastokäynnit ja verkkokäynnit)	Keskitytään erityisesti lasten ja nuorten kirjallisuuden hankintaan.
	Laadukkaat ja ajantasaiset kirjastojärjestelmät ja vuorovaikutteiset verkkopalvelut asiakkaille.	Taloudellisuus: Menot euroa/asukas Menot euroa/laina	Hankitaan tarvittaessa lisäkappaleita kysytystä aineistosta.
	Kulttuuriopetussuunnitelmaan kirjatut suunnitelmat koulun ja kirjaston yhteistyöstä ja kirjastokäynneistä.	Tehokkuus: Lainat/asukas Käynnit/asukas	Myös e-aineistokokoelmia kartutetaan.
		Vaikuttavuus	Lasten ja nuorten kirjastonkäytön opetusta annetaan 1., 4. ja 5. luokkien oppilaille sekä tarvittaessa myös muille ryhmille.
	Ammattitaitoinen ja asiakaspalveluhenkinen henkilöstö.	Opastetut luokkakäynnit (osallistujat) Muut ohjatut käynnit (osallistujat)	
		Voimavarat Vakinainen henkilökunta Työllistetyt	
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		

Tunnusluvut

	TA 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Suoritettavoitteet:					
Lainausten määrä	190 000	188 000	185 000	185 000	185 000
Asiakkaat (kirjasto- käynnit ja verkkokäyn- nit)	250 000	115 000	115 000	115 000	115 000
Taloudellisuus:					
Menot eur/asukas	51,79	46,11	42,0*	44,0	44,0
Menot eur/laina	2,65	2,38	2,30*	2,50	2,50
Tehokkuus:					
Lainat/asukas	19,5	19,5	19	19	19
Käynnit/asukas	26,0	12,0	12,0	12,0	12,0
Vaikuttavuus:					
Opastetut luokkakäyn- nit (osallistujat)	450	450	450	450	450
Muut ohjatut käynnit (osallistujat)	180	350	350	350	350
Voimavarat:					
Vakinainen henkilö- kunta	5	5	5	6	6
Työllistetyt	1	1	1	1	1

* Luvut eivät sisällä laskennallisia eriä

Talousarvion perustelut

Muuramen kirjaston toimintaa kuvaavat mittarit ja tunnusluvut on johdettu opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2011 julkaisemasta Yleisten kirjastojen laatusuosituksesta. Paikallisten kirjastopalvelujen tavoitteita ja tuloksia peilataan suhteessa näihin laatusuosituksiin, vertailupohjana toimivat yleisten kirjastojen valtakunnalliset toimintatilastot. Palvelujen laadun kriteereinä laatusuosituksen mukaan ovat palveluverkko, kokoelmat, henkilöstö, tilat ja taloudellisuus. Valtakunnallisten tilastojen valossa Muuramen kirjaston palvelut ja niiden käyttö on vähintäänkin hyvällä tasolla.

Hankintojen painopisteenä Muuramessa on edellisvuosien tapaan lasten- ja nuorten kirjallisuus. Tulevina vuosina voimavaroja pyritään satsaamaan entistä enemmän lasten- ja nuorten lukemisharrastuksen tukemiseen yhteistyössä paikkakunnan kaikkien kouluasteiden kanssa. Lastenkirjojen ohella myös muut hankinnan osa-alueet ja materiaalit tarvitsevat vähintään nykytasoiset määrärahat. Lehtisalin käyttö on Muuramessa erittäin aktiivista ja lukupaikoista on ajoittain puutetta. Lehtikokoelma pyritään tulevinakin vuosina pitämään mahdollisimman monipuolisena.

Muuramen kirjastossa valmistaudutaan lähivuosina aineiston käyttöasteen ja aukioloaikojen laajentamiseen omatoimikirjastotoiminnan kautta. Omatoimitunteina asiakkaat pääsevät sisään kirjaston tiloihin ja etsivät, lainaavat ja palauttavat aineistoja itsenäisesti. Sisäänpääsy ja –kirjautuminen tapahtuu kirjastokortilla ja lainaus ja palautus automaattilla. Asiakkaiden käytössä on tietokoneita työskentelyyn ja tiedonhakuun ja myös lehtilukusali on asiakkaiden käytössä. Omatoimikirjasto on avoinna aamuisin, iltaisin sekä viikonloppuisin, ja asiakaspalvelutunnit, jolloin henkilökunta palvelee asiakkaita, pysyvät jokseenkin samanlaisina kuin tällä hetkellä. Omatoimivalmius edellyttää Muuramen kunnankirjastossa omatoimilaitteiston hankintaa sekä laitteistoon ja toimintaan liittyvää suunnittelua.

Syksyllä 2016 voimaan astuva uusi opetussuunnitelma korostaa kirjaston roolia oppimisympäristönä, Muuramen kunnankirjasto toimii yhteistyössä perusopetuksen kanssa tavoitteiden saavuttamiseksi.

KULTTUURIPALVELUT

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Kulttuuripalvelut ovat osa kunnan kilpailukyky-, elämänsisältö- ja hyvinvointipalveluja. Kulttuuripalvelut parantavat ihmisten elämänlaatua, tukevat alueen luovuutta, edistävät myönteistä sosiaalista ilmapiiriä ja rakentavat yhteenkuuluvuutta ja paikallista identiteettiä.

Palveluja tuotetaan itse tai yhteistoiminnassa muiden toimijoiden kanssa ja palveluvalikoimaa täydennetään ulkopuolisilta hankituilla kulttuuripalveluilla. Kulttuuripalvelut ovat myös osa kunnan eri palveluprosesseja ja niitä tuotetaan yhteistoiminnassa. Tärkeitä yhteistyötahoja ovat opetuspalvelut, varhaiskasvatuspalvelut, ikäihmisten ja vammaisten palvelut, taiteen perusopetus, kirjasto, kansalaisopisto sekä liikunta- ja nuorisopalvelut.

Palvelusuunnitelma

Opetus- ja kulttuuripalveluiden yhteistyönä toteutettava, opetussuunnitelmaan sisältyvä Kulttuurikello – perusopetuksen taide- ja kulttuurikasvatusohjelma tavoittaa kaikki peruskoululaiset (noin 1300 oppilasta). Kulttuurikello pitää sisällään vuosittaiset koululaiskonsernit, elokuvafestivaalin, museoretket ja luokkakohtaiset taidetyöpajat sekä kirjastokäytön opetuksen.

Yhdessä varhaiskasvatuspalveluiden kanssa toteutettava Kulttuurikaruselli pitää sisällään henkilökunnan koulutuksen lisäksi päivähoitolasten taidetyöpajatoimintaa vuosittain sovittavan painotuksen mukaisesti. Kulttuurikarusellin ohjelmopalvelut ovat tarjolla kaikille alle kouluikäisille.

Ikäihmisten hyvinvointia ja viihtymistä tuetaan mm. järjestämällä Koskikodilla säännöllisiä, kaikille avoimia tilaisuuksia kuten yhteislauluhetkiä, veteraanitapahtumia, Kevätpolska-tapahtuma keväällä ja yhdessä vanhuspalveluiden kanssa vanhusten viikko syksyisin.

Kuntalaisten omaehtoista kulttuuritoimintaa tuetaan avustuksilla, tiloilla, tiedottamisella ja yhteisiä tapahtumia järjestämällä. Kotiseututyössä keskitytään paikallisten järjestöjen ja seurakunnan kanssa tehtävän yhteistyön lisäksi kuntajuhliin.

Muuramesalin ohjelmisto tarjoaa laadukkaita teatteri-, tanssi- ja elokuvaesityksiä sekä konsertteja kaiken ikäisille. Ohjelmatarjontaa täydentävät paikallisten kulttuurijärjestöjen ja harrastajien omaehtoiset ohjelmatuotannot. Tarjontaa lisäävät myös ammattitaiteilijoiden, ohjelmatoimistojen ja taiteen oppilaitosten kanssa toteutettavat yhteistuotannot.

Kulttuuritoimen vuosittaisiin perustoimintoihin kuuluvat myös monipuolinen lastenkulttuuritarjonta ja Muurame-päivät. Vuoden 2017 ohjelmistosuunnittelussa huomioidaan Suomen 100-vuotisjuhlavuosi.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet

Kulttuuripalvelut parantavat ihmisten elämänlaatua, tukevat alueen luovuutta, edistävät myönteistä sosiaalista ilmapiiriä ja rakentavat yhteenkuuluvuutta ja paikallista identiteettiä.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Tehokas ennaltaehkäisy sekä hyvinvoinnin ja elämänlaadun edistäminen	Edellytysten luominen taiteen ja kulttuurin tekemiselle ja kokemiselle Muuramessa Hyvinvointipalvelujen kehittäminen eri hallintokuntien ja toimijoiden yhteistyönä Kulttuuriopetussuunnitelma Kulttuurikellon ja varhaiskasvatuksen Kulttuurikarusellin toteuttaminen	Kulttuuritoimijoiden tukeminen Tapahtumien määrä ja monipuolisuus	Järjestöjen tukeminen Kulttuuritilat Oma tuotanto Ostopalvelut Yhteistyö opetus-, varhaiskasvatus-, kirjasto- ja vanhuspalveluiden kanssa
Oppimisympäristöjen kehittäminen ja osaaamisen hyödyntäminen	Monipuoliset ja laadukkaat kulttuuripalvelut	Kulttuurikello-, Kulttuurikaruselli- ja Kulttuuriaitta-hankkeiden toteuttaminen	Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa Seudullinen yhteistyö ja muu yhteistyö
Positiivinen Muuramebrändi		Kävijämäärät	Tiedotus, markkinointi
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Nettokustannukset euroa/asukas	23,5	18	18	18	18
Euroa/oppilas/Kulttuurikello		20	20	20	20
Euroa/osallistuja/Kulttuurikaruselli		32	32	32	32
Tilaisuudet/kaikki	102	85	90	90	90
Kävijämäärät/kaikki	9 000	9 000	9 000	9 000	9 000
Tilaisuudet/ikäihmiset		22	25	25	25
Kävijämäärät/ikäihmiset		1 000	1 250	1 250	1 250
Tilaisuudet/lapset ja nuoret		46	45	45	45
Kävijämäärät/lapset ja nuoret		5 500	6 000	6 000	6 000

Talousarvion perustelut

Kulttuurikellon ja Kulttuurikarusellin toiminta rahoitetaan osaksi opetus- ja kulttuuriministeriön lastenkulttuurikeskusten verkoston sekä opetus- ja varhaiskasvatuspalveluiden kautta.

LIIKUNTAPALVELUT

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Kunnallisen liikuntapalveluiden tehtävänä on luoda edellytykset seuratoiminnalle, järjestää liikunta-toimintaa sellaisille ryhmille, jotka jäävät seuratoiminnan ulkopuolelle sekä aktivoida kuntalaiset ottamaan vastuuta omasta hyvinvoinnista. Tavoitteena on tehokas ennaltaehkäisy ja kuntalaisten hyvinvoinnin sekä elämänlaadun edistäminen.

Palvelusuunnitelma

Toiminnan tavoitteena on luoda olosuhteet ja aktivoida kuntalaiset harrastamaan liikuntaa vähintään terveysliikunnan tasolla, edistäen terveyttä ja hyvinvointia, ennaltaehkäisten sairauksia ja näin saada taloudellisia säästöjä terveys- ja sosiaalisektorilla. Palveluiden kehittämällä ja saatavuudella kuntalaisia kannustetaan aktiiviseen ja omatoimiseen hyvinvoinnin edistämiseen.

Liikkuva Muurame –toimintaa toteutetaan eri palvelualueiden kanssa läpileikkaavana teemana yhteistyössä kolmannen sektorin ja yritysten kanssa.

Seuratyötä tuetaan avustuksin ja yhteistyöprojektein sekä tarjoamalla liikuntapaikat maksutta urheilujärjestöjen junioreiden ja avustuksella tuettuna aikuisryhmien käyttöön. Liikuntapaikat tarjotaan ilmaiseksi kaikille alle 18-vuotiaille muuramelaisille (poislukien uimahalli ja kuntosali) lasten ja nuorten hyvinvointiohjelman mukaan.

Uimahallin peruskorjauksen valmistuttua jatketaan edellisvuonna uudelleen käynnistettyjä lasten uimakouluja ja vesiliikuntaryhmiä, alaluokkien oppilaiden ja esikoululaisten uimaopetusta sekä aikuisten vesiliikuntaryhmien toimintaa. Lisäksi peruskorjauksen yhteydessä uudistetussa kuntosalissa jatketaan laajennetuilla palveluajoilla sekä aikuisten että ikäihmisten ohjattua ryhmätoimintaa.

Eri liikuntatilojen kalusteita ja välineitä uusitaan siten, että varmistetaan turvallinen harrastaminen.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
<p>Vaikuttavuustavoitteet</p> <p>Tehokas ennaltaehkäisy ja hyvinvoinnin sekä elämänlaadun edistäminen</p> <p>Hyvinvointipalveluiden tuotannon ja kokonaisuuden suunnitelmallinen kehittäminen eri palvelualueiden ja toimijoiden välisenä yhteistyönä</p> <p>Turvallinen ja viihtyisä kunta asua ja elää</p> <p>Elämäntapasairauksien ennaltaehkäisy</p>	<p>Vaikuttavuustavoitteet</p> <p>Edellytysten luominen urheiluseuratoiminnalle</p> <p>Liikuntatoiminnan järjestäminen sellaisille ryhmille, jotka jäävät seuratoiminnan ulkopuolelle</p> <p>Kuntalaisten aktivointi liikuntaharrastusten piiriin</p> <p>Omaehtoiseen liikuntaan kannustaminen</p>	<p>Liikuntapalvelun järjestämien erityis- ja terveysliikuntaryhmien määrä, osanottajien määrä</p> <p>Uimahallin ja kuntosalin kävijät</p> <p>Avustusta saaneiden seurojen jäsenmäärä</p> <p>Seurojen liikuntaavust./asukas</p>	<p>Liikkuva Muurame -toiminta</p> <p>Liikuntajärjestöjen taloudellinen tukeminen</p> <p>Liikunnan ohjauspalvelut</p> <p>Tiedotus</p>
<p>Tuottavuustavoitteet</p> <p>Monipuoliset vapaa-ajanviettomahdollisuudet</p>	<p>Tuottavuustavoitteet</p> <p>Riittävät ja monipuoliset liikuntapaikat ja liikuntaharrastusmahdollisuudet, mukaan lukien ulkoilu- ja retkireitistöt sekä kevyenliikenteen väylät, liikuntaesteettömyys huomioiden</p>		<p>Liikuntapaikkojen rakentaminen ja ylläpito</p> <ul style="list-style-type: none"> - Koulumäen lähiliikuntapaikkojen kehittämishankkeessa eteneminen - Kinkomaan lähiliikuntapaikan rakentaminen - edellytysten luominen järjestöjen liikuntapaikkarakentamiseen -ulkoilu- ja retkireitistöverkoston suunnittelu ja rakentaminen

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Henkilöstömäärä	1,86 (htv)	4,75	4,75	4,75	4,75
Uimahallikävijät	9 840	48 000	48 000	48 000	48 000
Uimahallin netto- menot €/kävijä	4,29	5,15	11,35	11,30	11,30
Kuntosalikävijät	24 578		15 000	15 000	15 000
Aikuisten ohjatut tilaisuudet/osallistujat	/1034		330/4800	330/4800	330/4800
Avustusta saaneiden seurojen jäsenmäärä	3659	4050	3700	3700	3700
Alle 18 v. lisenssi- urheilijat	1458	800	1500	1500	1500
Seurojen liikunta- avustukset €/asukas	5,51	7,90	7,90	7,90	7,90
Liikuntatoimen käyt- tömenot €/asukas	54,51	65,70	106,70	107,00	107,00

Talousarvion perustelut

Uimahalli-kuntosalin peruskorjauksen valmistuttua toimintoja voidaan käynnistysvaiheen jälkeen laajentaa ja kehittää edelleen.

Uimahalli-kuntosalin kassa- ja kahviopalvelut palautetaan takaisin oman tuotannoksi.

65-vuotiaille muuramelaisille otetaan käyttöön uimahalli-kuntosalin käyttöön oikeuttava viri-
kekortti, jolla kannustetaan ikäihmisiä omaehtoiseen liikunnan harrastamiseen.

Muiden liikuntaryhmien järjestämistä päästään kehittämään edelleen uusien tilojen myötä. Liikuntapalvelujen järjestämien ohjauspalvelujen lisäksi jatketaan yhteistyötä terveydenhuol-
lon, sosiaalipalvelujen ja järjestöjen kanssa matalan kynnyksen ikäihmisten liikuntaryhmien toteutuksessa. Tavoitteena on ikäihmisten toimintakyvyn ylläpitäminen mahdollisimman pit-
kään ja näin parantaa heidän elämänlaatua ja säästää kunnan terveydenhuollon kustannuk-
sissa.

Opetus- ja liikuntapalveluiden yhteistyönä toteutetaan kaikkia perusopetusikäisiä aktivoivaa
Liikkuva koulu – Liikkuva Muurame -toimintaa. Vuonna 2015 toiminta laajennettiin varhais-
kasvatuspalveluihin ja vuonna 2016 aikuisiin ja ikäihmisten toimintaan. Jatketaan Liikkuva
Muurame –toiminnan sisältöjen kehittämistä yhteistyössä eri palvelualueiden kanssa kattaen
koko muuramelaisen asukkaan elämänkaaren.

Seutukunnallinen retkeilyreitti -hankkeeseen (Muurame-Ladun Maja) osallistutaan taloudellisen
ja toiminnallisten resurssien puitteissa.

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
30	ASUKASPALVELUIDEN LTK						
53	VAPAA-AIKAPALVELUT						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	269	294	273	7,7-	276	279
***	Toimintamenot	1.506-	1.563-	1.936-	19,3	1.956-	1.975-
****	Toimintakate (Netto)	1.237-	1.269-	1.663-	23,7	1.680-	1.696-
	Laskennalliset erät						
****	Poistot ja arvonalentumiset	4-	62-	46-	35,8-	46-	17-
****	Muut laskennalliset erät	102-	112-	93-	19,5-	94-	95-
*****	Kokonaiskustannukset	1.342-	1.443-	1.802-	19,9	1.820-	1.809-
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
30	ASUKASPALVELUIDEN LTK						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	2.095	2.154	2.123	1,5-	2.145	2.166
***	Toimintamenot	24.009-	24.267-	24.674-	1,6	24.921-	25.170-
****	Toimintakate (Netto)	21.913-	22.113-	22.551-	1,9	22.776-	23.004-
	Laskennalliset erät						
****	Poistot ja arvonalentumiset	7-	65-	107-	39,0	113-	84-
****	Muut laskennalliset erät	165-	177-	373-	52,6	377-	381-
*****	Kokonaiskustannukset	22.085-	22.355-	23.032-	2,9	23.266-	23.469-

6.6 TEKNISTEN PALVELUIDEN LAUTAKUNTA

Teknisten palveluiden lautakunnan alaisille toiminnoille on asetettu yhteiset tavoitteet, joiden pohjalta lautakunnan toimintaa voidaan arvioida talousarviovuodelta 2017. Tavoitteet asetetaan uudelleen mahdollisen lautakuntaudistuksen jälkeen vuotta 2018 koskien, jolloin osa lautakunnan tehtävistä siirtyy mahdollisesti jollekin toimielimelle. Asetetut tavoitteet on johdettu kunnan uudistetusta strategiasta.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Yritysten edellytysten luominen	Yritystonttien määrän lisääminen	Yritystonttien määrän lisäys	Vt 9 länsipuolen / Sillanniityn kaavan laatiminen Keskustaajaman eteläosan yleiskaavan laatiminen
Palveluiden saatavuus kävellen ja pyöräillen	Kevytliikenneväyläyhteydet keskustan palveluiden ja asuinalueiden välille	Kevytliikenneväylien määrän lisäys	Kevytliikenneväylien rakentaminen
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		
Monipuoliset ja viihtyisät asuinympäristöt	Asuintonttien määrän lisääminen keskustan, Niittyahon ja Kinkomaan taajamissa	Riittävä asuintonttien kaavoitusreservi kaikissa taajamissa	Taajamien kaavoitushankkeet
Tehokkaat lupahakemuspalvelut	Sujuva ja nopea lupakäsittely ja päätöksenteko sekä edulliset taksat	Lupien käsittelyajat Seutukunnan edulliset taksat	Ennakoiva ohjaus ja nopea päätöksenteko

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA17	2018	2019
Hyväksytyt asemakaavat ha	59	40	40	40	40
Kevyenliikenteen väyläkohteet	Saarenkyläntie	Setäläntie, Manttaalitie	Havutie	Havutie, Sannantie	Sanantie
Myönnetyt luvat kpl	283	220	220	220	220

Talousarvio 2017 tiivistelmä

Kunnanhallituksen antaman ohjeen mukaisesti teknisten palveluiden lautakunnan tavoite-tasoksi on annettu - 1 % . Tämä tarkoittaa tiukkaa budjettia, sillä kasvava kunta kasvattaa joka vuosi menoja uusien investointien ja laajenevien asuinalueiden myötä.

Kaavoituksen tärkeimmät ja laajimmat hankkeet ovat taajaman osayleiskaavan eteläosan laatiminen ja Hautalahden alueen suunnittelu. Uuden kauppakeskuksen alueen rakentamisen myötä suunnittelutyötä jatketaan valtatie länsipuolelle. Muita tärkeitä hankkeita ovat lisäksi Kinkomaan alueiden laajennukset (Peltolampi, Hinkanlampi), sillä kaavavaranto Kinkomaalla on vähäinen. Kinkomaan alue on kunnan nopeimmin kasvavaa aluetta, väestön vuosittainen kasvu on viime vuosina ollut 5–6 % luokkaa.

Uusia pientalotontteja tulee jaettavaksi Seunavuoren ja Kinkomaan alueille yhteensä 20 kpl ja Vuorenlahdesta 4 kpl. Seunavuoren laajennusalueella tulee tarjontaan tontteja yhteensä 13 kpl, joista rantatontteja 2 kpl Murtolammen rannalle. Kinkomaan ns. Liisalan alueelta tulee uusia tontteja 7 kpl Töyrypolun päähän ja Kukonaskeleen varrelle. Tervämäen alueella kunnallistekniikan rakentamisessa pidetään kolmas väli vuosi, alueella on vapaita tontteja 5 kpl. Kinkomaan Vitapoliksen tonttitarjonta täydentää kunnan tarjontaa. Isolahden kylällä on kunnalla tarjolla isoja tontteja.

Mittauspuolella uusitaan kalustoa vaiheittain. Mittaustoimen tehtävät ovat suhteessa kaikkeen teknisen toimen suunnitteluun ja rakentamiseen.

Rakennusvalvonnan sähköistä palvelua kehitetään edelleen. Vuonna 2017 valmistaudutaan Lupapiste.fi –palvelun käyttöönottoon, sillä palvelu mahdollistaa nyt myös sähköisen arkis-toinnin. Vuonna 2016 on hankittu suurkuvaskanneri vanhojen lupien arkistointia varten.

Kiinteistötoimen suurimmat muutokset ovat kohdistuneet viime vuosina monitoimitalon, uimahallin ja Kinkomaan koulun osalle. Muiden kiinteistöjen peruskorjaustarpeita on edellä mainittujen hankkeiden johdosta siirretty tuleville vuosille. Vuosittain tehdään sisäilmaselvi-tyksiä ja niiden johdosta erilaisia korjaustoimia. Kylänkartanon kiinteistö on siirtynyt kunnan omistukseen ja tulee purettavaksi. Uimahallin ja monitoimitalon siivous on kilpailutettu viime vuonna vuoteen 2018 asti, muutoin kiinteistöjen siivoustyöt hoidetaan itse. Vuonna 2017 suoritetaan iv-kanavien nuohoukset Mäkelänmäen koululla, Niittyahon koululla, Rajalan päi-väkodilla ja lukiolla.

Ympäristönsuojelun osalle ei ole tulossa erityisiä muutoksia. Ympäristöterveydenhuolto on siirretty teknisen toimen alle vuonna 2015. Palvelu on ostettu vuodesta 2009 alkaen Jyväsky-län kaupungin ympäristöterveydenhuollon palveluyksiköltä. Kustannustaso pysyy samana vuodelle 2017. Palveluja ovat muun muassa terveydensuojelu-, elintarvike-, kemikaali- ja eläinsuojelun mukaiset tehtävät.

Liikuntapaikkojen käyttö- ja hoitokustannukset kasvavat koulunmäen uusien pelikenttien valmistumisen myötä. Koulunmäen kehittämistä varten on laadittu vaiheittain toteutettava suunnitelma ja se on ollut lautakuntien käsittelyssä vuonna 2014. Tänä syksynä toteutetaan III-vaihe eli Parkour ja Fitness-alueiden rakentaminen yläkoulun ja lukion piha-alueille. Vuonna 2017 tehdään loput Mäkelänmäen yläpihasta. Kinkomaan koululle on laadittu vastaa-vanlainen kehittämissuunnitelma, jonka toteuttamista suunnitellaan kolmelle vuodelle 2017–2019. Hankkeisiin haetaan AVI:ilta avustusta.

Liikenneväylät ja puistot. Joka vuosi laajenevat asuntoalueet lisäävät kunnossapito- ja hoitokustannuksia. Uusien katujen rakentamiskustannukset uusia tontteja varten ovat investoinnin puolella. Peruskorjattaviin ja asfaltoitaviin katuihin varattu määräraha kohdennetaan tarkemmin lautakunnassa vuoden alussa. Tänä vuonna valmistuu kevytliikenneväylien kehittämissuunnitelma, jossa tullaan esittämään jatkotoimenpiteitä tuleville vuosille. Vuonna 2017 on tavoitteena aloittaa Niittyahon (Teollisuustie – koulu) ja Sanantien kevytliikenneväylien suunnittelu ja aloittaa Niittyahon osalta sen toteuttaminen. Vuonna 2017 on tavoitteena rakentaa uutta tiestöä Seunavuoren alueella kahden vuoden tonttitarjontaa varten ja vuonna 2018 suunnata investointeja enemmän perusparantamiseen. Sama koskee vesihuollon rakentamista.

Puistopuolelle kohdistuvat toiveet kasvavat joka vuosi. Syksyllä 2016 on aloittanut kokovuotinen puistotyöntekijä, jonka tehtävänä on vastata kunnan puisto- ja viheralueiden suunnittelusta, kehittämisestä, hoidosta ja ylläpidosta.

Palo- ja pelastustoimen osalta kunnan maksuosuus laskee vuodelle 2017 -2,8 %, 757 877 euroa (v. 2016 kasvu 2,6 %). Uudelle paloasemalle on tarkasteltu uutta sijaintia ja siitä on annettu Keski-Suomen pelastuslaitokselle esitys (kunnanhallitus 6.10.2014). Keski-Suomen pelastuslaitoksen johtokunta on käsitellyt asian 17.5.2016 ja päättänyt, että pelastuslaitos ei ole valmis vuokraamaan paloasematiloja Muuramen kunnan esittämältä sijaintipaikalta Kinkovuorentien varrelta esitetyllä aikataululla vuosina 2018–19. Pelastuslaitos hyväksyy sen, että Saunakylän tai Hautalanmäen vaihtoehdossa asemakaavoitus ja maakaupat viivästyttävät hankesuunnittelun käynnistymistä.

Ruokapalvelun osalta on Kinkomaan koulun uusi jakelukeittiö käynnistynyt tänä vuonna. Keskuskeittiö valmistaa lounaita päivittäin yli 2000 henkilölle, aamupalaa noin 300 henkilölle ja välipalaa yli 450 henkilölle. Ateriat tarjotaan 10 toimipisteessä. Eritysruokavalioiden osuus on kasvanut vuosittain ja on nyt kokonaismäärästä noin 20 %. Se lisää merkittävästi työmäärää, kustannuksia ja koulutustarvetta.

Jätehuolto toimii hyvin, mutta on parhaillaan melkoisessa muutoksessa. Jyväskylän seudun jätelautakunta aloittaa toimintansa 1.9.2016. Jätehuolto tuloineen ja menoineen poistuu talousarviosta kokonaan. Kunta saa korkeintaan vähän tuloa yhtiölle myytävästä omaisuudesta ja maanvuokratuloa.

Maa- ja metsätilat. Metsänhoitoa jatketaan laaditun metsätaloussuunnitelman 2014 mukaisesti. Raakamaata pyritään ostamaan etenkin teollisuus- ja yritystoimintaa varten.

Keskustan kehittämissuunnitelman toteuttamista jatketaan.

Vesihuoltoa rakennetaan uusia tontteja varten Seunavuorella ja Kinkomaalla. Katujen peruskorjausten yhteydessä tarkastellaan myös vesihuollon korjaustarve. Muuratharjun vesilaitoksen kehittäminen tulee edellyttämään investointeja. Kinkomaan taajama kasvaa kaikkein nopeimmin kunnassa ja tulee edellyttämään toimenpiteitä vesihuollon turvaamiseksi. Vuoden 2016 aikana on eriytetty hulevesiverkoston osuus vesilaitoksen toiminnasta.

Kaikilla toimialoilla kehitetään sähköistä palvelua ja asiointia.

TEKNISTEN PALVELUIDEN LAUTAKUNTA

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Teknisten palveluiden lautakunta vastaa kunnan maankäytön suunnittelusta, rakentamisen suunnittelusta, rakentamisesta/rakennuttamisesta, mittaustoimesta, rakennusvalvonnasta, ympäristönsuojelusta, ympäristöterveydenhuollosta, palo- ja pelastustoimesta, kaduista, yksityisteistä, puistoista, ulkoilu- ja urheilualueista, kiinteistöistä, ruokahuollosta, siivouksesta, vesihuollosta ja jätehuollosta.

Lautakunnan kokoonpano on yhdeksän jäsentä.

Palvelusuunnitelma

Lautakunta huolehtii sille kuuluvat tehtävät tehokkaasti ja taloudellisesti.

Lautakunta kokoontuu vuoden aikana 11 kertaa.

Lautakunnan alaisten henkilökunnan määrä on noin 83 henkeä (vuonna 2015).

	TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
/1000€						
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S					
40	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK					
60	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK					
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€					
***	Toimintamenot	112-	110-	108-	1,6-	109-
****	Toimintakate (Netto)	112-	110-	108-	1,6-	109-
	Laskennalliset erät					
****	Muut laskennalliset erät	112	110	108	1,6-	109
*****	Kokonaiskustannukset	0	0	0	0,0	0

6.6.1 YHDYSKUNTASUUNNITTELU

Budjettirahoitteinen

TEKNINEN HALLINTO

Toiminta-ajatus

Teknisten palveluiden hallinnosta, suunnittelusta, rakentamisesta ja kunnossapidosta huolehtiminen sekä osallistuminen kunnan kehittämiseen.

Palvelusuunnitelma

Teknisen hallinnon suurimmat tehtäväkokonaisuudet:

- Maankäytön suunnittelutehtävät
- Mittaus- ja kartoitustyöt
- Kiinteistöjen suunnittelu, rakentaminen/rakennuttaminen ja kunnossapito
- Katujen kunnossapito ja rakentaminen
- Kunnan toimesta tapahtuva liikenneturvallisuustyö ja liikenteenhoidon suunnittelu
- Ympäristönsuojelutehtävät
- Kunnan maa- ja metsätilojen hoito
- Jätehuollon järjestäminen
- Vesihuollon rakentaminen ja kunnossapito
- Ruokapalvelut
- Yksityistielain mukaiset kunnan tehtävät

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet

Luodaan asumiselle, elämiselle ja yrittämiselle turvallinen ja viihtyisä ympäristö. Edistetään taloudellisia ja tehokkaita rakenteita ja toimintatapoja.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet Tekninen osasto hoitaa sille kuuluvat tehtävät tehokkaasti, joustavasti ja taloudellisesti	Vaikuttavuustavoitteet Viihtyisän ja turvallisen kunnan kehittäminen	Asiakaspalaute	Lisätään suunnitelmallisuutta
Tuottavuustavoitteet Taloudellinen ja tehokas yhdyskunta Työpaikka-alueiden ja palveluiden sekä liikenne-yhteyksien kehittäminen Viihtyisien ja turvallisten asuin ympäristöjen kehittäminen Väestön kasvu	Tuottavuustavoitteet Uusien alueiden kehittäminen ja rakentaminen Vanhojen alueiden kehittäminen Sujuva lupakäsittely, nopea päätöksenteko Sähköisten palveluiden kehittäminen	Vuosittain rakennettavat uudet alueet Vanhojen alueiden kunnostamistoimet Lupien ja hakemusten käsittelyajat Väestön määrä	Kaavoituksella turvataan yhdyskuntarakenteen kasvaminen ja kehittäminen Eri vastuualueiden tiivis yhteistyö Resurssien varaaminen Osa tehtävistä tehdään omana työnä ja osa ostopalveluina. Henkilöresursseista ja koulutuksesta huolehtiminen

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Henkilöstö	14	14	14	14	14

Luku sisältää teknisen osaston eri laitosten työnjohdon ja hallinnon työntekijät.

Talousarvion perustelut

Teknisen osaston tarjoamien palveluiden määrän tarve kasvaa kunnan väkiluvun lisääntyessä ja taajamien laajentuessa. Teknisen osaston palvelutaso säilytetään kohtuullisena.

KAAVOITUS

Toiminta-ajatus

Vastata kunnan kaavoituksesta ja kehittämisestä kestävästä kehitystä tukevalla tavalla. Kunnan tulee huolehtia riittävien raakamaareservien hankinnasta sekä tonttien markkinoinnista.

Palvelusuunnitelma

Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää, että taaja-asutusta ja muuta sellaista aluetta varten, jonka rakentamisen ja muun maankäytön yksityiskohtainen järjestäminen on tarpeellista, on kunnan toimesta, sitä mukaa kuin kehitys vaatii, laadittava asemakaava. Kunnan tulee myös ylläpitää ajantasakaavoja sekä ryhtyä toimenpiteisiin vanhentuneiden asemakaavojen uudistamiseksi. Kunnan tulee huolehtia lain mukaisesti myös tarpeellisesta yleiskaavan laatimisesta ja sen pitämisestä ajan tasalla.

Kaavoituksesta ja tonttien markkinoinnista vastaa kunnan kaavoittaja. Ulkopuolista konsulttia tarvitaan suunnittelutehtävissä ja erilaisten selvitysten laadinnassa (esim. luontoselvitykset, tiesuunnitelmat).

Kaavoitukseen liittyvät toimet edellyttävät entistä parempaa luonnon, ympäristön, maiseman, kuntalaisten, eri viranomaisten ja ympäristövaikutusten huomioonottamista.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Luodaan asumiselle, elämiselle ja yrittämiselle turvallinen ja viihtyisä ympäristö.			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet Suunnitelmallinen kunnan kehittäminen Tonttien riittävyys (kaava-varanto)	Vaikuttavuustavoitteet Kunta on aktiivinen maankäytön kehittämisessä ja suunnittelussa	Kaavoitusreservi (vapaat tontit)	Yleiskaavoitus ja ajantasaiset asemakaavat Vuosittain päivitettävä kaavoituskatsaus
Tuottavuustavoitteet Taloudellinen ja tehokas yhdyskuntarakenne Työpaikka-alueiden ja palveluiden sekä liikenneyhteyksien kehittäminen Viihtyisien asuin ympäristöjen kehittäminen Väestön kasvu	Tuottavuustavoitteet Kaavoituskatsauksen mukaisten kaavahankkeiden toteuttaminen	Hyväksytyt ja viireillä olevat kaavat (ha) Vuosittain uusia omakotitalotontteja tarjolle 20–30 kpl Vapaiden tonttien reservi asumiseen ja yrittämiseen Myytyjen tonttien määrä	Kaavahankkeiden eteenpäin vieminen ja resurssien varaa-minen Kaavoitus ja tonttimyynti samalla vastuualueella > tukee vuorovaikutusta

Tunnusluvut

Kaavoitus	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Ulkopuolisten palveluiden osto €	41 340	70 000	70 000	70 000	70 000

Keskustaajaman osayleiskaava, eteläosa	20 000 €
Hautalahden asemakaava	15 000 €
Peltolammen asemakaava	8 000 €
Hinkanlammen asemakaava	5 000 €
Sillanniityn asemakaava	10 000 €
Asemakaavamuutoksia	10 000 €
Asemakaavayhdistelmä	2 000 €

Talousarvion perustelut

Kaavoituksen tärkeimmät ja laajimmat hankkeet ovat aikaisempien vuosien tapaan taajaman osayleiskaavan eteläosan laatiminen ja Hautalahden alueen suunnittelu. Uuden kauppakeskuksen alueen rakentamisen myötä suunnittelutyötä jatketaan valtatie länsipuolelle. Hautalahden alueen kaavoitus on tarkoitus edetä luonnoksesta ehdotusvaiheeseen. Muita tärkeitä hankkeita ovat muun muassa Kinkomaan alueiden laajennukset (Peltolampi, Hinkanlampi). Kirkonmäellä on vireillä asemakaavamuutos, jonne tulee muutoksia pysäköinti- ja liikennejärjestelyihin.

Liikenteen sekä kevyenliikenteen suunnitelmat vaativat jollakin aikavälillä kaavamuutoksia valtatie 9 varteen Verkkoniemen ja Velkapohjan asuinalueiden kohdalla sekä Punasillan teollisuusalueen kohdalla.

Raakamaareserviä kaavoitusta varten kunnalla on maata Pyypöläntien varrella (Hirviviita) sekä Kinkomaantien ja Rauvanlahdentien läheisyydessä (Mannila ja Mannila 2). Kinkomaalla raakamaata on Peltolammen ja Hinkanlammen alueilla.

Uusia omakotitalotontteja tulee vuodelle 2017 rakennettavaksi yhteensä 24 kpl. Seunavuoren alueella tulee tarjontaan uusia tontteja yhteensä 13 kpl, joista rantatontteja 2 kpl. Kinkomaan ns. Liisalan alueelta tulee myyntiin uusia tontteja 7 kpl. Tervämäen alueella kunnallistekniikan rakentamisessa pidetään kolmas väli vuosi, alueella on rakentamattomia tontteja ja kunta on ostanut lisämaata. Kinkomaan Vitapoliksen tonttitarjonta täydentää kunnan tarjontaa. Vuorenlahden laajennusalueelta uusia tontteja tulee rakennettavaksi 4 kpl.

Isolahden osayleiskaavan alueella kunnalla on kaikkiaan 17 myytävää tonttia. Koulun taakse sijoittuvalle 12 tontin ryppäälle on tehty lohkomissuunnitelma ns. hevos-/puutarhatonteiksi.

Suunnitelma omakotitalojen tonttitarjonnasta 2015–2019

Vuosi	Seunavuori	Tervämäki	Kinkomaa	Hautalahti	Yhteensä
2015	18	-	12	-	30*
2016	14	-	6		20*
Myynnissä olevat tontit 26.8.2016	6	5	3		14
2017	13	-	7		20*
2018	10	-	8	?	18*
2019	8	7	?	?	15*
Jäljellä olevat kaavoitetut tontit 31.12.2019	55	-			55
Kaavareservi	-	-	~30	~60	~90

Kaavareservi = Raakamaa, kaavoittamaton tonttimäärä arvioitu.

* Vuosittaiset myyntiin tulevat uudet tontit

Kaavoituksen ajoitus 2016–2019

Kaava-alue	pinta-ala	2016	2017	2018	2019 -
Hautalahden asemakaava	24 ha	—————			
Peltolammen asemakaavan (Kinkomaa)	8 ha		—————		
Hinkanlampi asemakaava, Ahvenlammen asemakaavan laajennus (III-vaihe)	5 ha		—————		
Paloaseman asemakaavan muutos	5,6 ha		—————		
Punasillan asemakaavan laajennuksen muutos	1,3 ha		—————		
Sillanniityn asemakaava			—————		
Kirkonmäen asemakaavan muutos	1,6 ha	—————			
Valtatien asemakaavan muutos / VT9			—	—	—
Punasillan asemakaavan muutos (kevyenliikenteen väylä)			—	—	—
Keskustaajaman osayleiskaava, II-vaihe eteläosa	1 100 ha	—————			
Riihivuoren osayleiskaava	55 ha			—————	
Kinkomaan osayleiskaava					
Golf-alueen osayleiskaava					
Eteläosan osayleiskaava					

MITTAUS

Toiminta-ajatus

Mittaustoimi vastaa ja valvoo kunnan ja muiden toimijoiden kartoitus- ja mittaustöitä maankäyttö- ja rakennuslaissa sekä JHS 185:ssä säädetyllä tavalla kunnan alueella.

Palvelusuunnitelma

Tavoitteina ovat edellytysten luominen asemakaavan toteuttamiselle ja maankäytön suunnittelulle merkitsemällä asemakaavan mukaiset rakennuspaikat maastoon ja tekemällä asemakaavoitusta varten maankäyttö- ja rakennuslain sekä JHS 185:n vaatimukset täyttävät pohjakartat ja kartta-aineistot.

Tehtäväkenttään kuuluvat myös rakennusvalvonnan avustaminen merkitsemällä uusien rakennusten sijainti ja korkeusasema rakennuspaikoille sekä asemakaava-, että haja-asutusalueilla, kunnallisteknisen suunnittelun ja rakentamisen mittaus- ja dokumentointityöt, osoitejärjestelmä- ja opaskartta-aineistojen ylläpito sekä mittaustoimessa tarvittavan atk-ohjelmiston ja kaluston ylläpito. Tehtäviin kuuluu myös kaikkien kaavoitusmittausten valvonta kunnan alueella.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet Teknisen osaston suunnittelu- ja rakentamishankkeiden mahdollistaminen	Vaikuttavuustavoitteet MRL:n ja JHS 185:n mukaiset pohjakartat ja maastoon merkinnät Tonttien saatavuus	Yhdyskuntarakenteen toteutuminen	Yhteistyö kaavoituksen, rakennusvalvonnan, kunnallistekniikan sekä muun maankäytön suunnittelun kanssa
Tuottavuustavoitteet Teknisen osaston suunnittelu- ja rakentamishankkeiden toteutuminen Kunnan opaskartat ja osoitejärjestelmä	Tuottavuustavoitteet Mittaus- ja kartoitustyöt kaavoitusta ja muuta maankäytön suunnittelua sekä rakentamista varten Mittaus- ja dokumentointityöt kunnallistekniikan suunnittelua ja rakentamista varten	Pohjakarttojen kartoitus (ha) Uusien lohkontavien tonttien määrä (kpl) ja muut toimitukset Uudisrakennusten ja sijaintikatselmusten mittaukset (kpl) Rakennettavan kunnallistekniikan määrä	Oikea-aikainen ja joustava oma palvelutuotanto

Tunnusluvut

Mittaustoimen tehtävät ovat suhteessa kaikkeen teknisen toimen suunnitteluun ja rakentamiseen. Mittauksen tunnuslukuina voidaan pitää siten kaavoituksen, myytävien tonttien, rakennusvalvonnan ja kunnallistekniikan määrien tunnuslukuja.

Talousarvion perustelut

Asemakaavoitusta, kiinteistöjen muodostamista, rakennusvalvontaa ja kunnallistekniikkaa varten tehdään mittauksia ja kartoituksia etenkin Seunavuoren, Kinkomaan ja keskustan alueilla. Uusia asemakaavatontteja tulee vuodelle 2017 rakennettavaksi 24 kpl. Uutena suunnittelualuekohteena on keskustaajaman eteläosassa sijaitseva Hautalahden alue. Vesihuollon johtokarttojen laatimista numeeriseen muotoon jatketaan.

KUNNALLISTEKNIIKAN SUUNNITTELU

Toiminta-ajatus

Kunnallistekniikan tehtäviin kuuluu (katu, vesi- ja viemärijohtojen, puistojen sataman ym. yleisten alueiden) yleis- ja rakennussuunnittelu rakentamishojelmien toteuttamiseksi ja rakentamisvalmiuksien ylläpitämiseksi.

Palvelusuunnitelma

Yhdyskuntarakenteen kehittämiseen ja kaavoitukseen liittyvän kunnallistekniikan ja liikenteen suunnittelu.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet Taloudellinen ja tehokas yhdyskunta	Vaikuttavuustavoitteet Kunnallistekniikan toimivuus	Palautteen määrä ja laatu	Eri vastualueiden tiivis yhteistyö
Tuottavuustavoitteet Rakentamishojelma Asemakaavoituksen toteuttaminen	Tuottavuustavoitteet Uusien alueiden toteuttaminen Vanhojen alueiden kehittäminen	Vuosittain rakennettavat uudet alueet Vanhojen alueiden kunnostamistoimet	Resurssien varaa- minen Osa tehtävistä tehdään omana työnä ja osa ostopalveluina

Tunnusluvut

Kunnallistekniikan suunnittelu	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Ulkopuolisten palvelujen osto €	56 324	60 000	60 000	60 000	60 000
Atk-ohjelmistot ja ylläpito-maksut		6 500	7 000	9 000	9 000

Talousarvion perustelut

Asemakaava-alueiden ja asemakaavoitettavien alueiden uusien kunnallistekniikan kohteiden yleis- ja rakennussuunnitelmien laatiminen sekä niiden ylläpitoon kuuluvat atk-ohjelmistot ja ylläpito-maksut.

KESKUSTAN KEHITTÄMINEN

Toiminta-ajatus

Tavoitteena on Muuramen keskustan vetovoimaisuuden lisääminen, alueen viihtyvyys ja toimivuus sekä palvelujen säilyminen. Keskustan kehittämisestä on laadittu yleissuunnitelma 2015, joka antaa suuntaviivoja tuleville hankkeille.

Palvelusuunnitelma

Merkittävimmät uudistus- ja kehittämiskohteet:

- Vanha ja uusi liikekeskus: näiden välinen yhteys, pääpaino vanhan liikekeskuksen alueen kehittämisessä
- Asumisen tehostaminen/tiivistäminen
- Tiejärjestelyt ja kevyenliikenteenväylät
- Muuramejoki ja kylänlahti, rannan hyödyntämismahdollisuudet
- Vihersuunnittelu ja valaistus

Talousarvion perustelut

Vuonna 2017 varataan 25 000 euroa määrärahaa erikseen kohdennettavaan keskustan kehittämishankkeeseen.

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
40	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK						
61	YHDYSKUNTASUUNNITTELU						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	5	6	5	26,0-	5	5
***	Toimintamenot	455-	516-	508-	1,7-	513-	518-
****	Toimintakate (Netto)	450-	510-	503-	1,4-	508-	513-
	Laskennalliset erät						
****	Poistot ja arvonalentumiset	3-	6-	6-	1,3-	3-	0
****	Muut laskennalliset erät	27-	26-	26-	1,0-	26-	26-
*****	Kokonaiskustannukset	479-	541-	534-	1,4-	536-	539-

6.6.2 RAKENNUSVALVONTA

Budjettirahoitteinen

Tehtäväkohtaiset tavoitteet

Valvoa kaavojen noudattamista, huolehtia rakentamista ja muita toimenpiteitä koskevien lupien käsittelystä sekä valvoa rakennetun ympäristön ja rakennusten kunnossapitoa siten, kuin siitä laissa säädetään.

Valtion lainoittaman/avustaman maatalous- ja asuntorakentamisen suunnitelmien, sekä korjaustoimenpiteiden tekninen valvonta.

Rakennus- ja huoneistorekisterin pitäminen ja tietojen toimittaminen muille viranomaisille.

Palvelusuunnitelma

Auttaa ja neuvoo asiakkaita rakentamiseen liittyvissä kysymyksissä ja rakennuslupa-asioissa.

Pyritään nopeaan ja oikeudenmukaiseen päätöksentekoon lupa-asioissa, asiakasläheiseen palveluun sekä joustavaan rakennusaikaiseen valvontaan ja ohjaukseen

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet

Luodaan asumiselle, elämiselle ja yrittämiselle turvallinen ja viihtyisä ympäristö.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Palvelukyky, tehokkuus, osaaminen	Nopea, joustava päätöksenteko	Hakemusten käsittelyajat lautakunta < 6 vk raktark < 4 vk	Hyvät ohjeet, suunnittelun ohjaus, alustavien suunnitelmien ennako käsittely
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		
Terveellinen, turvallinen ja viihtyisä ympäristö	Sujuva lupakäsittely ja rakennusaikainen valvonta	Katselmusten saataavuus < 5 vrk	Henkilöresursseista ja koulutuksesta huolehtiminen
Tasapuolisuus ja oikeudenmukaisuus	Oikeudenmukaiset päätökset	Oikaisuvaatimusten ja valitusten määrä < 5 kpl/a	Toimiva yhteistyö, ennakoiva ohjaus ja valvonta

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Myönnetyt luvat yhteensä	283	220	250	250	250
Rakennus- ja toimenpideluvat	192	170	150	150	150
Toimenpideilmoitukset	66	50	60	60	60
Rakennuslupakatselmukset	667	600	620	620	620
Valmistuneet asunnot	43	50	50	50	50

Talousarvion perustelut

Toimiala on jatkuvassa lainsäädäntömuutoksessa, henkilöstön koulutukseen tulee panostaa, jotta pysytään ajan tasalla.

Rakennusvalvonta edesauttaa hyvän, terveellisen, turvallisen ja viihtyisän ympäristön aikaansaamista sekä rakennetun ympäristön ja rakennuskannan suunnitelmallista hoitoa ja kunnossapitoa.

Lupien, rakentamisen ohjauksen, katselmusten ja neuvonnan määrä on suoraan riippuvainen suhdanteista, asukasmäärän kasvusta, kaavoituksesta ja kunnan tonttivarannosta.

Vuonna 2017 jatketaan sähköisen asiakaspalvelun kehittämistä ja valmistaudutaan Lupapiste.fi -palvelun käyttöönottoon, sillä palvelu mahdollistaa nyt myös sähköisen arkistoinnin. Vuonna 2016 on hankittu suurkuvaskanneri vanhojen lupien arkistointia varten.

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
40	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK						
62	RAKENNUSVALVONTA						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	156	91	91	0,0	92	93
***	Toimintamenot	153-	169-	179-	5,7	181-	183-
****	Toimintakate (Netto)	3	78-	88-	11,6	89-	90-
	Laskennalliset erät						
****	Muut laskennalliset erät	13-	13-	13-	2,2-	13-	13-
*****	Kokonaiskustannukset	9-	91-	101-	9,9	102-	103-

6.6.3 YMPÄRISTÖNHUOLTO

Budjettirahoitteinen

YMPÄRISTÖNSUOJELU

Toiminta-ajatus

Toimialan tehtävä on ympäristö- ja jätelainsäädännön alainen neuvonta ja valvonta, vesihuoltolain ja jätevesiasetuksen edellyttämät tehtävät, ympäristölupien ja maa-aineslupien valmistelu ja valvonta, ympäristön tilan seuranta, luonnon virkistyskäytön edistäminen sekä lupaviranomaisena toimiminen. Myös ajoneuvojen siirtämisestä annetun lain mukaiset toimenpiteet kuuluvat ympäristönsuojeluun.

Palvelusuunnitelma

Ympäristönsuojelu edesauttaa terveellisen, turvallisen ja viihtyisän ympäristön aikaansaamista. Toiminnan tavoitteena on sujuva ja nopea lupa- ja ilmoitusasioiden käsittely.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Hyvä ympäristön tila ja ekologisesti kestävä kehitys			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Palvelualltius, tehokkuus, osaaminen	Sujuva lupakäsittely, nopea päätöksenteko	Lupahakemusten käsittely 4 kk:ssa, ilmoitusten 2 kk:ssa.	Toimiva yhteistyö, joustavat työtavat, asiakkaiden neuvonta
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		
Terveellinen, turvallinen ja viihtyisä ympäristö	Ympäristöhaittojen ennalta ehkäiseminen. Luonnon virkistyskäytön edistäminen.	Ympäristölupa- ja maa-aineslupatarkastukset 5 + 13. Luontopolut ym. alueet pidetään kunnossa.	Toimintojen säännöllinen valvonta. Kunnostetaan vuosittain polkuja ja alueita.

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Ympäristölupapäätökset ja rekisteröinnit	3	2	2	2	2
Lannan patterointi-ilmoitukset	3	6	5	5	5
Muut päätökset ja ilmoitukset	8	12	12	12	12
Romuajoneuvojen siirtopäätökset	4	10	8	8	8
Ympäristölupatarkastukset		5	5	5	5
Maa-ainesluvut		13	13	13	13

Talousarvion perustelut

Toimiala on jatkuvassa lainsäädäntömuutoksessa. Ympäristönsuojelun valvontaohjelman mukaisten ympäristölupien valvonta on muuttunut maksulliseksi. Jätehuollon palvelutehtävät siirtyvät 1.1.2017 Mustankorkea Oy:lle. Kuntaan jää kuitenkin edelleen jätehuollon valvonta (jätehuollon viranomaistehtävät on siirretty tähän kustannuspaikalle). Vesihuollon toiminta-alueilla olevat kiinteistöt veloitetaan liittymään vesi- ja viemäriverkostoon. Luonnon virkistyskäyttöä edistetään mm. pitämällä Muuramenjoen luontopolku kunnossa.

YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLTO JA ELÄINLÄÄKINTÄHUOLTO

Toiminta-ajatus

Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on vähentää ja ennaltaehkäistä ihmisten terveyttä uhkaavia tekijöitä ja terveyshaittoja, jotka voivat aiheutua mm. elintarvikkeista, talousvedestä, uimavedestä, sisäilmasta, tupakasta tai kemikaaleista. Eläinlääkintähuolto huolehtii hyöty- ja pieneläinten terveydestä sekä eläinsuojelu- ja eläintautilain mukaisista viranomaistehtävistä. Myös pieneläinpäivystyksen ja löytöeläinten hoitopalveluiden hankinnan menot sisältyvät tähän kohtaan.

Muuramen kunnan ympäristöterveydenhuollon tehtävät hoitaa Jyväskylän kaupunki. Jyväskylän seudun ympäristöhuollon yhteistoiminta-alueeseen kuuluvat Jyväskylä, Hankasalmi, Joutsa, Luhanka, Multia, Muurame, Petäjävesi, Toivakka ja Uurainen. Yhteistoiminta-alueiden kunnista on edustaja ympäristöterveysjaostossa.

Palvelusuunnitelma

Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö sekä valtioneuvoston valvontaohjelma-asetus (78/2011) edellyttävät kuntia laatimaan ja hyväksymään säännöllistä valvontaa koskevan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman.

Kuluttajien turvallisuudesta huolehditaan valvomalla ja tarkastamalla kuluttajapalveluita ja -tavaroita. Tarkastuksilla arvioidaan yritysten elintarviketurvallisuutta, kuten hygieniaa ja tuoteturvallisuutta. Vesilaitoksen talousveden laatua valvotaan, samoin uimapaikkojen veden laatua.

Talousarvion perustelut

Ympäristöterveydenhuollon kustannuspaikka siirrettiin vuonna 2015 tekniselle puolelle ympäristöpäällikön alaisuuteen perusterveydenhuollon kustannuspaikalta.

Terveys- ja elintarvikevalvonnan sekä hallinnon kustannukset jaetaan sopijakuntien asukasluvun suhteessa. Eläinlääkintähuollon kustannukset jaetaan 72 % hyötyeläintilojen ja 28 % asukasluvun mukaisesti, (paitsi pieneläinpäivystyksen kustannukset, jotka jaetaan sopijakuntien asukasluvun suhteessa.) Ympäristöterveydenhuollon ja eläinlääkintähuollon menot täytyy eritellä. Muuramen kunnan menot pysyvät vuoden 2016 tasolla.

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Ympäristöterveyden huolto €	80 802	66 000	67 000	67 000	67 000

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Eläinlääkintähuolto, pieneläinpäivystys ja löytöeläinten hoito-palvelut €	58 359	57 000	57 000	57 000	57 000

	TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
/1000€						

1 K Ä Y T T Ö T A L O U S
40 TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK
63 YMPÄRISTÖNHUOLTO

Tuloarviot ja määrärahat/1000€

***	Toimintatulot	10	5	6	16,7	6	6
***	Toimintamenot	181-	180-	188-	4,1	190-	192-
****	Toimintakate (Netto)	171-	175-	182-	3,7	184-	186-
	Laskennalliset erät						
****	Muut laskennalliset erät	4-	5-	6-	27,1	6-	7-
*****	Kokonaiskustannukset	176-	180-	188-	4,5	190-	192-

6.6.4 LIIKUNTAPAIKAT

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Teknisten palveluiden lautakunnan tehtävä on järjestää mahdollisimman hyvät edellytykset urheilun ja liikunnan harjoittamiseen sekä kilpaurheilijoille että muille liikunnan harrastajille. Toiminnan tuloksena ihmisten terveys ja työkyky säilyy ja kohenee.

Palvelusuunnitelma

Toiminta keskittyy suuren yleisön, koululaisten ja aktiivisten urheilijoiden liikuntamahdollisuuksien ylläpitoon ja liikuntapaikkojen hoitoon.

- Urheilukenttien ja muiden liikuntapaikkojen hoito ja kunnossapito.
- Uimarantojen pitäminen viihtyisinä ja puhtaina.
- Uimarantojen tason tulee täyttää terveystieteiden vaatimukset.
- Muuramessa ei ole EU-uimarantoja.
- Kesäaikana ulkoilureitit palvelevat lenkkeilijöitä ja talvisin suurin osa reiteistä toimii latupohjina. Keskeisimmät reitit on valaistu.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet

Muuramessa on monipuoliset ja korkeatasoiset liikuntapaikat kaikenikäisille

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Muuramessa on hyvä asua ja harrastaa.	Edellytysten luominen erilaisille liikunnan harrastajille	Erialaisten liikunta- ja harrastuspaikkojen määrä	Eri harrastajien omaa panostusta lisätään.
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		
Monipuoliset liikuntapaikat	Liikuntapaikkojen hoitotason säilyttäminen kohtuullisena.	Asiakaspalaute	Yhteistyö koulujen, seurojen ja liikuntapalveluiden kanssa

Tunnusluvut

Liikuntapaikat	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Kentät					
Urheilukenttä	2	2	2	2	2
Jalkapallokenttä (tekonurmi)	1	1	1	1	1
Jääkiekkokaukalo	5	5	5	5	5
Tenniskenttä	1	1	1	1	1
Luistelukenttä	5	4	4	4	4
Koripallokenttä (ulkona)	1	1	1	1	1
Salibandykenttä (ulkona)	1	1	1	2	2
Monitoimikenttä	1	1	2	2	2
Pieni palloilualaue	1	1	1	1	1
Parkour- ja fitness –alue		1	1	1	2
Urheilu- ja retkeilyalueet					
Valaistua latureittiä km	7	7	7	7	7
Muuta latua km	65	65	65	65	65
Yleinen uimaranta kpl	12	12	12	12	13
Venelaituri kpl	3	3	3	3	3
Venepaikka kpl yhteensä	71	71	82	82	82
Kylänlahti	20	20	20	20	20
Saarenlahti	32	32	32	32	32
Kinkomaa	19	19	30	30	30
Latukone kpl	2	2	2	2	2

Talousarvion perustelut

Palveluja pyritään tarjoamaan kaikille ikäryhmille, mutta painopistealueena on lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointi. Liikuntapaikkojen määrän kasvaessa myös hoito- ja käyttökustannukset nousevat.

Urheilu- ja muut liikuntamahdollisuudet kunnossapidetään kohtuullisella tasolla. Koulunmäen aluetta kehitetään monipuolisena liikunta- ja harrastepaikkana alueelle laaditun käyttösunnitelman mukaisesti. Rakennuskustannukset ovat investointipuolella; vuonna 2015 toteutettiin tekonurmipohjainen peliareena ja pieni pelikenttä Nisulanmäen koulun puolelle. Vuonna 2016 Parkour- ja fitness-alueet. Vuonna 2017 on suunnitelmassa peliareena Mäkelänmäen koulun puolelle. Niittyahon koulun jääkiekkokaukalo uusittiin vuonna 2016, vuodelle 2017 esitetään uusittavaksi Isolahden jääkiekkokaukalo. Vuonna 2017 aloitetaan Kinkomaan koulun lähiliikuntapaikan toteuttaminen laaditun kehittämissuunnitelman mukaisesti, ensimmäisessä vaiheessa rakennetaan peliareena.

Latureittien määrä säilytetään nykyisenä. Reitistöjen pohjia kunnostetaan ja tasataan mahdollisuuksien mukaan. Kinkomaan latu- ym. reitistöjä kehitetään Kinkoriutan alueella.

Venepaikkojen määrä säilytetään suunnitelmakaudella nykyisellä tasolla Keskustan alueella. Kinkomaan laiturin uusimisen yhteydessä lisättiin venepaikkoja vuonna 2016. Venelaitureiden kiinnitysketjut tarkastetaan ja tarvittaessa uusitaan. Matonpesupaikkoja kunnostetaan.

Kaikkien urheilupaikkojen hoitotason taloudellisuutta tarkastellaan ja liikuntapaikkoja hoidetaan pääsääntöisesti vain normaalityöaikana ja viikonloppuisin vain erityisistä syistä.

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
40	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK						
65	LIIKUNTAPAIKAT						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	15	11	14	23,8	15	15
***	Toimintamenot	177-	221-	225-	2,0	228-	230-
****	Toimintakate (Netto)	162-	210-	211-	0,5	213-	215-
	Laskennalliset erät						
****	Poistot ja arvonalentumiset	47-	41-	44-	6,1	52-	65-
****	Muut laskennalliset erät	6-	5-	8-	34,4	8-	8-
*****	Kokonaiskustannukset	216-	256-	263-	2,4	273-	288-

6.6.5 LIIKENNEVÄYLÄT JA YLEISET ALUEET

Budjettirahoitteinen

LIIKENNEVÄYLÄT

Toiminta-ajatus

Katujen, kevytväylien ja valaistuksen hoito ja kunnossapito.
Kunnan yksityistieavustusten jakaminen.

Palvelusuunnitelma

Liikenneväylien hoitokilometrit lisääntyvät vuosittain uudisrakentamisen vaikutuksesta. Liikenneväylien, katujen ja kevytliikenneväylien hoitotaso pyritään pitämään kohtuullisena. Katujen päällystäminen alentaa hoito- ja kunnossapitokustannuksia, mutta katujen määrän kasvu lisää hoitokustannuksia. Asfaltointit ja talvikunnossapito tehdään ostopalveluina.

Vuosittain pyritään parantamaan ja päällystämään vanhempien asuinalueiden katuja. Tekninen lautakunta päättää erikseen vanhojen alueiden perusparannettavat kadut ja asfaltointit. Katujen peruskorjaus ja päällystys sekä katuvalaistus toteutetaan investointimäärärahalla.

Avustusta annetaan niille yksityisteiden kunnossapidolle, joiden varrella on ympärivuotista, pysyvää asutusta ja joiden tiekunnat on perustettu toimituksessa.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet Viihtyisien ja turvallisten asuin ympäristöjen kehittäminen	Vaikuttavuustavoitteet Perusparannetaan vuosittain vanhojen asuntoalueiden katuja.	Asiakaspalaute Peruskorjattujen katujen määrä	Seurataan uusien alueiden valmistumista Perusparannetaan vuosittain ns. vanhoja alueita Kunnossapidon ja laadun seuranta
Tuottavuustavoitteet Kohtuullinen katujen kunnossapitotaso	Tuottavuustavoitteet Kohtuullinen katujen kunnossapitotaso	Asiakaspalaute Asfaltoimattomien katujen määrä	Kunnossapitopäivystykset Aurauspäivystykset Talvikunnossapidon ohjeistus Osittain ostopalveluna

Tunnusluvut

Liikenneväylät	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
katuja (km)	66,5	68,1	68,5	69,0	70,0
kevyen liikenteen väyliä (km)	23,0	20,4	24,3	25,0	25,5
avustettavia yks.teitä (kpl)	49	48	49	49	49
avustettavia yks.teitä (km)	102,41	102,4	102,4	102,4	102,4
avustuksia yks.teille (euroina)	53 350	50 000	50 000	50 000	50 000

Talousarvion perustelut

Kunnan kasvun jatkuessa katuverkosto kasvaa. Uusina kohteina tulevat hoitoon vuonna 2016 rakennetut Kinkomaan Ahvenlammen ja Seunavuoren asuntoalueiden kadut sekä Saarenkylläntien kevyenliikenteen väylä. Katujen hoitotaso säilytetään nykyisellään.

Katuvalaistuskustannukset nousevat tievalaistuksen lisääntymisen ja ilkvallan myötä. Valaistuksen määräaikaista yö- ja kesäkatkaisua jatketaan. Pääsääntöisesti valaistus on katkaistuina kello 24.00–05.30. Asemakaava-alueen ulkopuoliset valaistukset ovat katkaistuina kello 23.00–06.00. Muuramen ydinkeskustan valot palavat koko yön.

Yksityisteitä avustetaan yhteensä 50 000 eurolla vuonna 2017. Yksityisteiden peruskorjausavustukset käsitellään vuosittain erillisinä asioina, vuodelle 2017 ei ole haettu perusparanusavustusta.

PUISTOT

Toiminta-ajatus

Rakennetun ja luonnontilaisen ympäristön viihtyisyyden ja maisemakuvan ylläpitäminen.

Palvelusuunnitelma

Puistojen, puistometsien, kaduilla olevien kunnan omien bussipysäkkien, katujen liikennevihreän ja muiden yleisten alueiden ylläpitäminen ja kunnostaminen sekä hoitotason säilyttäminen kohtuullisella tasolla. Osa viheralueista niitetään kerran tai kahdesti kesässä ostopalveluna.

Kunnan leikkipuistojen ja välineistön ylläpitäminen vaatimusten edellyttämällä tasolla. Vesakoitumisen estäminen.

Muuramenjoen virkistyspolun ylläpitäminen. Matonpesupaikkojen ylläpitäminen ja kunnostaminen.

Keskustan merkittävät puistot pyritään hoitamaan hyvin. Keskustan merkittävimpien paikkojen viihtyisyyttä ja kauneutta lisätään kukka-asetelmilla, jotka istutetaan keväisin ja poistetaan talven ajaksi.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Viihtyisä ympäristö	Viihtyisä keskusta-alue	Myönteinen kuntalaispalautte	Resurssien suuntaaminen puistoihin.
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		
Kohtuullinen viheralueiden hoitotaso	Leikkipaikkojen kehittäminen Keskusta-alueen kehittäminen	Leikkikenttien määrä Hoidettavien puistoalueiden määrä (ha)	Resurssien lisääminen.

Tunnusluvut

Puistot	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Puistoina hoidettavia alueita (ha), joista	190,4	191,3	205,4	205,8	205,8
– hoidettavaa tiealuetta	2,7	2,9	3,1	3,3	3,3
– leikattavaa nurmea	11,8	12,1	12,3	12,5	12,5
– niittoalueita	34,4	34,4	40	40	40
– puistometsää	141,5	141,9	150	150	150
Leikkikenttiä (kpl)	20	20	20	20	21

Talousarvion perustelut

Puistojen ja asuntoalueiden rakentamisen myötä hoidettavia puistoalueita ja liikennevihreitä tulee lisää hoidettavaksi. Kunnan puistotoimeen on palkattu kokovuotinen puistotyöntekijä syksyllä 2016.

Vuonna 2016 rakennettiin keskustaan kehittämissuunnitelman mukaisesti ns. tornipuistoalue Muuramentien, Mikkolantien ja Virastotalon keskelle. Suunnitelman mukaiset uudet kevytväyläyhteydet siirrettiin toteutettavaksi lähivuosille.

Keskustan vanhoja penkkejä esitetään lisää uusittavaksi.

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
40	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK						
67	LIIKENNEVÄYLÄT JA YLEISET ALUE						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	10	7	7	0,0	7	7
***	Valmistus omaan käyttöön	165	132	126	4,3-	128	129
***	Toimintamenot	775-	839-	852-	1,5	860-	869-
****	Toimintakate (Netto)	600-	700-	718-	2,5	725-	733-
	Laskennalliset erät						
****	Puistot ja arvonalentumiset	1.189-	1.107-	1.292-	14,3	1.349-	1.381-
****	Muut laskennalliset erät	18-	17-	19-	11,1	19-	19-
*****	Kokonaiskustannukset	1.807-	1.824-	2.029-	10,1	2.094-	2.133-

6.6.6 PALO- JA PELASTUSTOIMI

Budjettirahoitteinen

Toiminta-ajatus

Vuoden 2004 alusta alkaen kuntien hoitama pelastustoimi siirtyi alueellisesti järjestettäväksi. Tätä toimintaa hoitamaan on perustettu Keski-Suomen pelastuslaitos, josta vastaa Jyväskylän kaupunki isäntäkuntaperiaatteella. Muuramen kunta ostaa pelastustoimen palvelut alueelliselta pelastuslaitokselta. Asiasta on tehty sopimus kuntien kesken.

Palvelusuunnitelma

Pelastuslaitos toimii vuokrakiinteistöissä ja kalusto on pelastuslaitoksen omaa. Ensihoitopalveluihin kuuluvan ambulanssin tilat on vuokrattu Punasillan alueelta.

Pelastuslaitos suunnittelee uuden paloaseman rakentamista Muurameen. Asemalle on löydetty uusi sijoituspaikka läheltä Muuramen keskustaa. Uuden aseman koko tulee olemaan noin 1100–1200 huoneistoneeliötä. Rakentamisesta vastaa Muuramen kunta ja pelastuslaitos vuokraa kiinteistön.

Talousarvion perustelut

Pelastustoimesta aiheutuviksi kustannuksiksi on Keski-Suomen pelastuslaitos arvioinut vuodelle 2017 Muuramen osalle 757 877 euroa, maksuosuus laskee -2,8 % (vuodelle 2016 kasvua oli 2,6 %, 779 542 €). Kustannukset jaetaan asukasluvun suhteessa.

Uudelle paloasemalle on tarkasteltu uutta sijaintia ja siitä on annettu Keski-Suomen pelastuslaitokselle esitys (kunnanhallitus 6.10.2014). Keski-Suomen pelastuslaitoksen johtokunta on käsitellyt asian 17.5.2016 ja päättänyt, että pelastuslaitos ei ole valmis vuokraamaan paloasematiloja Muuramen kunnan esittämältä Kinkovuorentien varren sijaintipaikalta esitetyllä aikataululla vuosina 2018–19. Päätöksen mukaan pelastuslaitos hyväksyy sen, että Saunakylän tai Hautalanmäen vaihtoehdossa asemakaavoitus ja maakaupat viivästyttävät hankesuunnittelun käynnistymistä.

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
40	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK						
68	PALO- JA PELASTUSTOIMI						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintamenot	774-	793-	758-	4,6-	766-	773-
****	Toimintakate (Netto)	774-	793-	758-	4,6-	766-	773-
	Laskennalliset erät						
****	Muut laskennalliset erät	0	0	0	0,0	0	0
*****	Kokonaiskustannukset	774-	793-	758-	4,7-	766-	773-

6.6.7 KIINTEISTÖTOIMI

Budjettirahoitteinen

SIIVOUSTOIMI

Toiminta-ajatus

Siivoustoimen tehtävä on huolehtia kunnan kiinteistöjen siivouksesta tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti. Hyvällä siivoustoiminnalla pystytään ylläpitämään rakennusten kuntoa, välttämään tarpeetonta korjausta ja säilyttämään tilojen viihtyisyys.

Palvelusuunnitelma

Tarkoituksenmukaisen ja kohtuuhintaisen siivoustason säilyttäminen. Tulevien vuosien haaste siivousoalalla on uusien työntekijöiden rekrytointi suurien ikäluokkien eläköityessä. Osa siivoustyöstä hankitaan ostopalveluna.

Tunnusluvut

Siivoustoimi	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Henkilöstöä	Siivouspäällikkö + 9 kokoaikaista + 6 osa-aikaista	1+15+6	1+15+6	1+15+6	1+15+6
Siivottavat pinta- alat m ²	29 954	30 322	30 953		
euroa/m ² /vuosi	21,85				

Siivottavat tilat vuonna 2017 jakaantuvat seuraavasti:

Paloasema/kunnanvarasto	1188 m ²
Franssila	380 m ² *)
Virastotalo	2688 m ² + Ovenia 98 m ²
Pääkirjasto	715 m ²
Nisulanmäen koulu	8685 m ²
Lukio	1307 m ²
Mäkelänmäen koulu	4436 m ²
Isolahden koulu	917 m ²
Kinkomaan koulu	2624 m ²
Niittyahon koulu	1331 m ²
Leikari päiväkoti	1273 m ²
Leikari koulu	718 m ²
Rajalan päiväkoti	1938 m ²
Rajala seurakunnan tila	70 m ²
Kukkaniemi	121 m ² *)
Nuorisotoimi	250 m ² *)
Urheilukentän huoltorakennus	153 m ² *)
Kinkomaan huoltorakennus	30 m ² *)
Hammashoitola/ Kouluterveydenhuolto	113,2 m ² Iss siivoaa
Kouluterveydenhoidon tilat	120,6 m ² Iss siivoaa
Koulupsykologin tilat	83,2 m ² Iss siivoaa
Mäkelänmäen koulun liikuntatilat	713,5 m ² Iss siivoaa
Uimahalli	1098,2 m ² Iss siivoaa

*) Siivous ei ole päivittäistä

Talousarvion perustelut

Vuonna 2015 valmistuivat uimahallin, Mäkelänmäen koulun liikuntatilat, hammashoitolan, kouluterveydenhoito- ja koulupsykologien uudet tilat. Näiden ylläpito- ja perussiivouspalvelut on kilpailutettu. Vuodenvaihteessa 2015/2016 valmistui myös uudet Kinkomaan koulun tilat laajennuksineen, tämä on edellyttänyt yhden siivoajan lisäystä.

Siivoustyötä pyritään kehittämään ja ammattitaitoa päivittämään mahdollisuuksien mukaan. Siivouksen laadunarviointia toteutetaan ja käytetään virallista INSTA- 800 ohjelmaa. Laadunvalvontaa tehdään myös omavalvontana. Palvelun laadun tulee vastata tilojen käyttötarkoitusta ja siellä olevan toiminnan vaatimaa puhtaus- ja hygieniatasoa. Koneita päivitetään. Vuonna 2017 hankitaan koneita, 6000 euroa.

Vuonna 2016 siivoustoimen tilat kaikissa kiinteistöissä on liitetty sisäisen vuokrauksen piiriin.

TOIMITILAPALVELUT

Toiminta-ajatus

Toimitilapalvelujen tehtävänä on vastata kunnan kiinteistöjen rakennuttamisesta (uudis- ja korjausrakentaminen), kiinteistönhoidosta ja kunnossapidosta sekä edistää niitä tehokkaalle käytölle.

Palvelusuunnitelma

Tavoitteena on ylläpitää käyttäjille terveellisiä, turvallisia, taloudellisia ja tarkoituksenmukaisia tiloja.

Vuoden 2010 alusta tuli käyttöön kiinteistökustannusten jako sisäisen vuokran mukaan käyttäjille. Vuokra jakaantuu pääomavuokraan ja ylläpitovuokraan. Ylläpitovuokran tulee kattaa kiinteistöjen ylläpidosta aiheutuvat kustannukset. Pääomavuokrassa on korko ja korjausvastike.

Vuonna 2015 sisäistä vuokrausta on muutettu ja tarkistettu käsittämään kaikki kunnan omistuksessa olevat tilat, tällöin teknisen toimen käyttöpuolella tuli muutoksia etenkin terveyskeskuksen, ruokapalvelun, siivoustoimen, vesilaitoksen ja teknisten tilojen osalle. Pääomavuokrien osuus on siirretty hallintopuolelle.

Sisäinen vuokra

- auttaa kokonaisvaltaiseen ajatteluun palvelutuotannon todellisten kustannusten hahmottamisessa/mittaamisessa
- kannustaa tilaomaisuuden tehokkaampaan käyttöön
- helpottaa kunnan yksiköiden toiminnan taloudellista arviointia ja vertailua
- antaa paremman mahdollisuuden vertailla myös muita vaihtoehtoisia tapoja hankkia tiloja
- selkeyttää budjetointia ja rahoitussuunnittelua
- tuottaa toimivat ja tarkoituksenmukaiset tilaresurssit ydintoiminnalle pitkällä aikavälillä

Tunnusluvut (Menot euroa/vuosi)

Rakennukset ja huoneistot (krs-ala /tilavuus)	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Hallinto	57 650	60 790	81 900	82 000	82 000
Virastotalo 3721 m ² /11950 m ³	151 387	145 510	142 400	167 000	177 000
Kulttuurikeskus --- m ² /--- m ³	433 671	452 510	439 530	450 000	460 000
Monitoimitalo --- m ² /--- m ³	265 772	361 010	327 600	320 000	320 000
Koskenranta 1280 m ² /4600 m ³	111 136	180 380	113 050	115 000	115 000
Kukkaniemi 121 m ² /480 m ³	13 253	17 360	17 060	17 000	17 000
Urheilukentän huoltorakennus	6 996	10 770	9 460	10 000	11 000
Kinkomaan huoltorakennus	875	1 270	1 640	2 000	2 000
Franssila 380 m ² /1671 m ³	13 231	48 350	45 730	46 000	46 000
Rantala	2 746	2 340	2 340	3 000	3 000
Varasto	13 439	24 750	24 900	20 000	22 000
Leikarin päiväkoti	89 096	100 130	116 750	110 000	110 000
Rajalan päiväkoti	83 444	95 840	106 780	100 000	100 000
Manttaalin päiväkoti	5 233	4 000	13 500	15 000	15 000
Nuuttila	39 126	65 880	13 220	15 000	15 000
Isolahden koulu	50 681	74 000	78 890	70 000	80 000
Kinkomaan koulu	222 004	228 860	220 470	260 000	260 000
Niittyahon koulu	50 986	74 150	82 060	85 000	85 000
Terveyskeskus	241 262	726 350	239 630	240 000	240 000

Talousarvion perustelut

Kiinteistöjä peruskorjataan vuosittain ja käyttötalouden puolelle kuuluvat pienet korjaustyöt säilytetään viime vuosien tasolla. Pienemmät peruskorjaukset tehdään omana työnä (kirkonmiehiä on 2 henkeä). Suuremmat peruskorjauksien määrärahat ovat investointipuolella ja ne ovat yleensä ostopalveluna.

Kiinteistöhoitajia on vakituisesti 5 henkeä. Kaikki merkittävimmät kiinteistöt ovat keskitetyn kiinteistövalvonnan ohjauksessa. Kiinteistöjen käyttäjille on annettu koulutusta palvelupyyntöjen kirjaamisesta sähköiseen huoltokirja järjestelmään. Saatua tietoa hyödynnetään kehittäessämme kiinteistöhoitoa edelleen.

Kiinteistöjen käytön edellytyksenä on kiinteistöjen hyvä kunto. Kuntoa mitataan nykyään useimmiten sisäilma-asioilla. Kunnassa toimii sisäilmatyöryhmä, johon kuuluvat työterveyden, terveystarkastuksen, työsuojelun ja kiinteistöjen edustajat. Työryhmä kokoontuu useita kertoja vuodessa. Kiinteistöissä teetetään kunto- ja sisäilmatutkimuksia ja selvityksiä ulkopuolisilla konsulteilla.

Vuodelle 2017 sisäisiä vuokria ei ole korotettu (vuonna 2015 vuokria on korotettu 2 %). Terveyskeskuksen sisäiset vuokrat siirtyvät asukaspalvelulautakunnan puolelle.

HUONEISTOJEN JA RAKENNUSTEN VUOKRAUS

Toiminta-ajatus

Kunnan omistamien huoneistojen ja rakennusten asianmukainen hoito ja kunnossapito.

Palvelusuunnitelma

Säilyttää kunnan huoneistot ja kiinteistöt kohtuullisessa kunnossa.

Kustannustason pitäminen kohtuullisena.

Huoneistojen ja kiinteistöjen arvon säilyttäminen.

Talousarvion perustelut

Kunnalta on viime vuosina poistunut vanhempia rakennuksia käytöstä joko myynnin tai purkamisen kautta. Aittosaaren kiinteistö on tällä hetkellä tyhjänä. Kiinteistö on inventoitu kohde ja siten säilytettävä.

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
40	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK						
69	KIINTEISTÖTOIMI						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	5.446	2.484	2.859	13,1	2.888	2.916
***	Valmistus omaan käyttöön	71	58	41	42,1-	41	42
***	Toimintamenot	2.609-	3.576-	3.093-	15,6-	3.124-	3.155-
****	Toimintakate (Netto)	2.908	1.035-	193-	436,1-	195-	197-
	Laskennalliset erät						
****	Poistot ja arvonalentumiset	1.746-	2-	76-	97,9	76-	85-
****	Muut laskennalliset erät	69-	95-	86-	10,3-	87-	88-
*****	Kokonaiskustannukset	1.092	1.131-	355-	218,7-	358-	369-

6.6.8 SISÄISET PALVELUT

Kohderahoitteinen

KONEKESKUS

Tehtäväkohtaiset tavoitteet

Konekeskus myy palveluja omakustannushintaan lähinnä tekniselle osastolle. Konekeskuksen tarkoitus on tukea kunnan omia toimintoja.

Palvelusuunnitelma

Konekeskuksen tavoitteena on ylläpitää töiden sujumisen kannalta välttämätöntä konekannata. Vanhentunutta kalustoa uusitaan, vuonna 2014 on uusittu traktori.

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Kalustoa (kpl)					
Traktorit	4	4	4	4	4
Kuorma-auto	1	1	1	1	1
Henkilöstö	2	2	2	2	2

Talousarvion perustelut

Konekeskus säilytetään entisellään. Pienehkön oman konekannan säilyttäminen on töiden sujumisen takia välttämätöntä. Omaa kalustoa käytetään teiden, latujen ja kenttien kunnossapitoon.

RUOKAPALVELU

Tehtäväkohtaiset tavoitteet

Ruokapalvelun toiminta jakautuu keskuskeittiölle sekä Leikarin-, Rajalan, Kinkomaan-, Niittyahon-, Isolahden ja Monitoimitalon palvelukeittiöihin että ryhmäperhepäivähoitopaikkoihin. Keskuskeittiö valmistaa aterioita peruskouluille, lukiolle, päivähoidolle ja työpaikkaruokailulle sekä osan kunnan sisäisistä tarjoiluista. Ruokapalvelu tuottaa ravintosuositusten mukaisia, maittavia aterioita kokonaistaloudellisesti, tehokkaasti ja työhyvinvoinnista huolehtien.

Palvelusuunnitelma

Keskuskeittiö valmistaa lounaita päivittäin yli 2000 henkilölle, aamupalaa noin 300 henkilölle ja välipalaa yli 450 henkilölle. Ateriat tarjotaan 10 toimipisteessä (Aamupaloja 7 paikassa, lounaita 10 paikassa ja välipaloja 9 paikassa). Koululaisten maksullisen välipalan tarjoaminen jatkuu kouluruokailusuositusten mukaisesti Nisulanmäen, Niittyahon, Kinkomaan ja Mäkelänmäen ruokasaleissa.

Ruokapalvelu siirtyy asteittain sähköiseen tuotannonohjausjärjestelmään ja sähköiseen tilaamiseen. Vuosittain järjestetään asiakastytyväisyyskysely jollekin ikäluokalle.

Ruokapalvelun kustannukset jaetaan suoritteiden määrän mukaisesti käyttäjille.

Tunnusluvut

Toiminnan laajuuden mittarit (Nisulanmäki)

Ruokapalvelut	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Ateriasuoritteiden määrä	433 334	461 500	475 000	476 000	476 000
Kuljetettavien aterioiden määrä ja osuus kokonaismäärästä	319 360 74 %	332 300 72 %	340 000 74 %	342 000 72 %	342 000 72 %
Erityisruokavalioiden osuus	24 %	20 %	20 %	20 %	20 %
Henkilöstö	24, joista 6 osa- aikaista	24, joista 4 osa- aikaista	24, joista 4 osa- aikaista	24, joista 4 osa- aikaista	24, joista 4 osa- aikaista

Yksikkökustannusmittarit

Ruokapalvelut	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Kokonaiskustannukset/euroa (ilman sisäisiä tilityseriä)	1 116 888	1 280 000	1 248 000	1 260 000	1 265 000
Kokonaiskustannukset keskimäärin/suorite/euroa	2,58	2,77	2,63	2,64	2,66

Talousarvion perustelut

Kinkomaan koulun asiakasmäärät lisääntyvät edelleen, mikä vaatii lisätyöntarvetta Kinkomaan palvelukeittiössä. Kunnan päivähoitolasten ja koululaisten määrät kasvavat ja aiheuttavat lisätyötä myös keskuskeittiöllä. Erityisruokavalioiden osuus kokonaismäärästä on noin 20 %, mikä lisää merkittävästi työmäärää ja kustannuksia. Kokkien työajasta noin 40% kuluu erityisruokavalioiden valmistamiseen. Nämä seikat nostavat palkkakustannuksia.

Toimipisteiden astiastojen, valmistus- ja säilytysvälineiden ja laitteiden uusiminen, ruoan kuljetus, kasvavat asiakasmäärät ja keittiötilojen kapasiteetin rajoitukset aiheuttavat lisäkustannuksia ruokapalvelulle. Kustannuksia aiheuttavat myös keskuskeittiön kylmäsäilytystilojen hyllyjen uusiminen ja kylmäkoneiden toiminnan varmistaminen vaihtopuhaltimilla.

Uusi helmikuussa 2016 solmittu hankintasopimus vastaavasti laskee merkittävästi menoja elintarvikkeiden osalta. Huolimatta pääsääntöisesti kotimaisista raaka-aineista elintarvikkeiden kustannukset laskevat vuositasolla 2–4%. Lisäksi työtapoja tehostamalla, uusilla toimintavoilla ja henkilöstön koulutuksella saadaan aikaan positiivisia vaikutuksia.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Pitää yllä suomalaista ruokakulttuuria ja olla osa lasten ja nuorten kasvatusta	Lisätä kotimaisten- ja luomuraaka-aineiden käyttöä	Kotimaisuusaste Luomutuotteiden kpl määrä	Saada sopimustuotteiksi lisää kotimaisia tuotteita
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		
Valmistetaan ruokaa kustannustehokkaasti	Hävikin minimointi, toimintatapojen kehittäminen	Tulo- ja menoarvio	Koneisiin ja laitteisiin investoiminen, henkilöstön kouluttaminen

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
40	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK						
71	SISÄISET PALVELUT						
	Tulosbudjetti						
	Toimintatulot						
*	Myyntitulot	1.157	1.179	1.234	4,5	0	0
*	Valmistus omaan käyttöön	13	12	30	60,4	31	31
*	Tuet ja avustukset	0	0	0	0,0	0	0
*		0	0	0	0,0	1.246	1.259
	Toimintamenot						
	Materiaalit ja palvelut						
*	Aineet, tarvikkeet, tavarat	338-	405-	387-	4,6-	0	0
*	Palvelujen ostot	101-	130-	97-	33,6-	0	0
*	Henkilöstömenot	762-	796-	759-	4,9-	0	0
*	Muut menot	82-	144-	162-	11,0	0	0
*		0	0	0	100,0	1.420-	1.434-
**	TOIMINTAKATE	113-	285-	142-	100,7-	143-	145-
	Rahoitustulot ja -menot						
***	VUOSIKATE	113-	285-	142-	100,7-	143-	145-
	Poistot ja arvonalentumiset						
*	Suunnitelman mukaiset poisto	25-	25-	33-	25,7	37-	27-
****	TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	138-	309-	175-	76,9-	180-	172-

6.6.9 JÄTEHUOLTO

Vuoden 2015 alusta alkaen on Mustankorkea Oy ollut kuntien kokonaan omistama jäteyhtiö. Tämän vuoksi jätehuollon organisaatiota on muutettava jätelain edellyttämällä tavalla. Jätehuollon kaikki tuotannolliset tehtävät siirtyvät Mustankorkea Oy:lle 1.1.2017 alkaen. Mustankorkea hoitaa mm. jätekujiutukset ja laskutuksen, jätekujiutusten kilpailutuksen, jätteen käsittelyn, vaarallisten jätteen ja hyötykeräyspisteiden kustannukset ja jätehuollon neuvonnan ja tiedottamisen.

Jätehuollon viranomaistehtäviä hoitaa Jyväskylän, Laukaan ja Muuramen perustama Jyväskylän seudun jätelautakunta. Lautakunnan menot katetaan Mustankorkealta yhtiön saamista tuloista laskutuksen yhteydessä. Menot koostuvat pääosin viranomaistyön henkilöstökuluista. Kuntaan jää edelleen vain jätehuollon valvonta, josta vastaa ympäristönsuojeluviranomainen.

Muuramen kunnan talousarviosta poistuu jätehuolto tuloineen ja menoineen kokonaan. Kunta saa korkeintaan vähän tuloa yhtiölle myytävästä omaisuudesta ja maanvuokratuloa.

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
40	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK						
76	JÄTEHUOLTO						
	Tulosbudjetti						
	Toimintatulot						
*	Myyntitulot	617	591	0	0,0	0	0
	Toimintamenot						
	Materiaalit ja palvelut						
*	Aineet, tarvikkeet, tavarat	1-	0	0	0,0	0	0
*	Palvelujen ostot	461-	442-	0	0,0	0	0
*	Henkilöstömenot	26-	26-	0	0,0	0	0
*	Muut menot	6-	6-	0	0,0	0	0
**	TOIMINTAKATE	123	117	0	0,0	0	0
	Rahoitustulot ja -menot						
***	VUOSIKATE	123	117	0	0,0	0	0
	Poistot ja arvonalentumiset						
****	TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	123	117	0	0,0	0	0

6.6.10 MUU TOIMINTA

Kohderahoitteinen

MAA- JA METSÄTILAT

Tehtäväkohtaiset tavoitteet

Kunnan metsien hoito ja myynti metsänhoitosuunnitelman mukaisesti sekä maan myynti ja vuokraus.

Muuramen kunnan metsistä osa on varsinaista talousmetsää, osa tulevaa rakennusmaata ja osa puistometsää. Rakennusmaiden metsiä hoidetaan niin, että kaavoitusvaiheessa metsä olisi sopivaa puistoksi ja kestävä luonnonoloja vastaan.

Palvelusuunnitelma

Vuonna 2014 valmistui kunnalle uusi talousmetsiä koskeva metsätaloussuunnitelma. Puisto- metsiä hoidetaan tapauskohtaisesti tarpeen mukaan.

Raakamaata/metsää hankitaan kunnan omistukseen kaavoitusta varten aina, kun se on koh- tuudella mahdollista.

Talousmetsissä tavoitteena on oikea-aikainen hoito. Painopiste on tulevina vuosina harven- nushakkuissa.

Talousarvion perustelut

Talousmetsien harvennus- ja päätehakkuita tehdään metsähoitosuunnitelman mukaisesti. Suunnitelmaa päivitetään maanhankintojen osalta. Pääpaino on harvennushakkuissa.

Puistometsien harvennuksia tehdään metsuri- ja konevoimin.

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Kunnan omistamat maa- ja metsätilat (ha)	253	270	319	319	319

TONTIT

Tehtäväkohtaiset tavoitteet

Kunnan vuokraamien tonttien vuokratulot ja maanmyynnistä kirjanpitoon tulevat voitot. Kunta luovuttaa tontit yleensä valmiiksi muodostettuina tiloina.

Palvelusuunnitelma

Tonttien luovutus suunnitelman mukaisesti rakentamiseen.

Tonttien luovutustapa on käteismyynti.

Vuonna 2017 tulee rakennuskelpoisiksi ja samalla myyntiin 24 uutta omakotitonttia ja yksi rivitalotontti.

Edellisiltä vuosilta on varaamatta 14 kpl (tilanne 31.8.2018; Seunavuori 6 kpl, Kinkomaa 3 kpl ja Tervämäki 5 kpl).

	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
Myydyt omakotitalotontit	37	25	25	25	25

Talousarvion perustelut

Tonttien luovutus säilynee suunnitelmakaudella vakaana.

Kunnan kehitys ja kasvu turvataan sopivalla asuin-/yrittäjäntonttien myynnillä.

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
40	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK						
77	MUU TOIMINTA						
	Tulosbudjetti						
	Toimintatulot						
*	Myyntitulot	184	108	112	3,6	0	0
*	Muut tulot	1.521	1.048	1.066	1,7	1.000	1.000
*	Tuet ja avustukset	1	0	0	0,0	0	0
*		0	0	0	0,0	180	182
	Toimintamenot						
	Materiaalit ja palvelut						
*	Aineet, tarvikkeet, tavarat	2-	1-	2-	33,8	0	0
*	Palvelujen ostot	161-	80-	73-	10,2-	0	0
*	Henkilöstömenot	7-	6-	8-	26,4	0	0
*	Muut menot	14-	2-	4-	60,9	0	0
*		0	0	0	100,0	88-	89-
**	TOIMINTAKATE	1.523	1.067	1.091	2,2	1.092	1.093
	Rahoitustulot ja -menot						
***	VUOSIKATE	1.523	1.067	1.091	2,2	1.092	1.093
	Poistot ja arvonalentumiset						
****	TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	1.523	1.067	1.091	2,2	1.092	1.093

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
40	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	10.522	6.917	6.859	0,8-	6.918	6.977
***	Valmistus omaan käyttöön	350	314	309	1,7-	312	315
***	Toimintamenot	7.934-	9.209-	8.239-	11,8-	8.321-	8.404-
****	Toimintakate (Netto)	2.938	1.978-	1.071-	84,7-	1.091-	1.112-
	Laskennalliset erät						
****	Poistot ja arvonalentumiset	3.283-	1.540-	1.774-	13,2	1.864-	1.938-
****	Muut laskennalliset erät	131-	157-	139-	13,4-	140-	141-
*****	Kokonaiskustannukset	476-	3.676-	2.983-	23,2-	3.096-	3.192-

		TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
		/1000€					
1	K Ä Y T T Ö T A L O U S						
	Tuloarviot ja määrärahat/1000€						
***	Toimintatulot	14.231	13.336	12.833	3,9-	12.975	13.083
***	Valmistus omaan käyttöön	350	314	309	1,7-	312	315
***	Toimintamenot	56.726-	57.677-	56.900-	1,4-	57.466-	58.026-
****	Toimintakate (Netto)	42.145-	44.027-	43.758-	0,6-	44.179-	44.627-
	Laskennalliset erät						
****	Poistot ja arvonalentumiset	3.427-	3.489-	3.778-	7,7	3.920-	3.955-
****	Muut laskennalliset erät	0	0	0	0,0	0	0
*****	Kokonaiskustannukset	45.571-	47.516-	47.536-	0,0	48.099-	48.582-

7 TULOSLASKELMA 2017–2019

	TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
	/1000€					
TULOSLASKELMA						
TOIMINTATULOT						
* Myyntitulot	4.263	4.074	3.714	9,7-	0	0
* Maksutulot	1.459	1.425	1.537	7,3	0	0
* Tuet ja avustukset	800	760	438	73,5-	0	0
* Muut toimintatulot	7.709	7.077	7.144	0,9	1.000	1.000
*	0	0	0	0,0	11.975	12.083
** TOIMINTATULOT YHTEENSÄ	14.231	13.336	12.833	3,9-	12.975	13.083
** VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	350	314	309	1,7-	312	315
TOIMINTAMENOT						
* Henkilöstömenot	17.991-	18.903-	18.437-	2,5-	0	0
* Palvelujen ostot	26.133-	26.602-	21.244-	25,2-	0	0
* Aineet, tarvikkeet ja tavara	2.252-	2.531-	2.494-	1,5-	0	0
* Avustukset	3.997-	4.123-	3.493-	18,0-	0	0
* Muut toimintamenot	6.353-	5.517-	6.356-	13,2	0	0
*	0	0	4.875-	100,0	57.466-	58.026-
** TOIMINTAMENOT YHTEENSÄ	56.726-	57.677-	56.900-	1,4-	57.466-	58.026-
TOIMINTAKATE						
	42.145-	44.027-	43.758-	0,6-	44.179-	44.627-
* Verotulot	36.837	37.679	36.834	2,3-	38.015	39.143
* Valtionosuudet	8.416	9.349	9.694	3,6	9.752	9.811
Rahoitustulot ja -menot						
* Korkotulot	4	4	1	185,7-	1	0
* Muut rahoitustulot	235	113	165	31,4	165	165
* Korkomenot	99-	130-	65-	99,4-	78-	89-
* Muut rahoitusmenot	47-	13-	51-	74,1	51-	51-
VUOSIKATE						
	3.200	2.975	2.820	5,5-	3.624	4.352
Poistot ja arvonalentumiset						
* Suunn.mukaiset poistot	3.427-	3.489-	3.778-	7,7	3.920-	3.955-
Satunnaiset erät						
TILIKAUDEN TULOS						
	226-	514-	958-	46,4	295-	397
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)						
	226-	514-	958-	46,4	295-	397

8 RAHOITUSLASKELMA 2017–2019

	TP2015 /1000€	TA2016	TA2017	Muutos-% 2016-17	TS2018	TS2019	
RAHOITUSLASKELMA							
Toiminnan rahavirta							
**	Vuosikate	3.200	2.975	2.820	5,2-	3.624	4.352
**	Tulorahoituksen korjauserät	1.445-	1.000-	1.000-	0,0	1.000-	1.000-
Investointien rahavirta							
*	Investointimenot	10.607-	3.588-	3.090-	13,9-	3.208-	5.092-
*	Rah.osuudet invest. menoihin	895	33	69	109,1	45	30
Pysyvien vastaavien							
*	hyödykkeiden luovutustulot	2.392	1.060	1.060	0,0	1.060	1.060
***	Toiminnan ja invest. rahavirta	5.564-	520-	141-	72,9-	521	650-
Rahoituksen rahavirta							
Antolainojen muutokset							
*	Antolainojen vähennykset	41	36	36	0,0	36	36
Lainakannan muutokset							
*	Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	2.689	2.029	24,5-	1.255	1.828
*	Pitkäaikaisten lainojen vähenn	2.504-	2.205-	1.925-	12,7-	1.813-	1.213-
*	Lyhytaikaisten lainojen muutos	5.900	0	0	0,0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset							
*	Toimeksiant.var. ja po:n muut.	5	0	0	0,0	0	0
*	Saamisten muutos	91-	0	0	0,0	0	0
*	Korottomien velkojen muutos	343	0	0	0,0	0	0
***	Rahoituksen rahavirta	3.695	520	141	72,9-	521-	650
*****	RAHAVAROJEN MUUTOS	1.869-	0	0	0,0	0	0
*	RAHAVAROJEN MUUTOS	1.869	0	0	0,0	0	0

9 ALIJÄÄMÄN KATTAMINEN

Kuntalain mukaan talousarviossa ja suunnitelmaosassa tai niiden hyväksymisen yhteydessä on päätettävä toimenpiteistä, joilla edellisen vuoden taseen osoittama alijäämä ja talousarvion laatimisvuonna arvioitu alijäämä katetaan. Muuramen kunnan vuoden 2015 tilinpäätöksen mukaan kunnan kumulatiivinen ylijäämä oli 8,5 milj. euroa.

Vuoden 2016 talousarvion mukainen alijäämä on 0,5 milj. euroa.

Rahasto	+ 1 011 664 euroa
Tase 31.12.2015 tilikauden + ed. tilikausien ylijäämä	+ 8 273 431,94 euroa
TA 2016 tilikauden alijäämä	- 513 720,00 euroa
TA 2017 tilikauden alijäämä	-957 830,00 euroa
TA 2018 tilikauden alijäämä	- 295 090,00 euroa
TA 2019 tilikauden ylijäämä	+396 550,00 euroa
Yli- ja alijäämät yhteensä	+ 6 903 341,94 euroa
Kaikki yhteensä	+ 7 915 005,94 euroa

10 INVESTOINTIOSA

10.1 AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

10.1.1 ATK-OHJELMAT

10.1.1.1 Kunnanhallitus

Hanketavoitteet

ATK-ohjelmien kehittäminen.

Hankintaan lisää virustorjuntalisenssejä.

Hankintaan lisää virtualisointilisenssejä.

Uusitaan UTM-järjestelmän ylläpitolisenssi.

Uusitaan henkilöstöhallinnon sovellus.

Investointien toiminnallisen vaikuttavuuden arviointi

Riittäväällä määrällä virustorjuntalisenssejä ylläpidetään työasemien ja palvelimien tietoturvan taso korkeana.

Ilman virtualisointilisenssejä, emme pysty uudistamaan työasemaympäristöä.

UTM lisenssin uudistaminen on välttämätöntä palomuurilaitteiston toiminnan kannalta ja tietoturvan varmistamiseksi.

Nykyisen henkilöstöhallinnon sovelluksen ylläpito ja kehitystyö päättyy nykyisen toimittajan ilmoituksen mukaan vuoden 2014 lopussa.

		TP2015	TA2016	TA2017	Muutos-%	TS2018	TS2019
		/1000€			2016-17		
75	KUNNANHALLITUS						
8140	ATK-ohjelmat						
475	ATK-OHJELMAT/KHALL						
	Investointien talousarvio						
	Investointimenot						
*	Investointimenot yht.	12-	86-	109-	26,7	30-	30-
	Rahoitusosuudet						
	Omaisuuksien myynti						
	Investoinnit netto	12-	86-	109-	26,7	30-	30-
75	KUNNANHALLITUS						
8140	ATK-ohjelmat						
479	ATK-OHJELMAT/TERVEYSKES						
	Investointien talousarvio						
	Investointimenot						
*	Investointimenot yht.	0	0	50-	0,0	0	0
	Rahoitusosuudet						
	Omaisuuksien myynti						
	Investoinnit netto	0	0	50-	0,0	0	0

10.2 AINEELLISET HYÖDYKKEET

10.2.1 MAA- JA VESIALUEET

10.2.1.1 Kunnanhallitus

Hanketavoitteet

Raakamaan hankkiminen yhdyskuntarakenteen kehittämistä ja toteuttamista varten.

88	KUNNANHALLITUS						
8110	Maa-alueet						
	Investointien talousarvio						
	Investointimenot						
*	Investointimenot yht.	862-	600-	300-	50,0-	100-	100-
	Rahoitusosuudet						
	Omaisuuksien myynti						
*	Omaisuuksien myynti yht.	853	60	60	0,0	60	60
	Investoinnit netto	9-	540-	240-	55,6-	40-	40-
88	KUNNANHALLITUS						
8115	Maa-alueet vesihuolto						
0	Investointien talousarvio						
	Investointimenot						
*	Investointimenot yht.	0	0	200-	0,0	0	0
	Rahoitusosuudet						
	Omaisuuksien myynti						
	Investoinnit netto	0	0	200-	0,0	0	0

10.2.2 RAKENNUKSET

10.2.2.1 Teknisten palveluiden lautakunta

10.2.2.1.1 Virastotalo

Hanketavoitteet

Virastotalo peruskorjattiin 2001–2002 ja kiinteistöön siirrettiin myös kirjasto. Virastotalon teknisen/sosiaalitoimen siipi on valmistunut vuonna 1982. Näitä tiloja ei tuolloin peruskorjattu vaan ainoastaan ilmastointia tehostettiin. Kunta pitää kiinteistön toiminnan vaatimassa ja tarvitsemassa kunnossa.

Investointien toteuma

Teknisen/sosiaalitoimen siivessä on aloitettu peruskorjausluontoiset korjaukset. Vesikatto on uusittu ja ikkunat vaihdettu. Lattiapinnoitteiden ja sisäpintojen uusimiset ovat valmistuneet teknisen osaston osalta. Sosiaaliosaston puolella on uusittu sosiaaliosaston työhuoneiden lattiat ja sisäpinnat vuonna 2014. Vuonna 2016 remontoitiin uusi kokoustila Kammi, uusittiin sos.osaston käytävän lattia sekä kunnostettiin parkettilattiat valtuustosalista ja kunnanjohtajan huoneesta.

Vuonna 2017 vaihdetaan kunnanhallituksen kokoustilan ikkunat sekä uusitaan jakoseinä, 20 000 euroa.

	TP2015 /1000€	TA2016	TA2017	Muutos-% 2016-17	TS2018	TS2019
80						
TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK						
8410						
Muut talorakennukset						
101						
VIRASTOTALON PERUSKORJAUS						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
*						
Investointimenot yht.	0	30-	20-	33,3-	20-	20-
Rahoitusosuudet						
Omaisuuksien myynti						
Investoinnit netto	0	30-	20-	33,3-	20-	20-

10.2.2.1.2 Mäkelänmäen koulun korjaaminen

Hanketavoitteet

Mäkelänmäen koulu on valmistunut vuonna 1976. Vuonna 2014 on valmistunut noin 1100 m²:n laajennusosa. Kunta pitää kiinteistön toiminnan vaatimassa ja tarvitsemassa kunnossa.

Investointien toteuma

Rakennuksessa on tehty peruskorjausluonteisia korjauksia vuosittain. Kaikkien luokkien lattiapinnoitteet on uusittu aikaisempina vuosina.

Vuonna 2016 uusittiin opettajien huoneen käytävät ja varastotilat. Yläpihan puolella tehtiin julkisivukorjauksia ja uusittiin muuan muassa ruokalan alkuperäinen metalliovi.

Vuonna 2017 ei ole investointeja. Käyttöpuolella nuohotaan iv-kanavat ja tehostetaan iv-koneiden puhdistusominaisuuksia.

	TP2015 /1000€	TA2016	TA2017	Muutos-% 2016-17	TS2018	TS2019
80						
TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK						
8410						
Muut talorakennukset						
105						
MONITOIMITALON KORJAUKSET						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
*						
Investointimenot yht.	0	80-	0	100,0-	30-	0
Rahoitusosuudet						
Omaisuuksien myynti						
Investoinnit netto	0	80-	0	100,0-	30-	0

10.2.2.1.3 Uimahallin peruskorjaus

Hanketavoitteet

Vuonna 1976 rakennettua Monitoimitaloa ei ole uimahallin osalta peruskorjattu. Sekä vedenkäsittelylaitteisto että rakenteet ovat peruskorjauksen tarpeessa.

Suunnitelmassa on nykyisen uimahallin sekä kouluterveydenhuollon, hammashoidon ja kuntosalin tilojen peruskorjaus, kokonaiskustannusarvio on 4 800 000 euroa.

Hankkeeseen saadaan valtiolta avustusta 800 000 euroa.

Investointien toteuma

Uimahalli valmistui syksyllä 2015. Vuonna 2016 ei ollut toimenpiteitä.

Vuonna 2017 siirretään miesten puolen sisäänkäyntiä allasosastolle sekä rakennetaan kahvi-
on puolelle sermi ja hyllyt, 25 000 euroa.

		TP2015	TA2016	TA2017	Muutos-%	TS2018	TS2019
		/1000€			2016-17		
80	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK						
8410	Muut talorakennukset						
109	UIMAHALLIN PERUSKORJAUS						
	Investointien talousarvio						
	Investointimenot						
*	Investointimenot yht.	3.134-	0	25-	0,0	0	0
	Rahoitusosuudet						
*	Rahoitusosuudet yht.	474	0	0	0,0	0	0
	Omaisuuksien myynti						
	Investoinnit netto	2.661-	0	25-	0,0	0	0

10.2.2.1.4 Kulttuurikeskuksen ja Nisulanmäen koulun korjaaminen

Hanketavoitteet

Nisulanmäen koulu on valmistunut vuonna 1990 ja laajennus vuonna 2004. Kunta pitää kiinteistön toiminnan vaatimassa ja tarvitsemassa kunnossa.

Investointien toteuma

Rakennuksessa on tehty peruskorjausluonteisia korjauksia vuosittain. Muuramesalin tuolit ja verhot on uusittu vuonna 2013–2014. Vuonna 2015 uusittiin 2. krs. luokkasiiven käytävän alakatto ja valaistus. Vuonna 2016 uusittiin vanhan puolen iv-kone sekä jatkettiin tuloilma-päätelaitteet keskelle luokkia (kalustopuolen investointi). Tämän lisäksi uusittiin kotitalousluokan kiintokalusteet ja kapseloitiin ulkoseiniä kolmessa luokkahuoneessa.

Vuonna 2017 kapseloidaan vanhanpuolen luokkien ulkoseiniä sekä uusitaan vesikattoa, 60 000 euroa.

	TP2015 /1000€	TA2016	TA2017	Muutos-% 2016-17	TS2018	TS2019
80						
TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK						
8410						
Muut talorakennukset						
115						
KULTTUURIKESKUKSEN MUUTOSTYÖT						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
*						
Investointimenot yht.	40-	0	60-	0,0	40-	50-
Rahoitusosuudet						
Omaisuuksien myynti						
Investoinnit netto	40-	0	60-	0,0	40-	50-

10.2.2.1.5 Kinkomaan koulun laajennus

Hanketavoitteet

Kinkomaan koulu on rakennettu kolmessa vaiheessa. Vanhin osa on valmistunut v. 1936, keskiosan laajennus v. 1959 ja liikuntatilat v. 1998. Rakennuksen vanhimmassa ja keskiosassa on tehty joitakin muutos- ja peruskorjaustöitä vuonna 1985. Koulussa on todettu huhtikuussa 2011 sellaisia sisäilmaongelmia, että koulu on muuttanut elokuussa 2011 siirtotiloihin. Varsinaisessa koulurakennuksessa toimii ainoastaan liikuntasali, liikuntasalin aula on ruokailutilana ja yksi vanha luokkahuone on puutyötilana.

Siirtotilat on vuokrattu vuoteen 2016 asti. Kesällä 2013 hankittiin lisää väistötiloja kasvaviin tarpeisiin. Vanhaan kouluun ei tulla sijoittamaan enää koulutiloja ja sen kunnostaminen toteutetaan eri hankkeena.

Kouluun tulee normaalien koulutilojen lisäksi tilat päivähoitoryhmälle, esikoululle ja iltapäivätoiminnalle.

Investointien toteuma

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt hankkeelle avustusta 440 000 euroa.

Suunnittelun edetessä hankkeen koko on kasvanut alustavien suunnitelmien 2190 brm²:stä 2681 brm²:öön. Tästä syystä myös kustannusarvio on päivitetty 3 989 000 eurosta nykyiseen 4 739 000 euroon. Suunnitelmia on tarkennettu mm. siten, että luokkatiloja on lisätty huomioiden Kinkomaan alueen väestökasvu sekä seurakunnalle rakennetaan heille vuokrattavat kerhotilat. Pohjatutkimuksessa paljastunut erittäin löyhä maaperä vaati uudisrakennuksen siirtämisen ja liikuntasalin aulatilaa purkamisen ja uudistamisen.

Koulu valmistuu vuodenvaihteeseen 2015/2016.

Kinkomaan koulun valmistumisen jälkeen vuonna 2016 käynnistettiin alueen piha-alueen suunnittelu. Lähiliikuntapaikkojen toteuttamiseen haetaan Länsi- ja Sisäsuomen AVI:lta valtionavustusta.

Vuonna 2017 ei kiinteistöön kohdistuvia toimenpiteitä.

	TP2015	TA2016	TA2017	Muutos-%	TS2018	TS2019
	/1000€			2016-17		
80	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK					
8410	Muut talorakennukset					
302	KMAAN VANHA KOULU					
	Investointien talousarvio					
	Investointimenot					
*	Investointimenot yht.	0	0	0,0	300-	300-
	Rahoitusosuudet					
	Omaisuuksien myynti					
	Investoinnit netto	0	0	0,0	300-	300-
80	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK					
8410	Muut talorakennukset					
305	KINKOMAAN KOULU/PERUSKORJAUS					
	Investointien talousarvio					
	Investointimenot					
*	Investointimenot yht.	4.077-	0	0,0	0	0
	Rahoitusosuudet					
*	Rahoitusosuudet yht.	395	0	0,0	0	0
	Omaisuuksien myynti					
	Investoinnit netto	3.681-	0	0,0	0	0

10.2.2.1.6 Terveyskeskus

Hanketavoitteet

Terveyskeskuksen kiinteistö siirtyi Muuramen kunnan omistukseen vuoden 2011 alussa ja kiinteistössä jatkuu nykyinen toiminta. Kunta pitää kiinteistön toiminnan vaatimassa ja tarvitsemassa kunnossa.

Investointien toteuma

Rakennuksessa on tehty peruskorjausluonteisia korjauksia vuosittain. Vuonna 2013 peruskorjausta on tehty neuvolan ja hammashoitolan sisäovien vaihdolla äänieristetyiksi sekä pohjakerroksen sos.tilojen kosteiden tilojen peruskorjauksella. Vuonna 2014 peruskorjattiin hammashoitotilojen ilmastointi ja uusittiin keittiön jakelulinja. Mielenterveystoimi muutti terveysterveystoimesta pois vuonna 2014 Franssilaan ja työterveys laajensi toimintaansa vapautuneihin tiloihin. Vuonna 2015 uusittiin keskikerroksen ikkunat itäsivulta sekä tiivistettiin ko. huoneiden ulkoseinät. Vuonna 2016 uusittiin keskikerroksen ikkunoita länsisivulta, tiivistettiin ko. huoneiden ulkoseinät sekä uusittiin lattiapinnoitteet.

Vuonna 2017 uusitaan pohjakerroksen ikkunoita sekä tiivistetään ulkoseiniä, 50 000 euroa.

		TP2015	TA2016	TA2017	Muutos-%	TS2018	TS2019
		/1000€			2016-17		
80	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK						
8410	Muut talorakennukset						
251	TERVEYSKESKUS/VANHA						
	Investointien talousarvio						
	Investointimenot						
*	Investointimenot yht.	52-	50-	50-	0,0	40-	0
Rahoitusosuudet							
	Omaisuuksien myynti						
	Investoinnit netto	52-	50-	50-	0,0	40-	0

10.2.2.1.7 Niittyahon koulu

Hanketavoitteet

Niittyahon koulu on valmistunut vuonna 1952. Koulu on peruskorjattu vuonna 2001 ja laajennettu vuonna 2006. Kunta pitää kiinteistön toiminnan vaatimassa ja tarvitsemassa kunnossa.

Investointien toteuma

Rakennuksessa on tehty ylläpitokorjauksia vuosittain.

Vuonna 2015 koululle siirtyi ryhmäperhepäiväkoti ja heille remontointiin toimivat tilat ja rakennettiin aidattu leikkipiha.

Vuonna 2018 uusitaan vanhan kouluosan ikkunat, 28 000 euroa. Kiinteistön lämmitysjärjestelmän muutos maalämmöllä tuotetuksi toteutetaan v. 2018.

	TP2015 /1000€	TA2016	TA2017	Muutos-% 2016-17	TS2018	TS2019
80						
TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK						
8410						
Muut talorakennukset						
313						
NIITTYAHON KOULU						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
*						
Investointimenot yht.	0	0	0	0,0	28-	0
Rahoitusosuudet						
Omaisuuksien myynti						
Investoinnit netto	0	0	0	0,0	28-	0

10.2.2.1.8 Paloaseman rakentaminen

Hanketavoitteet

Pelastuslaitos toimii vuokrakiinteistöissä ja kalusto on pelastuslaitoksen omaa. Ensihoitopalveluihin kuuluvan ambulanssin tilat on vuokrattu Punasillan alueelta.

Pelastuslaitos suunnittelee uuden paloaseman rakentamista Muurameen. Asemalle on löydetty uusi sijoituspaikka läheltä Muuramen keskustaa. Uuden aseman koko tulee olemaan noin 1100–1200 huoneistoneeliötä. Rakentamisesta vastaa Muuramen kunta ja pelastuslaitos vuokraa kiinteistön.

Investointien toteuma

Vuonna 2017 kartoitetaan uuden paloaseman sijaintia.

Vuonna 2018 on tavoitteena käynnistää kaavoitus ja vuonna 2019 paloaseman suunnittelu (80 000 euroa).

	TP2015	TA2016	TA2017	Muutos-%	TS2018	TS2019
	/1000€			2016-17		
80	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK					
8410	Muut talorakennukset					
400	PALOASEMAN RAKENTAMINEN					
	Investointien talousarvio					
	Investointimenot					
*	Investointimenot yht.	0	0	0,0	80-	2.000-
	Rahoitusosuudet					
	Omaisuuksien myynti					
	Investoinnit netto	0	0	0,0	80-	2.000-

10.2.2.1.9 Ratastien varasto

Hanketavoitteet

Kunnan hiekoitushiekkaa varastoidaan tällä hetkellä ns. Koskenrannan alueella keskustassa. Koskenrantaan sijoittuvan paloaseman siirtämisen yhteydessä tulee tarkastella kaikkia ko. alueella olevia toimintoja. Alueen maankäyttöä on alustavasti suunniteltu keskustan kehittämissuunnitelman yhteydessä.

Ratastien varren varastoaluetta tulee kehittää kunnan varastotukikohtana.

10.2.3 KIIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET

10.2.3.1 Teknisten palveluiden lautakunta

10.2.3.1.1 Liikenneväylät

SEUNAVUOREN ALUE

Hanketavoitteet

Seunavuoren laajennuksen (II-vaihe) katujen rakentaminen, asemakaava valmistui kesällä 2014.

Investointien toteuma

I-vaiheen rakentaminen on aloitettu vuonna 2006 ja se valmistui katujen osalta kokonaisuudessaan vuonna 2014. II-vaiheen rakentaminen aloitettiin vuonna 2015.

Seunavuoren alueella on vapaana 6 kpl rakennuskelpoista omakotitalotonttia (31.8.2016).

Vuonna 2017 uudella laajennusalueella rakennetaan Murtolammentie, Kissankäpälä ja Hiirenporras kadut valmiiksi sekä Seunavuorentien loppuosa.

Kustannusarvio 245 000 euroa.

Investointien toteutumisen analysointi

Tontteja luovutetaan em. katujen varsilta 13 kpl vuonna 2017. Alueelta saadaan tontteja kahden vuoden tonttitarjontaa varten. Vuonna 2018 on tavoitteena pitää kadunrakentamisen osalta taukoa Seunavuoren alueella.

TERVAMÄKI

Hanketavoitteet

Tervämäen alueen katujen rakentamisen jatkaminen. Asemakaavoitettu alue on laajentunut vuonna 2011.

Investointien toteuma

Tervämäen alueella on vapaana 5 rakennuskelpoista omakotitalotonttia (31.8.2016).

Riekontietä on rakentamatta noin 150 metriä, sen varrella on kaavareserviä 7 tontille.

Vuonna 2017 ei tarjota uusia tontteja.

Investointien toteutumisen analysointi

Tervämäen alueella on pidetty kunnan teknisen rakentamisen osalta taukoa. Alueella on kokonaisuudessaan melko rinteinen ja haastava maasto, jonka johdosta tontteja oli jäänyt myymättä ja rakentamatta 14 kpl vuonna 2015. Viime vuonna tontteja on kuitenkin myyty ja vapaana tällä hetkellä on vain 5 kpl.

Nykyisen asemakaava-alueen kadut on rakennettu Riekontien rakentamisen jälkeen. Alueelta on ostettu raakamaata lisää, joka tullaan lähitulevaisuudessa kaavoittamaan ja joka mahdollisesti vaikuttaa Tervämäen alueen liikenneverkkoon.

KINKOMAAN AHVENLAMMEN JA LIISALAN ALUE

Hanketavoitteet

Kinkomaan Ahvenlammen asemakaava-alueen rakentaminen jatkuu ns. Liisalan alueena. Liisalan asemakaava tuli lainvoimaiseksi osittain kesällä 2014.

Investointien toteuma

Ahvenlammen alueen II-vaiheen kadut ovat valmistuneet vuonna 2014. Ahvenlammen alueella on vapaana 3 rakennuskelpoista omakotitalotonttia (31.8.2016).

Vuonna 2017 Liisalan alueelle tulee uusia rakennuskelpoisia omakotitontteja 7 kpl. Töyrypolku rakennetaan loppuun. Lisäksi Kukonaskeleen varteen rakennetaan tonttiyhteys kahdelle tontille. Kustannukset yhteensä 95 000 euroa.

Investointien toteutumisen analysointi

Liisalan asemakaava-alueelle jää enää rakentamatta Pengerpolku (8 tonttia).

VUORENLAHDEN ALUE

Hanketavoitteet

Vuorenlahden asemakaavan muutos valmistui 2016, alueelle tuli 4 uutta tonttia.

Investointien toteuma

Vuorenlahden asemakaava valmistui vuonna 2003. Maanhankinnan seurauksena kaava-alueita voitiin laajentaa noin 1 ha:lla.

Vuonna 2017 rakennetaan laajennusalueelle hulevesijohdot ja katualueelle ns. pysäköintitasaku. Kadut ovat muutoin alueella valmiit. Kustannukset 25 000 euroa.

HAUTALAHDEN ALUE

Hanketavoitteet

Uuden asuntoalueen avaaminen taajaman eteläosaan Päijänteen rannalle.

Investointien toteuma

Tavoitteena on avata alue vuonna 2019.

ASUNTOALUEIDEN VIIMEISTELY

Hanketavoitteet

Asuntoalueiden tiestön ja ympäristön viimeistelytöiden tekeminen, kun suurin osa alueiden tonteista on rakennettu. Tämä määräraha ei ole tarkoitettu päällystämiseen.

Investointien toteuma

Viimeistelyä on toteutettu vuosittain uusilla alueilla.
Vuonna 2017 Seunavuoren ja Kinkomaan katujen viimeistelyä, 20 000 euroa.

SAARENKYLÄNTIE/RIIHINIEMI

Hanketavoitteet

Saarenkyläntien perusparannus välillä Riihiniemi ja Syväsalmentien risteys. Kustannusarvio 200 000 euroa.

Investointien toteuma

Saarenkyläntien alkupäätä on perusparannettu Teollisuustiestä kohti Harjupitkäläntietä vuonna 2014 kevyenliikenteen väylän rakentamisen yhteydessä.

Vuonna 2017 toteutetaan Saarenkylän loppupään perusparannus Riihiniementien risteyksestä Syväsalmentien risteykseen saakka, 200 000 euroa.

Investointien toteutumisen analysointi

Saarenkyläntien perusparannus on tarpeellinen alueen lisääntyneen liikenteen vuoksi.

MUUT LIIKENNEVÄYLÄT

Hanketavoitteet

Kaavateiden ja hulevesijärjestelmien rakentaminen, perusparantaminen, liikenneturvallisuutta lisäävät kohteet ja toimet sekä asfaltointi.

Uudet kokonaan rakennetut kadut asfaltoidaan yleensä seuraavana vuonna. Ns. vanhoilla alueilla asfaltointi edellyttää, että katu on peruskorjattu.

Investointien toteuma

Vuonna 2017 varataan peruskorjattaviin ja asfaltoitaviin kohteisiin yhteensä 500 000 euroa, joista teknisten palveluiden lautakunta päättää erikseen.

Asfaltointiin on viiden viime vuoden aikana käytetty noin 150 000 - 190 000 euroa/vuosi. Kohteisiin, jotka vaativat välitöntä korjausta kesken vuotta, on varauduttu vuosittain noin 25 000 eurolla.

Vuonna 2018 tavoitteena on saada määrärahaa peruskorjattaviin katuihin enemmän, sillä Seunavuoren alueella voidaan pitää vuoden tauko.

Investointien toteutumisen analysointi

Teiden päällystäminen vähentää liikenneväylien kunnossapitokustannuksia ja lisää käyttömu-
kavuutta. Vanhoilla alueilla toteutumatta jääneet alueet tiivistävät yhdyskuntarakennetta.

KEVYEN LIIKENTEEN VÄYLÄT

Hanketavoitteet

Kevyen liikenteen kehittämissuunnitelma valmistuu loppuvuonna 2016. Suunnitelma sisältää verkoston kehittämisen lisäksi myös nykyisen väylästäön korjauskohteet. Tärkeimpinä kehittämiskohteita ovat Niittyahon ja Sanantien kevytliikenneväylät sekä hautausmaalle pääsy.

Investointien toteuma

Vuonna 2017 varaudutaan kevyen liikenteen väylän rakentamiseen Niittyahossa välille Teollisuustie – Niittyahon koulu. Hanke toteutetaan kahdessa vaiheessa, kustannusarvio 350 000 euroa. Vuonna 2017 tehdään I-vaihe, 200 000 euroa.

Investointien toteutumisen analysointi

Kevyenliikenteen väylä parantaa Niittyahon liikenneturvallisuutta ja vähentää jossain määrin koulukuljetusten järjestämisen tarvetta. Niittyahon taajamasta on tämän jälkeen myös kevyt-
väyläyhteys keskustaan saakka.

Kevytliikenneväylän toteuttamista on tarkasteltu ja ajoitettu uuden Hautalahden asuntoalueen suunnittelun yhteydessä.

	TP2015 /1000€	TA2016	TA2017	Muutos-% 2016-17	TS2018	TS2019
80	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK					
8430	Kiinteät rakenteet ja laitteet					
409	LIIKENNEVÄYLÄT					
	Investointien talousarvio					
	Investointimenot					
*	0	0	1.285-	0,0	1.270-	1.292-
	Investointimenot yht.					
	Rahoitusosuudet					
	Omaisuuuden myynti					
	0	0	1.285-	0,0	1.270-	1.292-
	Investoinnit netto					

10.2.3.1.2 Tievalaistus

Hanketavoitteet

Kunnan pitkän aikavälin tavoitteena on kaikkien katujen ja kevyen liikenteen väylien valaistaminen. Tievalaistuksen tarkoituksena on parantaa ihmisten asuin- ja työympäristöä sekä edistää viihtyvyyttä ja turvallisuutta. Valaistuksen laajentaminen lisää käyttömenoja.

Eco-design-direktiivin (2005/32/EY) täytäntöönpanotoimenpiteiden myötä Euroopan Unionin alueelta myynnistä poistuvat elohopealamput. 245/2009 säädöksen vaatimukset purkauslampuille tulevat voimaan 13.4.2015. Elohopealamput ja niitä suoraan korvaavat suurpainenatriumlamput poistuvat markkinoilta.

Lähivuosina tulee tehtäväksi katuvalokeskusten kuntokartoitus ja mahdollisesti ohjausjärjestelmän uusiminen.

Investointien toteuma

Katuvaloja on ollut vuonna 2013 yhteensä 2300 kpl, joista 884 kpl (38 %) elohopeapohjaista valaistusta. Elohopeapohjaiset lamput on vaihdettu vuosina 2014–2016 lukuun ottamatta osaa keskusta-aluetta (Virastotie-Mikkolantie).

Uutta valaistusta toteutetaan uusien kadunrakennushankkeiden myötä. Teknisten palveluiden lautakunta päättää uusista valaistavista kohteista erikseen.

Vuonna 2017 käynnistetään katuvalokeskusten kuntokartoitus, rakennetaan uutta sekä vaihdetaan loput elohopeapohjaiset lamput, yhteensä 60 000 euroa.

		TP2015	TA2016	TA2017	Muutos-%	TS2018	TS2019
		/1000€			2016-17		
80	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK						
8430	Kiinteät rakenteet ja laitteet						
410	TIEVALAISTUS						
	Investointien talousarvio						
	Investointimenot						
*	Investointimenot yht.	96-	100-	60-	40,0-	50-	50-
	Rahoitusosuudet						
	Omaisuuksien myynti						
	Investoinnit netto	96-	100-	60-	40,0-	50-	50-

10.2.3.1.3 Puistot

Hanketavoitteet

Rakennetun ympäristön parantaminen. Hyvin rakennetut ja perustetut viheralueet vähentävät hoitotöitä. Puistot lisäävät ympäristön viihtyisyyttä ja antavat virikkeitä. Ympäristöhoito on noussut talouden parantamisen jälkeen yhdeksi kunnan tärkeimmistä kehittämiskohteista.

Investointien toteuma

Ahvenlammen asuntoalueelle on valmistunut leikkipuisto 2013. Vuosina 2014–2016 ei ole rakennettu uusia puisto- eikä leikkipaikka-alueita asuntoalueille.

Vuonna 2016 rakennettiin keskustaan ns. tornipuistoalue Muuramentien, Mikkolantien ja Vi-rastotalon keskelle. Kohde sijaitsee Keskustan kehittämissuunnitelman mukaisesti keskeisellä paikalla ja sijoittuu uusien kerrostalokohteiden läheisyyteen. Suunnitelman mukaiset uudet kevytväyläyhteydet siirretään toteutettavaksi lähivuosille.

Vuonna 2017 ei rakenneta puisto- tai leikkikenttäalueita.

	TP2015 /1000€	TA2016	TA2017	Muutos-% 2016-17	TS2018	TS2019
80						
8430						
425						
*	0	50-	0	100,0-	30-	50-
	0	50-	0	100,0-	30-	50-

10.2.3.1.4 Urheilu- ja ulkoilualueet

Hanketavoitteet

Urheilu- ja liikuntamahdollisuuksien sekä venepaikkojen ja uimarantojen kehittäminen.

Investointien toteuma

Vuonna 2013 kehitettiin Kinkomaan urheilukentän ympäristöä ja rakennettiin huoltorakennus.

Vuonna 2014 toteutettiin Kylänlahden uimarannalle uusi laituri.

Vuonna 2015 kunnostettiin Muuramenjoen luontopolun puusilta.

Vuonna 2016 uusittiin Kinkomaan laituri ja Niittyahon jääkiekkokaukalo.

Vuonna 2017 uusitaan Isolahden jääkiekkokaukalo, 20 000 euroa.

		TP2015	TA2016	TA2017	Muutos-%	TS2018	TS2019
		/1000€			2016-17		
80	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK						
8430	Kiinteät rakenteet ja laitteet						
431	URHEILU-JA ULKOILUALUEET						
	Investointien talousarvio						
	Investointimenot						
*	Investointimenot yht.	0	20-	20-	0,0	195-	50-
	Rahoitusosuudet						
	Omaisuuksien myynti						
	Investoinnit netto	0	20-	20-	0,0	195-	50-

10.2.3.1.5 Koulunmäen piha-alueet

Hanketavoitteet

Koulunmäen kehittämistä varten on laadittu vaiheittain toteutettava suunnitelma. Tavoitteena on muodostaa laadukas lähiliikuntaympäristö kouluikäisille ja sitä vanhemmille.

Investointien toteuma

Vuonna 2014 on toteutettu I-vaihe eli Mäkelänmäen koulun piha-alueet, hankkeelle saatiin Länsi- ja Sisä-Suomen AVI:lta valtion-avustusta 45 000 euroa. Vanha tenniskenttäalue sai myös uuden pinnoituksen Pihalle Pelaamaan-2014 -hankkeen kautta (Leader EU-rahoitus). Alueella on nyt salibandy-, tennis- ja koripallokenttä, joka muuttuu talveksi jääkiekkokaukaloksi. Vuonna 2014 uusittiin myös opettajien pysäköintipaikat ja pyörätelineet Nisulanmäen koulun puolelta.

Vuonna 2015 toteutettiin Nisulanmäen koulun piha-alueelle tekonurmipohjaiset peliareena ja pelikenttä. Hankkeelle saatiin avustusta Länsi- ja Sisä-Suomen AVI:lta 29 000 euroa. Vuonna 2016 toteutettiin lukion piha-alueelle parkour- ja fitness-alue. Avustusta saatiin 39 000 euroa.

Vuonna 2017 toteutetaan viimeiset suunnitelmat Mäkelänmäen yläpihalta, 80 000 euroa.

Investointien toiminnallisen vaikuttavuuden analysointi

Koulunmäen alueen kehittäminen palvelee alueen yli 1300 oppilasta.

Koulunmäen piha-alueiden kehittäminen palvelee oleellisesti kasvavan kunnan hyvinvoinnin edistämisen, viihtyisyyden ja vetovoimaisuuden strategisia tavoitteita. Myös Muuramen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa tavoitteeksi on asetettu lasten, nuorten ja perheiden ja välituntiliikunnan kehittäminen sekä koulujen piha-alueiden suunnittelu välituntiliikuntaa edistäviksi.

	TP2015	TA2016	TA2017	Muutos-%	TS2018	TS2019
	/1000€			2016-17		
80	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK					
8430	Kiinteät rakenteet ja laitteet					
427	KOULUNMÄEN LÄHILIIKUNTAPAIKKA					
	Investointien talousarvio					
	Investointimenot					
*	Investointimenot yht.	88-	110-	80-	27,3-	0
	Rahoitusosuudet					
*	Rahoitusosuudet yht.	27	33	24	27,3-	0
	Omaisuuksien myynti					
	Investoinnit netto	62-	77-	56-	27,3-	0

10.2.3.1.6 Kinkomaan koulun piha-alue

Hanketavoitteet

Tavoitteena on muodostaa laadukas lähiliikuntaympäristö Kinkomaalle.

Investointien toteuma

Kinkomaan koulu valmistui keväällä 2016. Koulupihan puolelle on suunniteltu monipuolinen lähiliikuntapaikka, jonka toteuttamista on suunniteltu kolmelle vuodelle 2017–2019. Lähiliikuntapaikkojen toteuttamiseen voidaan hakea Länsi- ja Sisäsuomen AVI:lta valtionavustusta. Lähiliikuntapaikkasuunnitelma sisältää myös piha-alueelle sijoitettavan esiintymispaikan, luonnonkivipiirin, polkupyöräparkin ja istutukset, jotka eivät kuulu valtionavustuksen piiriin, mutta tukevat alueen käytettävyyttä.

Vuonna 2017 aloitetaan alueen toteuttamisen I-vaihe, 150 000 euroa, mikäli hankkeelle saadaan valtionavustusta.

Investointien toiminnallisen vaikuttavuuden analysointi

Kinkomaan kehittäminen palvelee oleellisesti kasvavan kunnan hyvinvoinnin edistämisen, viihtyisyyden ja vetovoimaisuuden strategisia tavoitteita. Myös Muuramen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa tavoitteeksi on asetettu lasten, nuorten ja perheiden ja välituntiliikunnan kehittäminen sekä koulujen piha-alueiden suunnittelu välituntiliikuntaa edistäviksi. Lähiliikuntapaikkojen rakentaminen palvelee laajaa käyttäjryhmää.

Kinkomaan alue on kunnan nopeimmin kasvavaa aluetta, väestön vuosittainen kasvu on viime vuosina ollut 5–6 % luokkaa. Alle 14-vuotiaiden kasvu on ollut viime vuosina muuta väestöä nopeampaa, 12–13 % luokkaa.

	TP2015	TA2016	TA2017	Muutos-%	TS2018	TS2019
	/1000€			2016-17		
80						
	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK					
8430						
	Kiinteät rakenteet ja laitteet					
426						
	KINKOMAAN LÄHILIIKUNTAPAikka					
	Investointien talousarvio					
	Investointimenot					
*						
	Investointimenot yht.					
	0	10-	150-	1.400,0	150-	100-
	Rahoitusosuudet					
*						
	Rahoitusosuudet yht.					
	0	0	45	0,0	45	30
	Omaisuuksien myynti					
	Investoinnit netto					
	0	10-	105-	950,0	105-	70-

10.2.4 KONEET JA KALUSTO

10.2.4.1 Kunnanhallitus

10.2.4.1.1 ATK-laitteet

Hanketavoitteet

Uusitaan langattoman verkon tukiasemia.

Uusitaan työasemia.

Uusitaan lähiverkon aktiivilaitteita.

Hankitaan sähköisen kokouskäytännön toteuttamista varten tabletteja.

Hankitaan lisää tabletteja esiopetusryhmiin.esiopsin toteuttamiseksi ja varhaiskasvatukseen uuden varhaiskasvatussuunnitelman 2017 mukaiseen toimintaan.

Hankitaan Leikarin kouluun uusia työasemia.

Investointien toiminnallisen vaikuttavuuden arviointi

Langattoman verkon kuuluvuus ja kapasiteetti vaarantuu ilman uusia tukiasemia. Työasemien uudistaminen on tarpeen tehokkaan ja nykyaikaisen työskentelyn turvaamiseksi.

Lähiverkon aktiivilaitteiden uusiminen mahdollistaa laitteiden nykyaikaisen toiminnan mm. virransyöttö, valvonta ja hälytykset.

Esiopetus ryhmien tabletti hankinta on esiopsin toteuttamiseksi ja varhaiskasvatukseen uuden varhaiskasvatussuunnitelman 2017 mukaiseen toimintaan.

Leikari koulun nykyinen työasema määrä on riittämätön ja hankaloittaa tehokasta opetusta.

Sähköisen kokouskäytännön laajentaminen

Vuonna 2017 aloittavalle valtuustolle ja muiden kunnan toimielinten käyttöön hankitaan iPad-laitteet sekä laajennetaan sähköisten kokousten toimintaympäristöä siten, että kokouskäytännöt voidaan muuttaa sähköisiksi.

	TP2015 /1000€	TA2016	TA2017	Muutos-% 2016-17	TS2018	TS2019
82 KUNNANHALLITUS						
8450 Koneet ja kalusto						
449 ATK-LAITTEET/VARHAISKASVATUS						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
* Investointimenot yht.	3-	11-	6-	45,5-	10-	10-
Rahoitusosuudet						
Omaisuuuden myynti						
Investoinnit netto	3-	11-	6-	45,5-	10-	10-
82 KUNNANHALLITUS						
8450 Koneet ja kalusto						
450 ATK-LAITTEET/KHALL						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
* Investointimenot yht.	75-	27-	33-	25,5	25-	25-
Rahoitusosuudet						
Omaisuuuden myynti						
Investoinnit netto	75-	27-	33-	25,5	25-	25-
82 KUNNANHALLITUS						
8450 Koneet ja kalusto						
480 ATK-LAITTEET/MÄKELÄNMÄKI						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
* Investointimenot yht.	21-	0	21-	0,0	0	0
Rahoitusosuudet						
Omaisuuuden myynti						
Investoinnit netto	21-	0	21-	0,0	0	0
82 KUNNANHALLITUS						
8450 Koneet ja kalusto						
481 ATK-LAITTEET/NISULANMÄKI						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
* Investointimenot yht.	0	14-	6-	57,1-	0	0
Rahoitusosuudet						
Omaisuuuden myynti						
Investoinnit netto	0	14-	6-	57,1-	0	0
82 KUNNANHALLITUS						
8450 Koneet ja kalusto						
482 ATK-LAITTEET/KINKOMAA						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
* Investointimenot yht.	0	49-	0	100,0-	0	0
Rahoitusosuudet						
Omaisuuuden myynti						
Investoinnit netto	0	49-	0	100,0-	0	0

	TP2015 /1000€	TA2016	TA2017	Muutos-% 2016-17	TS2018	TS2019
82 KUNNANHALLITUS						
8450 Koneet ja kalusto						
484 ATK-LAITTEET/ISOLAHTI						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
* Investointimenot yht.	0	0	3-	0,0	0	0
Rahoitusosuudet						
Omaisuuuden myynti						
Investoinnit netto	0	0	3-	0,0	0	0
82 KUNNANHALLITUS						
8450 Koneet ja kalusto						
485 ATK-LAITTEET/LUKIO						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
* Investointimenot yht.	0	10-	0	100,0-	0	0
Rahoitusosuudet						
Omaisuuuden myynti						
Investoinnit netto	0	10-	0	100,0-	0	0
82 KUNNANHALLITUS						
8450 Koneet ja kalusto						
486 ATK-LAITTEET OPPILASHUOLTO						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
* Investointimenot yht.	4-	0	0	0,0	0	0
Rahoitusosuudet						
Omaisuuuden myynti						
Investoinnit netto	4-	0	0	0,0	0	0
82 KUNNANHALLITUS						
8450 Koneet ja kalusto						
Investointien talousarvio						
Investointimenot						
* Investointimenot yht.	103-	110-	69-	37,3-	35-	35-
Rahoitusosuudet						
Omaisuuuden myynti						
Investoinnit netto	103-	110-	69-	37,3-	35-	35-

10.2.4.2 Teknisten palveluiden lautakunta

10.2.4.2.1 Tekninen irtaimisto

Hanketavoitteet

Teknisen lautakunnan toimintaan tarvittavan kaluston hankinta.

Investointien toteuma

Vuonna 2017 Keskuskeittiölle hankitaan joko uusi monitoimiuuni tai sekoittava pata, toinen siirtyy vuodelle 2018. Kustannusarvio on 18 000 euroa. Uuden ruoankuljetusauton hankinta alkaa myös olla ajankohtainen. Kustannusarvio autolle on noin 25 000 euroa.

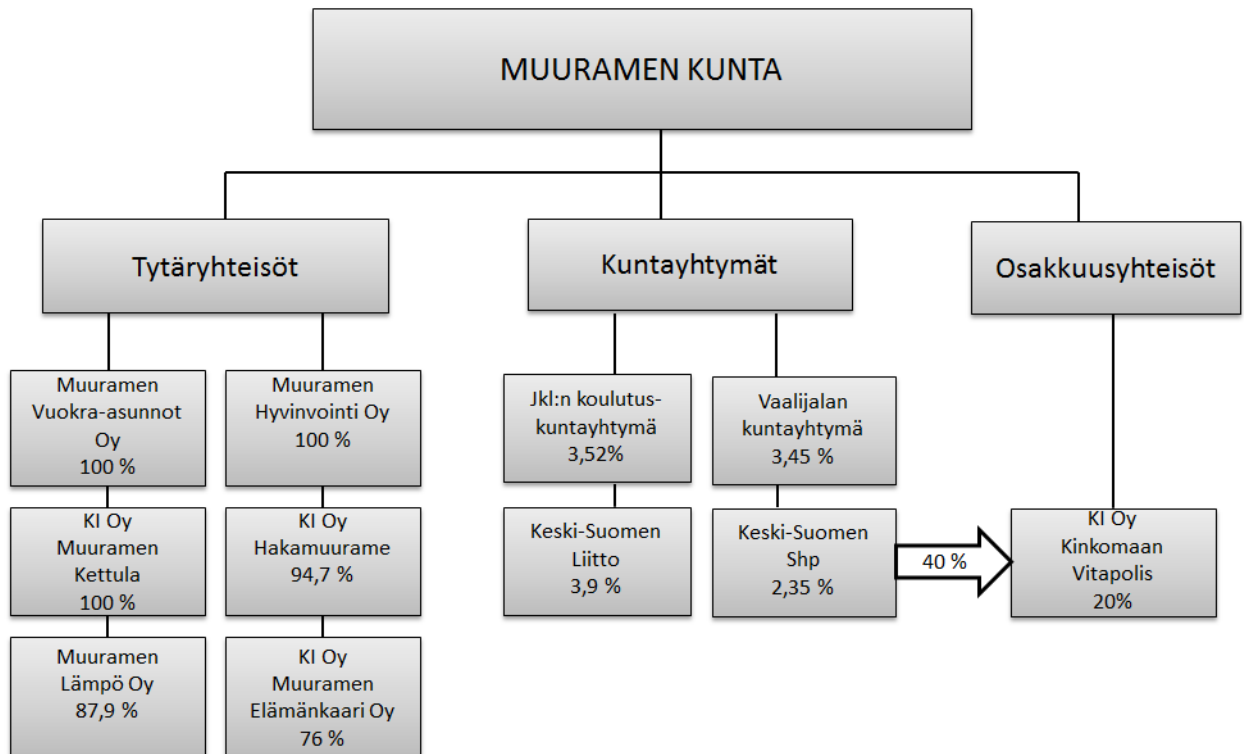
	TP2015 /1000€	TA2016	TA2017	Muutos-% 2016-17	TS2018	TS2019
86	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK					
8480	Koneet ja kalusto/vesihuolto					
461	VESIHUOL, KONE- JA LAITEHANKIN					
	Investointien talousarvio					
	Investointimenot					
*	0	0	45-	0,0	0	0
	Investointimenot yht.					
	Rahoitusosuudet					
	Omaisuuuden myynti					
	0	0	45-	0,0	0	0
	Investoinnit netto					
86	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK					
8480	Koneet ja kalusto/vesihuolto					
	Investointien talousarvio					
	Investointimenot					
*	0	0	45-	0,0	0	0
	Investointimenot yht.					
	Rahoitusosuudet					
	Omaisuuuden myynti					
	0	0	45-	0,0	0	0
	Investoinnit netto					
86	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK					
8490	Koneet ja kalusto/tekn.palv.lt					
106	MÄKELÄNMÄEN KOULU/IV-MUUTOSTYÖ					
	Investointien talousarvio					
	Investointimenot					
*	0	0	14-	0,0	0	0
	Investointimenot yht.					
	Rahoitusosuudet					
	Omaisuuuden myynti					
	0	0	14-	0,0	0	0
	Investoinnit netto					
86	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK					
8490	Koneet ja kalusto/tekn.palv.lt					
113	NIITTYAHON KOULU KONEET, LAIT					
	Investointien talousarvio					
	Investointimenot					
*	0	0	0	0,0	90-	0
	Investointimenot yht.					
	Rahoitusosuudet					
	Omaisuuuden myynti					
	0	0	0	0,0	90-	0
	Investoinnit netto					

	TP2015 /1000€	TA2016	TA2017	Muutos-% 2016-17	TS2018	TS2019	
86	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK						
8490	Koneet ja kalusto/tekn.palv.lt						
460	TEKNINEN IRTAIMISTO						
	Investointien talousarvio						
	Investointimenot						
*	Investointimenot yht.	17-	26-	0	100,0-	22-	0
	Rahoitusosuudet						
	Omaisuuuden myynti						
	Investoinnit netto	17-	26-	0	100,0-	22-	0
86	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK						
8490	Koneet ja kalusto/tekn.palv.lt						
463	KESKUSKEIT. LAITE- JA KALUSTO						
	Investointien talousarvio						
	Investointimenot						
*	Investointimenot yht.	16-	17-	43-	152,9	18-	0
	Rahoitusosuudet						
	Omaisuuuden myynti						
	Investoinnit netto	16-	17-	43-	152,9	18-	0
86	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK						
8490	Koneet ja kalusto/tekn.palv.lt						
	Investointien talousarvio						
	Investointimenot						
*	Investointimenot yht.	33-	219-	57-	74,0-	130-	0
	Rahoitusosuudet						
	Omaisuuuden myynti						
	Investoinnit netto	33-	219-	57-	74,0-	130-	0

11 KONSERNI

11.1 MUURAMEN KUNNAN KONSERNIRAKENNE

11.2 KONSERNITAVOITTEET

Muuramen kunnan konserniin kuuluvat konserniyhtiöinä Muuramen Lämpö Oy, Muuramen Vuokra-asunnot Oy, Kiinteistöosakeyhtiö Muuramen Elämänkaari, Kiinteistöosakeyhtiö Hakamuurame ja Kiinteistöosakeyhtiö Muuramen Kettula.

Muuramen Lämpö Oy:n toimialana ovat kaukolämmön välittäminen ja tuotanto, kiinteistönhoitopalvelut ja toimitilojen vuokrauspalvelut. Muuramen Vuokra-asunnot Oy ja Kiinteistöosakeyhtiö Hakamuurame vuokraavat asuntoja normaaleilla vuokra-asuntomarkkinoilla ja Kiinteistöosakeyhtiö Muuramen Kettula päihdepalveluiden asiakkaille. Kiinteistöosakeyhtiö Muuramen Elämänkaari toimii kiinteistöyhtiönä, jonka tiloissa on varhaiskasvatuksen yksityistä palvelutuotantoa ja senioreiden tuettuja vuokra-asuntoja kunnan tuottamana toimintana.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Yritykseen nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Vuokra-asuntojen saatavuuden varmistaminen	Saatavilla olevien vuokra-asuntojen saaminen tarpeista riippuen	Käsittelyajat	Kriteerit täyttävien asukkaiden osalta nopeat käsittelyajat ja tarpeen mukaisen asunnon löytäminen
Vahingonkorvausten määrän minimointi konserniyhtiöissä	Minimoidaan yrityksen toiminnasta aiheutuneet riskit asiakkaille	Korvattavien vahinkojen määrä – tavoitetaso 0 vahinkoa/vuosi	Kiinteistöt ja toimintamallaista, että asiakkaille aiheutuvat riskit minimoidaan
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		
Vuokrattavien kohteiden ja asiakkaiden kanssa tehtyjen sopimusten lisääminen	Seurataan kunkin konserniyhtiön osalta niiden kannalta keskeisten sopimusten määrän lisäystä	Sopimusmäärien lisääminen edelliseen vuoteen nähden	Markkinointi, nopeat käsittelyajat, kilpailukykyiset hinnat
Velkamäärän supistaminen	Konserniyhtiöiden velkojen lyhentäminen	Velkamäärän vähentäminen edelliseen vuoteen nähden	Velkaohjelmien noudattaminen, riittävä sopimuskanta taloudellisten tavoitteiden saavuttamiseksi

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 17
Vuokra-asuntojen täyttöaste			
Sopimusmäärät			
- kaukolämpö			
- kiinteistöhuolto			
Konserniyhtiöiden velat			
- Muuramen Lämpö Oy			
- MVA Oy			
- Koy Elämänkaari			
- Koy Hakamuurame			
- Koy Muuramen Kettula			

Kiinteistö Oy Hakamuurame

Ydintehtävä

Kiinteistö Oy Muuramen Hakamuurame on Muuramen kunnan, Nokka-yhtiö Oy ja Arenna Oy perustama. Yhtiö tarkoitus on tuottaa vuokra-asuntopalveluita Muuramen kunnassa

Konsernitavoitteet /konsernitaso/tavoitetaso	Tavoitteen toteutumisen seuranta
Toiminnalliset tavoitteet	
<ul style="list-style-type: none"> - hyvä talous ja kilpailukykyiset vuokrat - kiinteistöjen ja asuntojen hyvä kunto - käyttöaste (>99 %) 	– tavoitteen toteutumista raporttina hallitukselle 6 kk:n välin tai tarvittaessa. .
Taloudelliset tavoitteet	
<ul style="list-style-type: none"> - vuokrasaatavat / liikevaihto (< 1 %) - vuosittain suunnitelman mukaiset poistot enimmillään EVL mukaisesti 	– tavoitteen toteutumista seurataan yhtiön hallituksen kokouksissa 6 kk välein ja tilinpäätöksessä
Kattavan kokonaiskuvan antaminen	raportointi valtuustolle kerran vuodessa, ennen talousarvion valmistelua

Tunnusluvut	TP 15	TA 16	TA 17	2018	2019
<i>Talouden tunnusluvut:</i>					
– lainavastuut €/as.m ²	70,8	42,53	15,8	0,00	0,00
– lainamäärä milj. €	0,076	0,047	0,015	0,00	0,00
<i>Toiminnan tunnusluvut:</i>					
– asuntojen määrä	21	21	21	21	21
– asukasluku	38	38	38	38	38
– keskivuokra	8,15	8,20	8,29	8,39	8,50
– käyttöaste- %	98	99	99	100	100
– vaihtuvuus- %,	15	15	10	10	10

Talousarvion lisätiedot

Lainat on maksettu pois kokonaisuutena v. 2018

KIINTEISTÖ OY HAKAMUURAME								
PÄÄOMAMENO								
Osakepääoma					31 787,52 €			
- osinko			0,00 %	0,00				
Kuntarahoitus Oyj					15 877,00 €			
- korko			1,06 %		168,30 €			
- kuoletus					31 744,00 €			
Korkomenot					168,30 €	0,01	2 605,64 €	
Lainojen lyhennykset					31 744,00 €	2,36	31 744,00 €	
PÄÄOMAMENO YHTEENSÄ					31 912,30 €	2,38	34 349,64 €	
					1.1.2016		01.01.2017	
					€/m2/kk		€/m2/kk	
							muutos	
							€/m2/kk	
					Hoitomenovuokra	5,76	5,92	0,16
					Pääomamenuokra	2,43	2,38	-0,05
					Vuokra yhteensä	8,19	8,29	0,10

MUJURAMEN VUOKRA-ASUNNOT OY

TALOUSARVIO VUODELLE 2017

Asuinhuoneistoala	30 572,5 m2
Huoneistojen lkm	526 kpl
Tilavuus	121 277 m3
Kerrosala	25 473 m2

KIINTEISTÖN TUOTOT	Kesävuokrat	2017		2016 arvio	2015
		€/vuosi	€/m2kk	€/vuosi	€/vuosi
Asuinhuon. vuokrat	0 kk 12 kk	0,00 € 10,91 €	0,00 € 4 003 742,76 €	3 973 122,10 €	3 885 549,09 €
Muut vuokrat			0,00 €	0,00 €	0,00 €
Autopaikat			34 549,00 €	33 333,00 €	36 934,04 €
Käyttökorvaukset sauna/pesula			7 360,00 €	7 345,00 €	7 390,20 €
Vesimaksut			64 071,00 €	49 635,00 €	49 919,70 €
Korkotuotot			4 500,00 €	4 500,00 €	0,00 €
Muut tuotot			0,00 €	0,00 €	0,00 €
Y-sääntötuotot			227 271,20 €	227 271,20 €	0,00 €
Tyhjät asunnot			11 620,00 €	9 770,00 €	-335 476,08 €
TUOTOT YHTEENSÄ			4 154 521,40 €	4 106 383,73 €	3 644 316,95 €
KIINTEISTÖN HOITOKULUT					
Henkilöstökulut			10 688,00 €	10 788,00 €	16 183,53 €
- palkat ja palkkiot		10 688,00 €			
- sosiaalikulut		0,00 €			
Hallintopalvelut			391 544,52 €	402 858,55 €	385 693,62 €
- isännöinti		153 755,76 €			
- tilintarkastus, tsto		2 587,00 €			
- muut hallintomenot (osakeh. vastikkeet)		18 753,00 €			
Y-sääntö vuokrat		216 448,76 €			
Käyttö- ja huoltopalvelut			428 030,16 €	353 618,78 €	380 734,73 €
- Kiinteistöhoitoyritysmaksut		345 896,76 €			
- KTV-vuosi maksut		56 478,40 €			
- Muut huoltopalvelut		25 655,00 €			
Ulkopaikoiden huoltopalvelut			9 677,71 €	9 673,28 €	8 334,56 €
Siivouspalvelut			4 558,00 €	4 558,00 €	3 706,90 €
Lämmitys:					
perusmaksu		95 411,84 €	538 862,86 €	551 892,36 €	478 068,07 €
kulutusmaksu		443 451,02 €			
Vesi- ja jätevesi: perusmaksu		11 297,39 €	175 969,31 €	180 842,22 €	152 209,06 €
kulutusmaksu		164 671,92 €			
Sähkö: perusmaksu		12 149,00 €	86 173,82 €	88 396,52 €	73 158,72 €
kulutusmaksu		74 024,82 €			
Jätehuolto			73 704,00 €	73 065,50 €	70 136,69 €
Vahinkovakuutukset			29 794,20 €	23 155,10 €	29 138,98 €
Tontin vuokra			48 545,00 €	51 032,20 €	47 117,46 €
Kiinteistövero			96 780,00 €	103 332,00 €	96 508,63 €
Korjaukset			343 200,00 €	351 960,00 €	317 725,18 €
- kiinteistökorjaukset		126 100,00 €			
- huoneistokorjaukset		99 100,00 €			
-suunnitelman mukaiset korjaukset		118 000,00 €			
Muut hoitokulut			8 125,00 €	7 945,00 €	3 138,13 €
Luottotappiot					
HOITOKULUT YHTEENSÄ			2 245 652,58 €	2 213 117,50 €	2 061 854,26 €
HOITOLAINAT			0,00 €	0,00 €	0,00 €
Otetaan huomioon ali/ylijäämää			0,00 €	0,00 €	0,00 €
HOITOKULUT YHTEENSÄ			2 245 652,58 €	2 213 117,50 €	2 061 854,26 €
PÄÄOMAMENO			1 897 493,14 €	1 883 822,14 €	1 499 172,13 €
AKTIVOIDUT HANKINNAT					
KULUT YHTEENSÄ			4 143 145,72 €	4 096 939,64 €	3 561 026,39 €

Muuramen Lämpö Oy TALOUSARVIOPERUSTEET 2017

Talousarvio perustuu aikaisempien vuosien toteutuneisiin tietoihin sekä vuoden 2017 ennusteisiin ja kotimaisella polttoaineella toteutettuun lämmönhankintasopimukseen Vapon ja JE:n kanssa.

Tulot

Lämpötalous

Lämmönmyynnin kasvu on kohtalainen eli loppuvuoden 2016 aikana tulee uusia liittyjiä 2 kappaletta (Punasillantie 11 ja Sanantie 2). Tällä hetkellä ei ole näköpiirissä laajentaa verkkoa.

Myynti lasketaan n. 15 %:n hävikin mukaan ostoista. Hyötysuhde on asetunut kyseiselle tasolle (putkistohävikki ja mittarivirheet aiheuttavat hävikin).

Lämmön myyntihintaa nostettiin viimeksi 1.1.2015 alkaen 1,6 %:lla (energian hintaa ja perusmaksuja). Vuodelle 2017 korotuspainetta ei ole lämpöenergiassa ja perusmaksuissa. **Hallitus esittää vuoden 2017 korotuksiksi 0,0 %.**

”Muuramen lämmön osalta energiamaksu todennäköisesti laskee. Hakkeen ja turpeen hinnan lasku on viimeaikoina kiihtynyt ja näihin indeksissä hinta on sidottu. Odotettavissa ei ole turpeen ja hakkeen osalta merkittävää nousua lähiaikoina. Turpeessa oli ainakin Vapo jäänyt nostotavoitteista tämän kesän osalta, mutta toisaalta turpeen varastot ovat kasvaneet, joten ei nostane hintatasoa.

Perusmaksuhan oli puolestaan sidottu normitettuun energiankulutukseen. Ainakin uusi kauppakeskus tätä varmaan jonkin verran nostaa, mutta vaikutus lienee maltillinen.”

Kiinteistöhoito

Kiinteistöhoitomaksuja korotettiin 1.1.2016 alkaen 2,7 %. Vuoden 2017 osalta palkkojen tes-korotus on 1,25 %:a. Vuoden aikana on kaksi kiinteistöhoito kohdetta tullut lisää (Muurattorni ja Koskenpenger). Aktiivista lisäkohteiden hankintaa ei tehdä. **Hallitus esittää vuoden 2017 korotukseksi 1,5 %.**

Muuramen Vuokra-asunnot Oy:lle tehdään lisäpalveluna edelleen huoneistojen muuttotarkastuksia, joiden yhteydessä tehdään pienet korjaukset kunnan tulevan omistajapolitiikan mukaisesti.

Pienkorjauksia ja asiakkaiden pienhankintoja varten ostetaan edelleen tarvikkeita huoltoautoon ja varastoon, jotka sitten laskutetaan asiakkailta toimitusten mukaan.

Kulut

Yleisenä arviona kulujen nousussa varaudutaan n. 1,5 % tasoon. Palkankorotukset vuonna 2017 ovat 1,25 %

Nykyisellä henkilöstöllä voidaan hoitaa tämän hetkiset asiakkaat. Huoltoautoista kolme on omia ja neljänestä huoltoautosta on tehty leasing-sopimus. Ulko-aluekoneista yksi on oma ja toisesta on tehty leasing-sopimus. Kesäisin nurmikonhoito ja talvisin lumityöt työllistävät tilapäisesti 4 - 6 henkilöä.

Investoinnit ja lainat

Yhtiöllä on lainaa kaiken kaikkiaan n. 1,65 M€ vuoden 2017 alussa. Vuoden 2016 aikana Kuntarahoituksen lainaa ei ole lyhennetty vaan maksettu ainoastaan korot. Tällä toimenpiteellä on tasapainotettu taloutta. Kuntarahoituksen lainaa lyhennetään kaksi kertaa vuodessa ja tarkoitus on, että alkuvuoden 2017 lyhennykselle haettaisiin vapautus (lainanlyhennys 100.000 € siirretään laina-ajan loppuun). Lainoja lyhennetään kaikkiaan n. 260.000 € vuodessa.

Poistot ja tulos

Suunnitelman mukaiset poistot on esitetty talousarviossa. Talousarviossa pyritään positiiviseen tulokseen.

Vuoden 2015 aikana on kirjattu käyttöomaisuuden luovutustappiota 374.604 €:a joka johtuu siitä, että lämpölaitos myytiin pois kesällä 2015. Tästä johtuen poistot putoavat jonkin verran aikaisempiin vuosiin verrattuna.

Muuramen Lämpö Oy		TA 2017	Tot 2016 31.8.2016	TA 2016
3010	Lämmön myynti	1 624 500	1 039 331	1 549 500
3011	Talohuolto	450 000	328 069	482 960
3013	Lisätyöt,tarv.malkak.%	35 000	24 095	30 000
3015	Kaukolämpöliittymät	0	11 190	0
3090	Seur.kk.tmp-laskutus		-45 524	
	Myyntituotot	2 109 500	1 357 161	2 072 460
	LIKEVAIHTO	2 109 500	1 357 161	2 072 460
3311	Vuokratuotot, aprt, sähkö	3900 46 800	31 739	38 400
	Liiketoiminnan muut kulut	46 800	31 739	38 400
	Materiaalit ja palvelut			
	Aineet, tarvikkeet ja tavarat			
4004	Ostot: JE lämpöenergia	-1 131 000	-741 370	-1 114 000
4002	Ostot: VAP0 turve	0	0	0
40041	Ostot: VAP0 lämpöenergia	-77 600	0	-82 800
4008	Ostot: tarvikkeet	-15 000	-7 229	-12 000
	Ostot tilikauden aikana	-1 223 600	-748 599	-1 208 800
4100	Varastojen lisäys tai vähennys	0	0	0
4202	Ulkop.palvelut	-4 000	-1 924	-4 000
4204	Lämpökeskuksen ylläpito	2400 -32 800	-19 200	-30 800
4208	Oven avaukset	-500	66	-2 000
4207	Kuljetukset ja rahat	0	0	0
	Materiaalit ja palvelut yhteensä	-1 260 400	-769 656	-1 245 600
	Henkilöstökulut			
6000	Työntekijäpalkat	-330 166	-216 289	-325 631
	Sisäiset palkansiirrot	0	0	0
6002	Kokouspalkkiot	-5 000	0	-6 000
6008	Sairaus- ja tap.vak.korvaukset	0	16 784	0
6010	Korvaukset ja lomapalkkamuuotos	0	0	0
	Palkat ja palkkiot	-335 166	-199 505	-331 631
	Henkilöstökulut yhteensä			
6020	TYEL-maksut	-60 751	-22 277	-55 357
	Eiäkkekulut	-60 751	-22 277	-55 357
6030	Muut henkilösivukulut	-17 301	-17 131	-16 000
	Henkilösivukulut yhteensä	-17 301	-17 131	-16 000
	Henkilöstökulut yhteensä	-413 217	-238 913	-402 988
7000	Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	-138 021	-97 519	-142 357
	Liiketoiminnan muut kulut			
6101	Kone ja kal.vuokrat	-500	-173	0
6102	Kone- ja kalustovuokrat alv 24 wine, Ford	1925 -23 106	-12 962	-21 000
6105	Vuokra, lämpökeskus koulu	-1 400	-1 354	-1 500
6107	Maa-aluevuokrat Setälänpelto	0	0	0
6110	Työkoneisiin vuokrat alv 24 Punasilta	887 -10 645	-7 075	-11 000
6291	Henk.ruoka:oma osuus	7 000	2 930	7 000
6294	Terveyshuolto ei alv	-7 000	-3 727	-5 000
6297	Virkistys- ja harrastustoiminta	-1 000	-270	-1 000
6298	Lahjat	-3 000	-600	-1 000
6299	Kela.terv.hoitoavustus	0	0	0
6301	Kilometrikorvaukset, päivärahat, henkilökuljetus	-500	-262	-500
6308	Työvaatteet ja suojavälineet alv 24	-2 000	-865	-2 200
6309	Koulutus	-1 000	0	-1 000
6310	Henk.kunnan tilaisuus	-1 000	0	-1 000
6316	Työpaikkaruokailu	0	0	0
6317	Työpaikkaruokailu alv 14	-9 000	-3 656	-9 500
6502	Mainoskulut	-1 000	-563	-500
6607	Kaluston korjaukset alv 24	-500	0	-500
6608	Pultistikorjaukset alv 24	-20 000	-3 489	-20 000
6609	Lämpölaitekunnossapito	-30 000	-145	-30 000
6621	Työkälyt	-500	0	-500
6625	Kolmen vuoden kalusto	-1 000	-1 017	-800
6630	Muut käyttötarvikkeet	-500	-597	-500
6642	Vanhan koulun korj. ja huolto	-15 000	-2 818	-15 000
6647	Vanhan koulun muut kulut	0	0	0
6655	Kiinteistövero	-3 500	0	-3 500
6658	Sähkö Y4	-4 000	-1 902	-5 000
66581	Sähkö Luukkasantie	0	0	0
6659	Vesi ja jätevesi	-2 000	-249	-2 000
66591	Vesi ja jätevesi Luukkasantie	0	0	0
6660	Jättemaksut	0	0	-1 500
66601	Jättemaksut Y4	-1 500	-710	-1 000
6662	Lämmitys Y4	-7 000	0	-7 000
6707	Autojen poltto- ja voiteluaineet	-10 000	-5 393	-12 000
6708	Ruuhontleikkurin ja työkoneiden polttoaineet	-300	0	-300
6724	Autojen korj. ja huolto	-5 000	-1 764	-10 000
6728	Työkoneiden korj. ja huolto	-5 000	-3 511	-5 000
6732	Muut autokulut alv 24	-500	-364	-500
6735	Muut autokulut	0	0	0
6740	Autovakuutukset ja -verot	-7 000	-4 259	-7 000
6750	Vakuutukset liike ym.	-15 000	-6 601	-16 000

6802 Postikulut		-700	-377	-700
6804 Virastokulut		-300	0	-300
6822 Puhelinkulut		-1 500	-740	-1 500
68221 Puhelinkulut lämpöaitos		-1 000	-624	-1 000
6902 Konttoritarv.		-1 000	-310	-1 000
6922 ATK-kulut		-1 000	-356	-1 000
69221 ATK-kulut Luukkasentie		0	-720	-1 000
6925 ATK-kulut		0	-50	0
6937 Kirjanpitopalvelut A lämpö		-12 000	-7 230	-12 000
69371 Kirjanpitopalvelut B huolto		-12 000	-7 230	-12 000
69372 Kirjanpitopalvelut C Y4		-6 000	-3 615	-6 000
6938 Tilintarkastus ja asianajo		-1 500	-1 406	-1 500
6939 Asiantuntijakulut		-2 500	0	-2 500
6941 Tampuuri		-1 000	-500	-1 500
6955 Pankkikulut		-500	-438	-500
6958 Pankkikulut alv 24		-200	-106	-200
6962 Perimiskulut alv 24		0	-73	0
6965 Perimiskulut		0	73	0
6977 Kirjat ja lehdet		-200	0	-200
6983 Luottotappiot		0	-7 715	0
6986 Vahingonkorvaukset		-1 000	-40	-1 000
6988 Energiavero/turve		0	0	0
6995 Muut liikekulut		-1 000	-737	-3 500
69951 Muut liikekulut		0	-1 221	0
69961 Kokous- ja neuvottelukulut alv 24		-500	-510	-1 000
69971 Kokous- ja neuvottelukulut alv 14		-500	-58	-500
69972 Kokous- ja neuvottelukulut alv 10		-500	0	-3 000
6999 Käyttöomaisuuden luovutustappio		0	0	0
Liiketoiminnan muut kulut yhteensä		-174 200	-95 376	-238 200
LIIKEVOITTO (-TAPPIO)		231 212	187 435	83 715
Rahoitustuotot ja -kulut:				
Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista				
7100 Osinkotuotot		300	323	300
Muut rahoitus- ja korkotuotot		0	2	0
8090 Yhtiöveron hyvitystuotot		0	0	0
7201 Korkotuotot pankkitileistä, muilta		0	0	0
	31.12.2016			
7560 Korko Muuramen kunta 2,0 % + 12 EB	147727,24	-3 000	-1 096	-4 700
	0,00	0	-1	-200
7404 Korko: Kuntarahaus 1,866 % kiinteä	1200000,00	-22 000	-5 598	-20 600
7406 Korko: Handelsbanken 0,49 % + 3 EB	302083,11	-10 000	-6 302	-15 500
7407 Korkokulut shtii		-4 000	-1 477	-3 000
7500 Muut rahoituskulut		-3 000	-2 018	-2 000
7501 Vieraan pääoman kulut		0	0	-50
7510 Viivästyskulut, yms.		-1 000	-300	-2 000
7550 Verojen korot ja lisäykset		0	0	0
Korkokulut ja muut rahoituskulut yhteensä		-40 000	-15 695	-43 350
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä		-42 700	-16 467	-47 750
VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA		188 512	170 968	35 965
Laskennalliset verot		0	0	-7 193
TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)		188 512	170 968	28 772

vuoden 2016 toteutuneessa 8 kk tulokseessa on huomioitu poistojen 8 kk osuus.

Kiinteistö Oy Muuramen Elämänkaari
TALOUSARVIOPERUSTEET 2017

Talousarvion perustaksi on otettu toteutuneet kulutukset ja hintamuutokset vuodelle 2017.

Isännöintipalkkiossa on huomioitu 2,0 % korotus vuodelle 2017.
 Hätäkeskuksen vuosimaksu on 144,00 €/vuosi.
 Pääsääntöisesti hallinnon kuluihin on arvioitu 3,0 % nousu.

Talonmiespalkkiossa on huomioitu 1,5 % korotus vuodelle 2017.

Lämpöenergian hintaan ei ole tulossa korotusta vuodelle 2016.

Veden hinta on hinnoiteltu kunnan taksan mukaan ja korotusta vuodelle 2016 tulee 2,0 %.

Sähkön hinta: Elenia siirtohintaa perusmaksuineen, arvioitu siirtohinnan korotus vuodelle 2017 on 10,0 %. Energia ostetaan kunnan kilpailutuksen mukaisena. Kokonaiskulutuksesta kumpikin käyttäjä maksaa osuutensa yhtiölle jälkimittauksen mukaan.

Jätehuollon maksuihin on laskettu 3,0 % korotus.

Vahinkovakuutusmaksut tulevat kunnan sopimuksen mukaisesti, kunnan laskuttamana, maksu n. 600 €/vuosi. Lisäksi yhtiöllä on vastuuvakuutus.

Kiinteistövero määräytyy rakennuksen arvon pohjalta. Kiinteistöveroprosentti on kunnan vuoden 2016 prosentti.

Korjauksiin varataan vuodelle 2017 14.200 €.

Pääomamenojen osalta kulut on laskettu Kuntarahoitus Oyj:n lainaehtojen mukaan.

Hoitokulukorvaus on 6,81 €/m²/kk (2016 7,22 €/m²/kk)

Rahoituskulukorvaus on 6,19 €/m²/kk (2016 7,78 €/m²/kk, perustamislaina)

Rahoituskulukorvaus on 5,63 €/m²/kk (remonttilaina)

Maksut käyttäjien kesken määräytyvät sopimuksen mukaisesti ja neliöinä on käytetty käyttäjien käytössä olevia neliöitä jotka ovat yhteensä 933,90 m² (Löytöretki 489,5 m² ja Muuramen kunta 444,4 m²).

Vuokrat muuttuvat vuodelle 2017 seuraavasti:

Muuramen kunta	8.278,60 €/kk (2016 6.232,50 €/kk)
Päiväkoti Löytöretki	6.365,05 €/kk (2016 7.372,50 €/kk)

KI OYMUURAMEN ELÄMÄNKAARI
TALOUSARVIO

Tilino	Selite	TODELLISET		ARVIOT		v.2017	tot. 2016		
		a ^r	kpl	a ^r	kpl	YHT.€	1.1 - 30.9.16		
	KULUT								
	Kiinteistön hoitokulut								
6000	Hallituksen kokouspalkkiot	105,00		4	70,00	1 540	0		
6000	Tilintarkastajien palkkiot					0	0		
6101	Isännöintitoimisto	306,38		12	105,40	4 098	3 020	2,0 %	
6103	Pelastussuunnitelma Pelsu	124,00				124	0		
6111	Tilintarkastus					983	954	3,0 %	
6131	Penkki- ja maksul.kulut					500	394		
6141	Toimistotarvikkeet ym.					500	504		
6142	Julkiset maksut					85	0		
	Hallinto					7 830	4 872		
6151	Kiinteistöhuolto	633,17		12		7 598	5 614	1,5 %	
6152	LV-huolto					500	421		
6153	Käytön tarveaineet					500	320		
6154	IV-huolto	suodattimet				800	350		
6158	Sprinklerihuolto					500	342		
6157	Vartiointi, valvonta	271,51		12	144,00	3 402	2 734		
6158	Kiinteistöhoidon lisätyöt					200	298		
	Käyttö- ja huolto					13 500	10 078		
6205	Tontin hoito					200	209		
6215	Lumityöt/hiekotus					0	0		
	Ulkolueiden huolto					200	209		
6305	Lämmitys	78,12	210	307,35	12	20 093	14 351	0,0 %	10 kk
6355	Käyttövesimaksut	3,78	900	7,21	12	3 491	984	2,0 %	167,29
6405	Sähkö	0,110	85000	148,49	12	11 126	5 921	10,0 %	426
6455	Jätehuolto			163	12	1 957	1 425	3,0 %	50031
6501	Kiinteistön täysarvovakuutus					600	123		
6600	Kiinteistövero			1,00 %	725289	7 253	3 625		
	Yhteensä edelliset					44 519	26 430		
6651	Kiinteistön korjaukset					8 000	4 168		
6652	Julkisivumaalaus					2 000	4 588		
6653	Hoivakodin remontti					0	82 639		
6661	LV-korjaukset					1 200	2 317		
6663	Lämpökorjaukset					0	0		
6665	Vesiviemärikorjaukset					1 000	0		
6667	Ilmanvaihtokorjaukset					1 000	459		
6669	Sähkökorjaukset					1 000	7 088		
6673	Kaluston korjaus					0	0		
6679	Tilamuutos, kunta					0	1 690		
6680	Korjaussuun. ja konsultointi					0	0		
	Korjaukset					14 200	102 949		
6701	Muut hoitokulut					0	29		
	Kiinteistön hoitokulut yht.					80 249	144 566		
	Kiinteistön tuotot	€/m ²	m ²						
	Hoitokuluvastikkeet	6,81	933,90		12	76 349	115 238		
3036	Sähkötuotot	30000 kWh				3 900	1068		
	Tulot yhteensä					80 249	116 306		
	Lainanhoito								
7403	Kuntarahoitus	30758	0,700 %	3972,36	2	69 374,59	30758		
			0,700 %	3886,24			4168		
7404	Muuramen kunta	30000				30 000,00	0		
7500	Muut rahoituskulut		€/m ²	€/m ²					
	Yhteensä		5,63	6,19	5781,22	69 374,59	34 926		
	Yhteensä	€/m ²	remonttilaina	perustamislaina	hoitokulu	yhteensä/kk			
	Kunta	13,00	rahoituskulu	rahoituskulu	€/kk	8 278,60			
	Löytöretki	489,5	€/kk	€/kk	€/kk	6 365,05			
3025	Yhteensä	933,90				14643,65			
						175 723,80			
						84 207,80			
						58 401,40			
						33 114,60			
	Polstot 2017								
	Hoitokulukorvaus					76 349,20 €			
	Rahoituskulukorvaus					99 374,59 €			
						175 723,80 €			
	Päiväkoti Löytöretki					6 365,05 €			
	Muuramen kunta					8 278,60 €			

Kiinteistö Oy Muuramen Kettula

TALOUSARVIOPERUSTEET 2017

Talousarvion perustaksi on otettu aikaisempien vuosien toteutuneet kulutukset ja nyt tiedossa olevat hinnat tai hintojen muutosennusteet vuonna 2017. Talousarvion laskelmat on tehty yhteisenä kummankin kiinteistön osalta.

Kiinteistönhoitopalkkioon on Muuramen Lämmön ilmoituksen mukaan laskettu 1,5 % korotus vuodelle 2017.

Isännöintitehtävien palkkiossa on huomioitu 2,0 % korotus vuodelle 2017.

Tilintarkastuspalkkioon on huomioitu 3,0 % korotus vuodelle 2017.

Veden hintaan Muuramen kunnalta on esitys 2,0 % korotuksesta vuodelle 2017.

Sähköstä energian hinta on kilpailutettu ajalle 1.11.16 – 31.12.17 (kiinteistöjen sähkö ostetaan JE:ltä ja huoneistojen sähkö ostetaan Vattenfallilta). Kulutus on riippuvainen asuntojen käyttöasteesta.

Jätehuollossa on varauduttu 3,0 % hinnankorotukseen. Astioiden tyhjennyskerrat on minimoitu. **Eri jätelajien erottelu toisistaan on olennaisen tärkeää kustannusten pitämiseksi kohtuullisina.**

Vahinkovakuutusmaksut ovat voimassa 30.9.2017 saakka. Korotusta aiempaan vakuutusjaksoon on 6,3 %.

Kiinteistöveroprosentti pysyy ennallaan rakennuksen osalta: 0,50 %.

Tontin vuokra nousee sopimuksen mukaisesti inflaation verran.

Korjauksiin ja huoltoihin on varattu välttämättömät toimenpiteet.

HOITOKULUVUOKRA määritetään kummankin kiinteistön osalta samaksi.

Rahoituskuluvuokran osalta maksut ovat lähes samat, joten kummankin kiinteistön osalta voidaan vuokrat tasata. Vuosimaksut elävät Valtiokonttorin ilmoitusten mukaisesti.

Vuokra nousee 0,45 €/m²/kk ja on 1.3.2017 alkaen

Teollisuustie 22 13,15 €/m²/kk (vuokra sisältää sähkön)

Kenttätie 23 13,15 €/m²/kk (vuokra sisältää sähkön)

On mahdollista, että omistajalta tarvitaan kulujen kattamiseksi avustusta vuoden varrella.

TILI

KI OY MUURAMEN KETTULA**TALOUSARVIO**

Selite		a'	kpl	a'	kpl	arvio € 2017	tot. € 1-9/16	tot. € 2015
KULUT								
Kiinteistön hoitokulut								
6105	Hallituksen jäsenten palkkiot	70	4	105	2	490	0	490
Henkilöstökulut								
6101	Isännöintitoimisto	327	12	105,40	3	4 236	3 093	4 044
6103	Pelastussuunnitelma Pelsu					129	218	0
6111	Tilintarkastustoimisto					1 040	1 010	1 007
6131	Pankki- ja maksul.kulut					300	283	232
6141	Toimistotarvikkeet ym.					200	90	389
6144	Julkiset maksut					85	320	260
Hallinto								
6151	Kiinteistöhuolto			270	12	3 243	2 396	3 111
6153	Käyttötarvikkeet					300	0	124
6155	Kaluston huolto					200	27	106
6159	Huoneistotrakastukset, tyhjennykset					500	399	1 801
Käyttö- ja huolto								
6205	Tontin hoito -hiekoitushiekka					200	150	0
Ulkoalueiden hoito								
6251	Siivous					200	0	0
Siivous								
6355	Käyttövesimaksut	3,78	900	36,84	12	3 844	642	2 484
6405	Sähkö, kiinteistö	0,1128	46000	29,78	12	5 546	13 568	19 271
	Sähkö, huoneistot	0,1313	87000	24,72	12	11 718	0	0
6455	Jätehuolto			103,00	12	1 336	890	1 215
6500	Kiinteistön täysarvovakuutus + CF tapaturmavakuutus					1 121	1 055	961
6555	Tontin vuokrat					1 406	689	1 381
6600	Kiinteistövero	0,50 %	1 934	0,50 %	275 907	1 389	695	1 409
Yhteensä edelliset								
6651	Kiinteistön korjaukset					500	101	93
6652	Huoneistokorjaukset					2 150	8 250	9 350
6661	LV-korjaukset					500	0	465
6669	Sähkölaitekorykset					500	1 078	52
6680	Korj.suun. ja konsultointi					0	0	778
Korjaukset								
Kiinteistön hoitokulut yht.								
						40 933	34 953	49 022
Rahoituskulut								
		saldo	lyhennys	KORKO				
2320	Valtiokonttori (13-31990)	1,39 %	197278	7575,59	1371,08	8 947	2 218	4 931
2320	Valtiokonttori (13-31990)	1,39 %	189702	7672,98	1318,43	8 991		
2321	Valtiokonttori (13-43800)	1,39 %	286723	6427,57	1992,72	8 420	3 158	6 878
2321	Valtiokonttori (13-43800)	1,39 %	280295	6514,34	1948,05	8 462		
7395	Viivästyskorkokulut			28190,48		0	0	33
7400	Muut rah.kulut					0	0	0
	yhteensä		28190,48	6630,28		34 821	5 375	11 841
8000	Satunnaiset tuotot	KUNNAN AVUSTUS				0	29 000	28 689
		m ² Lyhennykset				28 190	25 466	22 592
VUOKRAT 1.3.2017								
		480		€				
	Pääomakuluvuokra/m ² /kk			6,045		34 821		
	Hoitokuluvuokra/m ² /kk			7,106		40 933		
3100	Vuokrat yhteensä/m ² /kk			13,15		75 754	42 545	57 483
			korotus	3,50 %				

12 ERIYTETTY VESIHUOLTO

Kohderahoitteinen

Vesihuoltolakia koskevat muutokset ovat tulleet voimaan 1.9.2014. Lain mukaan kunnan tai yrityksen tulee kirjanpidossaan eriyttää vesihuolto muista toiminnoista ja vesihuollolle on tilikausittain laadittava kirjanpitolain mukainen tase ja tuloslaskelma, rahoituslaskelma sekä esitettävä niiden liitteenä olevat tiedot.

Jos vesihuoltolaitos hoitaa vesihuollon lisäksi huleveden viemäroinnin, on kumpikin toiminto eriytettävä. Muuramen kunnassa vesihuoltolaitos ei hoida hulevesien viemärointiä vaan se kuuluu kunnan toimialaan. Eriyttämällä pyritään varmistamaan tasejatkuvuutta. Vesihuoltolaitosten laskelmien ja arvostus- ja jaksotusperiaatteet pohjautuisivat yhdenmukaisiin periaatteisiin ja kunnallisten laitosten tuloslaskelmasta ja taseesta tulisi vertailukelpoinen osakeyhtiön tilinpäätöksen kanssa.

Vesihuolto sisältyy Muuramen kunnan tilinpäätökseen. Vuoden 2014 tilinpäätökseen asti vesihuolto on ollut laskennallisesti eriytetty taseyksikkö. Tilikaudella 2015 eriyttäminen on tehty kirjanpidollisesti uuden ohjeistuksen mukaisesti.

Vesihuollolle on määritelty uusi aloittava tase vuoden 2014 tilinpäätöksen taseesta. Vuoden 2014 korjattu taseen loppusumma on 4.423.383,29 euroa. Aloittavan taseen peruspääomaa määriteltäessä huomioitiin hulevesiverkoston erottaminen kunnan toiminnaksi. Erottaminen tehtiin tilikauden 2015 aikana.

Tehtäväkohtaiset tavoitteet

Hyvälaatuisen talousveden tuottaminen ja jakelu Muuramen kirkonkylässä ja Kinkomaalla sekä tukkumyynti Jyväskylän Säynäsalon ja Korpilahden kaupunginosaan ja seitsemälle vesiosuuskunnalle. Vesilaitoksen toiminta-alueita laajennetaan kaavoituksen myötä.

Muuramen jätevedet johdetaan sekä kirkonkylästä että Kinkomaalta puhdistettaviksi Nenäniemen keskuspuhdistamolle.

Vesi- ja viemärilaitos toimii kunnallisena liikelaitoksena ja toiminta on kannattavaa.

Palvelusuunnitelma

Haja-alueiden vesihuolto on järjestetty joko kiinteistökohtaisilla laitteilla tai vesiosuuskuntien toimesta. Muuramessa toimii tällä hetkellä 8 vesiosuuskuntaa. Yhtä osuuskuntaa lukuun ottamatta kaikki muut toimivat yhteistyössä Muuramen kunnan vesilaitoksen kanssa sekä puhtaan veden hankinnassa että jäteveden toimittamisessa.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Vaikuttavuustavoitteet	Vaikuttavuustavoitteet		
Vesilaitos tuottaa terveellistä vettä ja hoitaa jätevedet ympäristöystävällisesti.		Tunnusluvut	Henkilöstön koulutus
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		
Vesihuoltolaitoksen tulee toimia kannattavasti.		Tulo- ja meno-arvio	Taksapolitiikka ja riittävät resurssit

Tunnusluvut

	TP 15	TA 16	TA 2017	2018	2019
Hallinto (euroa) menot	140 389	120 000	165 000	165 000	165 000
Vesi- ja jätevesimaksu- tulot	1 337 808	1 300 000	1 300 000	1 300 000	1 300 000
Veden hankinta (netto)	248 507	270 000	270 000	270 000	270 000
Viemäriverkostot (netto)	321 924	410 000	360 000	360 000	360 000
Avustukset vesiosuuskun- nille	0	-	-	-	-
Tonttiliittymien rakenta- minen (kate)	32 651	21 000	24 000	24 000	24 000
Veden myynti (m ³):					
– kuntalaiset	323 358	410 000	410 000	410 000	410 000
– Rannankylä-Isolahti vok	36 504	24 500	36 500	36 500	36 500
– Rajahonka-Valkolan vok	6 699	7 800	7 000	7 000	7 000
– Riihipelto vok	2 490	2 500	2 500	2 500	2 500
– Hautalanmäki vok	2 345	2 400	2 400	2 400	2 400
– Pyyppälä vok	4 028	4 500	4 500	4 500	4 500
– Saarenkylä vok	3 316	5 800	4 000	4 000	4 000
– Majala vok	664	1 000	1 000	1 000	1 000
– Jyväskylän kaupunki	131 073	160 000	150 000	150 000	150 000
Asiakkaat					
– omakotitalot	1 702	1 760	1760	1780	1800
– rivitalot	94	95	95	96	98
– kerrostalot	47	48	48	48	49
– muut kiinteistöt	188	197	197	197	197
Vesijohtoa (m)	82 779	83 000	83 000	84 000	85 000
Jätevesiviemäriä (m)	91 241	92 000	92 000	92 500	93 000

Talousarvion perustelut

Vesi- ja viemärilaitoksen toiminta jatkuu suunnitelmakaudella kunnan liikelaitoksena, joka itse kattaa menonsa.

Suunnitelmakaudella toiminta painottuu vesi- ja viemärilaitoksen toimintavarmuuden kehittämiseen ja talousveden laadun varmistamiseen laatimalla pohjavedenottamoiden toiminnan tehostamisen suunnitelmia. Lisäksi vesilaitoksilla, vedenottamoilla ja vesihuoltoverkostossa tehdään ylläpito ja saneeraustoimenpiteitä.

Vesihuoltoverkostoa ylläpidetään ja saneerataan hyvänlaatuisen talousveden jakelun sekä jäteveden asianmukaisen johtamisen turvaamiseksi.

Veden kulutuksen arvioidaan kasvavan hiukan vuosittain.

Jätevesien puhdistuksen arvioitu kuutiohintaa on vuonna 2017 noin 35,5 senttiä. Nenäinniemien jätevedenpuhdistamolla vuosina 2016–17 tehtävät saneeraus- ja laajennustoimenpiteet tulevat noin kaksinkertaistamaan jäteveden käsittelyn yksikkökustannusta.

Vesihuoltolaitoksen käyttömaksuja korotetaan 2 %:lla. Vuosittainen perusmaksu on jäänyt reilusti jälkeen lähikuntien hintatasosta, joten niiden osalta korotus on noin 30 % luokkaa (korotus noin 20–70 euroa riippuen rakennuksesta, esimerkiksi omakotitalon osalta vuosimaksu 68,48 euroa nostetaan 89 euroon).

	TP 2015	TA 2016	TA 2017	Muutos-% 2016-17	TS 2018	TS 2019
	/1000€					
Tulosbudjetti/1000€						
Toimintatulot						
* Liikevaihto	1.383	1.377	1.463	5,9	0	0
* Valmistus omaan käyttöön	100	113	112	0,7-	113	114
* Muut liiketoiminnan tulot	0	9	0	0,0	0	0
* Tuet ja avustukset	17	2	2	0,0	0	0
*	0	0	0	0,0	1.479	1.494
Toimintamenot						
Materiaalit ja palvelut						
* Aineet, tarvikkeet, tavarat	176-	114-	172-	33,6	0	0
* Palvelujen ostot	284-	348-	313-	11,0-	0	0
* Henkilöstömenot	374-	398-	425-	6,4	0	0
* Muut menot	10-	13-	7-	80,3-	0	0
*	0	0	0	100,0	934-	943-
** TOIMINTAKATE	657	627	658	4,8	659	665
Rahoitustulot ja -menot						
* Korkomenot (sisäiset)	47-	0	47-	100,0	47-	47-
*** VUOSIKATE	610	627	612	2,5-	612	618
Poistot ja arvonalentumiset						
* Suunnitelman mukaiset poisto	273-	360-	324-	11,2-	347-	381-
**** TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	337	267	288	7,4	265	237

Vesihuollon investoinnit

TERVAMÄKI

Hanketavoitteet

Tervämäen alueen kunnallistekniikan rakentamisessa pidetään taukoa. Asemakaavoitettu alue on laajentunut vuonna 2011.

Investointien toteuma

Tervämäen alueella on vapaana 5 rakennuskelpoista omakotitalotonttia (31.8.2016). Riekontietä on rakentamatta noin 150 metriä, sen varrella on kaavareserviä 7 tontille.

Vuonna 2017 ei tarjota uusia tontteja eikä rakenneta vesihuoltoa.

Investointien toteutumisen analysointi

Tervämäen alueella on pidetty vesihuollon rakentamisen osalta taukoa. Alueella on kokonaisuudessaan melko rinteinen ja haastava maasto, jonka johdosta tontteja oli jäänyt myymättä ja rakentamatta 14 kpl vuonna 2015. Viime vuonna tontteja on kuitenkin myyty ja vapaana tällä hetkellä on vain 5 kpl.

Nykyisen asemakaava-alueen kadut on rakennettu Riekontien rakentamisen jälkeen. Alueelta on ostettu raakamaata lisää, joka tullaan lähitulevaisuudessa kaavoittamaan.

SEUNAVUOREN ALUE

Hanketavoitteet

Seunavuoren laajennuksen (II-vaihe) rakentaminen. Asemakaava valmistui kesällä 2014.

Investointien toteuma

I-vaiheen rakentaminen on aloitettu vuonna 2006 ja se valmistui vesihuollon osalta kokonaisuudessaan vuonna 2014. II-vaiheen rakentaminen aloitettiin vuonna 2015. Seunavuoren alueella on vapaana 6 kpl rakennuskelpoista omakotitalotonttia (31.8.2016).

Vuonna 2017 uudella laajennusalueella rakennetaan Murtolammentie, Kissankäpälä ja Hiirenporras kadut valmiiksi sekä Seunavuorentien loppuosa. Kustannusarvio 155 000 euroa.

Investointien toteutumisen analysointi

Tontteja luovutetaan em. katujen varsilta 13 kpl vuonna 2017. Alueelta saadaan tontteja kahden vuoden tonttitarjontaa varten. Vuonna 2018 on tavoitteena pitää vesihuollon osalta taukoa Seunavuoren alueella.

KINKOMAAN AHVENLAMMEN JA LIISALAN ALUE

Hanketavoitteet

Kinkomaan Ahvenlammen asemakaava-alueen rakentaminen jatkuu ns. Liisalan alueena. Liisalan asemakaava tuli lainvoimaiseksi osittain kesällä 2014.

Investointien toteuma

Ahvenlammen alueella on vapaana 3 kpl rakennuskelpoista omakotitalotonttia (31.8.2016). Ahvenlammen alueen II-vaiheen vesihuolto valmistui vuonna 2014.

Vuonna 2017 Liisalan alueelle tulee uusia rakennuskelpoisia omakotitontteja 7 kpl. Töyrypolun vesihuolto rakennetaan loppuun. Lisäksi Kukonaskeleen varteen rakennetaan vesijohto kahdelle tontille. Kustannukset yhteensä 30 000 euroa.

Investointien toteutumisen analysointi

Liisalan asemakaava-alueelle jää enää rakentamatta Pengerpolun varsi (8 tonttia).

VUORENLAHDEN ALUE

Hanketavoitteet

Vuorenlahden asemakaavan muutos valmistui 2016, alueelle tuli 4 uutta tonttia.

Investointien toteuma

Vuorenlahden asemakaava valmistui vuonna 2003. Maanhankinnan seurauksena kaava-alueetta voitiin laajentaa noin 1 ha:lla.

Vuonna 2017 rakennetaan laajennusalueelle vesihuolto. Kustannukset yhteensä 45 000 euroa.

HAUTALAHDEN ALUE

Hanketavoitteet

Uuden asuntoalueen avaaminen taajaman eteläosaan Päijänteen rannalle.

Investointien toteuma

Tavoitteena on avata alue vuonna 2019.

VESIHUOLTOLAITOKSEN YLLÄPITO JA KEHITTÄMINEN

Vesihuoltolaitoksen tavoitteena on tuottaa ja toimittaa asiakkaille Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (1352/2015) mukaista talousveden laatuksittain täyttävää vettä.

Lisäksi vesihuoltolaitoksen tavoitteena on vastaanottaa ja johtaa jätevesiverkostoon tulevat jätevedet asianmukaisesti Nenäinniemen jätevedenpuhdistamolle.

SUURUSKANKAAN VESILAITOS

Hanketavoitteet

Suuruskankaan vesilaitoksen vedestä osa on Muuratjärvestä rantaimetyntä vettä, jonka johdosta pohjaveden happipitoisuus on laskenut. Tällöin riskinä on veden mangaani- ja rautapitoisuuden nousu. Laitoksen vedenlaatu tulisi varmistaa ennen kuin riskitekijät alkavat näkyä vedenlaadussa.

Investointien toteuma

Suuruskankaan vesilaitoksen vedenlaadun varmistamiseksi on aloitettu laitoksen toiminnan tehostamisen suunnitelman laatiminen vuonna 2014. Vedenlaadun laadun varmistamisen toimenpiteiden rakentaminen alkaa lupien tultua voimaan.

Vuonna 2017 laitoksen toiminnan tehostamisen suunnitelman laatimista jatketaan, 50 000 euroa.

INNANLAHDEN VESILAITOS

Hanketavoitteet

Innanlahden vesilaitos on otettu käyttöön vuonna 1968, ja laitos on pitkälti tekniikaltaan alkuuperäiskunnossa. Viime vuosikymmenten aikana laitokselle ei ole tehty suurempia investointeja. Laitos on toiminut pitkään varavesilaitoksena, mutta on nykyään jatkuvassa käytössä, vedentuottomäärän ollessa kuitenkin vähäinen (n. 120 m³/d).

Innanlahden vesilaitoksen asema kunnan vedentuotannossa on selvitettävä. Nykyiseltään pitkällä aikavälillä laitos ei tule täyttämään vedenlaadun vaatimuksia (hygieniasointi, rauta- ja mangaanipitoisuus).

Vuonna 2017 jatketaan selvityksen laatimista Innanlahden vesilaitoksen asemasta kunnan vedentuotannossa, 20 000 euroa.

KINKOMAAN VESILAITOS

Hanketavoitteet

Kinkomaan vesilaitokselta johdetaan talousvettä Kinkomaan taajama-alueelle, joka on voimakkaassa kasvussa. Alueelle tullaan lähivuosina kaavoittamaan uusia asuinalueita sekä olemassa olevien kaava-alueiden rakentaminen jatkuu.

Tällä hetkellä Kinkomaan vesilaitoksella on käytössä yksi siiviläkaivo, jonka vedentuottokapasiteetti on jo maksimikäytössä. Vesilaitoksen kapasiteettiä ja tuottovarmuutta on kohotettava, jotta pystytään vastaamaan kasvavaan vedenkulutukseen.

Vuonna 2017 jatketaan selvityksen laatimista Kinkomaan vesilaitoksen kehittämisestä, 30 000 euroa.

VESIHUOLLON PERUSPARANNUS

Hanketavoitteet

Vesihuoltoverkoston, pumppaamoiden yms. kunnostus- ja peruskorjauksien suunnittelu sekä niiden toteuttaminen.

Investointien toteuma

Syksyllä 2014 on aloitettu selvitys- ja suunnittelutyö vanhan vesijohto- ja viemäriverkoston kunnosta. Vuonna 2016 Kinkomaalla tehtiin viemäriverkon sujutusta sekä vesijohdon uudelleen rakentamista. Kinkomaan Liikekujalle toteuttavan kauppahankkeen johdosta ko. tontin runkojohdot kunnostettiin.

Vuonna 2017 kunnostus- ja peruskorjauksien suunnittelu sekä niiden toteuttamiseen varataan 100 000 euroa.

Vesijohtoverkoston kunnostus- ja korjaustyöt saattavat aiheuttaa vesijohtoverkostossa tilapäisen rauta- ja mangaanisakan irtoamista. Sakasta aiheutuvien vedenlaadun häiriöiden vähentämiseksi vuonna 2016 aloitettiin vesijohtoverkoston huuhtelusuunnitelman laadinta.

Huuhtelusuunnitelman laatimista ja suorittamisen aloittamista jatketaan vuonna 2017, 30 000 euroa.

MUU VESIHUOLTOTYÖ

Hanketavoitteet

Pieneköjen vesihuoltohankkeiden ja hätätöiden toteutus.

Investointien toteuma

Vuosittain rakentamisen takia kesken talousarviovuoden tulevien pieneköjen vesihuoltotöiden toteutukseen 50 000 euroa.

Teknisten palveluiden lautakunta on myöntänyt suunnittelutarveratkaisun Paavalinvuorentielle 6.10.2015 § 89. Päätöksessä mukaan vuoden 2017 talousarviossa varaudutaan vesi- ja viemäriverkoston laajentamiseen Paavalinvuorentiellä (15 000 euroa).

		TP2015	TA2016	TA2017	Muutos-%	TS2018	TS2019
		/1000€			2016-17		
80	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK						
8330	Kiinteät rak. ja lait./vesihu.						
440	VESIHUOLTO						
	Investointien talousarvio						
	Investointimenot						
*	Investointimenot yht.	0	0	510-	0,0	680-	1.015-
	Rahoitusosuudet						
	Omaisuuksien myynti						
	Investoinnit netto	0	0	510-	0,0	680-	1.015-

VESIHUOLTOLAITOKSEN KALUSTO

Hanketavoitteet

Vesihuoltolaitoksen auto on tullut vesilaitoskäytössä tiensä päähän, jonka vuoksi vuonna 2017 uuden auton hankintaan varataan 45 000 euroa.

	TP2015	TA2016	TA2017	Muutos-% 2016-17	TS2018	TS2019
	/1000€					
86	TEKNISTEN PALVELUIDEN LTK					
8480	Koneet ja kalusto/vesihuolto					
461	VESIHUOL, KONE- JA LAITEHANKIN					
	Investointien talousarvio					
	Investointimenot					
*	Investointimenot yht.	0	0	45-	0,0	0
	Rahoitusosuudet					
	Omaisuuksien myynti					
	Investoinnit netto	0	0	45-	0,0	0